T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME ve KADIN: ŞEHBAL MECMUASI ÖRNEĞİ (1909-1914)

BETÜL GÜNAYDIN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ENGİN BEKSAÇ

EDİRNE 2017

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI

GÖRSEL KÜLTÜR PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL GÜNAYDIN tarafından hazırlanan **TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME ve KADIN: ŞEHBAL MECMUASI ÖRNEĞİ (1909 -1914)** Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 9.-10. maddeleri uyarınca **22.08.2017 Salı** günü saat **14:00** 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin * Kabul edilmesine **~~OYBİRLİĞİ~~/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Engin BEKSAÇ	Kabul edilmesine	
Y. Doç. Dr. Özkan Fulya	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Ubeydullah Sezgin	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10161783
Yazar Adı / Soyadı	BETÜL GÜNAYDIN
T.C.Kimlik No	48751352870
Telefon	5395476537
E-Posta	betulgunaydin@yahoo.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME ve KADIN: ŞEHBAL MECMUASI ÖRNEĞİ (1909-1914)
Tezin Tercümesi	MODERNIZATION IN TURKEY AND WOMAN: THE CASE OF SEHBAL MAGAZINE (1909-1914)
Konu	Sanat Tarihi = Art History
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Görsel Kültür Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2017
Sayfa	186
Tez Danışmanları	PROF. DR. ENGİN BEKSAÇ 45832360540
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Görsel Kültür, Kadın, Modernleşme, Toplumsal Dönüşüm.
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin,Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 23.08.2020 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.
NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

23.08.2017

İmza:.....

Tezin Adı: Türkiye'de Modernleşme ve Kadın: Şehbal Mecmuası Örneği (1909-1914)

Hazırlayan: Betül GÜNAYDIN

ÖZET

II. Meşrutiyet Dönemi Türkiye Cumhuriyeti tarihi için çok önemlidir. Bu dönemde basın yayın hayatı yeni bir döneme başlamıştır. Süreli yayınların sayıları artmıştır ve çeşitli toplumsal değişim ve yeniliklere öncülük etmişlerdir.

"Türkiye'de Modernleşme ve Kadın: Şehbal Mecmuası Örneği (1909-1914)" başlıklı bu tezde incelenen Şehbal Mecmuası, güzel sanatlar, edebiyat, eğitim, mizah, çocuk, kadın, din, askerlik ve sağlık gibi konuları içermektedir. Mecmuada bulunan 'Hanımlar İçin' adlı bölümdeki yazılar latinize edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu yazılarda yeni bir kadın imajı oluşturulmuştur. Moda, giyim, güzellik ve eğitim konularına öncelikli olarak yer verilmiştir. Yazarları dönemin önemli aydınlarından olan Fatma Aliye, Ayşe Bedia ve Sâlime Servet Seyfi gibi isimlerdir.

Görsel Kültürün önemli yansımalarını içeren mecmua, barındırdığı fotograflar ve yazılar açısından oldukça önemlidir. Mecmuanın baskı kalitesi Avrupa standartlarındadır. Böylece okuyucuya verilmek istenen 'modern' algısı hem içerik hem de görsel olarak sunulmaktadır. Mecmuanın görsellerinde elbise modelleri, zengin insanlara ait fotoğraflar, kraliçelere ait fotoğraflar ve takı modelleri bulunmaktadır. Bu görsellik kullanılarak Avrupa kadınları örnek gösterilmektedir.

Mecmuada bir ideolojinin görsel kültür araçları kullanmak sûretiyle topluma etkileri görülmektedir. Türkiye'de Modernleşme sürecinde yayınlanan mecmualarda kadınlara ait bir bölümün bulunması dikkat çekicidir. Bu çalışmada bir yayın organı vâsıtasıyla kadınlar için yazılan yazıların toplumun yeniden inşasına sağladığı katkılar değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Görsel Kültür, Kadın, Modernleşme, Toplumsal Dönüşüm, Basın Yayın.

Name of Thesis: Modernization in Turkey and Woman: The Case of Sehbal Magazine (1909-1914)

Prepared by: Betül GÜNAYDIN

ABSTRACT

II. The Constitutional Period is very important for the history of the Republic of Turkey. In this period the life of the press publication has begun a new turn. The number of periodicals has increased and they have pioneered various social changes and innovations.

Şehbal magazine examined in this thesis entitled "Modernization in Turkey and Woman: The Case of Sehbal Magazine (1909-1914)" covers topics such as fine arts, literature, education, humor, children, women, religion, military service and health. The articles in the section titled 'For ladies' in the magazine have been latinized and evaluated. A new image of women was created in these writings. Fashion, clothing, beauty and education are given priority. The authors are names such as Fatma Aliye, Ayşe Bedia and Sâlime Servet Seyfi which are important intellectuals of the period.

The visual culture is very important in terms of photographs and writings that the magazine contains important reflections. The print quality of the magazine is at European standards. Thus, the 'modern' perception that is desired to be given to the reader is presented both as content and as visual. There are dress models, rich people photos, queen photographs and jewelry models in the magazine's images. European women are exemplified using this visualization.

It is seen in magazine that collecting influences by using visual culture means of an ideology. It is striking that there is a section belonging to women in the magazines published in the Modernization Process in Turkey. In this study, the contribution of the writings written for women to the reconstruction of the society by means of a publication organ was evaluated.

KEY WORDS: Visual Culture, Women, Modernization, Social Transformation, Press - Publication.

ÖN SÖZ

Hayatın her aşamasında Görsel Kültür ile temas içindeyiz. Bu temaslar bazen farkında olduğumuz kanallar üzerinden gerçekleşirken bazen de doğal süreç içerisinde gerçekleşmektedir. 20. Yy. sonrasında teknolojinin gelişmesiyle birlikte Görsel Kültür vâsıtaları oldukça gelişmiştir. Bugün kullandığımız televizyon, sosyal medya ve sinema gibi vâsıtaların yerine bundan yaklaşık bir asır önce mecmualar ve gazeteler kullanılmıştır. Çalışmada, döneminin önemli yayınlarından 'Şehbal Mecmuası'nın, 'Hanımlar İçin' yazıları latinize edilerek değerlendirilmiştir. Topluma yeni mesajları ileten mecmuayla, nesilleri şekillendiren kadınlara adeta bir eğitim verilmiştir.

"Türkiye'de Modernleşme ve Kadın: Şehbal Mecmuası Örneği (1909-1914)" başlığını taşıyan bu çalışma, dönemin özgün yapısını Görsel Kültür vâsıtasıyla bugüne aktarmayı ve aydınlatmayı hedeflemiştir. Bu süreçte, akademik gelişimimde emekleri ve eşsiz katkıları olan kıymetli hocam Prof. Dr. Engin Beksaç'a, imkânları ve desteğiyle her daim yanımda olan İlim Yayma Vakfı'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ailem için söyleyebileceğim tek şey ise: "Birlikteysek her şey mümkün."

Betül Günaydın
Temmuz 2017
İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **I**

ABSTRACT ..... **II**

ÖN SÖZ ..... **III**

İÇİNDEKİLER ..... **IV**

TABLO LİSTESİ ..... **V**

RESİM LİSTESİ ..... **VI**

KISALTMALAR ..... **VII**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Çalışmanın Amacı 1

1.2. Çalışmanın Kapsamı 2

1.3. Çalışmanın Yöntemi 2

2.TARİHSEL ÇERÇEVEDE ŞEHBAL MECMUASININ YAYINLANDIĞI II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ **3**

2.1. Siyasi Durum 3

2.2. Sosyal Hayat 4

2.3. Basın-Yayın 5

3. ŞEHBAL MECMUASI **7**

4. ŞEHBAL MECMUASININ 'HANIMLAR İÇİN' KÖŞE YAZILARININ LATİNİZASYONU **9**

4.1.1. Kronolojik Çerçeve 114

4.1.2. Antropolojik Yapı 117

4.1.3. Görsel Kültür Ve Şehbal Dergisi 119

SONUÇ **121**

KAYNAKÇA **124**

ÖZGEÇMİŞ **126**

EKLER **127**

TABLO LİSTESİ

TABLO 1 – Şehbal Mecmuasında bulunan ‘Hanımlar İçin’ köşe yazılarına ait indeks.

RESİM LİSTESİ

RESİM 1: Şehbal Mecmuasından Batı'ya Ait Bir Görsel Örneği

RESİM 2: Şehbal Mecmuasından Doğu'ya Ait Bir Görsel Örneği

KISALTMALAR

A.g.e : Adı geçen eser

Çev. : Çeviren

s. : Sayfa

vb. : Ve benzeri

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu "Türkiye'de Modernleşme ve Kadın: Şehbal Mecmuası Örneği (1909-1914)" olarak belirlenmiştir. Çalışmada 100 sayılık mecmuanın, 30 sayısında bulunan "Hanımlar İçin" başlığını taşıyan köşe yazılarının latinizasyonu yapılmıştır. Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla; Giriş, Tarihsel çerçevede Şehbal Mecmuasının yayınlandığı dönemin değerlendirilmesi, Şehbal Mecmuası, ve Şehbal Mecmuasındaki "Hanımlar İçin" sütunlarının latinizasyonu şeklindedir.

Latinizasyon aşamasında kelimeler eğer günümüz Türkçesinde aktif kullanılar kelimeler içerisinde yer alıyorsa günümüz yazımıyla, yar almıyorsa Kâmus-u Türkî'de ve kapsamlı bir çevrimiçi Osmanlıca sözlük olan Lexiqamus'ta yer alan yazımıyla kullanılmıştır. Makaleler günümüz yazısına çevrilirken yabancı kelimeler ve özel isimler için araştırmalar yaparak günümüzde kullanılıyorsa mevcut hali, kullanılmıyorsa okunduğu gibi aktarılmıştır. Mecmuada yer alan görseller özgün halleriyle tezin ekler bölümünde yer almaktadır.

Şehbal Mecmuası, döneminin (1909-1914) nabzını çok iyi tutuyor olmakla birlikte etkileyici bir role sahiptir. Şehbal Mecmuası, Osmanlı imparatorluğunun en önemli ve hareketli dönemlerinden bir tanesi olan II. Meşrutiyet döneminde, Osmanlı toplumunun içinde bulunduğu durumu ortaya koyan ve yayınlarıyla toplumun şekillenmesine etkide bulunmaya çalışan kalitesiyle kendisini herkese kabul ettirmiş önemli bir kültür-aktüalite Mecmuasıdır.[1]

1.1. Çalışmanın Amacı

Şehbal Mecmuasının 'Hanımlar İçin' başlığını taşıyan köşe yazıları üzerinden dönem okuması yapılması hedeflenmiştir. Görsel Kültür ürünü olan dergi, yapısı itibariyle önem arz etmektedir. Yayınlandığı dönemde modernleşme gayesinin yazılara akseden yönü gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışmada tarihsel, antropolojik ve görsel kültür

[1] Selim, Ahmetoğlu, *İttihatçı Aktüaliteden Kitlesel Popülariteye: Şehbal Mecmuası (1909-1914),* İstanbul 2010, s.162.

perspektifinden değerlendirmelere yer verilmiştir. Dili Osmanlıca olan mecmuanın bugünün literatürüne kazandırılması ve yazıldığı dönemin yorumlanması amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Görsel Kültür çalışmaları kapsam ve içerik bakımından oldukça zenginlik göstermektedir. İnsanın üretmiş olduğu maddi kültür ünitelerinin topluma yansıyışı ve algılanış biçimi Görsel Kültür çalışmalarının temel ilgi alanıdır. Bu maddi kültür ünitelerinin başında, sanat eserleri, fotoğraflar ve basın yayın organları gelmektedir. Toplumsal yapının ve işleyişin yansıması olarak görülebilecek olan çalışmaların analize tâbî tutulması dönemin tarihsel, sosyolojik ve antropolojik yapısını gün ışığına çıkarmaktadır.

Dört bölümden oluşan tezin giriş bölümünde tezin ana hatları ifade edilmiştir. İkinci bölümde II. Meşrutiyet dönemi Siyasi Durum, Sosyal Hayat ve Basın Yayın konu başlıklarıyla incelenmiştir. Üçüncü bölümde Şehbal Mecmuasının genel özellikleri ve içeriği hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise ‘Hanımlar İçin’ köşe yazılarının latinizasyonu yapılmış ve kronolojik çerçeve aktarılarak Antropolojik ve Görsel Kültür bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, alan yazın taraması niteliğindedir. 1909-1914 yılları arasında yayınlanmış olan Şehbal Mecmuasının orijinal dosyalarına ulaşılması için öncelikle Osmanlıca arşiv taraması yapılmıştır. Latinizasyon aşamasında Osmanlıca kaynak ve sözlüklerden yararlanılmıştır. Çalışmanın değerlendirme ve kuramsal olan bölümleri için kitap, tez, makale ve internet araştırmaları yapılmıştır. Şehbal Mecmuasının ‘Hanımlar İçin’ başlığı altında bulunan makalelerin bugünün literatürüne kazandırılması doğrultusunda, özgün bir çalışma ortaya konması hedeflenmiştir.

2.TARİHSEL ÇERÇEVEDE ŞEHBAL MECMUASININ YAYINLANDIĞI II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Siyasi Durum

Osmanlı dönemi siyasi tarihinin son dönemleri bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu sisteme geçişte bir zemin hazırlamıştır. 1876 yılında I. Meşrutiyet ilan edilmiş fakat 1877-1878 Rus Harbi sebebiyle süreç durdurulmuştur. Askeri Tıbbiye öğrencileri Kanun-u Esasi ve meşrutiyeti ilan etmek isteyerek 1889 yılında "İttihat Ve Terakki" cemiyetini gizli bir şekilde kurmuştur. Yurtiçi ve yurtdışında bu cemiyetin emsali kabul edilecek çeşitli cemiyetler de kurulmuştur. Bu hareketlerin tümüne "Jön Türk" hareketi adı verilmiştir. Cemiyetlerin giderek yoğunlaşan faaliyetleri ve gelişen siyasi süreçler sonucunda 23 Temmuz 1908 yılında "II. Meşrutiyet" ilan edilmiştir. Osmanlı devletinin çok uluslu bir devlet olmasının neticesi olarak bu dönemde bölünmeler gerçekleşti. Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti, Avusturya-Macaristan Bosna-Hersek'i egemenliği altına aldı, Girit Yunanistan ile birleşti. Dünya genelinde savaşlar arttı, İtalya Trablusgarp'a saldırdı, Balkan Savaşları başladı. 1914 yılında ise I. Dünya Savaşı başladı. Dünya siyasi düzenindeki değişimler ve Osmanlı Devletinin II. Meşrutiyetin beraberinde yaşadığı milliyetçilik hareketleri devleti büyük ölçüde etkilemiştir. II. Meşrutiyetin ilanından saltanatın kaldırılmasına (1908-1922) kadar olan zaman diliminde 24 hükümet kurulmuştur. Bu hükümetlerin 14'ü II. Meşrutiyet döneminde oluşturulmuştur.[2] Yirminci yüzyılın gelişiyle, her yerde dengeli, uyumlu kültürlerin ortdan kalkması düşüncesi var olmuştur. Osmanlı Devleti'nin yıkıntıları üzerinde modern Türkiye kurulması hedeflenmiştir.[3]

Devletin yaşamış olduğu siyasi değişimlerin sosyo-kültürel hayata yansımaları asırlarca sürecek olan dönüşümlere kaynak olmuştur.

---

[2] Emine Önhan, *İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in İlanına Kadar Kadın Cemiyetleri,* (Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 1990, s. 1-5.

[3] Sibel Bozdoğan, *Modernizm ve Ulusun İnşası*, 3. Basım, İstanbul 2012, s. 15.

2.2. Sosyal Hayat

Devlet oluşum süreci ve tarihi perspektifinden bakıldığında yaşadığı tüm sancıların ve kazançların mensubu olan halk üzerinde yansımalarını görmek mümkündür. Siyasi olarak çöküntüler yaşayan Osmanlı Devleti'nde, kendisinden daha 'ileri' olan Batı medeniyetini öncelikle askeri ve teknoloji alanında örnek alması gerekliliği doğmuştur. Dönemin düşünürlerinden bu örnek almanın sınırlarının çizilmesi ve her alanda olmaması gerektiğini savunanların yanı sıra bunun sosyo-kültürel hayatta olmasını gerektiğini savunanlar da olmuştur. Osmanlı devleti her alanda galip olan devletlerin her şeyini taklit etmek durumunda kalmıştır. [4]

Osmanlı devlet geleneğinin ve toplumunun özelliklerine bakıldığında teokratik yaklaşımın yanında geleneklerin önemli olduğu görülmektedir. Bu bir Türk-İslam sentezi olarak da tanımlanabilmektedir. Osmanlı Devleti, halifeliği devraldıktan sonra bütün İslam dünyasını kuşatan bir politika izlemek durumunda kalmıştır. Bununla birlikte farklı dinlere mensup olanların da sempati ve güvenini kazanma yolunda ilerlemiştir. II. Meşrutiyet dönemine gelindiğinde aydınların sayılarında ve seviyelerinde artış olduğu görülmektedir. Sosyal değişikliğin gerekliliği ve tamamen çağdaşlaşmak tartışmaları başlamıştır. Artık halk tarafından sosyal şartların daha iyi olması durumu istenmiştir. Bu gaye ile oluşturulan yayınevlerinde yazılar ve tartışmalar ise bu dönemde devamlı olarak artmaktadır.[5]

Dönemin bir toplumsal evrim süreci olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu süreci destekleyen en önemli kanallardan birinin basın-yayın olduğu görülmektedir.

---

[4] Mustafa Bakırcı, *İkinci Meşrutiyet Dönemi İslam Mecmuasında Din Sosyolojisi Konularıyla İlgili Tartışmalar*, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2001, s. 20.

[5] Muhittin Gül, *İkinci Meşrutiyet Döneminde Sosyal ve Kültürel Alanlarda Yapılan Yenileşme Hareketleri (1908-1918)*, (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1985, s.14-16

2.3. Basın-Yayın

1831 yılında Takvim-i Vekayi gazetesinin yayınlanmasıyla Osmanlı Devletinin basın-yayın hayatı başlamıştır. Bu gazete resmi nitelikte yayınlanmış olup, ardından birçok yayının başlamasına öncülük etmiştir.

II. Meşrutiyetin ilanıyla Osmanlı basını -Bâbıâli- yeni bir döneme girmiştir. Sansürün kaldırılması, yeni bir atılıma olanak sağlamıştır. Sansürün kaldırılmasını takiben süreli yayınların sayısında artış görülmüştür. Bu yayınlar dönemin aynası niteliğini taşımaktadır. Bâbıâli Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar olan dönemde çoksesli bir yapıya sahiptir. İktidar ve muhalefet yanlısı olan yayın organlarının beraberinde Osmanlı toplumunda yaşanmakta olan toplumsal dönüşüm sürecine katkıda bulunmayı amaçlayarak, kendi hedefleri doğrusunda bu dönüşümü beslemek isteyen süreli yayınlar da bulunmaktadır.[6]

Süreli yayınlar belirli aralıklarla düzenli olarak basılan, önceden belirlenmiş bir yayın süresi olmayan aynı zamanda yaşayan insanlar için bir iletişim aracı olan ve sonrasında gelen süreci aydınlatan tarihi belgelerdir. Süreli yayınlar, insanların hayatına girişi itibariyle kitaplardan önce yer almaktadır. Çünkü yeni fikirler ve görüşlerin altyapısı süreli yayınlar vâsıtasıyla oluşturulmaktadır. Bu bağlamda II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı basın-yayın tarihinin en zengin ve en gelişmiş dönemidir.[7]

Bu dönemde yayınlanan dergiler içerik itibariyle farklılık ve zenginlik göstermektedir. Bu dergilerde güzel sanatlar, edebiyat, eğitim, mizah, çocuk, iktisat, kadın, din, askerlik, sağlık, spor gibi hemen her konuya yer verilmiştir. Yayınlanan dergilerin büyük bir kısmında yazıların yanı sıra görsel zenginliğin çokluğu dikkat çekmektedir.[8]

---

[6] Selim Ahmetoğlu, *a.g.e.,* s.12.
[7] Sümeyye Demirtaş, *II. Meşrutiyet Dönemi Süreli Yayınlarında Öğretimilke, Yöntem ve Teknikleri (Tedrisat Mecmuası Örneği),* (Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2016, s.VIII.
[8] Selim Ahmetoğlu, *a.g.e.,* s.20.

Dönemde çeşitli konu kapsamlarıyla birçok dergi ve gazete yayınlanmıştır. Yayınlanan edebi dergilerin başlıcaları; Servet-i Fünûn, Beyanü'l-Hak, Genç Kalemler, Maârif, Âfitâb ve Şehbal'dir.

II. Meşrutiyet döneminde basının hareketliliğiyle her gün birkaç gazete ve dergi yayın hayatına başlayıp, kapanıyordu. Döneminde uzun süre çıkarılan ve bugün bile önemini koruyan bazı yayınlar bulunmaktadır. Bunlardan biri de Şehbal Mecmuasıdır[9].

Şehbal Mecmuası, genel itibariyle edebi bir dergi olup, kültürel, toplumsal, ailevi, tarihi, sosyal ve sanatsal konularda yazılara yer vermiştir. Farklı disiplinlerce, çeşitli paradigmalarla değerlendirilmesi ve incelenmesi mümkün olması itibariyle özgün ve önemli bir yayındır.

[9] Selim Ahmetoğlu, *a.g.e.,* s.21.

3. ŞEHBAL MECMUASI

Şehbal Mecmuasının yayın hayatı 1 Mart 1325/1909 ve 10 Temmuz 1330/1914 yılları arasında olmuştur. Mecmuanın müdürü ve sahibi Hüseyin Saadettin Arel'dir. Mecmua İstanbul, Agop Mattesyon Matbaası'nda basılmış olup, ebatları 27x40 cm.'dir. Mecmuanın fiyatı 5 kuruştur. Mecmuanın Matrisleri İtalya'da hazırlanmıştır. Baskı ve kalite olarak döneminin standartlarının üzerinde bir yol izlemiştir. Yayın hayatını 100. Sayıda tamamlamıştır. İstanbul'un işgali esnasında mecmuanın yayın binası yanmış ve koleksiyonlar ile belgeler yok olmuştur. Mecmuanın bugün tam nüshalarına, İSAM (İslam Araştırmaları Merkezi), İstanbul Atatürk Kitaplığı (Belediye Kütüphanesi), TBMM Kütüphanesi'nde ve birçok kütüphanede erişim sağlamak mümkündür. [10]

Mecmuanın kapağında yer alan *" On beş günde bir neşrolunur ve her şeyden bahs eder, risâle-i musavvere."* Cümlesi mecmuanın içerik zenginliğine işaret buyurmaktadır. Günümüz Türkçesi ile ifade edersek; onbeş günde bir yayınlanan ve her şeyden bahseden resimli mecmua. Başlıkta yer alan "her şey" ifadesinin hangi konuları temsil ettiğini şu şekilde açıklayabiliriz, Tarih, Felsefe, Edebiyat, Şiir, Müzik, Heykel, 'Hanımlar İçin' başlığı altında moda, giyim, süs, çocuk bakımı, ev yönetimi gibi çeşitli konulardan, 'Müsâhabeyi Fenniye' başlığında fen ve teknoloji, siyaset ve diplomasi, çeşitli devlet adamlarının fotoğrafları, askerlik ve savaşla alakalı anılar ve fotoğraflar, yeni basılan kitapların tanıtımı, av ve silah, at koşuları ve çeşitli spor karşılaşması haberleri, fıkralar, karikatürler ve çeşitli resimli reklamlar… gibi çok yönlü ve çok zengin bir mecmuadır.[11]

Şehbal Mecmuası, İttihat ve Terakki'ye yakın aydınların kaleminden çıkmış bir mecmuadır. Mecmuanın yazar kadrosu incelendiğinde net bir şekilde durum kendisini göstermektedir. Bu incelemeler neticesinde, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin temel hedefi olan kültürel değişim programına destek verecek yazılar ve fotoğraflar mecmuada yer

[10] Mehmet Öncel, *Rauf Yekta Bey'in, Âti, Yeni Mecmuâ, Resimli Kitap ve Şehbâl Adlı Mecmuâlarda Mûsiki İle İlgili Makalelerin İncelenmesi,* (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010, s. 5-6)

[11] Bora Uymaz, *Şehbâl'de Mûsikî Yazıları (Transkripsiyon ve Yorum 1-50 Sayılar),* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2005, s. XV

almaktadır. İttihat ve Terakki destekçileri temelde modern bir devlet ve toplum yaratmayı hedeflemiş olup, bu yolda basını önemli bir vâsıta olarak değerlendirmişlerdir.[12]

Şehbal Mecmuasının en önemli köşe yazılarından olan 'Hanımlar İçin' bölümünde, II. Meşrutiyetle birlikte kadının toplumdaki konumu hararetli bir tartışma konusu olmuş, kadının toplumda daha fazla söz sahibi olabilmesi ve hak ettiği yere gelebilmesi için neler yapılabileceği ile alakalı düşüncelere yer verilmiştir. Bu metinlerde Türk aydının kadına bakış açısının değiştiği, bilhassa Avrupa kadınına duyulan hayranlığın, hikâye ve romanlara konu olacak derecede ön plana çıktığı görülmektedir. Mecmua, toplumda kültürlü, zarafet ve letâfet sahibi, iyi giyimli, güzel görünümlü, aynı zamanda bilge bir kadın modeli içermektedir. II. Meşrutiyet döneminde inşa edilmeye çalışılan bu toplumsal oluşumun kadın ve erkek yazarlar tarafından ziyadesiyle desteklendiği görülmüştür. Bu oluşuma, Fatma Aliye, Kadriye Hüseyin, Ali Rıza Seyfi, Sâlime Servet Seyfi, Halide Salih, Nigar Binti Osman, İzzet Melih ve Ayşe Bedia gibi yazarlar ve şairler destek vermiştir.[13]

[12] Selim Ahmetoğlu, *a.g.e.,* s.13.
[13] Selim Ahmetoğlu, *a.g.e.,* s.39-40.

4. ŞEHBAL MECMUASININ 'HANIMLAR İÇİN' KÖŞE YAZILARININ LATİNİZASYONU

Sayı: 1

Sayfa: 6

Bir Kadın Ninenin Düşünceleri

"Şehbal"in şu sayfalarında kadınlığa ait bazı mesâil hakkında hanım kızlarımla ara sıra müdâvele-i efkâr etmek vazifesi bana teklif olunduğu zaman, bu şerefli işi sevine sevine kabulde tereddüt etmemiştim. Lâkin şimdi, ey kârîelerim size hitaben ilk sözleri yazmak için biraz titrek elime kalemi alınca, ne ağır bir yük altına girmiş olduğumu görüyorum. Bilmem ki, saçlarımın – herhalde siyahından pek çok olan – beyazları size bir nasih sıfatıyla söz söylemek için bana salâhiyet vermeğe kâfi mi? Yoksa bilakis, geçmiş zamandan kalma bir kafa ile düşündüğüme delalet ederek lakırdılarımı indinizde kıymetten düşürecek mi? Fakat emin olunuz ki ben, şu yaşıma kadar gördüğüm bütün tecrübeleri ve elsine-i muhtelifede kadınlara dair yazılmış kitaplardan edinebildiğim malumatı – bedenen değilse de – fikren genç kalmak için ihtiyarlığa karşı siper makamında kullanacağım. Ve yazılarımla size ezmine-i mütekaddime müdâfii bir kocakarı gibi değil, gençlik faaliyetini yaşlılık vukûf ve tecrübesine mezc etmiş bir hayır-hah muhibbe gibi görünmeye çalışacağım. Bu sözlerle kendimi methediyorum, sanmayınız. Ben kuvvet ve faaliyetimi ahir ömrümde hem-nev'ime yani sizlere müfid olabilmek arzusundan iktibas ediyorum. Tecrübekârlık ise, yaşayanlar için her dakika kendi kendisine artan bir meziyettir. Vukûf-ı ilmîye gelince, önümde açık duran kitaplar ve risaleler – şayet malumat-füruşluğa kalkışıyorsam – aleyhimde şehâdete hazır gibi bana bakıyorlar.

İşte gördünüz mü? Temeddüh etmeme imkan yok; gün geçirmiş olmaklığımdan başka her şeyim ariyet!..

O halde nemi methedeyim?

Şimdi siz içinizden sorarsınız:

-Acaba bu yaşlı hanım bize hangi soğuk şeylerden bahsedecek?

Hiç korkmayınız, ben ne milliyetimizden büsbütün sıyrılan kadınlara benzemenizi talep edeceğim; ne de göreneklerden, hurafelerden, bir inad-ı ihtiyarî ile vazgeçmeyen mahlûklar gibi olmanızı isteyeceğim.

Hayır, hayır!

Terakkiyat-ı nisâiyyeyi şöylece açılıp serbest gezmekten ibaret zanneden o birinci sınıf kadınlara ben ne isim veriyorum, bilir misiniz? "Beyne'l-milel kadınlar!" Çünkü bunlar esasen mensup oldukları milliyetten bir hamlede fırlayıp çıkmışlar, fakat başka bir milliyete kabul edilmemişlerdir.

Ya görenekten katiyyen ayrılmayan ikinci sınıf hanımlar! Onlara da "An'anat-ı Tarihiyye Mecmuaları" diyorum. Ta Benî İsrail zamanındaki zünun ve âdat-i bâtılaya o kadar varis olmuşlar.

Şu ifrat ve tefriti beğenmediğime bakarak, neden bahsetmek istediğimi elbette anlamışsınızdır: Osmanlı hanımlarının milliyet ve kavmiyetlerini kaybetmeksizin kadın sıfatıyla cemiyet-i beşeriyye içinde dinen ve aklen mükellef oldukları şanlı vezâifi hangi vesâit-i irfan ile bihakkın îfâ edebileceklerini araştırmak emelindeyim.

Mehib, mesuliyetli ve müşevveş bir teşebbüs değil mi? Lâkin unutmayınız ki hüsn-i niyetle başlanan işlerin güzel bir neticeye iktirânı ümit olunabilir; ben de işte hüsn-i niyetimin verdiği cesaretle bütün o müşkilatı göze alıyorum. Sizi sıkmamaya gayret ederek düşüncelerimi açık bir ifadeyle yazacağım.

Ayşe Bedia

Sayı: 2

Sayfa: 26

Bir Kadın Ninenin Düşünceleri

Geçen nüshada, sevgili kârîelerimle hangi mesâile dair görüşmek istediğimi bir sûret-i mücmele ve umumiyyede, yazmıştım. Başlıca mevzularımızı şimdi bir sıraya koyabiliriz:

1. Kadınlar erkeklere benzemeli midirler?
2. Kadınların hukuku ve vezâifi nelerdir?
3. Kadınları ifâ-yı vazife ve istihsal-i hak edebilmeleri için tahsil ve terbiyeleri nasıl olmalıdır?

"Şehbal"in bu sayfasına her on beş günde bir yazmak istediğim düşünceler işte taayyün etti.

Mâmâfih bahsi tamamıyla bitirinceye kadar ihtimal ki uzun müddet geçecek. Herhalde ben, yazmakta sebat edeceğime mutmainim. Siz de muhterem kârîelerim iki haftada bir kere yarım saatinizi şu "kadın nine düşünceleri"ne hasretmeye razı olursanız – öyle erkeklerin bize isnat ettikleri gibi – daima lafzenlikle zaman fevt etmediğimizi göstermiş oluruz.

Ahval-i nisâiyyeye dair bu tetebbuat-ı nazariyyeyi – inşallah – ikmal ettikten sonra yine "Şehbal"in sayfalarında genç kızlara, zevcelere, validelere… ilh... lazım olan malumat-ı ameliyyeyi – sizinle beraber – geçiririz.

*

Hükemadan biri demiş ki:

"Tekemmül-i hakikî-i ahlâkîye yaklaşıp yaklaşmadığımızın en iyi mikyasını kadınların tereffüh-i ahvali ve nüfuzlarının tevessü-i tedricîsi irâe eder."

Bu hakikati ispata hacet var mı? Bir heyet-i içtimâiyyede kadınların ne yaptıklarını, ne muamele gördüklerini, nasıl sevip, nasıl sevildiklerini, fikirlerinin hangi istikamete müteveccih olduğunu, vazife ve mesuliyetlerinin neden ibaret bulunduğunu bana söyleyiniz: O heyet-i içtimâiyyenin ne kıymette olduğunu size haber vereyim.

Medeniyetin mikyas-ı hakikîsi netice-i tetkik ve tahlilde tekemmül-i ahlâkî olmak üzere taayyün edince, bu tekemmül-i ahlâkînin ne mertebede olduğunu kadınlara verilen mevkiden istidlâl etmek pek doğrudur. Zira kadınların maîşetince bir terakki husulü ancak kuvvete, behimiyete gurura, cehalete ve hamâkate karşı birçok muzafferiyetler elde edilmekle kabildir. Bir erkek kavî ve muktedir iken mahzâ hukuk ve hürriyet-i nisâya hürmeten kuvvetini su-i istimal etmezse; hiss-i hayvanîsinin ilkâat-ı fâsidesini ve gururunun telkinat-ı muğfilesine galip olacak kadar metanet gösterirse; cehalet veya hamâkatin sevâik-i mudillesinden kendisini kurtaracak derecede tenevvür-i fikrîye mâlik ise, elbette hissedar-ı temeddün ve şâyan-ı tebcil addolunur. Şu halde bir heyet-i beşeriyyede kadınların mazhar-ı hürmet ve nail-i nüfuz olmaları, saadet-i maîşeti ihraz etmeleri, bir yandan vazifelerini ve diğer taraftan hürriyetlerini artırmaları işte o nevi erkeklerin çoğaldığına ve cemiyetin hayvaniyet-i mahzâ halinden birkaç kademe yükseldiğine delalet eder.

Bu meselede pek müfritâne düşünen bazı zevat var. Onların kavline göre güya kadınlar için ne mazide, ne zaman-ı halde erkeklerden hüsn-i muamele görmek nasip olmamış; kadınlar ya yük hayvanı gibi iş işlemek, ya erkeklerin bütün eziyetlerini çekmek yahut vâsıta-yı zevk ve sefahat olmak şıklarından birini İntihâbda daima muztar kalmışlar; el-hâsıl şöyle insanca yaşamaya haklı görülmemişler imiş.

Yalan! Bu ifrat-perverler hem hakikat-i tarihiyyeden, hem de zaman-ı hazırdaki nefsü'l-emrden teğafül ediyorlar.

Vâkıâ ezmine-i mütekaddimede erkeklerle kadınların tarz-ı münasebatı, bazı hayvanlarda beyne'l-cinseyn görülen hilm u şefkat ve riayet-ı mütekâbile derecatından, maa't-teessüf pek dûn kalmıştır; bunu kemal-i hecaletle itiraf etmek lazım gelir. Lâkin şunu da inkâr etmemeli ki nevi beşer ilk zamanlardaki temayyülat-ı behimiyyesinden – velev betâet ve su'ûbetle olsun – daima kurtulmaya sa'y etmiştir. En vahşi kabailde bile kadınlara karşı merbutiyet ve muhabbetin tamamıyla mefkudiyeti görülmüyor ve

görülememiştir; fıtrat-ı beşeriyyenin müstaid-i salah ve kemal olması yardımıyla ve hayat-ı içtimâiyyenin de inzimam-ı tesiriyle medeniyet terakki ettikçe, kadınlara edilen muamele iyileşmiştir; insanların hakâyık-ı eşyaya vukûfları ve nefislerine hâkimiyetleri arttıkça, kadınlar o nisbette saadet-i hal ve haysiyet-ı zat kazanmışlardır.

Edyan ve mezâhib, ahval-ı siyasiyye, muharebat, harf ve sanayi, ulum ve fünun, tahavvülat-ı fikriyye, sevâik-i menfaat, eşkal-i hissiyat – ya münferiden yahut müctemian – hep kadınların ahvalini tebdile hizmet etmişlerdir. Bu tahavvülat-ı mütemadiyye içinde kadınların kâdimen dûçar oldukları hal-i esareti ve bu esaretin eczâ-i bakiyyesini inkâr kabil olmamakla beraber onların karşısında bir de, terakkiyat-ı içtimâiyyenin tereffu-i nisâ ile mütenasiben ve mütelazımen vukuu hakikati teslim edilmelidir.

Diğer taraftan cem'iyat-ı beşeriyyede ne kadar ahlâk bozuklukları varsa, ne kadar iktisadi yolsuzluklar vuku bulursa hepsinin bar-ı mesâibi erkekten ziyâde kadının dûş-ı tahammülüne yüklenir; bu yüzden kadın bî-nihaye felaketlere, muhataralara, meşakkatlere dûçar olur.

Tebeddülat-ı idariyye fetretlerinde bile kadınlara bir hisse-i mehâlik teveccüh eder; müessesat-ı salifenin inkırazıyla yeni müessesatın henüz teeyyüd etmemesinden en çok yine kadınlar mutazzarır olur. İnkılab-ı ahirimizin mebadisinde de öyle olmadı mı? İçimizde nasıl fırsatçı kurtlar yaşadığını, nasıl hissiyat-ı necibeden mu'arrâ behaim bulunduğu, nasıl ebâtıl-ı efkâr ile beslenmiş kafalar gizlendiğini – heyhat! pek elim bir sûrette – gösteren vekayi-i müessifeden biz kadınlar ne kadar titreştik!

İşte demin söylediğim enkaz-ı bakiyye-i vahşet böyle şeylerdir; umalım ki, yukarıda bahsettiğim lâ-yetegayyer kaideye tevfikan, bizde de muhit-i nevazişsaz-ı hürriyyette terakki edecek olan medeniyetle mütenasiben nisvan-ı Osmaniyye'nin izdiyad-ı refahiyyeti müyesser olsun!

"Medeniyet arttıkça kadın ilerler, kadın ilerledikçe medeniyet artar" telazumunu unutmayalım.

Ayşe Bedia

Sayı: 3

Sayfa: 46

Kadınlar Erkeklere Benzemeli midirler?

İşte size bir sual ki türlü türlü mânâsı var. Erkeklere benzemek! Bundan maksad ne? Eğer ilim ve marifet tahsil etmek, hayat ve hakikate dair sağlam fikirler edinerek muhayyelat ve ebâtıldan kendimizi kurtarmak, insanlığın yegâne istinadgâh-ı tefevvuku olan aklı bi-hakkın mevki-i istifadeye koymak, ilh… erkeklere teşebbüh addolunursa, bu yolda benzemeyi bütün kuvvetimle tervih ve takdis ederim. Fakat yukarıki sualden maksud bu değil.

Şüphesiz ki tarz-ı telebbüs de mevzu-i bahs olamaz. Öyle ise şu benzemekten murat ne?

Hepimiz biliyor ve işitiyoruz: Memâlik-i ecnebiyyede münevverü'l-fikr birtakım kadınlar var ki erkeklerin, kendi kuvvetlerine istinaden tâ mebâdi-i hilkatten beri en şerefli meşguliyetleri nefislerine ve en zelil işleri de kadınlara tahsis ettiklerinden; "El-hükmü limen galebe" kaidesine bir insiyak-ı tabiî ile imtisal ederek kadınların bütün hukukunu gasp ve vazifelerini tezyid eylediklerinden hatta – her türlü umur ve mesâlih kendi ellerinde olduğu için – kanunları da kâmilen erkek menâfine hâdim bir şekilde yaptıklarından, ilh… ilh… şikâyet ediyorlar. Ve istiyorlar ki kadınlarda erkeklere müsâvî olduklarını göstersinler, idare-i Memâlike varıncaya kadar iştirak etsinler, memur olsunlar, nazır olsunlar, hülâsa erkeklerden hiçbir vechile aşağı kalmasınlar…

Gördünüz mü erkeklere benzemeyi?

Şu mutâlebata "Çocukları da bundan sonra erkekler doğursun!" sözünü ilave etmediklerine şaşıyorum. Latife ber-taraf, bu kadınların iddiaları bir şemme-i hakikatten müberra değil; fakat o kadar ifratlara, mübalağalara, yanlışlara karışmış naçiz bir şemme-i hakikat ki, arayıp bulmakta insan müşkilat çekiyor: Fi'l-vaki bahsettiğim Memâlik-i ecnebiyyede kavânîn-i medeniyyenin erkekler elinden çıktığı pek aşikârdır. Bütün serbestî-i zahirîlerine rağmen bî-çâre garp kadınlarının kendi mallarına ait hukuk-ı tasarrufiyyeleri bile temin olunmamuştur. Hürriyet ve hakkaniyetin bî-taraf hâmîsi olan

şeriatımızın cenah-ı sıyâneti altında biz İslam kadınları o derece asude ve mutmain yaşıyoruz ki, bir hürriyet-i sûriyyenin neşvedar gafili olan zavallı garp refikalarımızın bize gayr-ı mer'î muhitlerde çektikleri âlâm-ı hâmuş ve devâ-nâ-pezîrî pek güçlükle derpiş edebiliriz

Nisvan-ı garbın, böyle en kıymettar mezâyât-ı insaniyyeden birçoğuna – sathî bir ihtiram ve hürriyet yaldızı altında – gayr-ı layık addolunmaktan şikâyete hakları var. Fakat bu şikâyet erkeklerle kadınlar için fıtratın tayin ettiği mevkileri değiştirmeye yahut hatta birbirine benzetmeye bahane olabilir mi? Aramak istediğimiz hakikat budur.

Kadınların bir mevcud-ı aklî ve manevî olduğunu iddia etmek kabil olmadığı için, onların da erkekler gibi bir hüviyet-i maddiyye, bir de hüviyet-i mâneviyyesi bulunduğunu tasdik etmek zarûrîdir. Demek ki meseleyi şu iki nokta-yı nazardan tahlil edersek, yani evvela maddeten, sonra manen erkeklere kendimizi benzetmemizin mümkün olup olmadığını araştırırsak yukarıki sualin cevabını bulmuş oluruz.

Her kadın küre-i arzın neresinde olursa olsun, dünyaya gelince kendisini, mensup olduğu aileye mahsus birtakım şerâit-i maddiyye içinde bulur. Aile, birkaç sıra ecdadın mahall-i telakkisidir; ebeveynden itibaren geriye doğru uzaklaşıldıkça koca şuubat-ı ecdad ila-gayr-ı nihaye çoğalır; ebeveyne doğru yaklaşıldıkça dalbudaklar azalarak temerküz ve tahassus eder. Sülale-yi maziyye efradında karnen-ba'de-karnin teraküm ve telâhuk ede ede bir kadına kadar gelen bütün müktesebat ve müktesabatın tenevvüat-ı taliyyesi tevârüsle kuvvetlenerek o kadının cisminde ve dimağında şekl-i bedeni, ihtiyacat ve istîdadat sûretinde kendisini gösterir.

Sonra, ecdad-ı salifenin âdeta bir zübdesi olan bu kadın iki türlü muhit içinde büyür: Muhit-i maddi, muhit-i mânevi.

Muhit-i maddi ya dağlık, ovalık, ekâlim-i harre, ekâlim-i baride gibi tabiî yahut şehir, köy, hâne, elbise gibi sınaidir. Medeniyet, sınai muhitlerin ehemmiyetini arttırarak kâh şerâit-i maîşeti teyide kâh ıslaha hâdim olmalarını icap eylemiştir. Muhit-i sınainin tesiri erkekten ziyâde kadında görülür. Mesela elbise bilhassa kadınlar üzerinde bir tesir-i azim icra etmiştir: Kadınların bedenleri, ahlâkları, kabiliyet-i hissiyyeleri, vâsıta-yı cazibe veya müdâfaaları elbise sayesinde ne mesud tebeddüllere uğradı. İkametgâhların

peyderpey tahavvülatı da hayat-ı ricalden ziyâde hayat-ı nisâya tesir ediyor ve kadınlar hasbe'l-mecburiyye, hasbe'l-îtiyad yahut hasbe'l-meyl ev içinde ne kadar ziyâde vakit geçirirlerse ikametgâhların tesiri de o nisbette artıyor; sınıf-ı nisânın hâne haricindeki işlerle meşgul oldukları kabailde ise ikametgâhın tesiri bittabi hemen hiç yok gibidir.

Muhit-i mâneviyyeye gelince, bu da yine kadının mensup olduğu aileye mahsus birtakım şerâit-i mâneviyyeden mütehâssıldır. Her ailenin birtakım teamülatı, takayyüdatı, telkinatı, îtiyadatı, vardır; her ailenin çocuğa arz edeceği misaller, ilkâ edeceği teheyyüçler, öğreteceği şeyler başkadır; çocuk doğduğu andan itibaren bütün bu müessirat ile muhat olur.

(mâ-badı var)

Ayşe Bedia

Sayı: 4

Sayfa: 66

Bazı Havadis-i Nisâiyye

Flemenk kraliçesi Wilhelmina'nın on sene mürebbiyeliğinde bulunmuş olan Miss Winter isminde bir İngiliz matmazel, şimdi hatıratını neşretmektedir. Miss Winter'in hikâyesine göre, kraliçe henüz on bir yaşında iken Almanya imparatorunun ailesini ziyaret için Potsdam'a gitmişler; orada imparatorun çocuklarıyla birlikte bir oyun çıkarmak isteyerek, kendi aralarında bir askeri geçit resmini taklit etmeği münasib görmüşler; kraliçe Wilhelmina askerin selamını alacak; Alman veliahdi ile iki biraderi ve Miss Winter, geçit resmini icra eden mefruz bir ordu halinde debdebeyle, şakırtıyla, gürültüyle, geçecek imiş. Bir müddet böyle yaparak eğlenmişler; fakat nihayet kraliçe uhdesine düşen mağrurane selam almak vazife-i bâridesinden usanarak eline bir kılıç, başına bir miğfer, aldığı gibi o da küçük asker mukallidlerinin arasına karışıvermiş!

Miss Winter böyle birçok vekayii yâd ettikten sonra, kraliçenin tabiatındaki zayıf noktalardan bahsediyor:

"Zayıf noktalarından biri, mücevherata olan inhimakıdır. Hollanda'nın bilâd-ı sahiliyyesinden birinde ikamet ettiği zaman, her gün bir kuyumcu mağazasına gider; oradaki eşyâ-yı zarifeden – validesinin serzenişlerine rağmen – müsrifafâne mübayaatta bulunur. Elbiseye olan muhabbetine gelince, bu meylini bir hadd-i makul dâhilinde tutar. Fakat hiçbir terzinin sözlerini dinlemez. Hatta bir kere 'Hayır, hayır, ben modaya tebeiyet etmem; moda bana tabi olsun. Renkten ben de biraz anlamaz mıyım? Beyaz ile yeşili seviyorum, başka renkte elbise giymeyeceğim.' diye bağırmıştı. Filhakika bunlardan başka renkte elbise giymek mûtadı değildir. Yalnız nadiren mavi giyer. İngiltere Kraliçesi müteveffâ Viktorya ile şimdiki Almanya imparatoriçesi gibi, kraliçe Wilhelmina da kendi libaslarını Paris'e ısmarlamak istemez ve hepsini yerli terzilere imal ettirir."

Hindistan resâil-i mevkûtesinden birinin yazdığına göre, Hindistan'ın Lahor şehrinde Müslim, Hindu, yerli Hristiyan, Parisî ve İngiliz kadınlarından mürekkep olmak üzere bir kulüp mevcuttur. İki sene evvel teessüs etmiş olan bu kulüp: o vakitten beri hayli eser-i terakki ve muvaffakiyet göstermiştir. Kulübe mensup olan gerek şarklı ve gerek

garblı kadınlar yekdiğeriyle daima samimi ve ciddi bir sûrette ihtilât ediyorlar. Ahiren içlerinden Müslim ve Hintli olanlar İngilizce öğrenmeye ve İngiliz olanlar da "Urdu" denilen Hint lisanını tahsil etmeğe başlamışlardır. Senede on defa içtimâ-i umumîleri vuku buluyor; bu içtimalar kâh bir İslam hânesinde kâh da diğerlerinin hânelerinde akdedilmektedir. Ahval ve âdat-i şarkiyyeye ve bâ-husus şark kadınlarına dair garblılarda her vakit görülen bâtıl ve pür-hata fikirleri, belki bu nevi münasebat-i halisane tashihe hâdim olur.

İngiltere kraliçesinin, epeyce ilerlemiş olan sinnine rağmen en ziyâde muhafaza-i tarâvet eden kadınlardan olduğu meşhurdur. Bu derece muhafaza-i şebaba nasıl muvaffak olduğunu merak eden bir muharrerenin tetkikatına nazaran sebeb-i aslî, kraliçenin gayet güzel huylu ve halim olması imiş. Filhakika titizlik, hırçınlık, hiddet gibi infiâlât-ı nefsaniyye güzelliğin de, gençliğin de bî-aman birer düşmanıdır. Kraliçenin mülâyemet-i muamelesi, tatlı sözleri, cazibedar ahvali çocukların bile muhabbetini celb edecek derecededir. Mesela, bir gün saray memurlarından biri küçük oğlunu saraya götürerek kraliçenin huzuruna çıkarmış; çocuk bir müddet kraliçenin yanında bulunduktan sonra artık gitmek zamanı gelmiş; mini mini, esnâ-yı vedada cebinden bir küçük hayvan resmi çıkarıp resme kraliçeyi göstererek "Bak, güzel kraliçeye bak!" diye az vakit içinde ne kadar meclûb olduğunu bilâ-ihtiyar izhar etmiş. Çocuğun bu masumâne sözleri kraliçenin pek ziyâde hoşuna giderek kahkahalarla gülmeye başlamış. Diğer bir gün de, Norveç kralının mahdumu ve İngiltere kraliçesinin hafidi olan küçük prens Olaf, yanındakilere sormuş: "Acaba ninem sahih annemden büyük mü? Hiç öyle görünmüyor!"

Sayı: 8

Sayfa: 146

Cenâb-ı Hak bilmeyenlerle bilenlerin bir olamayacağını Kur'ân-ı Kerîm'de beyan buyurmuştur. En müterakki ve en ziyâde müsâvata riayet olunan Memâlik-i ecnebiyyede dahi hukukça bir milletin efradı meyanında fark bulunmadığı halde âdî bir nakkaş ile bir ressamın dülger ile bir heykeltıraşın, hatta bir yazıcı ile bir edibin, bir âlim ile bir cahilin rağbetçe farkı bulunuyor. Yazıcının sayfalar dolusu yazmasına az bir ücret verildiği halde âsar-ı ilimiyye ve edebiyyesi yüzünden ihyâ olmuş üdebâ Avrupa'da nadir değildir. Çalışmak herkese lazımdır. Herkes istîdadına göre çalışmalı. Çalışan sanatkâr olsun veyahut sade bir amele olsun her halde ashab-ı mesâîden mâdud olduğu için merğub ve mûteberdir. Atalet ve serserilik ise mezmumdur.

Türk kadınlarının istîdad ve zekâları malumdur. Bu ana kadar kendilerini sanatkâr edebilecek tâlim ve tedristen hemen mahrum gibi bir halde kaldılar! Bir hereke fabrikası ancak civar köylerdeki İslam kadınlarını çalıştırıyor. Mahir bir modistra bir bluz için el hakkı olarak bir lira alıyor. Bunun için iki gün çalışsa günde yarım lira alıyor; her zaman da müşteri buluyor. Bir pamuklu hırka veya entari için ise iki gün sarf olunuyor; muttasıl makinenin çarkı çeviriliyor; onu dikenin kolu da o kadar yoruluyor; parçası beş kuruştan günde yüz para ediyor; her zaman da dikiş bulamıyor; çünkü artık düz dikişler modası değil! Geçmiyor. Yarım lira yerine yüz para almak için bunun ne noksanı var? Sanat!.. Kadınlarımızın tâlim-i sanayie rağbetleri arzu olunacak bir şeydir.

Gerçi kadının vatanına en büyük hizmeti evlad dünyaya getirip onlara bakmak ise de vatan muhafızı kahraman askerlermizi yetiştiren Anadolu kadınlarının çalışması evlat yetiştirmelerine mâni oluyor mu? Kadının bütün ömrü çocuk büyütmekten ibaret değildir. Çocukları büyüdükten sonra o kadın boş mu durmalıdır? Kadınların hepsi kocalı kadınlardan ve güzel olduğu için zevci tarafından kıymetli tutulacak kadınlardan ibaret değildir. Bir nanpare için, sırtını örtecek bir libas için birçok sefillerin, sarhoşların hakaretleri, dayakları altında ezilen ne kadar kadınlar var!

Sultan Baybars'ın kızı Tezkâr Pay Hatun mahzan aç ve çıplak kalmak korkusuyla mihen ve meşakkate tahammül eden kadınlara melce olmak üzere cesim bir hayrathâne yaptırmış idi. Dul kalan kadınlar zevç buluncaya kadar orada otururlar idi.

Bizde bir hâne erkeği birçok kadın beslemeğe, giydirmeye mecbur oluyor. Kendi taallukatından dul kalan kadın onun başına geliyor. Zevcesinin akrabasından kocasının attığı kadın da o o hâneye iltica ediyor. İdare-i beytiyye için yalnız erkek çalışıyor. Bu tahammül-fersa yorgunluktan vaktinden evvel beli bükülüyor da sefaletten kurtulamıyorlar. Bu milletin yarısından ziyâdesini teşkil eden kadınlar çalışmıyorlar. Böylelikle kesb-i servet ne kadar müşkil! Hâlbuki milletin paraya ihtiyacı var. Zaruret, sefalet tevessü ediyor. Artık bu acz bu meskenet, atalet yetişir!... Evvelce İslam kadınları çalışırlardı. Zaman-ı saadette mesturiyet onların çalışmalarına mâni olmadı. İslamiyet'in kadınlara bahşeylediği hukuku hiçbir müslim inkâr edemez. Cehllerinden dolayı bunu bilmeyenlere bilenler öğretmelidir. Hâne erkeklerine kadınların da muâveneti lazım geliyor.

Gerçi kadının infak ve iâşesi şer'an zevce borçtur. İslamiyet kocalı bir kadını çalışıp kazanmaya cebretmez. Lâkin çalışmaktan men' etmediği içindirki vakt-i saadette kadınlar çalışıp kazanıyorlardı. Malumdur ki bir zevç zevcesinden şikâyet için Hazreti Ömer'in huzuruna gitmiş. Hazreti Ömer: "Sus!. Kadınlar yemeğimizi pişiriyorlar; çamaşırımızı yıkıyorlar; vazifeleri değil. Çocuklarımızı emziriyorlar; borçları değil! Şikâyet etme, sonra zararlı çıkarsın." buyurmuş.

İcâbat ve ilcaat-ı medeniyye muktezâsı idare-i beytiyye meselesi güçleşti. Bir erkeğin birçok kadını geçindirmesi kolay bir şey değildir. Bir hânenin terfih-i hali mühim meseledir. Sefalet müthiştir.

Hazret-i Peygamber tahsil-i ilmin erkeklere ve kadınlara farz olduğunu bildirmiştir. Cenâb-ı Hak kadınları da kullarından ad ile Kur'ân-ı Kerîminde onlardan bahs buyurmuş. Peygamberimiz ümmetim, demiş. Bîatlarını kabul etmiş. Artık rical de milletimizdendir, demeye elbette mecburdur. Kadınlara ekmek yerine ekmek kazanacak şey verilmeli! Yani onları tâlim ve tedris etmeli, sanat öğretilmeli, hüner sahibi kılmalı!

Bazı erkeklerimizin kadınlar hakkındaki hiddetlerini biliyoruz. Lâkin birkaç kadın için bütün kadınları hukukundan mahrum etmek caiz midir?.. Vâkıâ bazı hanımlarımızın terakkiyi başka türlü düşünmüş olmaları ihtimali vardır. Onlar tâyibden ziyâde merhamete şâyandırlar. Çünkü kabahat onlardan ziyâde onları öyle yetiştiren pederlerdedir. Muallim olarak mürebbiyelerinden başkasını görmemişler. Nisvân-ı İslâm'ın şanlı mazilerinden bî-haber kalmışlar.

Medeniyet bir sel gibidir. Onun önüne geçilmez. Cetveller, muntazam yollar açılır, hazırlanırsa geçtiği yerleri mamur eder. Aksi halinde berbat ve perişan eyler! Medeniyetin girdiği yerdeki milletin kadın kısmına tesirini men etmek kabil olabilir mi? Ecnebî mürebbiyelerle terbiye edilmiş olan hanımlarımızın ümid-i terakkiyi karşılarında gördükleri parlak âlemden beklemeleri tâyib olunacağına, onlara el kapılarından hukuk dilendirileceğine, Sa'dî'nin dediği gibi kilidi kırmalı. Cevherleri saçmalı! Onların hakk-ı sarihi olan hukuklarını ibraz eylemeli! "Geliniz, Cenâb-ı Hakk'ın size ihsan eylediği başkalarında yok!" denildi de onlar kabul etmediler mi?.. Nisvanımızdan bazıları ümid-i terakki ile yanlış yollara saparlarsa onlara İslamiyetin bahşeylemiş olduğu hukuku bilip de ketm edenler min-indillah mesul olmayacak mı?..

Buralarını evvelden teakkul ederek kadınlarımızın ahkâm-ı şeriyye ve âdat-ı milliyye-i asliyyeleri üzere terakkilerini düşünmek ve o sûretle ikaz olunmalarına çalışmak isteyenlerimiz bulundu. Lâkin devr-i istibdâdda buna muvaffak olamıyorlardı. Bu gün dahi erbabınca ehemmiyeti pek ziyâde takdir olunan bu emr-i hayrda muvaffak olanlar yalnız birkaç zattan ibarettir.

Fatma Aliye

Sayı: 10

Sayfa: 192

Terakkiyat-ı hazırada tetebbuat ve tedkikat-ı edyan ile meşgul olan ulemâ-yı ecânib şimdilerde pek çok hakikatler bulduklarını neşr u ilan ediyorlar. Dinlerin esaslarına vukûf hakkında sarf eyledikleri mesâî mahsulü olarak neşrettikleri âsarda sonradan ilave olunan birtakım şeylerin tefrik ve temyizinden sonra edyan-ı semaviyyenin esaslarını hep bir olarak bulduklarını söylüyorlar. Nice asırlardan beri Hristiyanlık, İslamlık, Katoliklik, Protestanlık vesâire arasında dökülen kanları teemmül ile esasları pek yakın olduğu halde yekdiğerine bu kadar uzak bulunarak hasm-ı can olmak derecelerine varmalarına taaccüb eyliyorlar. Hazret-i Muhammed aleyhisselam Efendimiz de Hazret-i Musa, Hazret-i İsa ile onlardan evvel gelen enbiyâ-yı kirâm hazeratının getirdikleri dinlerin din-i hak olduğunu ümmetine bildirmiş ve öylece imanı emreylemiş idi. Şimdi ulemâ-yı ecânibin Hristiyanlıkta buldukları sonraki ilavelerdir ki bizi Museviyet ve Hıristiyanlıktan ayrı bırakmıştır. Bu zevat İslamiyet hakkında da pek çok tetebbuat ve tedkikatte bulunarak din-i İslam'ın Fahr-i Kâinat Efendimizin getirdiği şeklinde kendilerince bir yabancılık bulmuyorlar, sathî bir nazarla bakarak İslamlarda görülen birtakım örf ve âdat ve bid'atları ahkâm-ı İslamiyye'den zannedenlere teşrih-i mesele eyliyorlar. Bu zevat meyanında İslamiyet aleyhinde söz söyleyenlere o kadar gayurâne müdâfaada bulunanlar vardır ki insan hayran olur!

Hazret-i Resul buyurmuşlar ki "Cenâb-ı Hak bu dini bir racül-i fâcir ile de teyit eder." Ala-rivayetin "Bir rical-i kâfir." Yine Resul-i Kibriya Efendimiz buyurmuşlardır ki "Bu Din-i Mübin-i İslam atîde birtakım adamların vücuduyla kuvvet bulur ki o adamların indallah bir nasipleri yoktur."

Muârızlarımıza karşı hakâyık ve maalî-i İslamiyye'yi meydana koyan ulemâ-yı ecânib, İslamiyet'in medeniyet ve terakkiyat-ı cedideye pekala tevafuk edeceğine dair berahin ve delâil îrad eylemekte oldukları halde kadınlara ait bazı mesâil bahsinde "İşte Hristiyanlık ile İslamiyet beyninde bir uçurum!.." diyorlar. Aleyhimizde bulunmayı îtiyat edinmiş olanlar İslam kadınlarının devr-i inhitatımız seyyiesi olarak dûçar oldukları bazı mahrumiyetleri evâmir-i İslamiyye'den zan ve bu keyfiyeti İslamlık ile medeniyet arasında bir uçurum addeylemektedirler. Bu hususstaki malumatlarını ikmale çalışmakta

olan ecânib, İslamiyet'in o cihetteki hikmetini dahi anlayacakları bedihidir. Taaddüd-i zevcat için hîn-i hacette bir mesağ olduğuna elbette onlar da vâkıf olacaklar ve Hazret-i Peygamber'in ümmetine "Görmez misiniz ki ehl-i kitaptan birisi bir kadın alır, o hatunun eli bir iyiliğe yetmediği halde bile biri birinden yüz çevirmeyip ölünceye kadar bir zevceyle sabredip dururlar." buyurduğunu da öğrenecekler. Hazret-i Ömer'in, İslamiyet nokta-yı nazarından kadınların pek büyük müdâfii olan o büyük zatın Antakya fütûhatında bulunan Ebu Ubeyde'nin mektubuna yazdığı cevapnameyi de elbette bulup okuyacaklar ki bunda Hazret-i Ömer Hicaz'da müteehhil bulunanların orada odalık almalarına müsait bulunmasını, nikâhlı kadın almamalarına çalışmasını emr u tenbih ederek hukuk-ı zevcatı müdâfaa etmiş idi. Hazret-i Resul'ün gençlik zamanını zevce-i vahide ile geçirdiği malumdur. Sonraları zevcat-ı mutahharat kendileri o şerefe nailiyete talip idiler.

Dur-endiş olmayan ve zamanımızın nezâketini takdir edemeyen kimselerden Avrupa'nın bizim lehimizde veya aleyhimizde bulunmasına ehemmiyet vermeyenler bulunabilir. Lâkin vâkıf-ı ahval olanlarca meselenin öyle olamaması tabiîdir.

Şu bulunduğumuz devir, ehl-i salib muharebatı zamanından çok farklıdır. O zaman İslamlar Hristiyanlardan daha mütemeddin, daha müteallim idiler; Âlât-ı harbiyemiz onlardan mükemmel idi; bizde olan esliha onlarda yok idi. Bugün ise âlem-i medeniyetin tam ortasında sakin olduğumuz halde sanatı, hüneri ecânibden bekliyoruz! Maa't-teessüf parayı da!..

Fransızlardan bazılarının Cezayir fütûhatında oradaki İslamların tekmil mahv u imha edilmemiş olmasına veyahut çölleri, beyâbanlara sürülmemiş bulunmasına teessüf etmelerine karşı yine Fransızlardan İslamiyet'in hakâyık-ı ulviyyesine vâkıf olanlar bunları tâyib ile "Biz onları mağlup etmesini bildik. Lâkin temeddün ettirilmelerini bilemedik. İslamiyet mâni-i temeddün ve terakki değildir. Onlara Kur'an lisanından söylemeli!" diyorlar. Ya biz bunu kendimiz için yapamayacak mıyız? Birtakım akâid-i bâtıla ve hurafata tabi olan cehelemizi ahkâm-ı şer'iyyeye tevfikan tenvir ve tâlim elbette mümkündür.

Kırım Muharebesi'nden biri bize "temeddün ve terakki ediniz" demekteler iken bir yandan da "Avrupa'nın ta merkezinde temeddün ve terakki etmeyen bir halk bırakılır

mı? Onları çöllere, beyâbanlara sürmeli" diyenler olmadı mı? Hakkımızda neler söylendi, neler yazıldı! Son zamanlardaki irtica mesâili aleyhimizde bulunanlara ne kadar sermaye oldu! Birinci irtica kadınlara hücum ile başladı. İkincide dahi öyle oldu. Birinci irticadan sonra idi ki Paris'de cihan-ı medeniyetin ekâbir ve mûteberan-ı nisvanından mürekkep bir kongre in'ikad etmiş idi. Bu kongrede erkeklerden de hazır olanlar var idi. İstanbul'da İslam kadınları hakkında irticaiyyûn tarafından revâ görülen haller meydan-ı mübaheseye konulmuş. İrticaiyyûn tarafından taarruz olunan İslam kadınlarının erkekler tarafından kurtarılmaması ve himaye olunmaması meselesi hakkında pek şiddetli mübaheseler cereyan eylemiş. O derecede ki orada mevcut bulunan bir İslam erkeği tahammül edemeyip ayağa kalkmış. Fakat makam-ı müdâfaada ne söylemiş bilir misiniz? İstanbul'da hiç öyle bir şey olmadığını!.. Heyhat! Kongre âzâsı ol bâbdaki malumatlarını pek esaslı olarak almışlar!.. Bilâhare şu mesâil hakkında tafsilat almak ve meşrutiyetin İslam kadınları mevkîinde ne gibi fayda ve tesiri olduğunu anlamak üzere İstanbul'a gelen meşahir-i muharrirattan biri garip değil midir ki, ikinci irtica tesadüf eylemiş!..

Çarşı, pazarda kadınlar mürtecilerin kırbaçları altında ezilirken, zaaf-ı basarı olup da peçesini açan yaşlı hanımların göğüslerine süngüler doğrulurken memleketimizde ne kadar ecnebi mevcut idi! Ecnebi muhibbelerimden biri mevsukiyetini temin ederek söyledi ki Otuz Bir Mart İrticaı günlerinde Beyoğlu'nda genç bir zabit giderken karşısına süngülüler çıkmış: "Sizin kadınlarınız yüzlerinin peçesini kaldırıp da mı gezerler, yoksa örtülü mü?" diye sualine zabit "şer'en yüz nâ-mahrem olmadığı için açıp da gezerler." demesi üzerine itlaf edilmiş! şâyan-ı taaccüb olan ahvalden biri de acaba o neferler köylerinde hiç yüzü peçeli bir kadın görmüşler mi? Tesettür-i şer'înin ne sûretle olacağını bilmeyebilirler. Lâkin köylerindeki akraba ve taallukatlarını, konu komşularını hülâsa köylerinin bütün kadınlarını o kadar çabuk unutabilirler mi?

Tarih-i İslam bize kadını başında örtü olarak gösteriyor. İslamlarda peçe Devlet-i Emeviyye zamanında erkeklerin yüzünde görüldü. Mecalis-i ilm u edebde kadınlara fitne salmamak için o zaman pek güzel olan erkeklerin yüzüne nikab konulmuş "Veddah el-Meyn" ve "Mukanna' el-Kindî" nam şairler kadın bulunan cemiyete peçe ile giden erkeklerden idiler.

Tarih-i İslam'da on iki kadarını bulabildiğimiz hükümdaran-ı nisvan-ı İslamiyyeden "Raziye" pek genç ve pek güzel olduğu için sokağa çıktığı zaman kendi

arzusuyla yüzüne peçe kor idi. Zaten İstanbul'da peçe zuhur edeli kaç sene oldu ki onun için canlara kıyıldı, civanlar devrildi? Bir sene mukaddem hükümet çarşafı resmen men eylemiş idi. Lâkin kadınlar yaşmak, ferâcenin masrafına hizmetine tahammül edemedikleri için çarşafı terk etmediler. Hükümet-i müstebidde her istediğini yaptığı, her sözünü geçirdiği, bütün halkınızı titrettiği halde kadınların çarşafını men hususunda olan sözünü geçiremedi. Kadınlar dinlemediler, giydiler. Çarşaf İstanbul kadınlarının kendi İntihâb eyledikleri bir sûret-i tesettürdür. Peçe bir rida-yı hicabdır.

Mücahidin-i hürriyyet yaralılarını ziyaret için hastaneye giden İslam hanımlarından birine bir yaralı kahraman demiş ki: "Biz hastanede yattığımızdan beri Hristiyan vatandaşlarımızın kadınları gelip hatırımızı soruyorlar. Fakat İslam hanımları nerede? Onlar ne için gelmiyorlar?" Hanım cevaben: "Oğlum onlar dövüldüler, yolundular, ezildiler, hânelerine kapatıldılar! Bundan sonra elbette geleceklerdir." demesi üzerine kahraman: "Evet! Biz de onları kurtarmaya geldik!" demiş. İşte bu da bir nefer! Bu da bir asker!

Gerçi akvam-ı saire medeniyetin bu derece-i kemaline tedric ile vardılar. O tarik-i tealîde İslamlar daha ileride iken üç yüz seneye varan inhitatımız o hususstaki tedenniye sebep oldu. Milel-i mütemeddine ve müterakkiyye ile muhat bulunduğumuz için bize tedricî terakkiyi hoş görmedikleri anlaşılıyor. Vaktimiz kıymettardır. zâyi edecek zamanımız yok. Mektepler vâsıtasıyla yetiştirilecek etfalimizin zamanından ümit, istikbal içindir. Elektrik devrindeyiz! Bize birdenbire ziya, birdenbire nur lazım!.. Kocaman çocuklarımızın zulmet-i cehaletle kararmış olan kalplerini, fikirlerini tenvir için mev'izelerden, konferanslardan başka vâsıta-i tedris var mıdır? Himaye-i hayvanat cemiyetleri teşkil edecek kadar temeddün edemedik ise himaye-i nisvan ve sıbyan hissi vahşilerden bile vardır. Birtakım cühelayı bu histen dahi mahrum bırakan zulmet-i cehalete karşı Cenâb-ı Hakk'ın İslamlara ihsan eylemiş olduğu nûraniyet-i İslamiyye'den istifadeye çalışmalı.

"Yarım fakih insanı dinden eder." sözü meşhurdur. Vaizlik gibi bir emr-i mühimmin ehemmiyetini nazardan dûr tutmamalıdır. Zaman-ı istibdaddaki bazı vaizlerin Hazret-i Ali Hazret-i Fatıma'nın üzerine evlenip de bunu Hazret-i Fatıma haber aldığı zaman helva pişirmekle meşgul iken içinin yangınlığından kepçeyi unutup eliyle helvayı karıştırmakla eli yanmış olduğunu kadınlara anlatan vaiz efendinin faydasından kat'-ı

nazar şerrinden Cenâb-ı Hakk'a sığınırız. Zira işte o vaiz yalan söylemiş idi. Hazret-i Ali Fatıma'nın üzerine asla evlenmedi. Yalanlar, masaller devri geçti. Bize hakikat lazım! Hakikat…

O zaman vaizlik için icazet aranmadığı gibi şunu da hatırdan çıkarmamalı ki medreseden verilen icazet hazine-i ulûm-ı İslamiyye için bir anahtardır. Pederim ve üstadım merhumla beynimizde ibtidaî muallimimiz Hacı İbrahim Efendi hakkında şöyle bir muhâvere cereyan eyledi:

Acize – İbrahim Efendi medresedeki sizin odanızda ikamet eylemiş. Demek aynı medresede okumuş. Sizin aldığınız gibi de icazet aldı mı?

Üstadım merhum – Evet aynı medresede aynı dersleri okudu. Bizim gibi icazet aldı.

Acize – O dersleri bellememiş olsa icazet verirler mi idi? Ya o halde!..

Üstadım merhum – Kızım! O adam okuduklarının hepsini unuttu!

İbrahim Efendi bizim tahsilimiz için gayretten geri durmazdı. Zavallı adam bize resim dersi de verirdi. En uzun süren dersimiz peri padişahının kızlarının resimlerini yapmak idi!..

Anlaşılıyor ki adamcağızın medreseden icazet aldıktan sonraki tetebbuatı masalcılığa tutulmak olmuş!

Hamdolsun, maâlî ve hakâyık-ı İslamiyye'ye vâkıf ulemâ-yı kiramımız vardır. Evvelce İslamların ulum ve fününda ve terakkiyat-ı medeniyyede ne derecelere varmış bulunduklarını ve islam kadınlarının ne mütealî mevki almış olduklarını bilirler. Bize bunları öğretenler de ulemâ-yı İslamiyye'den olan üstadlarımızdır. Ebu'l-Fida, Tarih-i Kâmil, yirmi cildi muhtevî bulunan Eganî gibi kitapların maa't-teessüf hala tercümesine himmet olunamadı.

Fatma Aliye

Sayı: 11

Sayfa: 212

Çocuk Terbiyesine Dair Validelerle Bir Küçük Musâhabe

"Aman, bu çocuğun yaramazlıklarından bıktım, usandım!" yahut "Şu şımarık haylazı nasıl terbiye etmeli, bilmem ki!" şeklinde, hatta'l-ekser daha şedid ve daha feveranlı şikâyetler ne kadar çok validelerin ağzından işitilmiştir!

Hakikaten çocuğu ne yolda terbiye etmek lazım geleceği, babalar ve analar – Bilhassa ilk terbiyenin vazifedârı olmak itibarıyla analar – nezdinde henüz bi-hakkın halledilmemiştir. Mini mininin yaramazlıklarını her zaman dayak ile ıslaha çalışsanız, dayağın vücut ve sıhhhate su-i tesiri sizin için bir endişe-i daimî olmakla beraber nihayet çocuğun yüzsüzlenerek azardan ve dayaktan da çekinmez bir hale gelmesi ihtimali gözünüzün önünden gitmez. Yalnız tekdir ile iktifâ etseniz, büyük veya küçük yaramazlıklar için ale's-seviyye bu ceza her zaman kâfî olmadığı gibi çocuğun alışması korkusu yine vâriddir. Kabahatleri görmezlikten gelmek şıkkını ihtiyar etseniz, hem çocuk terbiye olmaz; hem de bir vakit gelir ki artık insanda sabır ve tahammül kalmaz.

O halde ne yapmalı? Evet, ne yapmalı? Nasıl terbiye etmeli?.. Evladını seven her ananın en büyük düşüncesi, en büyük gailesi budur. Çocuğu terlikle, değnekle, tokatla, yumrukla dövmezsek; onun yüzüne karşı hiddetle haykırmazsak; yemeğini veya gündeliğini eksik vermek, karanlık bir yere kapamak gibi cezalardan birini tatbik etmezsek: Elimizde hangi vâsıta-i terbiye kalır? Yaramazlıklarını ne ile izâle etmeğe muktedir oluruz?

Bu muhâkemat pek âkilâne görünmekle beraber, itiraf etmeliyiz ki birçoğumuz henüz hangi hareketlerin yaramazlık addi lazım geleceğinden bile bî-haberiz. Çocuk terbiye edecek kimselerin ahval-i rûhiyyeye vâkıf olmaları lâ-büd olduğunu iddia edenler hiç yanılmamışlardır. Öyle hareketler vardır ki, bir çocuktan sadır olunca yaramazlık diye telakki etmekte hiç tereddüde mahal görmeyiz; hâlbuki o hareketler tufûliyetteki ahval-i rûhiyyenin pek tabi ve pek zarûrî netâyicindendir; çocuk ne kadar nefsine hâkim olsa onları yapmamak elinden gelmez. Şimdi böyle efal-i gayr-ı ihtiyariyye için azar, tekdir, ceza caiz olur mu? Asıl hüner, mini mininin harekât-ı gayr-i münasibesi içinde hakikaten

yaramazlık olanlarla olmayanları tefrik ederek yaramazlıkları cezalandırmak ve diğerlerine başka türlü mâni olmak muvaffakiyetindedir.

Çocuğun hüviyet-i maneviyyesi birçok evsaf ve hasailden mürekkep bir demet halindedir; bu evsaf ve hasailin hangileri ötekilere nisbetle fâik olursa çocuk da ona göre huy edinir: Meleke ve kabiliyetlerinin fenalığa ait aksamı neşvünemâ bulursa çocuk ahlâksız olur; bilakis iyiliğe müteallik aksamı galebe ederse hüsn-i ahlâk sahibi olur; kâffe-i harekâtı evvela yaşına, saniyen mâhiyet-i şahsiyyesine tabidir.

Yaşının ilcââtı ne gibi şeyler olabileceğini düşünelim:

Her çocukta fıtraten bir mahcubiyet vardır; bu mahcupluk kabil-i müsâmaha olmayacak raddeye varmadıkça ondan mütevellit hareketler kabahat addolunmamalıdır. Kezâlik her çocukta fıtraten hod-endîşlik biraz ziyâdecedir. Binâenaleyh gayr-ı tabiî bir dereceye vâsıl olmayan hod-endîşliğin âsar ve netâyic-i fi'liyyesi yaramazlık diye telakki edilmemelidir. Mâmâfih su-i ahlâka meyli ima eden herhangi bir fiil çocuktan sadır olursa derhal nazar-ı îtinâya alınmak ve tekerrür ve takarrürüne mümânaat edilmek katiyyen lazımdır. Zaten asıl yaramazlık böyle olan hareketlerdir. Fakat hangi fena huya hangi tedbir ile mümânaat edilebileceği, pek ziyâde dikkat ve mahâretle tayin ve takdir olunmalıdır.

Çocuk – fıtratındaki hod-endîşliğin sevkiyle – kendisinden başkasına ehemmiyet vermez: Bi'l-farz kedi yavrusunu sever, fakat yine bî-çâre hayvana gaddarane muameleler yapar; çünkü hayvancağzın ne çektiğini bilmez ve düşünmez. Bu hal bir yaramazlık değil, muktezâ-yı tufûliyettir; tekdir ile, dayak ile ıslah edilemez; yegâne ilacı çocuğun hissiyat-ı rahm ve şefkatini süratle tezyit ve tenmiye edecek bir tekayyüdden ibarettir; hayvanlar hakkında nasıl muamele edilmek münasip olacağı öğretilmeli, kediyi örseleyip hırpalamaktan ise maskaralıklarına karşıdan bakarak eğlenmek daha iyi olduğu gösterilmeli. O yolda vuku bulacak nesâyih ve ihtarat bir "terbiye" olur ve cezaya ihtiyaç mes etmez. Lâkin eğer çocuk kedinin canı yandığını öğrendikten sonra yine hayvanı hırpalamaktan lezzet alırsa, işte o vakit bu bir yaramazlıktır ve kökünden izâle edilmek vacib olur. Mâmâfih dayakla, tekdirle değil. Yukarıda söylediğim vechile, her kusurun en münasip çare-i ıslahını bulmak, terbiyede muvaffakıyetin ilk mevkufun-aleyhidir. Hırpalamak ve can yakmaktan hoşlanan çocuk merhamete alıştırılmalı; câlib-i merhamet

bazı ahval ve vekayi-i tabiiyye kendisine irâe olunarak şefkat damarları gıcıklanmalı; icap ederse, bir hastane-i etfale götürülerek kendi gibi çocuk olan hastalara muâvenette bulunmaya sevk edilmeli; başkalarına karşı hürmet ve merhameti ima eden hareketleri mazhar-ı teşvik ve mükâfat olmalı vesâire vesâire… Zeki ve meraklı bir valide daha ne kadar çok vesâit keşfedebilir!

Çocuk, fazla bir mikyasta unf ve şiddet göstermek îtiyadında ise yahut hilekâr ve yalancı olup da şâyan-ı emniyet bulunmazsa bunlar da şüphesiz muhtâc-ı ıslah birer yaramazlıktır ve kemal-i ehemmiyetle tedaviye muhtaçtır.

Şayan-ı kayddır ki, çocukların cezalandırılmasına ber-mûtad sebep olan harekâttan birçoğunun esasında hiç fenalık ve yaramazlık yoktur. Faraza, dikkatsizlik etfalin fıtratında mevcut nekâyistendir; her şeyi vakit ve zamanıyla tahattur etmek iktidârı yaşlılara mahsustur, hatta onlarda bile daima kuvvetli bulunmaz; şu halde çocuğun dimağında tab'an mevcut olmayan bir hassanın fıkdanını müstelzim mücazat görmek muvafık-ı insaf olmaz; bilakis dikkatsizlik adem-i tezayüdüne ve sürat-ı indifâına dolambaçlı tedbirlerle çalışmak icap eder.

Beceriksizlik de levâzım-ı tufûliyettendir: Çocuk elindeki şeyi sık sık düşürür; zira harekât-ı in'ikâsiyyeye müvekkil olan sinirler henüz tamamıyla vazifelerine alışmamışlardır; hâlbuki büyükler de efal-i in'ikâsiyye teeyyüd etmiş olduğundan, falan işi işlemek için dimağdan bir kere emir alan sinirler – lâ-yenkatı o işi düşünmeye hacet bırakma[k]sızın – ifâ-yı vazifede devam ederler. Çocuklarda böyle olmadığı için, dimağlarının başka bir şeyle küçük bir iştigali ellerindekinin yere düşmesine sebebiyet verir. Binâenaleyh bu gibi beceriksizliklere yaramazlık nazarıyla bakılmamalıdır.

Çocuğa atfolunan bir kısım yaramazlıklar daha vardır ki, onlarda kabahatli bizzat ebeveyndir. Mesela bî-çâre çocuğu, tufûliyetiyle gayr-ı mütenasip bir elbisenin içine sokarız; tufûliyetiyle gayr-ı mütenasip bir mevkiye götürürüz; sonra da zavallıdan elbisesini ıslatmamak, kirletmemek, yırtmamak, lekelememek gibi fıtratının hilâfında hareketler bekleriz. Yavrucuk ne yapabilir ki evvelen dikkatsizlik ve beceriksizlik sinninin muktezâsıdır; saniyen de kendi üstü başı ve bulunduğu yer sinniyle büsbütün gayr-ı mütenasiptir.

Yine mesela çocuğa – dayansın diye – köselesi kalın ve altı perçinli bir kundura giydiririz; sonra yürüdükçe ve koştukça gürültü yapıyor, diye kabahat buluruz. Yahut yakında aldığımız bir çift potinin çarçabuk eskidiğinden şikâyet ederiz de tab'an durup oturmak o mini mini bacakların şanından olmadığını hatırımıza getirmeyiz. Çocuk bir sandalyenin üzerine çıkıp bütün gün orada otursun mu? Yoksa her gezdiği, yürüdüğü yere arabayla mı gitsin? Mahzâ sevk-i tabiî ile cevval ve pür-hareket olması niçin yaramazlık addolunmalı?

Zavallı yavruyu birtakım suni suubetlerin ortasına koymak, yaşının îcâbat-ı zarûrîyyesini anlamamak, harekât-ı tabiiyyesine müsaade etmemek, sonra da zarûrîyyü'l-vuku olan efaline bir hükm-i indî ile cezalar tertip etmek: Terbiye bu değildir.

A. B.

Sayı: 12

Sayfa: 237

Genç Kızları ve Valideleri Alakadar Edecek Meselelerden

Validelere:

Mini Mini Bebeklere Çorap Giydirilmeli mi?

Yaptıkları şeylerin hakikatini iyice bilmeyen bazı valideler vardır ki, çocuk büyütmekte İngilizlerin en ziyâde muvaffakiyet gösterdiklerini bir kere işitmemişler ve kâh vukûfla kâh vukûfsuzca daima onları taklit etmeye özenmişlerdir. Bu sınıf validelerden bir takımı, çocuğu ta küçüklüğünden itibaren çıplak ayaklı yahut çıplak bacaklı büyütmenin sıhhat ve afiyetine nâfi olacağını zannederler; çünkü İngilizlerin öyle yaptığına mutekiddirler. Hâlbuki bu âdetin İngilizlerde müteammim olduğunu itikad etmek ne kadar yanlış ise sıhhate nâfi olacağını zannetmek de o kadar esassızdır. Çocuğun su-i hazme ve karın ağrısına uğramaması istenirse, tombul ayaklarına – mevsimine göre kalın veya ince – uzun konçlu yün çoraplar giydirilerek bunların ucu da düşmemesi için dona iliştirilmelidir.

Pekliğe Karşı İlaçsız Bir Tedbir.

Küçük çocukların kimisi ilacın ne olduğunu anlamadığı için, ne verilse bilâ-mümânaat yer ve içer. Kimisi de alıştığı gıdalardan başka bir şey yedirilmek istenildiği zaman evvela şüphe ve tereddüt ile tadına bakar; lezzetinden hoşlanırsa yemekten imtina etmez; fakat hoşlanmazsa elinden geldiği kadar yaygara ve gürültü ile mümânaatta ısrar eder. Hâlbuki ilaçların ekserisi çocukların hoşuna gidecek lezzette değildir. Hem de çocuklara sık sık ilaç vererek midelerini bozmak ve kendilerini ilaca alıştırmak şâyan-ı tavsiyye bir hareket olmaz. Binâenaleyh validelere ale'l-umum ilaçsız tedbirlerden bahsetmek isterim. Çocukları en çok rahatsız eden arızalardan biri inkıbaz olduğu için şimdilik yalnız buna karşı bir tedbir tarifiyle iktifâ edeceğim. O tedbir de çocuğun karnını ovmaktan ibarettir; fakat gelişigüzel o[v]mak değil. Evvela ovacak kimsenin eli sıcak olmalı ve biraz yağlanmış bulunmalı; sonra çocuğun karnını sağ cihetinden ve aşağı kısımdan başlayarak göğsün alt kenarına kadar sıvayıp oraya varınca eli sola doğru

kaydırmalı ve sol taraftan aşağıya kadar inmeli. Bu hareket "emâ-i galize" denilen kalın bağırsağın şeklini takip eder. Muntazaman geceleyin ve sabahleyin şu sûretle masaj yapmaya devam olunduğu takdirde, mülâyemet vermekle beraber faaliyet-i hazmiyyeyi tahrik eder ve çocuğun karnı gaz yapıyorsa ona da faydası dokunur.

Genç Kızlara:

Beli İnceltecek Bir Jimnastik.

Erkeklere jimnastik lazım da kadınlara, bâ-husus genç kızlara lazım değil mi? Bilakis erkeklerden daha ziyâde oturarak vakit geçirdikleri için nisvana jimnastiğin lüzumu daha aşikârdır. Mâmâfih pekâlâ biliyorum ki, genç kârîelere mahzâ sıhhatleri için şu veya bu türlü jimnastik yapmalarını tavsiye etsem, ya hiç okumazlar yahut okurlar da icrasını ihmal ederler. Fakat yine pekâlâ biliyorum ki şıklık ve güzellik hatırı için tavsiye edilecek çareler gençlerin nezdinde daha kolay hüsn-i kabul bulur. Binâenaleyh işte muhterem kârîeler, size bir jimnastik tarif edeceğim ki hem muhafaza-i afiyetinize yardım edecek, hem de belinizi inceltecek: Ayağa kalkınız ve askerce bir vaziyet alınız; Mâmâfih korkmayınız harbe gidecek değiliz; derin nefes almaya başlayınız; sağ kolunuzu uzatarak mümkün olduğu kadar yukarıya kaldırıp başınıza yaklaştırınız; aynı zamanda sol elinizi de aşağıya doğru muktedir olduğunuz kadar uzatınız. Belinizden aşağısı vaziyet-i askeriyyesinde baki kalmalıdır. Bu sûretle bir eliniz yukarıda, bir eliniz aşağıda iken vücudunuzun kısm-ı ulvîsi sol tarafa sarkmış bir halde bulunur. Şimdi sağ kolunuzu indirip sol elinizi kaldırınız. Ellerinizi yel değirmeninin kolları gibi mütenâviben indirip kaldırarak birkaç dakika müddet şu tarif ettiğim hareketi süratle icra ediniz. Jimnastiği bahçede yahut pencereleri açık odada yapmak beltabi daha muvafıktır. Buna devam eder iseniz bilâhare bana gıyâbî ve sakitâne teşekkürler yollayacağınıza eminim. Çünkü beliniz incelecek, karaciğerleriniz iyileşecek, göğsünüz kuvvetlenecek. Yetmez mi?

Kahkaha Bir Teneffüs Jimnastiğidir.

Genç kızlara ait sevimli jimnastiklerden bahsederken bunların hepsinden daha sevimli olan kahkahayı unutmamalıyız. Gülünüz, kârîelerim kahkahalarla gülünüz; çünkü kahkaha esnasında ciğerler pek müfid bir idman icra etmiş oluyorlar. Lâkin dünyanın bütün iyilikleri gibi bu müfid idmanın da içine biraz zarar karışıyor: Gülerken yüzde hâsıl

olan kıvrıklar kesretle tekerrür ederse yanakta yer ediyor ve orada bilâhare buruşukluk vücuda getiriyor. Ne yapalım? Ağlasak zarar, gülsek zarar, ciddi dursak zarar! Herhalde yine gülmeyi tercih etmek lazım geliyor; zira hiç olmazsa zararına mukabil birçok da lezzeti var!

Başın Vaziyeti.

Bazı hanımlar başlarını iyi bir vaziyette tutmadıkları için düşük omuzlu, hatta biraz da kamburca görünürler; bunlar şimdi tarif edeceğim vaziyete kendilerini alıştırırlarsa endamlarında büyük bir eser-i ıslah göreceklerdir: Karın adalelerini gererek başı dik ve âdeta yakaya dayanmış gibi tutmalı. Bu vaziyette elbise giyilince, ekseriya terziye isnad olunan kusurların azalmaya yüz tuttuğu fark edilecektir.

A. B.

Sayı: 13

Sayfa: 254

Hanımlara Ait Mesâil-i Müşkileden: Korse İntihâbı

Korsenin istimali aleyhinde birçok yazılar yazıldı; mazarratından ve tehlikesinden bahsolunarak kadınlara korse bir umacı halinde gösterilmek istenildi; korseye ilan-ı husûmet için cemiyetler teşkil edildi; nutuklar îrad, makaleler tahrir, kitaplar telif olundu. Fakat kadınların korseye olan iptilâlarına yahut ihtiyaçlarına bakınız ki bütün teşebbüsat-ı müdhişe âdata akim kaldı; hatta korse için ala bir ilan yerine geçtiği bile iddia olunsa vahî olmaz.

Mâmâfih leh ve aleyhine delilleri zikir ve mukayese etmek onlardan bir netice çıkarmak şu Musâhabenin sadedinden hariçtir. Zaten mademki korseden kurtulamıyoruz, o halde bu kıymettar cenderenin lüzumunu bir emr-i vaki gibi telakki ederek semeresiz hücumlardan ferâgat eylemek daha makul olur.

Korse İstimalinde İki Nokta

Korse kullananlar evvelen iyi bir korsenin hangi evsafı hâiz olması lazım geleceğine ve saniyen bedene usul-i tatbik ve ilbasına vâkıf olmalıdırlar. Her şeyden evvel bir nokta-yı esasiyye olmak üzere şunu da hatırdan çıkarmamalıdırlar ki korse, senelerin vücutta ika ettikleri tahribatı tamire yahut atalet ve fıkdan-ı hareketin tevlid eylediği nekâyıs-ı bedeniyyeyi izaleye hizmet edemez. Korseden böyle bir hizmet beklemek bilâ-şüphe sıhhat-i bedeni ihlale razı olmak demektir. Bir korse giyildiği zaman vücudun herhangi bir tarafını acıtırsa derhal çıkarmak icab eder. Zira ithabında hata edilmiş bir korsenin fiyatı kadar zarar etmek, bilâhare bu zarara hastalık mazarrâtını da ilave eylemekten elbette ehvendir.

Korse İçin Nasıl Ölçü Almalı?

Korse satın alacağınız vakit yalnız belinizin ölçüsünü vermekle iktifâ etmemelisiniz; zira kâfi değildir. Bakınız nasıl ölçü almalısınız: Ölçü şeritini belinize sarınız; fakat ete gömmemek ve pek gevşek olmamak şartıyla sıkıca saracaksınız. Bu ölçünüz her kaç santimetre gelirse ondan beş santimetresini tarh ediniz ve bakiyesini bir

kâğıda yazınız sonra şeriti göğsünüzün en dolgun yeri etrafına gevşekçe sarıp orasının da ölçüsünü alınız ve bundan sekiz santimetre tenzil ve mütebâkîsini kaydediniz. Aynı sûretle belden itibaren on üç santimetre kadar aşağıda kalçanın çevresini ölçünüz işte bu üç türlü ölçü size kifayet edecektir. Göğüs ölçüsünü alırken oturuyor bulunmak daha münasip olur; çünkü oturma vaziyetinde göğüs daha yerleşeceğinden ölçüsü bir iki santimetre fazla çıkar. Korse ıstılahında "vüs'at-i sadriyye" tabir olunan şey, bel ölçüsüyle göğüs ölçüsü beynindeki farktan ibarettir.

Ölçüler Hakkında Bir Misal

Mesela belinizin çevresi altmış santimetre ve göğüs ile kalçaların çevreleri de birer metre geldi; belin ölçüsünden beş santimetre, göğüs ile kalçanın ölçülerinden de sekizer santimetre tarh edersek şöyle olur:

Bel: 60 – 5 = 55

Göğüs: 100 – 8 = 92

Kalça: 100 – 8 = 92

Demek ki size elverişli gelecek korsenin bel mahallinde çevresi 55 santimetre olmalı ve gerek göğüse, gerekse kalçaya doğru 92 santimetre raddesinde genişliği bulunmalıdır.

Çok Küçük Korsenin Zararı

Zannetmeyiniz ki asıl ölçünüzden daha küçük bir korse alırsanız şeritlerini aralık bırakmak sûretiyle kullanabilirsiniz; hayır! Hakiki ölçüden küçük olan korse kalça kıvrımını ilerletir ve arkayı yassı göstererek bütün letâfet-i endamı bozar. Binâenaleyh yukarıda tarif olunan ölçülere dikkat etmek ve ona göre sipariş vermek ez-her-cihet şâyan-ı tavsiyyedir.

Korsenin Yüksekliği

Bir korsenin belinden aşağıya doğru uzunluğunu ve yukarıya doğru yüksekliğini ölçmek için iç tarafında ve tam bel hizasındaki dar şeritten itibaren aşağıya veya yukarıya

doğru ne kadar mesafe bulunduğuna bakılır. Korsenin ne kadar yüksek olması münasip olacağı şekl-i bedene göre değişir. Eğer göğüs büyük ise korse göğse bir istinadgâh teşkil etmeli, fakat onu yukarıya kaydırmamalıdır; çünkü daha büyük görünür. Korsenin arka cihetinden yüksekliği ise bedenin mülahham olup olmadığına tabidir; hiçbir vakit korsenin üst kenarından dışarıya doğru et taşmamalıdır. Diğer taraftan korsenin arka ciheti lüzumdan ziyâde yüksek olursa elbise altında çıkıntıları fark olunarak çirkin bir manzara vücuda getirir. Koltuk tarafı yüksek bir korse gayet rahatsız kullanılır ve elbiseyi tahrip eder.

Korsenin Uzunluğu

Korsenin belden aşağıya doğru ne kadar uzun olacağını tayin için dikkat edilecek noktalar vardır. Korseyi giyip üzerine başka elbise ilave etmeksizin bir yere oturunuz ve ölçü şeriti ile dört tarafınızdan korsenin ne kadar uzanması lazım geleceğini tayin ediniz; uzunluğu ziyâde olursa oturunca insanı rahatsız eder; uzunluğu derece-i kâfiyyede olmazsa kenarında taşkınlık hâsıl olarak biçim bozulur. Şu halde bir korse bi-hakkın elverişli olmak için ne bir santim uzun, ne de bir santim kısa olmalıdır.

Korse Nasıl Giyilecektir?

Vücuda mutâbık korseyi İntihâb ettikten sonra deliklerine şerit geçirmeli. Korselerde, biri aşağıdan ve diğeri yukarıdan başlamak üzere iki şerit mevcut olup bunların uçları ortada ve bel hizasında birleşirler. Şeritler sıkılmamış iken korseyi giyip kopçalayınız. Ön ve yan tarafında sarkan kancaları çoraba takınız. Kalçalar iyice yerleşinceye kadar korseyi aşağıya itiniz. Sonra karnı korsenin içine doğru o sûretle kaldırınız ki korse onu tazyik edeceği yerde bilakis düşmekten vikaye etsin. Alt taraftaki şeritleri münasip derecede sıkıp uçlarını kavuşturarak, bel kıvrımının biraz aşağısındaki kopçaya iliştirdikten sonra önden veya arkadan bağlayınız. Bunu müteâkip üst şeritleri çekip yine bağlayınız. Fakat nefes almak için biraz genişlik bırakmayı unutmamalısınız.

A.B.

Sayı: 14

Sayfa: 274

Başka Kadınlar Neler Bulmuşlar?

Çocuklara Süt İçirmenin Çaresi

Küçük çocuklara bol bol süt içirilmesini doktorlar tavsiye ederler. Bu öyle bir tavsiyedir ki ağızla söylenmesi her halde bi'l-fiil icrasından kat kat kolaydır. Zira bazı çocuklarda süte karşı bir husûmet vardır; ya hiç süt içmek istemezler yahut bir iki yudumla iktifâ ederler; herhalde ekseriya bolca süt içirmek mümkün olmaz ve doktorun tavsiyesini icra etmek isteyen valideler müşkil bir mevkide kalırlar. Böyle müşkil bir mevkide kalan validelerden biri, çocuğuna süt içirmenin kolayını bulmuş. Bakınız ne yapmış? – Uzunca bir saman sapı yahut bir düdük makarnası bir alarak bir ucunu süt bardağının içine dokmuş ve diğer ucundan sütü eme eme içerek çocuğa bardak muhteviyatının ne kadar çabuk kayboluverdiğini göstermiş ve ona da bunu yaptırıp bu sûretle süt içmeye âdeta bir eğlence haline getirmiş. Diğer bir valide de süt bardağının dış tarafından dibine bir resim yapıştırmış; o sûretle ki bardağın içindeki sütü çocuk içtikçe dibinden resim görünmeye başlar ve resmi tamamen görmek hevesiyle çocuk sütü içmeye meyledermiş. Bir resimden usanç gelince onu çıkarıp diğer bir resim yapıştırmakta kabildir.

Çocukları Ne ile Eğlendirmeli?

Kış geliyor. Yağmurlu günlerde çocukları dışarıya çıkarmak istemeseniz; ekser günler evde kalırlar. Onları zararsız eğlencelerle oyalamak lazım. Meraklı bir valide şu eğlenceyi tavsiye ediyor; diyor ki: "Bugün kıtada bir beyaz mukavva alınız. Üzerine kurşun kalemle sokaklar, meydanlar, çarşılar çiziniz. Ressam olmanıza hacet yok; şöyle ale'l-amyâ çizmek kâfidir. Sonra sokaklara ve meydanlara çocukla birlikte birer isim koyunuz. Musavver gazetelerden kesilmiş ev resimlerini, cami resimlerini, bahçe resimlerini, hayvan resimlerini bir mukavva parçasına yapıştırıp bunları da büyük mukavva üzerindeki sokakların kenarına sıra ile ve dimdik diziniz. Dik durmazsa zamkla ilsak edip durdurmak kolaydır. İşte size bir mini mini şehir vücuda geldi. Yeniden sokaklar, meydanlar çiziniz ve yeniden resimler yapıştırınız. Evler çoğaldıkça şehirler

büyümeğe başlar. Bu masrafsız eğlence ile çocukların ne kadar hoş vakit geçirdikleri kâbil-i tasvir değildir.”

Çocuğunuza Mektup Yazmak İster misiniz?

Velevki uzun bir mufârakat olmasın yine bir valideye çocuğundan ayrılmak güç gelir. Mesela çocuğunuz dayısına yahut halasına gitti, orada birkaç gece kalacak değil mi? Senelerce ayrılmış kadar hasret çekersiniz. Lâkin kolayı var; büyükler nasıl hasretlerini mektupla tadil ediyorlarsa sizde çocuğunuza mektup yazınız. Çocuk okumak bilmese bile, şimdi tarif edeceğim mektubu anlar: Resimli gazetelerden maksadınızı ifadeye elverişli bir takım resimler kesip oyarak mektubunuza yapıştıracaksınız. Eğer çocuk okumak biliyorsa evvela birkaç kelime, sonra bir resim, daha sonra birkaç kelime daha, yine bir resim olmak üzere mektubu tertip edersiniz. Yok, hiç okumak bilmiyorsa maksadınızı kâmilen resimlerle ifham edersiniz. Yahut nezdinde bulunduğu zevat çocuğa mektubu okumakla beraber resimleri de irâe ederler. Artık derece-i muvaffakiyyetiniz resimleri İntihâbda göstereceğiniz mahârete mütevakkıftır.

Hem Oyun, Hem İş

Eşyası karmakarışık olmuş bir odayı tatlı bir oyunla çocuklarınıza düzelttirmek kabildir. Oda içindeki eşyadan yeri değişmiş olan birini zihnen tutunuz ve çocuğa onu keşfetmesini teklif ediniz. Bi’t-tabi sizin zihnen tuttuğunuz şeyi çocuk derhal bulamayacaktır. “Kibrit kutusu mu? Saat mi? Sürahi mi? ilh…” diyerek birçok sualler soracaktır. İşte çocuk bu sualleri sordukça her bir sualinde mevzu-i bahs olan eşyayı peyderpey yerli yerine koymaya mecburdur; ta sizin zihninizdeki şeyi buluncaya kadar. Aklınızda tuttuğunuzu bildiği zaman o şeyi siz düzelteceksiniz ve sonra yine zihnen diğer bir şey tutup ne olduğunu soracaksınız. Bu vecihle hem eğlenceli sûrette odayı düzeltmiş, hem de çocuğa bir tanzim-i eşya dersi vermiş olursunuz.

A. B.

Sayı: 23

Sayfa: 459

Kadının Mevki-i İctimaîsi

Mazide, Halde, İstikbalde…

Beşeriyetin bir rükn-i mühimmini teşkil eden, cemiyetlerin beka ve devamında mühim bir vazifeyi hâiz olan kadının mevki-i içtimaîsi uzun müddetler tenzil edilmiş, hadîka-yı mükevvenatın en latif ve en rengin bir şukufesi olan bu mahlûk-ı zarif layık olduğu ihtimamatın pek dununda, âdeta has ü hâşak arasında terbiye ettirilmiş, beşeriyet asırlarca müddet kadının ve kadınlığın hasais-i âliyyesinden vezâif-i hakikiyyesinin kıymet ve ehemmiyetinden gafil kalmış iken tekâmül-i nisâî hal-i hazırda bu hakikati ihataya, bu ehemmiyeti idrake doğru müteveccih bulunuyor. Maddiyet-i zarifesinden ziyâde hassas ve kabil-i teessür asab ile bu asabın kabiliyet-i teessüriyyesi nisbetinde cevval bir zeka ile, beşeriyet-i mütefekkireye kıymettar ve ali eserler ilad edebilecek faal bir dimağ ile mücehhez olan kadının maneviyatını, fikriyatını tenmiyede ihmal etmekle, kadına mevkî-i hakikîsini vermemekle beşeriyet-i racüliyye ve racileyi hodbinlikle itham ederim. Ve herhalde beşeriyyet-i mütemeddine bu gafletinin, bu hodbinliğinin cezasını tarik-i temeddünde bir hayli merhale geri kalmakla çekmiş ve âtîyyen de daha uzun müddetler çekecektir.

Gariptir ki hayvanat-ı sedyeden insana en karib olan zümreler kadınlarını yüksek bir mevki-i ihtiramda bulundururlar; erkekleri bunlara hâdimdir, bunları müdâfaa ile mükelleftir. Bazı ibtidaî cemiyetlerde cari olan "maderî klanlar"da yani nisbet-i emeviyye usulünde de – ki evlat valideye nispet edilir ve valideden tevârüs eder – bütün erkekler kadını müdâfaa eder, kadın bu tarz-ı ictimâîde zî-nüfuz ve kudrettir. Bu kabil cemiyetler Çin'de Fuş sülalesine kadar payidar oldukları gibi el-haletü hazihi Hintlerde, A[n]daman adalarında ve Kaliforniya'da caridir.

Maa't-teessüf bu şekl-i içtimaî eşkâl-i içtimâiyye-i ibtidâîyyede bir inhiraf ve istisna teşkil edecek derecede nadirdir. Ezmine-i kable't-tarihiyyede bir adam bir veya birkaç kadını hile veya kuvvetle ele geçirir, Binâenaleyh erkek semere-i fütûhatını ve bunlardan mütevellit olanları muhafaza mecburiyetinde bulunduğu için onlara hânesinin

idaresini, gıdasının ihzarını, evlatlarının terbiyesini bırakarak sayd veya harbe azimet eder.

İşte ezmine-i kable't-tarihiyyede kadına tahsis edilen bu mevki ve vazife binlerce seneden beri hemen az çok o mevkide durmuş, kadınların hatt-ı tekâmülü bu sahada hemen hiçbir eser-i inhiraf irâe etmemiştir. Kadının bu hayat-ı esirânesi, akvam-ı ibtidâîyyeyi imha eden harp ve darba iştirak etmemesi, erkeğin mehâlik-i müteaddideye tesirat-ı iklimiyyeye maruz bulunması kadın ile erkeğin beyninde ehemmiyetli bir nispet hâsıl etmiş ve kanunları idare eden kuvvetli erkekler sırf fikr-i iktisadî ile kız evlatlarını katl u imha îtiyadını tesis etmişlerdir.

Bu nokta-yı nazardan bakılınca İslamiyet'in taaddüd-i zevcat hususundaki müsaadesi, bunu şerâit-i saire ile beraber zevcat-ı müteaddideyi iksâ ve infak iktidarına tâlik ve diğer tarafından adedini tahdid etmesiyle bu mesele-i iktisadiyyeyi en doğru bir sûrette hallettiği tezâhür eder.

Beşeriyet devre-i ibtidâîyyesini terk ile fecr-i temeddün infılâk ettiği zaman akvam-ı mütemeddine-i ibtidâîyyede kadının mevkii çok tebeddül etmemiş, kadınlık ezmine-i mütekaddimede akvam-ı şarkiyyede âdeta mertebe-i esarette kalmıştır. Hindistan'da kadının pek küçük yaşta teehhül mecburiyeti kadınlığın ehemmiyetsizliğini, cehaletini ve iktidarsızlığını intaç eder. O derecede ki genç dulların zevcleriyle beraber ihrak edilmesi usulü İngiliz'in mümânaatına rağmen hala ber-devam olmaya meyyaldir. Manu Kanunları kadını dûn addeder, kendi halinde bırakılırsa insanın bais-i felaketi olacağını îrad eyler. Japonya'da ve Çin'de zevceler tevârüs bile etmez, erkek evlatlarıyla ve zevcleriyle yemek yemezler. Akvam-ı kâdime-i mütemeddine arasında yalnız Mısırlılar evâil-i teşekküllerinde kadına hürmet ve riayet ederler. Mısır'da kraliçenin nüfuzu kraldan ziyâde idi; izdivaç mukavelelerinde zevç zevcesine itaate yemin eder idi; Mâmâfih bu da pek çok devam etmemiş, bir emirname ile bu usül münfasih olmuş, kadın mevki-i ehemmiyyetten iskat edilmiştir. Göyan'da, Kaliforniya'da, Meksika'da hala Livonia ile Zuiderze sahilinde eseri mahsus olan erkeğin "Kuluçka yatmak" âdeti. Yani kadının doğurur doğurmaz ayağa kalkarak zevcin hasta lohusa vaziyeti alması kadına bir eser-i muâvenet ve hürmet olmaktan ziyâde nisbet-i emeviyyenin nisbet-i ebeviyyeye intikali sırasında bunu teşhir için ihtiyar edilmiş bir usüldür. Lohusa kadının zevcine bu sırada hizmetle mükellifiyeti ne büyük meşak ve mezâhime sevk edildiğini ispat eder.

Yunanistan-ı kadimde kadın hânesi dâhilinde sâkitâne bir hayat imrarına mecbur idi. Bir erkeğe kadın demek tahkirin en büyüğünü tazammun ederdi. Zevce ya kaçırılır yahut pederinden satın alınırdı. Mâmâfih aklı "Minerva"da, hüsnü "Venüs"de fezâili "Diana"da temessül ettiren bu kavim sanayi-i nefîsede ve diyânette kadına bir mevki-i şeref ve alî bahşetmiştir.

Roma'da ise kız evlat bir metâ gibi satılır, pederin bunun üzerinde hakk-ı hayat ve mematı vardı; hatta kızının zevci üç sene gaybubet ederse ikinci defa olarak başkasına tezviç hakkına da mâlik idi.

Barbarlar nezdinde kadın dervişleri (rahipleri) büyük bir mevki-i ihtiramı hâiz idiler. Zaten barbarların ekserisi "Maderî klan" halinde teşekkül etmiş idiler.

Hristiyanlık kadının mevki-i ictimâîsini ila etmemiş, esaretini bir kat daha teşdid etmiştir. Bütün kurun-ı vustâda zevci harbe giden kadının meşguliyeti şatoda tenha bir hayat imrarından ibaret idi. Senyörlerin hâiz oldukları "ilk leyle-i zifaf" hakkı hala bunların emvâl-i saire gibi bir mal addedildiklerine dal idi. Mâmâfih ehl-i salib muharebat-ı medîdesi sırasında kadınlar şatoda şairleri kabul ederek onlardan öğrendikleri şiirler, tarihleri ile tenmiye-i fikre mecbur olmuşlardı. Ve işte bu hal kadının sırf bir ziynet-i beytiyye ve bir hüsn-i mücerred halinde değil, belki fikrini tenvir ve tehzib sûretiyle de terakkisi lüzumunu tevlid etmiş oluyordu ki bunu müteâkip teessüs eden kurun-ı vustâ "mecâlis-i muhabbet"i ve daha sonra "salon" âdatı sebebiyle kadınların erkekler ile ihtilât mecburiyeti, kurun-ı cedidenin mübeşşiri olan inkılabat-ı fikriyye ve edebiyyenin kadınlar üzerinde de icra ettiği tesir-i mahsus artık âlem-i fikrîyi sırf erkeklere münhasır bırakmayarak kadınlarda da bir tekâmül fikri devri ihdas etmişti.

Aksâ-ı şarktan başlayarak Avrupa cemiyat-ı mütemeddinesine varıncaya kadar her cemiyette az çok artık kadın da cemiyetin bir uzv-ı mütefekkiri olmak cihetiyle terakki-i fikrîye, terakki-i ilmîye erkekler ile beraber hâdim olmak, onların hâiz olduğu hukuk ve salahiyetlerden istifade etmek emeline hâsıl etti. Ve Avrupa'da kadın, eskisi gibi cahil değil, fakat münevverü'l-fikr olan kadın tabiî bundan sonra hukukunu talep etmeye başladı.

İslamiyet kadını tasarrufat-ı maliyye ve mülkiyye cihetinden zevcinin nüfuzundan katiyyen hariç bırakmakla kadınlık tarih-i tekâmül-i hukukîsinde büyük ve ehemmiyetli bir hatve atmıştır. Hâlbuki Avrupa-yı garbî bu derece-i tekmüle ancak on üç asır sonra vâsıl olmaya çalışıyor. Filhakika bir deryâ-yı rik ve remad içinde boğulup kalan Tuareglerin bile şüphesiz İslamiyet'in tesir-i nüfuzuyla, kadına asırlardan beri bahşettikleri tasarruf-ı emlak hakkını şimdi Avrupa'nın ancak birkaç kanun maddesi temin etmiştir.

Fakat hal-i hazırda kadın, ne bir ziynet-i sırfadır, ne pederinin kendi üzerinde birçok hayat ve mematı olan Roma kadınıdır, ne de kurûn-ı vustâda hükümdarın vâsıta-yı teskin-i hevesatı olan nîm-esîredir; şimdiki kadın mesâî-i maddiyyesiyle, mesâî-i fikriyyesiyle cidal-i hayata karışmış olduğu için cemiyetten hukukunu, vezâifini şiddetle talep ediyor ve âlem-i içtimaîde erkekler gibi kanlı ihtilaller ile değil, belki latif ve sehhar ağzından nisar ettiği zevâhir-i makulat ile aradaki farkın tesviyesini teklif ediyor. Sinin-i ahirede "süfrajet"lerin metalib ve müracaat-ı şedîdeleri garb kadınlığının âlem-i fikrî ve sanayide ihraz ettiği mevkie nisbetle lazımü'l-hal ve't-tedkik bir mesele şeklini almıştır. Bu meselenin ahd-i karibde kadınlar lehine hal olunacağından şüphe etmek, şimdi bütün şiddetiyle inbisata meyyal olan terakkiyat-ı nisvaniyyeyi görmemek, taraf taraf tecelli eden dehâ-i nisâîden bî-haber olmaktır.

Terakkiyat-ı nisvaniyyenin bu inkişafı şüphesiz ki beşeriyette bir inkılab-ı cedid hâsıl edecek, şimdiye kadar nısfı alil ve bî-tefekkür olan beşeriyet faal bir unsurunun hal-i ataletten tarik-i faaliyyete dâhil olmasıyla başka bir revnak iktisab eyleyecektir.

Onun içindir ki cemiyet-i Osmaniyyemizin bir menba-i tekemmülü de kadınlıkta olduğunu unutmayalım; genç Türkiye'nin hayat-ı atiyyesinin zindegisi kadınlarımızın terakkiyat-ı fikriyye ve maddiyyesine merbut olduğuna itikat edelim ve bu maksad-ı ulvîye doğru koşalım…

Edirne-Haziran 1326

Bedî Nuri

Sayı: 36

Sayfa: 236

Ev İşleri

Halılar üzerine mürekkep dökülmesi nadir bir şey değildir. Nadir bir şey varsa o da mürekkep lekelerinin halılardan tamamıyla izalesine muvaffakiyettir. Biz bir tedbir tavsiye edeceğiz, bir kere tecrübe ediniz: Eğer mürekkep taze dökülmüş ise lekeyi derhal süt – evet, içtiğimiz süt – ile yıkayacaksınız. Leke temizlendiği zaman süt kokusunu def etmek için bir kere de sabunlu su ile sileceksiniz. Şayet mürekkep lekesi eski ise üzerine biraz benzin yahut petrol döküp içinceye kadar bekleyiniz; birkaç saat sonra orasını iyice fırçalayınız ve lekenin zevalini müteâkipte sabunlu su ile siliniz. Bu çareleri beğenmediğiniz takdirde başka bir şey tavsiye edebiliriz: Mürekkep dökülür dökülmez üzerine bolca tuz – âdî matbah tuzu – ekiniz; tuz bir çaryek kadar lekenin üstünde kalsın; sonra fırçalayarak temizleyiniz, artık bu kadar mesâîye karşı leke inat etmez, sanırız.

Süngerler eskidiği zaman kesret-i istimalden pörsüyerek bir yapışkanlık peydâ eder. Böyle süngerleri temizlemek ve diriltmek için onları bir kap içine koyup üzerine bir yarım nisbette su ile karıştırılmış sirke dökmeli ve bir iki saat âlâ-hâlihi bırakmalı. Sonra süngeri birkaç defa sıkıp yine daldırmak sûretiyle sirkeli su içinde yıkayarak nihayet soğuk su ile çalka[la]malı.

Seccade, halı, muşamma gibi şeyleri yere çakmak hususunda gayet geniş başlı, fakat nisbeten kısa boylu çivilere ihtiyaç vardır. Hâlbuki böyle çivi her zaman bulunmaz; Binâenaleyh ekseriya meşin parçalarına geçirilmiş naleyn çivileri kullanmak âdettir. Nezâhet ve zarafet-i tab erbabını, şüphesiz, memnun edemeyecek olan bu meşinli çiviler yerine biz şık bir vâsıta tarif edeceğiz: Resim çivisi denilen ve ressamlarca kâğıdı altlık tahtasına rabt için kullanılan yassı çivilerin bir cinsi vardır ki tepelerinde birer çatlak bulunur. İşte bu cins çivilerin çatlağına istenilen kıtada âdî çivi geçirilerek halı, kilim veya muşamma onlarla yere çakılırsa hem meşin parçasına hacet kalmaksızın zarif bir şekilde maksat hâsıl olur, hem de lede'l-hâce çıkarılmak istendiği zaman resim çivisinin geniş kafası müsait bir tutamak vazifesini görür.

Temizliğe meraklı olan hanımlar taam masası üzerinde duran tuzu üstleri açık tuzluklara koymayıp kapalı ve kapağı rikdan gibi delikli tuzluklara vaz' ederler. Lâkin bu nevi tuzlukların bir mahzuru vardır ki oda zaten câlib-i rutubet olan tuzun az zamanda bir pıhtı haline gelerek deliklerden dökülmemesidir. Tuzun böyle nem kapmasına mâni olacak en kolay çare içine biraz nişasta karıştırmaktan ibarettir.

Çamaşırlarımıza bir renk nezâfet vermeye hizmet eden çividin faydası buna münhasır değildir; her türlü evâni-i madeniyyeyi temizleyip parıl parıl parlatmak için de çivit istimal edilebilir: gümüşten, altından yahut diğer bir madenden mamul ve kararmış eşyayı revnaktar bir hale getirmek için biraz suda ıslatılmış çivitle onları silmek kâfidir.

Kadife kumaşları temizlemek isterseniz, evvela temiz bir fırça ile tozunu alınız; sonra kadifeyi düz bir masa üzerine yayıp tüylerinin yattığı tarafa doğru, biraz kepek ile siliniz. Kepek ısıtılmış ve güzelce kurutulmuş olmak lazımdır. Bu kepek silinmekten kirlendikçe değiştirilir.

El İşleri

Birinci resmimizde görülen sade ve şık kemer krem ve zeytunî renklerinde sağlam kordon ipinden örülmüştür. El işlerine büsbütün yabancı olmayan kârîelerimiz yalnız şekillere bakmakla bütün tafsilatı anlayacaklardır.

İki katlı kordon ipinin krem ve zeytunî renklerinden üç metre boyunda on dört çift sap hazırlarsınız. Sonra bunları, kenarda dört sapı zeytunî ve ortada altı sapı krem olmak üzere, tertip edip ikinci resmimize tatbikan ufkî vaziyette duran üç sap kordon ipine bağlarsınız. Resimdeki aksam-ı feriyyenin eşkâlinden vazıhan fark edileceği vechile, oymalar ve çiçekler kenar düğümüyle zincir düğümden teşekkül etmiştir. Kenardaki küçük kıvırımların her biri altı zincir düğümden mürekkeptir. Kemer istenildiği kadar uzun yapılabilir. Bi't-tabi kordon ipinin zikrettiğimiz iki renkten mâadâ elvanî da İntihâb ve yekdiğeriyle mezcolunmak mümkündür. Şayet kordon ipinin sapı biter, kopar veya diğer herhangi bir sebeple yeni bir sap eklemek lazım gelirse ek yeri düğümlerden birinin tersine tesadüf ettirilerek uçları görünmeyecek sûrette iğne ile dikilir. Kemer ikmal olunduğu zaman yine kordon ipeklerinin uçları kâmilen dikilir ve kemere bir münasip toka takılır.

Yeni Yemekler

Altı Bardak Tatlısı

Altı parmak tatlısını belki bilirsiniz. Fakat biz size altı parmak değil, altı bardak tatlısını tarif edeceğiz,

1 çay bardağı dolusu reçel

1 çay bardağı dolusu toz şeker

1 çay bardağı dolusu un

1 çay bardağı dolusu kızarmış ekmek ufağı

1 çay bardağı dolusu iyice kıyılmış iç yağı

1 çay bardağı dolusu kıyılmış çekirdeksiz kuru üzüm

Görüyorsunuz ki altı çay kadehi dolusu mevadd-ı muhtelifeden vücuda geldiği için ismi "altı bardak tatlısı" olmuş. Bu mevadd-ı muhtelifiyyeyi hazırladıktan sonra yapılacak şey onları birbirine karıştırmaktır. Bir taraftan da bir miktar sıcak sütün içinde yarım çay kaşığı miktarı karbonat dö sut halledersiniz (bikarbonat dö sut değil). Bu karbonatlı sutu o karışmış mevadd-ı muhtelife içine katarsınız. Artık pişirmek zamanı gelmiştir, hepsini bir pasta tenceresine koyup iki saat kadar biraz hafif ateşli fırında kızartırsınız. İşte size kolay ve leziz bir tatlı!

Sayı: 42

Sayfa: 347

Kadın ve Ziynet (1)

Hanımefendiler, sizlere ziynetten bahsetmek yek nazarda garip bir teşebbüs, benim tarafımdan fazla bir cesaret görünecektir. Zira kadınlar, ziynetin mânâ-yı samimîsini, ziynetin nikât-ı muhtelifesini, ve'l-hâsıl ziynetin rûhunu şüphesiz, bizden daha iyi bilirler.

Evet, hanımefendiler; süs kelimesi telaffuz edildi mi? Hemen bir kadının şekl-i zarif ve naziği hayalimizde teressüm eder. Çünkü sizler âlem-i tezyînatın, cihan-ı bedâyi ve nefaisin meleke-i ezeliyyesisiniz, çünkü ziynet namı altında toplanan her şey, ipekli kumaşlar, kıymetli dantelalar, esîrî tüller, pırlantalar, inciler, zümrütler, yakutlar… Sizindir; hepsi, hepsi size layıktır. O halde bu Musâhabemin mevzunu teşkil eden "kadın ve ziynet" bahsini benden daha iyi bilirsiniz. Lâkin ben, vaaza çıkan Nasrettin Hoca gibi: – "Mademki söyleyeceğimi biliyorsunuz, o halde sükût etmem hayırlıdır." demeyeceğim. Müsaadenizle süslenmek arzusunu, süslenmek hissini tahlil etmeye çalışacağım ve bu hiss-i tezeyyünün ta ezmine-i kâdimeden beri dünyada ne gibi modalar, ne gibi neticeler tevlit ettiğini arayıp bulmaya gayret edeceğim. Tamamıyla rûh-ı nisviyyete taalluk eden bu Musâhabeyi dinlemek lütfunda bulunursunuz, zannederim. Evvela: "Bizim pekâlâ bildiğimiz bir şeyden, bakalım, bu adam nasıl bahsedecek? Acaba yeni birtakım malumat bulabilecek mi?" diye merak edersiniz.

Sonra da oldukça mühim bir cihet var: Sizin hüsn-i İntihâb ve telebbüsünüzü asıl takdir edecek olan, sizin ziynet ve zarafetinizin temaşasıyla telziz-i kalb edecek olan bizler, erkekler değil miyiz? Binâenaleyh ne düşündüğümüzü, ne hissettiğimizi bilmek istersiniz; zira kadınsınız; yani tabiaten pek meraklısınız…

1

Hiss-i Tezeyyün

Ziynet, hayat-ı insaniyyede tarih-i medeniyette mühim bir mevkî ihraz etmiştir. Hatta denilebilir ki hiss-i tezeyyün, küre-i arzda ilk zuhur eden insanların kalbinde uyanan hissiyatın en birincilerindendir.

Birçok âlimlerin ve ez-cümle meşhur filozof Spencer'in söylediği vech ile insanlarda hiss-i tezeyyün, hiss-i telebbbüsten evvel peydâ olmuştur. Akvam-ı vahşiyye, şedaid-i havaiyyenin tesirini izale edecek yahut hiç olmazsa tahfif eyleyecek bir elbise bulup giymeyi pek düşünmedikleri halde, büyük zahmetlere, büyük ıstıraplara katlanarak vücutlarını iğneliyor, muhtelif eşkâl tersim ediyorlar. Ve böylece, bir şairin dediği gibi, nakşedecek elbiseleri olmadığı için derilerini tersim ve tezy[i]n eyliyorlar. Mesela, istirahat-ı maddiyyesine pek ehemmiyet vermeyen bir Hintli, sûretini, vücudunu süsleyecek boyaları alabilmek için günlerce çalışıyor ve bu gibi kabail-i vahşiyyeyi yakından görmüş olan seyyahînin cümlesi mütefekkan hikâye ederler ki: Erkekler olsun, kadınlar olsun renkli cam ve boncuk gibi tezyînatı, kumaş ve çuha tarzında lüzumlu şeylere bin kat tercih ediyorlar.

Hatta İngiliz seyyahîninden biri şöyle bir hadise nakleder:

Kaptan Speke namındaki bu seyyah, Afrika'da birtakım istikşafat ile meşgul olarak dolaşıyormuş. Yanındaki Afrikalıların yegâne elbisesi keçi derisinden mamul birer kürk imiş. Fakat bu kürkü, hava güzel olduğu zaman giyip kemal-i azimet ve neşe ile kurulurlar ve biraz yağmur başladı mı? Hemen güzel elbisemiz bozulmasın, fikriyle hemen kürklerini çıkarırlar, dikkatle devşirirler, omuzlarına alırlar ve yağmurun altında elbisesiz titrerlermiş.

Buna mümasil birçok hadisat, hiss-i tezeyyünün hiss-i telebbüsten daha kuvvetli, belki daha eski olduğunu ispat eder. Hatta kable't-tarih zamanlara ait olup keşfolunan âsar-ı atîkada, eski lahitlerde bilezik, yüzük vesâire gibi vesâit-i tezeyyün bulunuyor.

*

Meyl-i tezeyyünün bâ-husus kadınlarda pek kuvvetli olduğunu söyledim. Lâkin ibtidâ-yı hilkatten bugüne kadar erkekler de süse ehemmiyet vermişler, tarz-ı telebbüslerinin parlaklığıyla sizlere rekabet etmişler demeyeceğim; daha doğrusu sizlere kendilerini beğendirmek istemişlerdir. Hatta birçok zaman on dokuzuncu asra gelinceye kadar, erkekler kadifeli ceketler, redingotlar, atlaslı kısa pantolonlar, dantelalı boyun bağları, uzun çoraplar, tokalı ve fiyonklu kunduralar giyerlerdi…

Fakat şunu ilave etmek lazımdır ki erkeklerde tezyînat-ı libas, ta eskiden beri, mertebe-i ictimâîyye ve siyasiyyenin, yani memuriyet ve rütbenin de bir alâmeti olmuştur. Amerika'dan gayrı bütün Memâlikte hala mevcut olan sırmalı formalar, altınlı ve murassa nişanlar… Bütün bu parlak şeyler, meziyat-ı mâneviyye ve fikriyyenin, daha doğrusu ihraz edilmiş olan mevki ve rütbenin cazip ve muşaşa birer tezâhüründen ibarettir. Bu da ispat eder ki tabiaten insanların kısm-ı âzamı süslere meclûbdur. Büyüklüğü, kuvveti ancak debdebe ve darat ile anlar ve ancak bu zahiri azametlere kapılarak hürmet ve inkıyad hislerini duyarlar. Bu öyle bir hakikat-ı rûhânîyyedir ki, bugün dünyanın en medeni en müterakki devletlerinden biri olan İngiltere, on asır evvel kral ve kraliçesinin, rical-i siyasiyye ve nisvan-ı asilesinin giydiği mutantan ve zengin kıyafetlerden beş on metre uzunluğunda eteklikli mantolardan hala vazgeçmemiştir.

Maa-hâzâ erkekler, ale'l-umum hayat-ı adiyyelerinde nispeten sade olan bugünkü kıyafetini tercih ve kabul etmişlerdir.

Eskiden giyilen süslü ve zarif libaslardan vazgeçtiklerine teessüf edenler var ve belki de haklıdırlar. Lâkin herhalde şunu tekrar ederim ki, ziynet asıl sizlere, kadınlara yakışır.

-Mütebâkîsi gelecek nüshada-

İzzet Melih

Sayı: 43

Sayfa: 369

Kadın ve Ziynet[1]

Kadınların süse inhimakı saklanmaz, zabt olunmaz, mukavemet edilmez bir hiss-i tabiîdir. Üç dört yaşındaki bir kız çocuğunda bile bir şuh meşreplik, erkek çocuklarda görülmeyen bir işve-i cazibedar vardır. Ta o yaşta nazar-ı takdiri cezb etmek, kendini beğendirmek arzusunu duyarlar. Bu arzunun yavaş yavaş nasıl büyüdüğünü, ne mühim bir meşguliyet, bir ihtiyaç olduğunu bilirsiniz…

Kadınların işve-bazlığı o kadar tabiîdir ki, onu hatta kuşlarda – gülümsemeyiniz, hanımefendiler, sözlerim tedkikat-ı feniyyeye müstenittir – evet, hatta kuşlarda bulursunuz.

Güvercin ve kumruların reftar-ı şuhuna dikkat buyurmuşsunuzdur. Sonrada hatırıma bir iki misal geliyor ki pek gariptir:

Avusturalya'da bazı kuşlar, erkeklerinin nazar-ı dikkat ve tahsinini celp etmek için, yuvalarının etrafını, sahilden topladıkları rengârenk çakıl taşlarıyla ihata ediyorlar, böylece lâne-i aşklarını kemal-i ihtimam ile süslüyorlar…

Amerika'da yaşayan bir cins papağan, yuvasını yumurtaların teshin ve inkişafına daha müsait ve lahık yumuşak tüylerle dolduracağına, nisbeten sert fakat parlak ve mülevven güzel tüyler intihap ediyor!

Şüphesiz, hanımefendiler, kendisini beğendirmek arzusu, meyl-i tezeyyünün büyük bir sâikidir. Lâkin mesele yalnız kendini diğerlerine beğendirmek değildir. Bu hisse, kendi kendini beğenmek arzusu da karışır. İşte bunun içindir ki "ayna" denilen şey, kadınların pek sevdikleri bir refik-i kıymettardır. Lâkin kendini diğerlerine beğendirmek veya kendi kendini beğenmek hissi, meyl-i tezeyyünün yegâne sâiki değildir. Kadın tabiaten tezeyyüne meyyaldir.

[1] Bir hitabeden.

Bir kadını bütün nazarlardan uzak, yapyalnız olarak bir yere hapsediniz, o, yine tuvaletini ihtimam ve dikkatle yapar… Asrımızın en muşikâf ve en latif hikaye nüvislerinden olan Anatole France'ın bir romanında küçük bir fıkra vardır ki, bu husus da pek şâyan-ı dikkattir:

Vaktiyle, hilkat-i âdem'in ilk senelerinde olacak, bir kadına, vücudunu setr etmek için âdî bir çuval giydirmişler. Kadın, o dakikada, bir hissi tabiî ile elini sol tarafına götürerek çuvalı bir eteklik gibi toplamış, üstünü başını merak ile teftiş ederek ve işve-bazâne sallanarak yürümeğe başlamış; nihayet nâ-hoşnut bir nazarla etrafına bakıp "Üstümde güzel durmuyor; bir sicim verin de hiç olmazsa belimi sıkayım!" demiş…

İşte, hanımefendiler, ismi meçhul kalmış olan bu kadın, korsenin lüzumunu anlamış; o alet-i zarafet ve zahmeti, kendisi de farkına varmadan icat etmiştir.

Korseye ait olan bu sözüm, tabiî bir latifeden ibarettir. Hakikatte korse, bundan takriben dört yüz sene mukaddem, ilk defa olarak Roma'da yapılmış ve Kral Birinci Fransuva devrinde Fransa'ya ithal edilmiştir. Ondan evvel ve hatta kadim Yunanistan ve Roma'da, kadınlar bellerinin inceliğini ve vücutlarının kameteni güzelleştirmek için geniş bir kuşak takarlarmış.

Mehâsin-i tabiyyeyi daha güzel göstermek arzusunun silsele-i a'sarda tevlit ettiği muhtelif ve müteaddid modaların bir kısm-ı cüzîsini teşkil eden korseden bu kadarcık bahsetmekle iktifâ edelim de asıl libasların heyet-i umumiyyesini tetkik edelim.

*

Ezmine-i kâdimede muhtelif modalar kadınların elbisesi ale'l-umum sadece vücudun etrafına sarılmış bir kumaştan yahut bir dereceye kadar dikilip düzeltilmiş bir gömlekten ibaret idi. O zamanlar, bugünkü Musul vilayetimizi işgal eden Asurîler tarafından giyilen gömleklerin kolları kısa ve kumaş pullarla müzeyyen idi.

Mısırlıların gömlekleri Asurîlerinkinden biraz daha hafif ve geniş olup omuzlara şeritlerle bağlanırdı.

Nisvan-ı Yunaniyye'ye gelince, bunlar harekât-ı vücudiyyeyi serbest bırakan, ince bir kordela ile bele rabt olunduktan sonra arkadan omuza kadar kaldırılan "Tunik"

namında bir nevi geniş gömlek iksâ ederlerdi. Bazen bu gömlek çift olarak istimal olunurdu. Sokağa çıkacakları zaman kadınlar bu gömleklerin üstüne, ucu sol omuzun üzerinden geçerek sol kol ile tutulan bir manto giyerlerdi.

Romalılar dahi aşağı yukarı aynı tarzda giyinirlerdi. Yalnız üst gömleğin altına, kolsuz ve dar bir "ten gömleği" ilave ederler ve bazen de başlarına bir örtü örterlerdi.

Görülür ki, ezmine-i kâdimede Memâlik-i muhtelifenin kadınları birbirine pek müşâbih ve pek basit bir tarzda telebbüs ederlermiş. Maa-hâzâ meyl-i tezeyyünün o vakitlerde dahi pek kuvvetli olduğu vesâik-i tarihiyye ile ispat ediliyor. Mesela o zamanki kadınların yüzlerini boyadıkları, gözlerine sürme sürdükleri, mücevherler ve râyihalar kullandıkları bugün malumdur.

Şarkta, Yunanistan ve Roma'da giyilen elbiseler yünden veya ketenden ve mantolar da keçi kıllarından mamul idi. O vakit, bu memleketlerde ipeğin ne olduğu malum değildi. İpek şarkta ve Avrupa'da daha sonra tanınmıştı. Naklederler ki, ipek böceğinin yegâne sahip ve hâkimi olan Çinlilerden bir prenses, beşinci veya altıncı asırda Vustâ Asya hükümdarlarından biriyle izdivaç edip zevcinin Memâlikine gelmiş ve yanında getirmiş olduğu ipek böceği ve dut ağacı tohumlarını bu sûretle Çin'den gayrı bir memlekete ithal etmiş. İpekten kumaşlar yapılmaya başlayınca, tezyînat gittikçe artmış; elbiseler günden güne değişerek, intizam ve mahâretle yapılan işlemeli ve rengârenk tuvaletler olmuş ve bu inhimak-ı tezeyyün bâ-husus on üçüncü asırdan itibaren bütün tabakat-ı halka nüfuz etmeye başlamıştır. Hatta bir zaman elbise için sarf olunan paralar o kadar çoğalmış ve ifrata varmış ki efrencî 1294 tarihinde Fransa kralı bulunan Philippe Le Bel meşhur olan bir fermanı neşretmiş. Bu fermanda 6000 frank vâridat-ı seneviyyesi olan dük, kot ve barvin madamlarının senede dört çift ve falan mertebe-i servette olan diğer kadınların mesela bir çift elbiseden ziyâde yapamayacakları ve kullanılan kumaşların da şu kadardan daha pahalı olmayacağı… vesâir bu gibi kat'î ve sarih emirler münderiç idi.

On altıncı asrın evâilinde, muhtelif modalar meyanında en gariplerinden "verdugado" modası zuhur etti. Verdugado denilen şey baş aşağı konmuş huni şeklinde, gayet kalın bir bezden mamul ve üstü ipekli kumaş ile mestur olup bel kısmı ve aşağısı pek geniş bir eteklik idi.

Şimdi bize garip görünen bu şekil, o zaman o derece makbul imiş ki, bunun genişliği gittikçe büyütülmüş. O derecede ki Fransa'da Beziers şehrinde muhasara edilmiş olan Dük De Mon Moransi'yi, Luis De Pressant namındaki kadın, arabasında geniş etekliğinin altında saklayarak kaçırdığı mevsuk bir vaka-i tarihiyyedir.

Kollar o zaman kabarık idi ve sonraları etekliğe bir de kuyruk ilave edildi ki, bu kadının zenginliğine ve rütbesine göre uzun veya kısa olarak yapılırdı. Kraliçe Elizabeth'in etekliği yirmi dört metrelik bir uzunlukta imiş!..

O zaman kadınlar boyunlarına dantelalarla yapılmış yelpaze şeklinde ve gayet geniş bir yaka giyerlerdi. Frez denilen bu yakalık o kadar cesameti imiş ki, kirletmeden ve buruşturmadan çorbayı içebilmek için uzun saplı kaşıklar yapmaya mecburiyet hâsıl olmuş.

Hutut-ı vücudu bozan ve serbestî-i harekâtı men eden bu garip moda takriben bir asır devam etti.

On üçüncü ve on dördüncü Louis edvâr-ı saltanatında eteklikler nispeten pek darlaşmış, kadınlar cesim bir huniye benzeyen "verdugado" lardan, cesim bir yelpazeyi andıran yakalıklardan kurtulmuşlardır.

Lâkin on beşinci Louis zamanında, yani on sekizinci asırda, "verdugado"lardan daha garip bir moda zuhur etti ki, o da meşhur "sepetler" Crinolinelerdir. Bu eteklikler birbirlerine kurdelalarla bağlı, müdevver saz kamışlarından yapılmış cesim çan şeklinde bir "armatür" yani ve üstü kumaş ile örtülecek bir kafes imiş. Bu "penye" ler, biraz evvel bahsettiğimiz verdugadoları andırırsa da müdevverü'ş-şekl ve fevkalade geniş olmaları ve âdeta kamıştan bir tandır gibi yapılmış olmaları kendilerini tefrik eder.

Crinolineler modasının evvela İngiltere'de zuhur ettiği ve genişliğinin de üç buçuk metreyi tecavüz eylediği mervîdir. Bazı kadınlar, içi at kılıyla doldurulmuş geniş eteklikler dahi giyerlermiş.

Küçük bir kulübeye benzeyen eteklikleriyle o zamanki kadınlar nasıl otururlar, nasıl arabaya binerlerdi? diye düşünürsünüz. Doğrusu, hanımefendiler, buna benim de

aklım ermiyor. Lâkin herhalde, bugünkü pek dar fistanlarla yürüyebilen kadınlar, o zaman da bir çare bulmuşlardır! Her ifratın mutlaka bir rücuu, hatta bir tefriti vardır.

Fransız kadınlarının Crinolinelerden sonra ve 1783 senesine doğru İngiliz misislerini takliden erkek gibi giyinirler, redingot, yelek, dantelalı boyun bağı takmaları ve baston kullanmaları… işte bir rücudur. Hatta bu rücu o kadar geri vardı ki, Fransız ihtilal-i kebirinden sonra, Consulate ve Empire devirlerinde, kadınlar ta roma ve yunan-ı kadim elbiselerini taklit etmeye başlamışlar, vücuda mülasık hafif libaslar giymişlerdir.

Böylece, on dokuzuncu asra vâsıl oluruz. Bundan sonra da modalar yüz defa değişmiş kollar bazen fevkalade kabarık ve bazen fevkalade dar olmuş. Eteklikler de aynı sûrette taavvul ede ede nihayet bu senenin pek dar etekliklerine geliriz. Şu son günlerde Avrupa'da kadınlara "jüp külot" yani şalvar modasını kabul ettirmeye gayret edildi ise de buna şimdilik muvaffak olunamadı.

"Jüp külot" bizim Anadolu'da ve Rumeli'de giyilen şalvarların biraz tahvil edilmiş taklidinden ibaret olduğu aşikârdır. Bu vesile ile şunu da işaret edeyim ki, vaktiyle Avrupalılar ilk defa olarak pantolonu şarklılardan, Acemlerden görüp almışlardır.

*

İşte, hanımefendiler, kadınlar libasının edvâr-ı kâdimedeki halini tarif ettikten sonra, Avrupa'da ne gibi şekillere girdiğini muhtarasan gördük. Şüphesiz, bu malumat tamam değildir ve olamazdı; zira dünyanın her tarafındaki elbiselerin, modaların bir tarihçesini yapmak için böyle kısa bir Musâhabe değil, ciltler yazmak lazımdır. Binâenaleyh modalara dair icmalî bir fikir edinmek için, ta eskiden beri ve hala bugün hüsn-i tabiyatı ile en yüksek mevkiyi işgal eden Fransa'ya ihtihab ettim.

Bugün Paris dikişçilerinin hakikaten şâyan-ı hayret birer eser-i sanat olan elbiseleri nasıl dünyanın hiçbir tarafında aynı incelik ve aynı zerafetle yapılamıyorsa eskiden de böyleydi. Fransa'da icat olunan modalar dünyanın her köşesine gider, taklit olunurdu. Bugün birçok dikişçi ustası vardır. Ve bunların ekserisi, yeni bir bedia-i tezeyyün icat eden her bir şekl-i nevin-i nefaseti hayal eden birer sanatkârdır.

“Fransa, dünyadaki modalar üzerinde eskiden beri mühim bir tesir icra etmiştir.” Demek, sair memleketlerde millî libaslar hususî tezyînat yoktur, Mânâsına gelemez.

Ta aksâ-yı şarktan garbe kadar her memlekette ve hatta her memleketin her eyaletinde türlü türlü libaslar giyilmiş ve hala mevcuttur. Yalnız şunu demek isterim ki, ekser Memâlikte medeni ve zengin olan kısm-ı halk, millî kıyafetlerinden ziyâde zamanın modasına tabi oluyor ve her tarafta rağbet görüp tahakküm eden moda hangisi ise onu tehalük ve meserretle kabul ve tatbik ediyoruz. İşte bu sûretle Fransa’dan dünyanın en muşaşa bir merkez-i nefâset ve medeniyeti olan Paris’ten çıkan modalar eskiden beri her tarafa yayılmış ve bugün asırlarca evlerini tesirat-ı hariciyyeye mesdud bırakmış olan Japonya kadınları bile o narin ve zarif bebeklerin medenîleri, Paris’te yapılmış elbiselere rağbet ediyorlar.

– Mâ-badı gelecek nüshada –

İzzet Melih

Sayı: 44

Sayfa: 388

Kadın ve Ziynet[1]

Kendi memleketimize atf-ı nazar edersek, Anadolu'nun ve Rumeli'nin her köşesinde muhtelif millî kıyafetlere tesadüf ederiz. Ekser havâlimizde kadınlarımızın giydiği geniş şalvarlar, işlemeli ve rengârenk gömlekler ve mintanlar, ince yemenilerle sairenin kendilerine mahsus bir letâfeti vardır. Lâkin bizde dahi, epeyce bir zamandan beri, bâ-husus yüksek tabakaya mensup hanımlarımız Avrupa modalarına tabi olmuşlar ve hatta vaktiyle verdugadoların da garip şıklığını görmüşlerdir. Sokak kıyafeti de bizde mühim bir tahavvüle uğramıştır. Şarka mahsus bir libas-ı latif olan geniş yünlü ferâceler, gözlerin enzar-ı cazibini serbest bırakarak ağzın pembeliğini bir hale-i şiir ile örten yaşmaklar, saçları beyaz ve esîrî bir taç gibi süsleyen hotozlar, şüphesiz, pek güzel ve pek cazip idi. Lâkin ferâcelerle serbest yürümek müşkil, yaşmakları her giyişte ütülemek lazım, hotozları münasip bir tarzda düzeltmek mühim bir iş… Ve'l-hâsıl bu kıyafet-i ihtiyacat-ı zamana muvafık değil idi. İşte bunun içindir ki, ferâceler, letâfet-i şairânelerine rağmen, yavaş yavaş terk edilmişler ve onların yerine, belki daha güzel olmayan, lâkin herhalde daha pratik olan çarşaf kaim oldu ve ferâce saray hanımefendilerine mahsus bir kıyafet-i hususiyye tarzında kaldı.

*

Kadın libaslarının eşkâl-i muhtelifesine ait tarifatımı bitirmeden evvel, vesâit-i tezeyyünün en mühimlerinden olan mücevherat, dantela ve yelpazelere dair iki söz söylemek isterim:

Rûh-ı nisviyyet kadar nazik ve cazip bir vâsıta-i tezeyyün olan dantela, ilk defa olarak, on beşinci asırda Venedik'te yapılmış ve sonraları Memâlik-i sairede işlenmeye başlanarak on dördüncü Louis zamanında Venedik, Cenova, Brüksel, Saksonya ve Türkiye dantelaları pek makbul olmuştur. Daha sonra, Fransa ve İngiltere'de fevkalade mühim müesseseler açılmış ve bu iki memleketin dantelaları birinci mertebeyi ihraz etmiştir.

[1] Bir hitabeden.

On dokuzuncu asırda Avrupa'da dantela yapan 535,000 kadın varmış. Dantelanın iyisi, bilirsiniz ki, pek pahalıdır. Birkaç arşınlık bir dantela kolaylıkla iki üç yüz lira kıymetindedir.

Mücevherata gelince, bunun her türlüsüne insanların bütün Memâlik-i cihanda ve bütün edvâr-ı tarihiyyede büyük bir inhimakları olmuştur. Ve şuna dikkat buyurdunuz ki, mücevheratın, libas gibi ziynetten başka bir faydası yoktur; sırf süsten ibarettir. Maa-hâzâ sırf süs olan bu güzel oyuncaklara binlerce liralar veriliyor; bir inci dizisi, mesela bütün bir memleketin zavallı fukarasını senelerce yaşatabilecek müthiş meblağlara mukabil satın alınıyor… Bunu takbih veya tenkit edecek değilim, yalnız işaret ederek geçiyorum; zira size ziynetten, hususiyle sanat ve güzellik nokta-yı nazarından bahsediyorum. Sanat ve güzellik nokta-yı nazarından bahsedince de mücevherat kadınların hüsn ü ânına yakışan şeylerin en birincilerindendir, demek zarûrîdir. Zaten bunu demesem de ne çıkacak? Kadınlar mücevheratı o kadar severler ki, onları soğutmak mümkün değildir.

Şimdi de hanım efendiler, yelpazeden bahsedelim. Yelpaze deyince insanın aklına biraz serinlik vermek için kullanılır ve muhtelif şekillerde yapılır bir küçük şey gelir, değil mi?

Bu doğru… Fakat rengârenk tüylü, atlaslı, dantelalı, altınlı bu küçük şey, kadınların yed-i nazik ve mahirinde öyle bir alet-i müdâfaa ve hücum olur ki, ben ondan korkarım. Zira o güzel yelpazenin, bazen bir tebessüm-i tezyif ve istihfaf ile burulan dudakları, bazen uzun ve hararetli sözlere karşı bî-aman bir can sıkıntısıyla esneyen ufak bir ağzı kapayıp gizlediğini, hatta bazen sinirli ve hadid darbeler vurduğunu rivayet ederler.

Yelpaze şuh, işvebaz, mültefit ve müstehzi bir mahlûktur. Yelpaze, birçok esrar ve maananiyi hâvi bütün bir şiir-ı nisviyyettir! Fakat geçelim… Yalnız şunu ilave edeyim ki, yelpaze Japonya'da mühim bir rol oynar. Yelpazesiz bir kadın veya bir erkeğe tesadüf edemezdiniz. Esasen ufak ve seviyeli adamlara böyle narin ve zarif bir süs pek yaraşır, değil mi?

Kunduralar, şapkalar, eldivenler vesâire gibi vesâit-i tezeyyünün geçirmiş olduğu muhtelif safhalardan, almış olduğu bin türlü şekillerden mat't-teesüf bahsedemeyeceğim.

Zira korkarım, biraz uzun söyledim; belki canınızı sıktım. Belki siz de yelpazeniz arkasında esniyorsunuz. Lâkin merak etmeyiniz. Neticeye geldim, bitiriyorum:

*

Bu Musâhabenin başında kadınlardaki arzu-yı tezeyyünü kâfî derecede tahlil ettim. Şimdi şunu da söylemek isterim ki, giyinmek kadınlar için yalnız bir süs değil, sanayi-i nefîse ve hayat-ı ictimâîyye nokta-yı nazardan bir vazifedir.

Meşhur filozof Renan diyor ki: "Süslenen bir kadın, bir vazife îfâ eyler; nefis bir sanata... sanayiin en latifine hizmet eder. Bir kadının tuvaleti ve bu tuvaletin incelikleri büyük bir sanattır. Bu hususta kesb-i muvaffakiyyet edebilen asırlar ve milletler büyük asırlar ve büyük milletlerdir."

Koca filozof, şüphesiz, haklıdır. Tezeyyün kadınlar için, sanayi-i nefîse nokta-yı nazarından, bir vazifedir; diyorum. Zira edebiyatın, musikinin, resmin ve heykel-tiraşînin kıymettar mülhimeleri kadınlar ve onların zarafeti, hüsn ü ânı değil midir?

Süslenmek, kadınlar için, hayat-ı ictimâîyye nokta-yı nazarından da bir vazifedir, diyorum. Zira güzide kadınların teşkil ettiği muhit-i bedayide büyüyen çocukların, yaşayan adamların efkârı ve hayatı mutlaka inceleşir, kibarlaşır, âdî ve kaba kalamaz. Bundan dolayıdır ki vaktiyle, Kont Dö Segör kadınların refakat ve meclisini "parlak bir mekteb-i medeniyyet" diye tesmiye etmiştir. Ve kadınların, tenzih-i hissiyyata, medeniyet-i hakikiyye-i fikriyyeye olan mühim tesirlerini pekiyi takdir ettiği içindir ki Napolyon gibi bir dahi-i âzam, âdeta bunu irade eylemiştir.

Fakat, hanımefendiler, bilirsiniz, ki güzel giyinmek yalnız çok para sarf etmekle değildir.

Binlerce liralar sarf etmekle beraber, çirkin ve gülünç bir sûrette giyinen kadınlar vardır. Nasıl ki pek sade bir elbise ile nazar-ı tahsini cezbeden tabiaten şık ve mümtaz kadınlara tesadüf etmek pek kolaydır.

Güzel giyinmek için hüsn-i İntihâb, hüsn-i tabiat şarttır ve hüsn-i tabiat ise ancak efkâr ve hissiyatın temeddün ve teâlîsi ile mümkündür. Diyebiliriz ki, bir insanın tarz-ı telebbüsü, yüzde doksan dokuz, nezâket ve nezâhet-i mâneviyyesinin derecesini gösterir. Dik, güzel giyinen bir kadın, hemen daima güzel ve ciddî bir terbiye-i fikriyye ve edebiyye görmüştür.

O halde, belki gayr-ı muntazar görünen, lâkin pek hakikî olan şu neticeye varıyoruz ki, vücudunu nefaset ve mümtaziyet ile süsleyebilmek için, evvela

mâneviyatını layıkıyla tezyin etmek icap ediyor. Esasen bu tezyînat-ı fikriyye ve hissiyye yalnız bu nokta-yı nazardan değil, bir milletin terakki ve medeniyeti nokta-yı nazarından da fevkalade bir ehemmiyeti hâizdir. İşte hanımefendiler, ben de farkına varmadan bizim için mesele-i hayatiyye olan bir bahse tekrar temas ediyorum: O da kadınlar teâlî etmezse, memleket mümkün kabil değil, temeddün edemez; hakikatidir.

Ben naçiz eserlerimde bu hakikati birkaç defa yazdım ve daha çok defalar söyleyeceğim ve yazacağım ve müsaade ederseniz, o hakikati anlamayanlara uzaktan yine sorayım ki:

Valideler tahsil görmüş, temeddün etmiş olmazsa büyüttükleri çocuklara, memleketin terakkisine hizmet edebilecek bir metanet-i ahlâkiyye, her mânie rağmen gevşemeyen bir irâdet bulmak kabil midir? Kadınları yükselmemiş bir kavmin yüksek bir hayat-ı içtimâiyyesi olamaz. Ve hayat-ı ictimâîyyesi olmayan bir kavim nasıl temeddün eder; fikir ve hissi nasıl inceleştirir?

Hayat-ı içtimâiyyesii olmayan bir kavmin edebiyatı, musikisi ve bâ-husus resim, heykeltıraşlık, temaşa gibi sanayi-i nefîsesi terakki edebilir mi? Hatta daha ileriye varıp ilave ediyorum: Mevcut olabilir mi? Ve insanlar hayatının bu kibar tesellilerinden, medeniyetin bu güzide eserlerinden mahrum olursa, çalışmak, cenkleşmek neye yarar? Bence hiçbir şeye yaramaz… Zira bir kavmin mertebe-i medeniyyetinin miyarı yalnız kuvâ-yı maddiyyesi değildir; asıl âsar-ı fikriyyesi, yani kuvâ-yı maneviyyesidir. Ve asırlara intikal eden âsar-ı medeniyette ancak bu âsar-ı fikriyye ve maneviyyedir. Bu medeniyet-i hakikiyyenin en muhterem ve en ulvî, sâikleri şüphe yok ki sizlersiniz, kadınlardır.

Nişantaşı,

25 – 30 Haziran 1327

İzzet Melih

Sayı: 47

Sayfa: 455

Kardeş Mektupları

Bu hakir eseri teşkil eden mektuplar, yekdiğerine hissen, rûhen merbut iki kardeşin birbirinden ayrı bulundukları zaman bile mütekâbilen ihtiyaç hissettikleri hasb-i hal-i samimîlerini hâvi bir silsilenin nasılsa zâyi olmamışlarıdır. Îcâbat-ı haşine-i hayatiyye ile ekseriya ayrı yaşamış olan bu iki kalbin ta uzaklardan teati ettikleri efkâr ve hissiyat – başkalarınca, belki ehemmiyeti hâiz olmasa da – kendilerince pek kıymettardır.

Ne çare ki zulüm ve udvan senelerinin tazyik-i kahhariyle yüreklerinden fırlayan bu feryatlar muhitin denaet ve gadrına karşı başkaları tarafından işitilmemek için boğulmuş. Yani mektupların kısm-ı âzamı bütün aileye bir tehlike teşkil etmemek üzere mahv edilerek sırf hissiyat-ı ale'l-ade iadeden bahisleri bu harabiyet-i ihtiyariyyeden kurtulabilmiştir.

***

Nisan, 1315, İstanbul

Azizim Ali,

Gurur: Bu kelime ne kadar barid, kalb-şiken değil mi? En latifî ipeklere sarılmış bir vücud-ı naziğin hıramına, hayat değer bir çift güzel gözün initafına, ihata olunduğu pırlantalardan daha kıymettar ellere bile taalluk etse insana haşin, rûhu incitir bir hiss-i müezzî gibi nüfuz eder.

Onu insanlara ihsan etmeye sebebiyet veren şey hiç olmazsa bir mâlikiyet-i fâhire bir meziyet-i âliyye olmalı. Elmas ipek değil. Çünkü ipek ne kadar nermin, rengin olsa yine bir böceğin ürettiği ağdan husule gelmiş bir bezdir.

Hâlbuki bilmem insan ne için bunlarla da bezenince herhalde bir uluvviyet-i digere, evet, hem-cinsi olan diğer insanların hissedar olamadığı bir uluvviyet-i digere mâlik olmuş gibi vaz'lar gösteriyor!

Bir zaman, hala tesirini hissetmekte olduğum bir vaka gördüm ki ihtimal bu bahsi tatvile beni sevk eden de budur.

Bir gün köprünün Kadıköy İskelesi'nde mektepten gelecek oğlumu bekliyordum. İki matmazelin refakatinde içeriye giren bir genç hanımın bürünmüş olduğu ipek kumaşların hışırtışı orada bulunanlar gibi benim de nazar-ı dikkatimi celp etti. Acıyıp eldivenler içine sıkışan küçük ellerin istîcali ile kaldırılan peçenin altında hakikaten şâyan-ı perestiş bir çehrenin bütün letâfetleri göründü. Eminim ki orada bulunanlar benim gibi bu çehre-i besime karşı bir hiss-i hayret ve meclûbiyet duydu. Fakat bu hiss-i tekrim ve meclûbiyet ne kadar bekasız oldu! Çünkü o şâyan-ı perestiş vücut bu mahal-i intizarın vasatına gelmeden durdu; o kadar güzel olan gözlerden saçılan envâr-ı renk-i gurur içinde, bilmezsin, ne kadar donmuş, sertleşmiş idi. Bu nazar-ı barid orada oturanların çehrelerinden ziyâde zarlarında rubâlarında dolaştı: o penbe dudakları onu bî-huş eden gururun şiddetini gösterir sûrette muhakkarâne büküldü. Dışarıya çıkmak için yanından geçen fakir bir kadının fersude, yünlü zarının eteklerine teması onu bir tehevvür-i şedid ile ser-a-pa sardı; istikrahını ima eder bir istîcal ile eteklerini toplayarak ve kendisine hiçbir zararı dokunmamış olan sair vücudları bir nazar-ı istihkar ile süzerek yanındaki matmazele:

-Aman, burası ne kadar pis! dedi. Dışarıya çıktı. O zaman kendi kendime düşündüm:

-Onun burada bulunan insanlardan ne farkı var? Bu muamele-i nâ-revâyı kendi nazarında mübah gösteren hangi kuvvettir? Gurur, değil mi? Evet, gurur!.. O histir ki daima elmaslara, ipeklere müstağrak vücutları böyle haksız, dil-azar kılar; insanlığın en parlak meziyet-i ulviyyesi olan reng-i uhuvvet ve merhameti karartır…

Gariptir ki şimdi ben yukarıda reddettiğim gururun zebunu olduğumu, hissediyorum. Bunu da sana bir iftihar-ı bülend ile yazıyorum.

Gurur valideler için ekseriya bir hiss-i mukavemet-suz halini alıyor: Yalnız ona refakat eden hissiyat-ı rakika ve mübeccele-i maderâne bu hiss-i haşini güzelleştiriyor; her kalb-ı mader ona bir rah-ı perestiş açıyor. Ca-yı kabul gösteriyor. İşte, bunların biri de benim. Hiss-i gururdan mülezziz olduğumu söylüyorum!

Lâkin, ben bir valideyim; sebeb-i gururum ne? Oğlum ve onun kılıncı ki bunu yedi senelik sa'yının semeresi olmak üzere ona milleti verdi.

Onu şu anda karşımda öyle kılıncı belinde ve sevincinden rengi uçmuş bir halde temaşa ettikçe – hakikat söylüyorum ki – kalemimi tahrik etmekte dûçar-ı müşkilat oluyorum, ellerim meserretimden titriyor; ondan başka etrafımdaki bütün eşyayı kıymetsiz; renksiz görüyorum. Evet, yine muterifim ki bir gurur başımı döndürüyor. Lâkin ben mazurum değil mi? Zira bu gurur bana ihsas eden ne elmaslarım, ne ipekli libaslarımdır, ne de bu gibi meziyat-ı maddiyyeye mâlik olamayan birtakım zavallı insanlardır.

Gururum, seneleri içinde o çapalı kılınca intizar ettiğim maziyedir ki henüz yakın bir kısmında şimdi kılınçlı olmuş olan bu küçük çocuğumu beyaz pike robaları ile aguşumda sıkıyor, pek küçük olduğu halde bir fikr-i ciddiyyete fedâ edilerek uzun, kıvırcık sarı saçları kestirildiği için bir iğbirar hissediyordum.

Altı yaşında iken mektebe girmek üzere İstanbul'a göndermek için uyandırdığım dem-i seherin hüznünü o yavrumu benden ayırarak süratle uzaklaşan vapurun bir parçacık daha yakından mürurunu görebilmek için şebnemlerle süslenmiş minik çiçeklerini acımadan çiğneyerek sahile koştuğumu vapur nazar-ı tahassürümden uzaklaştığı ve görünmez olduğu halde pervanesinin hâsıl ettiği köpüklü dalgaların ayaklarım dibinde dağılan enînini müteellimâne dinlediğimi unutmadım. Onu, götüren ihtiyar bacının:

-Arkamızdan, ağlama, yolcu arkasından ağlamak iyi değildir,

sözlerini hala işitiyor gibiydim.

Hakikaten ağlamadımdı; fakat hiçbir zaman ruznamem o günkü kadar gözyaşları ile dolmamıştı.

İşte o dem müfârakattan sonra tamam yedi sene geçmiş ki bana yedi saat kadar az geliyor. O zamanki o küçük çocuk şimdi karşımdaki sahib-i seyftir; o zamanki o tombul, penbe çehreli yavru şimdi biraz nahif, geniş omuzlu, kolları sırma şeritli efendidir. İşte, o mayıs sabahı ben onu birinci defa olarak bugün için aguşumdan ayırmış, vatanına,

milletine hediye etmiştim, sıcak hâb-gehinden bu sırmalı, siyah çuha elbiseyi giymesi için üşüye, üşüye kaldırmış, fırtınalı, derin denizi geçmek üzere vapura göndermiştim.

Bak! Zaman süratle, hem pek süratle emelimin, sa'yımın semeresini bana iktitaf ettirdi. Ne hoş henüz ihtiyar olmadığım halde bir asker validesi oldum.

Oğlumun bir iftihar-ı minnettarâne ile bûs ettiği bu seyf bana gittikçe tezyid-i şiddet eden bir hiss-i mağrurâne bahşediyor.

Birinci defa olarak bu sahib-i seyf küçük oğlum ile dışarıya çıktığım zaman ne halde bulunduğumu bilemezsin! Hiçbir zaman onunki kadar serbest yürümemiştim. Bu yanımdaki kılınçlı efendiye in'itaf eden enzar-ı takdirkârâneden en ziyâde ben hisseleniyor, gururlanıyordum. Mümkün olsa herkese:

Bu benim oğlumdur. Bu kadar küçük olduğu halde ben onu bu üzerinde yürüdüğünüz toprakların bir zerresine hizmet etmek, feda olmak için büyüttüm. Bakınız, belindeki seyf onun kadrini ilaya kâfî değil mi? Elmaslardan, ipeklerden, altınlardan neşet eden gurur, şevket-i hamiyyetle parlayan bu şerefli çeliğin karşısında hâiz-i ehemmiyyet midir?

demek istiyordum. Doğru değil mi, Ali? Bu nur-ı seyyide yavru iki sene sonra mutena bir mevkide ifâ-yı vazife eyleyecek. Namının da bir gün sahife-i tarihte şerefle yâd olunacağını ne için ümit etmeyeyim?

Hatırlar mısın? Bir zamanlar seninle Osmanlı eazımına mahsus olan sahâif şâşaadâr tarihi okur ve müdâvele-i efkâr ederken ben hep bu küçük oğlumu düşünür, onun namının da ihtiram ile yâd olunması için dualar ederdim.

İşte beni bugün müstağrak-ı gurur eden saadet, oğlumu hizmet-i mübecele-i askeriyye ile müşerref olmak için milletime, memleketime vakfedebildiğimdir.

Sâlime Servet Seyfi

Sayı: 49

Sayfa: 6

Kardeş Mektupları

Haziran 1315

-2-

Hemşirem.

Mektubunu aldım, okudum. Hiss-i tahassür, benden esirgediği rikkat-i beyanı sana vermiş. Oh, bu bir mektup değil, bir hemşire kalbinin en derin köşelerinde titreyen tahassüsatın, tahassüratın – şekil ve mâhiyet-i hakikiyyesinde teressüm etmiş – bir silsile-i beliğası.

Ben onu bir mektup gibi okumadım, hissettim. Evet, rûhum bütün teessürleri bunların arasından hayata karşı uçan iğbirarları topladı, bel' etti. Teessürlerin teessürlerimle, iğbirarların iğbirarlarımla birleştiler.

İnsandaki hissiyatın tevellüd ve tahassulü için bir kaide-i gayr-ı mütehavvile tasavvur olunabilir mi? İşte bir muamma-yı his: Teessürün teessürümle iğbiraın iğbirarımla birleştiler. Kesb-i kuvvet ettiler, bu tabiî görünür; hâlbuki aralarında büsbütün yeni bigâne bir meserret duymaktayım, bu neden? Ve bu meserret öyle adî bir sürurdan ibaret değil of, bu kadar derin ve mühim şeyler sâha-i beyana konulamıyor. Ben de o süruru burada tarif edemeyecğim. Mektubumu okuduktan sonra gönlünü yoklayıp aynını bul. Çünkü bu haşin kalem tasvir etmek istedikçe nazık ve nermin şükûfe-i hissi eziyor, hırpalıyor, solduruyor.

Acaba bu sürurun, bu rakik mahzuziyet-i rûhiyyenin nokta-yı nebeanı neresidir? Teessürden lezzet, iğbirardan rûh-ı mecrûh için meserret tevellüd eder mi?

Lâkin kardeş, ben buna – bazılarının insanlar hakkında iddia ettikleri cehle, acze rağmen – fikrimce bir sebep buldum. Yek-nazarda biraz şairâne biraz hayalperestâne görünüyor ise de meydana çıkacağında şüphem olmayan "kanun-i tevellüd-i hissiyyat"

âlem-i müstakbeli imtihanında bulunmadığım için bilâ-ihtiraz, muahezeleri nazar-ı itibara almaksızın buraya yazacağım:

Bana öyle geliyor ki bu sürur yekdiğerine çoktan beri mütehassir iki heyet-i mecmua-i tahassüsatın buluşmasından mütehassıldır; pek ziyâde mükedder iki refik. İki refika birçok zaman birbirine mütehassir kaldıktan sonra yekdiğerinin gönlüne tevdi-i keder ettikleri sırada o kederlerle dolu gönüllerde bir meserret-i hafiyye mevcut değil midir? Ve o gözyaşları içinde bir nur-ı tesliyyet görülmez mi?

Yaz, hemşirem, yaz! Sevinçlerini, kederlerini, nefret ve muhabbetini, endişe ve ümitlerini lezaiz ve ızdırabatını hâhişlerini, ihtirazlarını bir anda hem bana göndereceğin kâğıtlara, hem safha-i kalbime yaz, ta ki sevinçlerine iştirak edeyim. Kederlerini tesliyeye çalışayım. Nefretlerini kalbinden sileyim, muhabbetlerine mukabele edeyim. Endişelerini ümide tahvile lezaizini tezyid ve ızdırabatını tadile uğraşayım. Ve böylece hemşire, iki kardeş elele vererek hayatın sarp yolu üzerinde ilerleyelim. Ne uzaktaki penbe bir gülü koparmak için düşmandan istimdad edelim. Ne de önümüzdeki dikenli çalılardan lüzumundan fazla korkarak dönmek, kazandığımızı da kaybetmek arzusunu izhar edelim! Emin ol, bu yol ne kadar ızdıraplı olsa yürümekten başka çaremiz yoktur: Hazm u ihtiyat ile yürüyenlerin geçtiği gibi mutlaka koşup düşenler, korkup dönenler de geçecektir; öyle ise cevre mütehammil ihtiyatkâr olalım; ta uzaklarda bir lem'a görsek bile koşmayalım; adımlarımızı her zamanki gibi ağır, lâkin emin bir sûrette atalım. Ah, acı, fakat büyük hakikat! O anda gönül o lem'ayı tutmak için uçmak ister. Lâkin bu ekseriya mukadderata karşı bir isyan şekline girer…

Evet, önümüzde dikenli bir çalı görünce dönmeyelim. Birbirimize yardım ederek ber-taraf etmeye çalışalım. Hissediyorum. Bu da evvelkisi gibi bir hakikat: O çalıyı, dikeni görünce gönül korkar, hayat mükedder olur, dönmek arzusunu hisseder. Lâkin cesaretimiz yoksa, korktuğumuzu olsun göstermeyelim; çünkü korktuğunu göstermemek de bir nevi cesarettir!

Tahassüratını kalben mektuplarını kevâkibe tevdian yolluyorsun, öyle mi? Acaba beni sakit gecelerde nücum-ı ziyadâr ile hasb-i hale sevk eden kuvvet bu mudur?

Ömür defterimde mukayyed olan bu hasb-i hallerden birini bak, buraya aynen naklediyorum:

“Kamer ufuktan yükselirken semâ-yı safın a’mâk-ı lahutîsinde titreyen parlak yıldızlar! Size bakıyorum, sizi dinliyorum, bana bu âheng-i umumî-i kâinatın sırrını söyleyiniz! Korkmayınız; etrafta kimse yok. Ben, siz, bir de sükûn-ı leyal!

“Kamerin henüz yükselmediği, mevcudatın sîne-i sükûna atıldığı şu saatte sizinle hasb-i hal içinm başımı semâ-yı nilguna kaldırdım; siz de o balaterde telezzüz ettiğiniz sükûnetten birazını olsun rûhuma indiriniz ve bildiğiniz esrar-ı hilkatten bir parçasını olsun söyleyiniz! Diyorlar ki, azamet-i ilahiyye payansızdır: bu aciz akıl tamamıyla idrak edemez; temin eyliyorlar ki, esrar-ı tabiat nihayetsizdir. Vukûf-ı mahdud ile vâsıl olunmaz! Ben birinci kavle kâniyim.

-Mâ-badı gelecek nüshada-

Ali Rıza Seyfi

Sayı: 50

Sayfa: 36

Kardeş Mektupları

- Geçen nüshadan ma-bad -

Evet, azamet-i ilahiyye payansızdır ve âsar-ı dest-i kudret o payansızlıkla mütenasip bir letâfeti hâizdir. Esrar-ı tabiati, bu aciz akıl ihâta edemez. Lâkin elbet bu akl-ı insanînin bir gaye-i istîdad ve ihâtası vardır; hiç olmazsa bu gaye-i istîdad ve ihâta ile mütenasip malumat almak isterim yahut yalnız şunu söyleyiniz! Acaba şimdiki malumat-ı beşer akl-ı insanînin bu gaye-i istîdad ve ihatasıyla mütenasip midir? Yoksa onunla mütenasip malumatı asırlarca müddet sonra mı iktisab edeceğiz?

Sevimli yıldızlar. Hala sakitsiniz! Bir ihtizaz-ı latif ile nihayetsiz maîlik içinde ilerliyorsunuz. Bana cevap vermediniz? Rûhumdaki atş-i malumatı teskin etmediniz, niçin?

Bu ümit, yeis ile mi nihayet bulacak? Buna da inanmak istemiyorum? Seyyare-i arz ehemmiyetsiz, küçük sizin şâşaa ve azametiniz yanında ancak hiçten ibaret toprak parçasıdır; üzerindeki ahval, vekayi insanları, insanlar da birbirini incitir, meyus eder, fakat siz ki ta uzaklarda, semada bir âlem-i ulvîdesiniz kavanininiz, mürekkebatınız ayrıdır. İnsanların kalbine sizin vâsıtanızla da yeis girer mi?

Mektubumu burada bıraktım, güverteye çıktım, artık zılâl-ı leyl dağılmış, her tarafı hayatın o meşakkat-amiz günlerinden biri daha muhit olmuştu. âfâk-ı şarkı telvin eden reng-i humretin semt-i reise doğru hafifleşerek büsbütün kaybolduğu yerde mor bir sehab-pare, denizi buruşturan epeyce serin bir şimal rüzgârının önünde garba doğru sürükleniyor; Anadolu sahili üstünden yükselmiş olan hilal yavaş yavaş soluyor, maîmsi sema üzerine son donuk nurlarını saçıyor.

Hemşireciğim, ne bahtiyarlık! Bu geceyi sana hitap ederek, seni düşünerek geçirmişim. Bir gecede bir mektup pek az mı diyeceksin? Hayır. Ben bu satırları muttasıl yazmadım. Bazen oldu ki yeis ile kalemi elimden atarak tay edip de yazmadıklarım için

müteellimâne düşündüm ve o tahassüsat-ı amika ve müphemenin meskût ve meçhul kalmasına acıdım: Bazen de oldu ki gun-a-gun, perişan efkârım içinden senin için bu kâğıda tevdi edecek bir fikir, bir netice çıkarmaya çalıştım.

Kamerin altında parlak bir yıldız var; muşaşaa nazarıyla beni süzdüğü gibi senin pencerenden de bakıyor, uyanmanı bekliyor. Kalk, hemşirem, kalkda pencereni açarak senin için o kevkeb-i baid ve tenhaya tevdi eylediğim tahassürlerimi, tesliyetlerimi al!

*

Yarım Mektup

Temmuz 1315 – Çanakkale

(…)

(…)

Yukarıki satırları bitirdim. Niyetim hemen zarfı kapamak idi. Lâkin bir hiss-i gayr-ı ihtiyarî ile buradaki hayat-ı sakitemin bir tesadüf-i haznini de ilave etmekten zabt-ı nefs edemedim: Dün nöbetçi olmadığım için gemiden çıkmış sahralarda birçok dolaştıktan sonra sahile avdet ediyor idim. Çimenleri güneşin hararet altında sararmış sath-ı mailden deniz kıyısına doğru inerken güneş de ufka temas etmiş idi. Ta uzaklarda, semanın dâmen-i garbında iki küçük bulut küre-i ateşînin son lalgûn ziyâları içinde bir reviş-i atılâne ile ilerliyorlardı. Ufkun bir köşesinde cibal-i azamet-nümununu saf, bulutsuz asumana kadar ila etmiş gibi görünen bir ada hafif sisler arasında yavaş yavaş muhit-i ruyetten kaçıyor zannedilirdi. Vâsi deniz bir inhinâ-yı hafif ile uzayıp giden sahilin sînesinde sakitâne yatıyor, gayet küçük dalgacıklar hiçbir sadâ hâsıl etmeksizin kumları öpüyordu.

Etrafıma baktım. Burada, bu sükûn-ı amik-i umumî içinde, bu tepelerin dâmen-i tenhaîsinde bu deryâ-yı vâsiin pîş-i vakar ve azametinde kendimi büsbütün yalnız zannediyordum: Yanılmışım! Ta sahilde, dalgaların sahille öpüştüğü noktada arkasını bana çevirmiş bir yabancı vardı. Sath-ı maili ağır, ağır indim; ona doğru yürüdüm. Ayaklarımın çakıllı kumları ezerek hâsıl ettiği sadâ bu adamı istiğrakından bidar edemedi.

Genç idi. Çehresi bana bir hasta çehresi kadar solgun ve zayıf göründü. Elini alnına dayamıştı; ihtimal ki âfâk-ı garbı kaplayan bedia-i gurubu seyrediyordu.

Bu şahs-ı münzevi benim nazar-ı dikkatimi celp etti. Gittim, biraz uzakta kayalardan birinin altına oturdum. Ara sıra ona bakmaktan men-i nefs edemiyordum. Bir aralık cebinden bir kâğıt ve kalem çıkardı ve yazmaya başladı. Acaba bu genç adam bir şair mi idi? Zannediyorum ki kâğıdın bir tarafı evvelden yazılmış bulunuyordu. Biraz yazdıktan sonra enzarı tekrar denize âfâka münatıf göründü. Bir şey, bu muhit-i asude ve münevverle münasebeti olmayan kederli bir şey düşünüyor gibi idi.

Birdenbire elindeki kâğıdı parmaklarının asabi hareketiyle buruşturdu. Kumların üzerine fırlatarak yerinden kalktı; başı önüne eğilmiş olarak uzakta meşhud şehre doğru yürüdü, gitti. Karşımdaki intizamsız, yüksek kayalar arkasında kayboluncaya kadar bekledikten sonra ilerledim, buruşturup attığı kâğıdı kumların üzerinden aldım ve şems-i gâribin mühtez envârı altında okudum. Bu, yarım kalmış bir mektup müsveddesi idi:

“Son mektubunuzda beni artık sevmeyiniz, sizin için kederken başka bir şey olmayan maziyi unutunuz, diyorsunuz. Ah maziyi unutmak mı? Mazi için şu şiir ahzan ve îzazı teganni eder kalb-i beşer değil mi? Eşcar-ı sevdanın sayesi altında gömdüğümüz, üzerine toprak yerine çiçekler, goncalar yıktığımız meserretli saatleri unutacak mıyız? O çiçekler ki birer meserret idi, yok oldular. O goncalar ki birer ümit idi. Hala bakidirler!

“Geçmişi unutmak mı? Oh, hayır, hayır! Bir kuvve-i gaibe vardır ki kollarımızı birer mukaddes mezar haline getiren hatırat-ı latife-i maziyyeye karşı gösterdiğimiz bu nisyanın, bu vefâsızlığın intikamını alır: Karanlık gecelerde, meserretsiz saatlerde yavaş, Mâmâfih hüzn-bahşa, korkunç bir sesle kulağımıza der ki: Meserret geçince, keder olur:

“Âh! Bana böyle şeyler emretmeyiniz! Bu hususta size itaat edemem. Bırakınız beni ki kimsesiz aşkımızın mezarı üzerinde kederli yaşlar dökerek doya doya ağlayayım.

“Aşkımızın sizi bana îtâya sevk ettiği meserretleri benden sakladığınız, sizin için hissettiğim kederleri de mi çok görüyorsunuz?

“Çekinmeyiniz. Korkmayınız! Şimdi ben o bildiğiniz ateşîn, şûrîde âşık değilim. Sizi bir kere görebilmek, sesinizi işitebilmek için uzun meşakkat-engiz mesafeler kat

eden, delice fedakârlıklar gösteren, hayatını tehlikeye atan âşık-ı bî-ihtiyar değilim. Ve bir gün önünüze çıkarak hâkim bir nazar, müntakim ve amir bir sesle:

Ne yaptınız? Benim size verdiğim o bî-nihaye muhabbeti, o gözyaşlarını, o samimiyet-i kalbiyyeyi, nihayetsiz emellerimi, arzularımı ne yaptınız? Hayat-ı şebabımın size fedâ ettiğim kıymettar günlerini ümitlerle dolu senelerini ne yaptınız? Sizin bana verdiklerinizi ben gönlümde saklıyorum, rengârenk şukufeler içinde saklanmış bir keskin hançer gibi! Ve şimdi onun derin köşesinde senelerce evvel olduğu gibi bütün kuvveti, bütün tesir ve tarâveti bütün telhî ve ızdırabatı ile duruyor. Ya benim size verdiklerim?.. Daima gözlerimin içine bakarak "Kalbimdedir!" dediklerinizi siz ne yaptınız?

diye soracak, feda ettiklerimi isteyebilecek kuvvetli bir âşık değilim: Ben şimdi daima bir taze mezarın bekçisiyim ki o mezarda zavallı aşkımız medfundur. Ben bunun üzerinde küçücük kızının hak-i siyeh ve tarumarı üzerinde ağlayan bir valide gibi, hüzün ve elemle ağlarım. Pây-ı serd-i şitâ altında ezilen son solgun çiçeklerine ağlayan – sonbahar gibi daima ağlarım: Sevgili kanaryanın cesed-i bî-rûhu karşısında ağlayan bir mini mini çocuk gibi ismet ve safiyetle ağlarım!

"Artık beni sevmeyiniz, diyorsunuz: ben zaten sizi sevmiyorum; aşkımızı, zavallı, bî-kes aşkımızı seviyorum ve bu yeisli, uzun senelerin sinesinde beni zedeleyin kederler ona aittir!

"Çok zamanlar evvel sizinle gezindiğimiz ormanların zemin-i sâyedarını örten müteredditadımların altında bir enin-i zaif ve melûl ile ezilen sonbahar yaprakları üzerine dökdüğüm elemli, sıcak gözyaşları onun içindir.

Evet, ben şimdi o evvelki âşık değilim; daima tenhalarda, sakit mütefekkir, münkesir yaşar bir mevcudum. Yalnızlıklarım, mahrumiyetlerim içinde bu üç hal bana refik olur. Ufuklara nazır odamda, ormanların sâyedar yollarında, sahilin kumları üstünde bunlarla yaşıyor, bunlarla geziyor, bunlarla hasbihal ediyorum…"

Kâğıt burada bitti. Anladım: bu bir mektup, bir enin-i inkisar idi ki bana her şeyi ihsas eyliyordu. Bu solgun çehreli zayıf genç unutan bir maşukanın mâtem-i aşkını tutuyordu…

Ali Rıza Seyfi

Sayı: 51

Sayfa: 48

Kardeş Mektupları

İstanbul – Temmuz, 1315

Aziz kardeşim,

Gece yavaş yavaş geldi. Kâinatı dolduran ziyalar, semaları süsleyen pembelikler soldu. Önümüzdeki vâsi yeşilliklerin üzerine gönle dokunur bir esmerlik çöktü. İşte şu levhâ-yı Şam'ın muvacehesinde yarım saatten beri rûhuma bir elem ihsas eyleyen bir küçük vakayı düşünüyorum; o elemi söylemek istiyor ve söylediklerimden mütellim, müteessir olacak bir kalp ve vicdan arıyorum. Bunun için çok it'ab-ı zihn etmedim. Aradığım muhatabı buldum; bu muhatap, bu kalb-i hassas sen idin. Ben, ne zaman hayattan incinirsem ve ne zaman kalbî bir elem duyarsam seni ararım, seninle hasb-i hal için bir iştiyak hissederim.

Bugünün sûret-i güzeranını yazmayacağım. Yalnız akşama yakın kısmından bahsedeceğim:

Saat ona gelmişti. Odama girdim. Pencerenin önünde harici seyrediyordum. Bu fakirler semti yine senin bildiğin halde, garibâne bir sükûn ve tenhaî içinde idi. Fakat biraz sonra tenha sokağı bir şemâtet, bir velvele doldurdu. Bu gürültüyü uyandıran kimlerdir, bilirsin, değil mi? Mahallenin, mahalleyi teşkil eden evlerin melekleri. Şu anda onların çehreleri biraz kirli olduğu halde yine beyaz ve tarâvetli saçları pek temiz değilse de yine parlak ve yumuşaktır. Bu çocukları ne kadar sevdiğime vâkıfsın. Pencerede ne zaman otursam mutlaka onları seyretmek içindir.

Dört beş yaşında bebeklerin ellerinde birer çanta olduğu halde kışın çamurları yazın tozları içinde düşe, kalka mektebe doğru gidip geldiklerini gördükçe insan pek çok şeyler hissediyor. Mâmâfih bu çocuklar ne kadar şâtır, ne kadar nazar-firib olursa olsun beni bu akşam melâl içinde düşündüren bir zaruret ve sefalet tablosundan bahsedeceğim.

Bu çocuklar kafilesi bizim yokuşa saptıktan sonra kalfadan, taburdan âzâde oldukları için hareketlerindeki intizamı kaybederek istedikleri gibi koşuyorlar; bazıları kendilerinden küçük arkadaşlarının çantalarını yüklenerek mini mini vücutlarının içinde nasıl büyük bir yürek bulunduğunu gösteriyorlardı. Âlem-i fakrı medar-ı sürüru olan yavrular hânelerine çantalarını bıraktıktan validelerini gördükten sonra yine sokağa koşuştular. Hatırlar mısın? Ben bazen bu küçücükler muhâveresini dinler fikrimde saklar, sana da söylerdim. Bu sözler arasında ekseriya nasıl zekâların parladığını görerek seninle buna dair konuşurduk, düşünürdük.

Bugün birkaç küçük kız karşımdaki hânenin taş merdivenleri üstünde ahz-ı mevki ettiler: İleride hayatın kendilerine yükleteceği vazifeyi bir ehemmiyet-i tedkikkâr ile taklit ediyorlardı. Hakikaten kardeşim, eğer bu mini mini kızları görsen hem güler, hem hayret edersin. En büyükleri altı, yedi yaşından ziyâde olmayan müstakbelin bu maderleri önlerine oturttukları çocukların başlarını yerden aldıkları taş parça ile güya yıkıyormuş gibi öyle bir şefkat ve dikkatle temizlemeye uğraşıyorlar; mendillerden, bez parçalarından yaptıkları bebeklerini sevmeye, onları güya tervih için mini mini kollarını istimale o derece bir dikkat-i şefkatkâr ibzal ediyorlar ki insan baktıkça tabiatın hükm ü nüfuzuna hayran kalıyor. Zira bir valide ciğerparesine ancak bu kadar latif sûrette gülebilir.

Fakat erkek çocuklar öyle değil; o afacanlar daima haşin. Patırtıları, sesleri, uçurtma kavgaları ne derece müthiş olduklarını gösteriyor. Lâkin ben bunların bazı müstesnalarını bilirim ki zaruretin sert ve kavî kollar ile, eğdiği boynu zayıf omuzları üzerine düşerek biraz ilerideki uçurtmaya, hüzünle, iştiyakla bakar: Öyle bir saadet-i âliyyeye adem-i mazhariyyetten mütevellit acı ile arasıra göğüs geçirerek bir köşede mahzun ve mütefekkir durur iken birdenbire o velevlegâh-ı etfalden koşarak ayrılır. Çünkü annesinin bir emri onu ikaz etmiştir. Kadın ona “Aman oğlum, çabuk git, biraz pirinç biraz da zeytinyağı al. Şimdi baban gelir. Yorgun yorgun yemeği beklemesin. Zaten ben de henüz tahta silmeden geldim. Ölüyorum. Vaktiyle işimi bitireyim.” demiş idi. Küçük kirli ellerinde validesinin bir günlük ömr-i taab-aludu olan silik bir ikilikle kuruşu sıkarak süratle bakkala koşar. Avdette yine rüfekasının hay ve huy meserreti arasından geçtiği halde bu defa atf-ı dikkat edemez; çünkü akşam takarrüb etmiştir; akşama kadar çalışan sert çehreli, nasırlı elli pederi nerdeyse köşe başından dönecektir.

Zaten açlık da mini mini midesini ezdiğinden akşam ortaya konulacak o kıymettar yemeğin hayal-i dil-rubâsı ayaklarını eve doğru çekmektedir.

Bu hali bana o çocuklar söylemez, ben bunları tedkik eder, anlarım. Kendi kendime daima uğraşan insanları, daha ziyâde onların yavrularını görmeyi, onlardaki ahzan ve meserratı anlamayı çok arzu ederim. Ekseriya onların sürurlarıyla güler, hüznüyle mahzun olurum.

Bu akşam da her akşamkinin hemen aynı olan cemiyet-i etfali mütefekkirâne seyrettim. Gurub yaklaşıyor. Saat on bir buçuğa geliyordu. Çocuklar yavaş yavaş işten gelen babalarının peşinden elindeki dolu beyaz, kırmızı mendiller muhteviyatının cazibe-i ümid ve meserretine tutularak hânelerine girdiler. Yalnız arasıra biraz geciken amelenin çivili kunduraları kaldırımın perişan taşları üzerinde inliyor, biraz sonra bu fakirler semtini eski sükûn kaplıyordu.

İşte, bu esnada aşağıdan dokuz on yaşında bir erkek çocuğunun ayağındaki tahta parçalarını takırdatarak çarşıya doğru koştuğunu gördüm. Halinden anlaşıldığına göre yukarıda bahsettiğim çocukların en fakirlerinden idi.

Biraz sonra avdetini gördüm. Bu defa gayet ağır ve ihtiyatkâr hatvelerle yürüyordu. Tam bizim pencerenin altına geldi. İki eliyle tutmuş olduğu kâsenin içindeki pancar turşusu renk-i ateşîniyle sanki ona kuvvet ve neşe vermişti! Gözlerini kâseye dikmiş, bu kıymettar yükünü zâyi etmekten rüyasında gördüğü dehşet-amiz hayaller kadar korkarak dü-dest-i râşedârıyla ona hayatı gibi sarılmıştı. O aralık yokuşun altından işitilen birkaç ayak sesi beni de, onu da oraya bakmaya sevk etti. Bu gelenler bir hizmetçi, on iki yaşında mes'ud tavırlı bir çocuk ve o tıfl-ı mesudun iki kara gözlü, tombul kuzusu idi. Hizmetçi ve çocuk kuzuları otlatmakta biraz geç kalmış olduklarından seri yürümeye çalışıyorlardı. Çocuk kuzuların ipini çekerek "Haydi yürü karagöz, evde bizi merak ederler." diyordu.

Zavallı fakir çocuk bu esnada her şeyi, hatta evde kendini beklediklerini, elindeki ateşîn ve muazzez pancar turşusunu unutmuştu. Gözleri o güzel kuzulara mürtekiz olduğu halde onları sürüklemeye çalışan tıfl-ı mesudun meserratından o da hissedâr imiş gibi yüzünde bir şule-i bahtiyarî temevvüç ediyordu. O razı idi, böylece ne kadar çok zaman

mürur ederse etsin! Lâkin heyhat! Mümkün mü idi? Ben bu mülahazamı bitirmeden mütelaşî yolcular geçtiler, çocuğun gözü önünden bir hayal, bir rüya gibi uzaklaştılar!

O sevgili kara gözleri nazarından kaybedinceye kadar olsun doya doya görmek arzusu onu sarsmış olmalı ki süratle arkasına, kuzuların geçtiği tarafa döndü. Eyvah. Göremedi.

Bir sukut, sert ve bî-insaf taşların parçaladığı bir kâsenin enin-i canhıraş[ı] yalnız o bî-çâreyi değil, beni bile korkuttu. Takip ettiğim mesut yolculardan nazarımı süratle pencerenin altına çevirdim. Zavallı çocuk, benim nazarımdan evvel, kara gözlerin cihet-i azimetinden çevrilmiş, o mebnâ-yı kıymettarın kaldırım taşları arasında yatan enkaz-ı perişan ve melâl-i averi üstüne kapanmıştı… Ne yapmak istiyordu? Ve ne yapabilirdi? Hiç, topraklara karışarak reng-i ateşîn ve iştiha-bahşını kaybeden, çamur haline gelen o kıymetli muhteviyat toplanabilir mi idi?

Gidemiyordu. Kırık kâse parçalarını, turşu tanelerini lerzan elleri ile karıştırarak kalbi bir bükâ-yı elemle eziliyor, söyleniyordu. Bir ayak sesi onu büsbütün sarstı, süratle ayağa kalktı; ağır hatvelerle ona doğru yaklaşan iri bir vücut akşamın karanlığı içinde gözlerine daha büyük görünüyordu. Sert bir ses:

-Hasan!

dedi. Ve çok cevap vermedi. Başı kâse kırıklarına doğru eğildi. Kendisini çağıran yanına geldi. Bu kırk beş, kırk sekiz yaşlarında fakir bir işçi çocuğun pederi idi.

O da felaketi gördü; asabi bir hiddet kuru ve kavî vücudunu titretti. Nasırlı elini kaldırdı:

-Ah, haylaz, kâseyi kırdın ha, şimdi ne yiyeceğiz?

Darbe etmek üzereydi. Yüreğimin üzüldüğünü hissettim. Az kaldı pencereden "Vurma!" diyecektim. Lâkin darbe etmedi. Çocuğun titrek ve ağlar sesi:

-Babacığım, babacığım! Karagöze bakarken düştü! diyordu. İşçi elini yanına indirdi. Bu tazallüm, bu mazeret-i masumâne onun felaket ve fakr ile katılaşan kalbini de üzmüştü. O da oğlu gibi sakit kaldı; onun da gözleri bir ye's-i amik içinde oğlu ile kendi

arasında yatan nafakalarının bakiye-i harabına dikildi. Bu hal çok devam etmedi. Başını kaldırıp oğlunun yaşlı gözlerini asabındaki lerze-i havf ve heyecanı görünce her şeyi unuttu. İhtimal bir kısa ye's-alud zaman zarfında levhâ-yı hayalinde kendi küçüklüğünü görmüştü. İhtimal böyle birçok zamanlar evde güzel bir kuzu, bir uçurtma için eve gitmekte gecikmiş. Elindeki ekmek, tuz parasını düşürmüştü!

Mahrumiyetin ne demek olduğunu bilen baba, çocuğunu sakitâne ve bî-tabâne kucakladı; bu nevâziş-i peder zavallı yavrucağı gözünde el-an sirişk-i kederi olduğu halde tebessüme, meserrete sevk etti.

-Ama görsen baba ne kadar güzel idi; hem de iki tane idiler.

Peder cevap vermedi. İkisi de o kırılmış dağılmış toprak, turşu enkazına son bir nazar-ı ızdırab ve yeis atarak hânelerine doğru ilerlediler…

Bilmezsin kardeşim bu vaka bana ne kadar tesir etti!

Sâlime Servet Seyfi

Sayı: 52

Sayfa: 74

Kardeş Mektupları

İstanbul – Eylül, 1316

(Hususî bir mektuptan müfrez)

Azizim Ali,

Şu elimdeki beyaz kâğıt gönlümdeki bütün endişeleri ve tahassürleri sana isal için karalanacak. Fakat insanları kemiren, hayatın en muhrip düşmanları olan bu iki arıza-i kalbiyyemin şiddet-i kâmilesini acaba sana ihsas edebilecek mi? Görüyorsun ya, bu perişan yazılar arasında biraz da iğbirar-i kalb var! Bilmem kaç ay oldu, biz bu kadar defalar "Ali!" dedik de sen bir kere "Valide! Peder! Abla!" demedin. Bizi unutmak, rûhen, bedenen, sana merbutiyetleri bizimkine makis olmayacak, birtakım ecânibin Musâhabeti yahut latif bir seyranın neşve-i bî-suduyla bizi artık yâde vakit bulamamak! Oh! İşte bu, bilir misin, pederini ve valideni ve rûhunun en kıymettar bir parçası olduğun için her an seni takdis eden ablacığını ne kadar mahzun eder!

Bu uzun sükûtunun bizi en zedelediği, perişan, melül ettiği noktanın rûhumuz olduğunu bilirsin, değil mi? O rûhlar ki sende onlara o kadar merbutsun. Ben öyle ümit ediyorum ki oralarda, o yabancılar ülfeti içinde, o velevledâr daire-i nâ-aşinada sen de incinirsin. O halde seni münşerih eyleyecek ve bizi mesut edecek olan latif îtiyadat-ı maziyyeye ne için avdet etmeli? Ben bu soğuk sükûtun her gününü en azab-engiz bir ateş-i intizar içinde geçirdiğimi hiç tereddüt etmeden yazabilirim. Eğer ümid olmasaydı bu ateş daha tâkat-fersa olacaktı. Fakat benim kıymetli kardeşim, her sabah "Bugün Ali'den mutlaka mektup vardır!" ümidiyle kalktığım, her akşam "İhtimal yarın gelir!" ümidiyle gözlerimi kapadığım halde yine günler uzun ve asırlar gibi ağır mürur etti. Bu her gün yeniden ölen ümitlerimin elem ve ızdırabı beni ne kadar yeise düşürmüş olmalı ki hissiyat-ı kalbiyyemin takrir ve tebyine hizmet için kullandığım kalem ve kâğıt bile günlerden beri elime bigâne kalmış. Sana yazmaz isem yazacak hiçbir şeyim bulunmazmış gibi muattal oldum. Sana hitap edemez isem kimseyi, hatta latif penbe bir çiçeği bile layık-ı hitap bulamıyorum.

Kal’a-i Sultaniyye – 12 Temmuz 1315

Azizim hemşirem,

Kamer bu temmuz gecesinin sükûn-ı amik ve şiir-amizi içinde yavaş, yavaş Anadolu sahili üzerinden yükseldi; oh. Bu ne hayat-perver itila!

Fezâ-yı nâ-mahdudun nilgunî-i can-rübası üstüne bu saf ve sakit kurs-ı simin ne kadar yakışmış…

Şems şâşaadar ve azamet-nümun gibi hayret-engiz bir ihtişam-ı ziya içinde koşmuyor… Ondaki reftar-ı vakar ve azamet bunda yok; lâkin ben herhalde bunu ona tercih ederim. Ona hayret, buna safiyet ve muhabbetle bakarım. Şemsi bir hükümran-ı azamet-şiara benzetirim. Kameri saf ve nazik bir kız zannederim ki bir reftâr-ı aheste ve mahcup ile yürür, etrafına hava-yı muattar-ı safiyet ve iffet neşreder.

Her şeyin, bütün etrafın sâmit kaldığı leyal-i rûhânîyyede kameri, asuman-ı mînâ-fam içinde altındaki deryâ-yı vesî ve hâbîdenin sathî nurlarıyla okşar iken hiç gördün mü?

Bu duhter-i leyalin cephe-i pak ve nuranîsine dikkat ettik mi? Oh, ben birçok geceler baktım. Ondan ebhar-ı vesîanın sathına, ağaçlarının ayaklarını öpen şukufelerini koyu gölgesi altında saklayan ormanlıklara, vakarlı dağların şevahik-i âliyyesine dağılan o nur nasıl tarif olunur! O, şua-ı şems gibi değil, yakmaz, kamaştırmaz. Sanki onda birtakım havass-ı maneviyye-i saire var; sanki ormanların sîne-i sâyedar ve sükûnuna girdiği gibi ta kalplerimizin a’mâkına da girer, rûhumuza temas eder; okşar; bir tesir-i nevâziş bırakır… Herkesi bilmem, lâkin ben bunu hissederim, tarif edemem.

Kamer yükseliyor, geminin kamarası üzerinde bu hale bakıyorum… Kamerin biraz önünde bir küme bulut var. Oda ağır bir revişle ilerliyor: tabikat-ı âliyyede bulduğu bir ceryan-ı havaî içinde seyahat ediyor. Anlıyorum ki ikisi bir noktada birleşecek bunca yer avare semanın bu saha-yı saf ve maîsine bilmem nasıl girmiş… İhtimal evde pişman, etraftaki sükûnete, rûhânîyete, letâfete kendisinin bir münasebeti olmadığını görüyor; âfâk-ı cenubiyyeye doğru uzaklaşmak istiyor; bu saha-i asude-gîden çıkacak, mahuf fırtınaların herc ü merc ettiği mecnun dalgaların köpürdüğü, inlediği menatık-ı baride-i cenubiyyeye, nevahi-i müthişe-i baideye gidecek; orada korkunç, yorulmaz rüzgârların arasında bir sürat-i harika ile koşacak, atılacak. Yağmur dökecek kar saçacak… Cereyan,

onu kamerin önünden geçmeğe mecbur ediyor; işte iki aşina-yı feza birbirine rast geldiler. Selamlaşıyorlar, etraf biraz karardı. Envâr-ı kamer sehab-parenin nikat-ı rakikasından intişar ediyor. Ne şâyan-ı temaşa levha! Bulut bir renk-i simin içinde kaldı, yalnız nikat-ı kesifesinde bir esmeriyet-i latife var, kamere müsadif olan kısmın etrafında gayet açık turunç renginde bir [d]aire teressüm etmiş gibi görünüyor. Bulut sanki büsbütün durdu: Acaba bunlar yekdiğerine neler söylüyorlar? Ne gibi esrar tevdi ediyorlar?..

Nihayet sehab çekildi, gidiyor… Her taraf evvelki renk-i latifi aldı, sahildeki ağaçlar artık birer müşevveş, müphem hayal gibi görünmüyor. Sanki ta uzaklardaki tepelerin kamere maruz olan sütuh-ı mailesine bir anda gayet ince gümüş tozu döktüler.

Nücum-ı tabdâr her taraftan bu muvasale-i âşıkâneyi seyrediyorlar. Ah bu cazibedâr uyun-ı sema! Nur-ı kamerin emvac-ı bahrla ilk defa hem-aguş oldukları leyl-i aşinaîden sonra maziye karışan edvâr ve ebsâr-ı medîde içinde neler gördüler, neler işittiler! Lâkin söylemezler!.. Daima sakit ve etrafta cereyan eden vekayie karşı la-kayd kalırlar.

25 Temmuz gece saat 1

Kardeşim, görüyorsun ki yukarıki satırları sana hitaben yazdıktan sonra bırakmış ve ancak on iki gün sonra tekrar yazmaya başlamışım. İhtimal “Bu ne kadar tembellik.” diyeceksin. Buna “Hayır!” cevabını veririm: Kardeşim! Bilirsin ki ben o kadar tembel bir adam değilim. Vazife-i askeriyye, yazıcılık beni her gün işgal eder. Bu kelimeyi kullanmaktan korkuyorum, çekiniyorum. Fi’l-vaki yazı yazmıyor değilim, fakat buna masruf olan say u gayretim iki noktaya, iki mütehalif fikre tabi olmuştur. Bunlardan biri âsar-ı edebiyye, diğeri âsar-ı ciddiyyedir.

İşte ben yazıcılığın bu iki kısmına çalışıyorum. Yalnız bir şey var, âsar-ı ciddiyyemi umum için, âsar-ı edebiyyemi diyemeyeceğim. Diğer yazılarımı ise kendim için yazıyorum.

*

Sayı: 55

Sayfa: 133

Kardeş Mektupları

(52. nüshadan ma-bad)

Onun için birincisini saha-i matbuata korum, ikincisini ömür defterimin içinde yazıhânemin bir köşesinde habide-i nisyan olur gider. Âsar-ı tarihiyyemin sahaif-i matbuasını birçok eller açıp kapayabilir: Lâkin âsar-ı edebiyyemin sahaif-i perişanını benden başka kimse açmaz; onları ben yazar, ben okurum. Kendilerini terkip eden kelimeler bir nazar-ı ecnebî altında muzdarip olur; o nazarda bir şule-ı itiraz ve istihza görüyorum, zannederi; utanır. Nazar-ı vukûf karşısında dersini iyi bilmeyen bir şakird gibi kendisine itimadı yoktur. Bilmediği bir eve giden garip gibi hüsn-i kabul göreceğinden şüphelidir.

O mahcup kelimeler yalnız bana açılır; yalnız bana tevdi-i maani eder; geçmiş zamanlarımın tahassüsatını, teheyyücatını, meserratını gösterir; bu hususta biraz noksan iktidar ibraz etse bile benim affedeceğimden, daha doğrusu fark edemeyeceğimden emindir. O mini mini kelimeler pekâlâ bilirler yahut biliyormuş gibi görünürler ki onlar, benim için, çirkin olduğu halde validesinin gözüne güzel görünen çocuklar gibidirler…

Maksadım 12 Temmuzda yazmaya başladığım mektubu ancak on üç gün sonra itmam edişim yazıcılıkla uğraştığımdan ileri geldiğini söylemek idi. “Bu ne dehşetli yazıcılık! İnsan ne kadar meşgul olsa da bir mektubu on iki gün zarfında itmam eder?” diyeceksiniz! Fi’l-vaki bu sözde hakkınız vardır; lâkin isterim ki, mektuplarım tamamıyla tahassüsatımı şerh etsin, rûhumun iştiyak ve tahassürünü nakleylesin, meserratınızla nasıl mesrur, ekdarınızla ne derece mükedder olduğumu, evvelki için tebriklerimi ve ikinci için tesliyelerimi bildirsin. Böyle bir mektup ise beş dakika evvel Turgut Reis’in Trablus’u hangi tarihte fethettiğini düşüne düşüne yorulmuş bir kafa ile yazılmaz. Zaten sizin hayata karşı beslediğiniz infial ve iğbirar-ı amiki bilirim. Bu iğbirarı sizden dûr edebilmek ne kadar müşkil olduğunu da anlarım. İşte o müşkile çare olacak vâsıtalar bulmak ve bunları birer kisve-i teselli içinde arz etmek için çok düşünmeye muhtaç olurum.

Kardeşim beşeriyet için halinden şikâyet bir âdettir. Bir iptilâdır. Bundan vazgeçilemez. Yalnız bazılarının şikâyeti daha derin, bazılarının daha hafif olur. Bu derd-i şikâyete en münasip çare yalnız kendi ıztırabat-ı haliyyesini düşünmeyip biraz gözlerini etrafa çevirmek, dikkatle bakarak gördüğünü hakkıyla muhakeme etmektir.

Zaman, felsefe-i hayatiyyenin "Kendinden fenasına bakıp şükret." sûretindeki eski bendinin kuvvetini tenkis edemez. Fi'l-vâki bu söz adi, kısa, sert bir emir gibi görünür; keder-nâk ve meftur kalplere haşin gelir. Bu gibi kalpler ise huşunetten – bir deva da olsa – hoşlanmaz. Beyâban-ı ekdarın yolları dikenlidir. O kalp oradan ravza-i asudegîye geçirilmek istenirse kuvvetle tutulup çekilmemeli; dikenler büsbütün onu yırtıp kanatmaması için yavaş yavaş götürmelidir. Lâkin hemşirem, emin olunuz ki o sözlerin huşuneti ikinci bir nazarda kaybolur. Ekdar için bu söz kadar müessir ve sehil bir teselli bahşeden yoktur: Etrafına, kendinden fenasına bakmak!

İşte bütün felsefe-i hayat bunda. Etrafınıza bakınca milyonlarca insan göreceksiniz ki hepsi ıztırap çekiyor. Hepsinin bir derdi var. Lâkin bazılarının ekdarı o kadar büyük ki o anda sizin ekdarınız nazarınızda, fikir ve hayatınızda küçülmeye başlar; hatta bazen onu tamamıyla unutarak başkasının ekdarını teskine bile uğraşırsınız.

Mesela sizin yanınızda şefkatli bir valideniz hayatının uzun senelerinin mahsul-i kıymettarı olan sizi aguş-i şefkatinde sıkmakla bahtiyar, sizi gördükçe çehresinde bir renk-i meserret tecelli eder. Beyaz saçlı bir muhterem pederiniz var. Bu iki vücud-ı aziz ömr-i beşerin bütün sinin-i ızdırap ve tebeddülatı, bütün edvâr-ı endişe ve ümidi içinde size sahip olmak, sizi büyütmek, sizi bahtiyar görmek için başbaşa verip çalışmışlar; büyüdüğünüz halde yine onlar sizi henüz üç yaşında bir çocuk imişsiniz gibi muhafazaya, tesrire hâhiş-ger, her sabah bir dikkat-i amika ile çehrenizi muayene ederler, en samimi, en hakiki bir hisse tercüman olan tatlı sadâlarıyla:

Bu sabah inşallah iyisin çocuğum!

derler. Hemşireleriniz, biraderleriniz var. Sizi hayatları kadar severler. Sizinle mükedder olurlar. Hayatınız âzâ-yı ailenin aguş-ı dikkat ve şefkatinde geçer. Bu hayatta keder bile olsa herhalde en büyük kederi değildir. Bir de etrafınıza bakınız:

Kimsesiz kızlar, bütün hayatında evladı için çalıştığı, evahir-i eyyamını onların daire-i meserratında hoşça geçireceğini ümit ettiği halde müthiş bir süratle hepsini birbirinin arkasından soğuk, eritici toprağa tevdi etmiş, cihanda fikrindeki hatırat-ı elem ve ızdırabıyla bî-kes, garip kalmış ihtiyar pederler, valideler herkesin bir tekme vurduğu, feryad- vapesin alamına heyet-i umumiyye-i beşerin velvele-i istihza ile cevap verdiği sefileler… Daha neler var! Onlara kimse teselli değil, yaşamak için bir lokma ekmek bile vermez. Ekdarını anlamaya, iştirake değil yüzlerine bakmaya bile kimse teşebbüs etmez, onların sabahleyin sıhhatlerini soracak pederi, çehresinden endişesini anlamaya çalışacak validesi, mükedder günlerini avaze-i şetarete boğacak küçük kardeşleri, yaşamak, tahammül etmek, ümit eylemek için hal-i masumânesiyle kuvvet verecek çocukları yoktur. Ah, kederlerimiz ne kadar derin olsa yeis-i hakikîye kapılma[ya]lım. Mademki sizi sevenler bâis-i ızdırabınız olanlardan çoktur, hal sizindir. Mademki melek gibi çocuklarınız dizinizin dibinde oynamakta, masum nazarlarıyla size bakmaktadır. Saadet sizindir. Mademki ekdarınızdan anlayan, tesliyeye çalışan mevcuttur; o keder en büyük keder değildir…

Siz yarın açlıktan ölmemek için ne yiyeceğinizi düşündünüz mü? Siz aç yattınız mı? Siz yetiştirdiğiniz genç kızınız ağır hasta iken tedavi edecek ilaç değil, yedirecek ekmek bile bulamayarak metruk bir hânenin karanlık odasında kızınızın her an daha ziyâde solan çehresini gözyaşlarınızla solgun yanaklarınızı ıslattığınız halde seyrettiniz mi?..

Bunlar, böyle bedbahtlar vardır, şu anda her biri bir köşede ızdırap çekiyor, bunlar şairin fikrinde vücut bulmamıştır; insanlar arasında oynanan hesapsız facialarn, felaketlerin aktörleridir ki oynadıkları rollerin bütün ızdırabat ve alamıyla, bütün mihen ve meşakkıyla bizzat hissederler.

İşte kardeşim, “Senden fenasına bak!” demek için yukarıki satırları yazdım. Görülüyor ki bu söz şekl-i zahirîsi kadar kaba, münasebetsiz değildir; büsbütün teskin-i ekdar etmese bile istîdad-ı tahammül ve hiss-i ümid bahşeder.

Sayı: 56

Sayfa: 152

Kadın ve Edebiyat

Prenses Kadriye Hüseyin Hanımefendi'nin "Nelerim" ve "Temevvücat-ı Efkâr" Namındaki Eserlerine Dair.

"Kadın ve Edebiyat" ser-namesi iki türlü anlaşılabilir: Biri, kadınların eşhas-ı vaka ve melhame-i şuara olarak edebiyat üzerinde icra ettikleri tesir; diğeri de müellife sıfatıyla âlem-i medeniyyette işgal eyledikleri mevki. İlk tarz-ı telakkîyi mevzu ittihaz ile şâyan-ı dikkat tetebbuatta bulunmak ve böylece kadınların ta ezmine-i kâdimeden beri edebiyata, ale'l-umum sanayi-i nefîseye ve dolayısıyla akvamın tenzih-i his ve fikrine ne derin tesiratta bulunduklarını araştırmak şüphesiz pek mühim ve pek cazip bir meşgale olur. Lâkin bu nokta-yı nazardan bir Musâhabe yazmayı ileriye tâlik ederek bugün size, ufk-ı edebîmizin cevf-i hazinini tesrir ve tezyin eden bir necm-i şiir ve sun'dan, prenses Kadriye Hüseyin Hanımefendi'den bahsetmek ve bu vesile ile muharrirelere ait umumî birkaç satır yazmak isterim.

Bütün Memâlik-i cihandaki erkekler – muhitlerinin derece-i medeniyyet ve terakkisine göre az çok – tekmil-i meşâgil-i ciddiyyeyi kendilerine hasr olunmuş addettikleri için, bir zamanlar edebiyatla iştigali bile rûh-ı rakik-i nisviyyete nisbeten fazla ciddî, fazla ağır telakki ederler ve mesela Fransa ve İngiltere'de, eser neşreylemeye teşebbüs eden kadınhlara "ba – blue" yani "maî çorap" lakab-ı garibini ithaf ederek eğlenirlerdi. Bu istihzalarda, müellifelere yalnız halk değil, bâ-husus erkek muharrirler tarafından tevcih olunurdu. Moliere'in "Âlim Kadınlar" namındaki mudhikesi ile Lord Byron'un "ba – blue"lar hakkında neşretmiş olduğu fıkrat-ı hicviyye meşhurdur. Maa-hâzâ kadınlar, hodbin biraderlerinin mümânaat ve tezyifatına rağmen hemen her şube-i mesâîde nasıl günden güne daha büyük muvaffakiyetlerle ilerliyorlarsa edebiyatta da a'sar-ı kâdimeden beri şahsiyet-i güzidelerini göstermişlerdir: Mektup yazmak sanatındaki mahâretine hayran olduğumuz Madam De Sevigne, efkâr-ı hakimânelerini hala takdir ettiğimiz Madam De Maintenon ile Madam De Stael, on dokuzuncu asır hikâye-nüvislerinin ser-firazanından olan George Sand ve George Eliot… tekmil bu zümre-i nisvanın bıraktıkları âsar-ı muhalledenin tarih-i edebiyattaki mevki-i mümtazını

kim inkâr edebilir? Ve bâ-husus, bugün hukuk-ı içtimâiyye ve siyasiyyelerini delâil-i şedîde ile iddia eden "süfrajet"lerin avaz-ı mücadelatıyla tanin-endaz olan bir asırda belediye reisi, hekim, avukat ve … arabacı kadınlara aguş-ı adaletini açan yirminci asırda, edibe ve şairelerin mesâîsini istihfaf etmek nasıl kabil olur? Esasen, hukuk-ı nisvan noktayı nazarından tamamıyla "iptidâî" bir halde bulunan memleketimizde bile Nigar, Fatma Aliye ve Halide Hanımefendiler gibi muktedir müellifelerin yetişip mazhar-ı takdir olması, edebiyatın rûh-ı nisviyyete en çok yakışan bir meşgale-i fikriyye olarak telakki edildiğini ıspat eder. Hakikaten de kadınların rikkat-i kalbi, nezâket-i efkârı, hassasiyet-i müfritesi – hususiyle roman ve şiirde – pek mühim meziyetlerdir. Kadriye Hüseyin Hanımefendi de bütün bu meziyetlerle beraber öyle bir ciddiyet-i muhakeme, öyle bir metanet-i üslub var ki kendilerinin pek genç bir kız olduklarına güç inanılır. Şehbal'de "Nilüfer" imzasıyla intişar etmiş olan "Sancak nedir? Muhabbet nedir?.." tarzında bir silsile-i hikemiyyatı havî "Nelerim" namındaki eserini mütalaa ederseniz bu hayret-i takdir-kârânemi layıkıyla anlarsınız. Bu gibi hikemiyatın yek-nesak ve bî-renk olmaması ne ince bir zekâya ne mümtaz bir terbiye-i fikriyyeye, ne zarif bir tarz-ı ifadeye ve'l-hâsıl ne yüksek bir şahsiyet-i maneviyyeye mütevakkıf olduğunu bildiğimiz için, Kadriye Hüseyin Hanımefendi'nin muvaffakiyetini pek şâyan-ı iftihar bulmalıyız. Bu küçük ve kıymettar eseri beraber karıştıralım:

"Hürriyet, medeniyet-i hakikiyyenin tekemmülü derecesinde kesb-i ehemmiyet eden bir kuvve-i muazzamadır. Kadın âlem-i vücuda fedayi olmak üzere gelmiş bir mahluk-ı latiftir. Letâfet-i hilkati en kuvvetli ve en metin meveddetler icadına muktedirdir. Kadın, efkâr-ı beşere hayâlât-ı ulviyye mülakkini olduğu için itila-yı ümem kendi emriyle husule gelir. – Medeniyet, münevver halkın cühela üzerine tasallut-ı ebedîsidir."

Bâ-husus ehval-i hazıramızda kemal-i ehemmiyetle düşünülerek tamik edilmeye layık olan bu pür-vakar fikirlerin arasında temayülat-ı asrîmizi tezyif eden keskin bir handeye, muhabbet ve vefâdan, medeniyet ve saadetten şüphe eden bir nazar-ı müstehzîye tesadüf etmek güç değildir:

"Hürriyet. Mevzu-i aslîsini idrak etmeyenler nezdinde dile kolay gelir bir kelime-i müstameledir. – Şükran. Zamanımızda kadr ü kıymetten düşmüş bir fazilet-i atikadır. – Medeniyet. İhtiyacatın izdiyadı ve hissizlerin tekasürüdür. – Saadet. Sağlam bir başa,

kuvvetli bir mideye, sert bir kalbe mâlik olmaktır. – Vefâ. Hakk-ı tedavülden iskatla kamuslarda hıfz edilmiş köhne bir kelimedir. – Muhabbet, asrımızda maddiyyunla imtizaç edememiş bir tarâvet-i rûhânîyyedir."

"Nelerim"i kapatmadan evvel. Kadriye Hüseyin Hanımefendi'nin daima şâyan-ı dikkat bir letâfeti hâiz olan hususiyet-i beyanını gösterir birkaç fıkra nakletmek isterim:

"Mal, varislerine bekçiliğinden dolayı buhalaya vesile-i azab-ı derundur. – Hayat, su gibi kabına göre renk alan mevaddın en latifidir. – Hande, ağyarı yar etmek için araya giren bir sulh memurudur. – Bûse, muhabbet arasının en tatlı bir balıdır. – Gençlik, hayat ipinin çocukluğu ihtiyarlığa bağlayan bir düğümüdür. – Çiçek, cemal-i tabiatın kemal-i letâfetini ıspat için mahkeme-i enzara gelmiş bir şahittir."

Bu hususiyet-i zarifeyi bir mecmua-i müşâhedat ve tahassüsat olan "temevvücat-ı efkâr"da dahi buluruz. Mesela muharrire, yeni medeni Mısır'ın geniş ve muntazam yollarıyla bir tezad-ı tam teşkil eden dar ve ivicaclı bir sokaktan geçerken, bu "eski Kahire"nin sekenesine bakarak diyor ki:

"Şu mesut bakışlı sade insanların teamülünü, taayyüşünü taneler gibi bir şirazeye geçirsek, acaba tesbih hayatlarında şâyan-ı dikkat kaç durak yeri sayabilirdik?" Eserin diğer bir yerinde bir mevlid-i şerif gecesi, cedd-i ekberi büyük Mehmet Ali'nin camiini uzaktan temaşa ederek düşünürken, onun "ince ve narin minarelerini tezyin eden şerifelerinin, dört zerrin bazubend-i zî-kıymet gibi asumanda lemean" ettiğini söylüyor.

Zikrettiğim şu birkaç misali okurken Kadriye Hüseyin Hanımefendi'nin üslubundan, teşbihlerinden ne saf bir "rayihâ-yı şark" intişar ettiğine dikkat etmişsinizdir. Ve bu hakikaten şâyan-ı takdirdir; zira Fransızca ve İngilizce eserlerle tevaggule rağmen bu rayihâ-yı şarkı muhafaza edebilmek pek kuvvetli ve pek ciddi bir şahsiyete mütevakkıftır. Yalnız "temevvücat-ı efkâr"ın müellife-i muhteremesi müsaade buyururlarsa üslubunun bazen aldığı şive-i resmiyyete, "gülistan-ı kıymet-beyan, aramgâh-ı azimet-iktinah" gibi ağır secilere "ayine-i devran, lenger-endaz, gergi gibi, havale-i sem'" tarzında bugünkü edebiyatımızda pek müstamel olmayan eski tabirlere itiraz edeceğim. Bâ-husus ki rengin ve sade bir üslup ile yazabildiklerini eserlerinin umman-ı sahifesinde ıspat ediyorlar. Lâkin teferruattan ibaret olan bu noktada ısrar etmeyerek "temevvücat-ı efkâr"da görülen iktidar-ı tetkik ve tasviri methetmek ve tekmil-i eserde muhtez olan bir histen, Kadriye Hüseyin Hanımefendi'nin kalb-i rakik ve asilini

dolduran hiss-i vatan-perverîden bahsetmek isterim. Paris'te "Pére Lachaise" mezarlığını gezerken:

"Bu müzeyyen ve her bahçe derununda viran bir kuşe-i nisyanda" kalmış mekabir-i İslamiyye'ye tesadüf edince: "Müslüman, hep Müslüman zavallı garipler! diyor. Kabirden kabire giderek isimlerini okudukça yürümek râşe ve halecanlarından müttezzi oluyordum."

Fransa'nın en güzel eyaletlerinden birinde seyahat ederken, menazırın letâfetine, "Rouen" şehrinin eğlencelerine rağmen vatanını tahassürle hatırlıyor ve gurbette vatanını arzu etmemeyi bir "sakamet-i zevk ve tabiat" addediyor. Sinematografta Trablusgarp vekayi-i müellimesini görürken, kalbi gayz ve ızdırap ile kanıyor; kalemi nefret ve isyan ile muharebenin dehşetini tasvir ediyor:

"(…) önlerine gelen silahlı ve silahsız kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar hep yerlere seriliyordu. Ürkek mini mini yavrular hedef-i nişan addoluyor; masum kadınlar kurşuna diziliyor; melce arayan [i]htiyarlara kıyılıyor… Top sesleri kılıç şakırtıları, hayvan gürültüleri, avazeler, vâveylalar şiddet, sürat, dehşet! Vücutsuz başlar. Ayaksız bacaklar, parmaksız eller, mahuf simalar… Katliam, katliam, her köşede katliam! İtilaf-ı müselles haykırdı. İngiltere gürledi. Fransa şaşırdı, dünya inledi… Garbın şark memleketinde bu sûretle acemilik ibrazı her ne kadar zevksiz umurdan mâdud idiyse de… olan olmuş idi! Trablus'un beyazlığı ebediyyen hun-ı şehâdete boyanmış, kan her yerden damlıyor. Her handeden akıyor, her yürekten süzülüyordu… Hep o renksiz, sadâsız hayat-ı asudegî İtalyan toplarıyla mahvolmuş! Trablus dört bin şehidin, medeniyet namıyla gasp edilmiş vahşet kurbanlarının acısıyla titremiş idi."

Mısır'ın edebiyatımıza ihda ettiği bu yeni eserdeki mezaya-ı güzideyi layıkıyla gösterebildim mi. Bilmiyorum. Fakat rûhunu şark ve garbın bedâyiyle perverde etmiş olan Prenses Kadriye Hüseyin Hanımefendi'nin istikbal-i edebîsinin büyüklüğüne kâni olduğum cihetle, kendilerinden ilk defa olarak bahsetmek saadetine nail olduğuma memnun ve müftehirim.

-Nişantaşı, 29 Mayıs, 1328-

İzzet Melih

Sayı: 58

Sayfa: 192

Kardeş Mektupları

Eylül 1316, İstanbul

Kardeşim,

İnsan ne kadar gariptir! Kendim muhtaç-ı tesliyyet iken bir derd-i bigâneye karşı – velev ki cüzî bir zaman için olsun – kendimi unuttum; bilmediğim bir hayatı düşündüm. Onun için pek bir hiss-i merhametle ağladım. Teessüratımın derecesini şundan anla ki güya benim derdim imiş gibi şu mükâlememize bile dâhil ettim. Ne ziyanı var. Başkaları da insan, hem-cinsimiz değil mi? Onların da bir validesi, bir hemşiresi yok mu? Ben o vücutları tanımıyorsam valide, hemşire muhabbetini de tanımıyor muyum? Hissetmiyor muyum? Her kadının rûhunda meknuz olan şefkat ve merhamet-i amikaya istinaden – tesadüfün yardımı ile işittiğim – bir nale-i ye'sten müteessir olamaz mıyım? Kendisini bilmediğim, lâkin bir vâsıta-i gayr-ı muntazıra ile rûhunu, oradaki yaralarını gördüğüm bir zavallı insana acıyarak birkaç katre gözyaşı dökemez miyim? Beni kederlendiren şey, bir yarım mektuptur. Ben, bunu bir kitabın sararmış, tozlanmış yaprakları arasında buldum, okudum. İhtimal bunu yazan, çocuklarının, genç zevcesinin enin-i ihtiyacına bir çare-i acil bulabilmek için kalkmış, onu, bu kitabın arasına yine almak, yazıp bitirmek ümidiyle saklayarak yarım bırakmış!

Birkaç gün evvel enişten elinde bir kitap ile odamdan içeri girdi. Birkaç gündür rahatsızdım. Bu okumamış olduğum kitap için sevindim. Beni birkaç gün eğlendircekti. O gece epeyce okudum. Çevirdiğim yaprağın birisinde ince çizikli maî bir kâğıt nazarıma tesadüf etti.

Pek az insanların mağlup olmadıkları sâika-i merak ile kitabı bıraktım. Dörde katlanmış olan bu kâğıdı, bu sahife-i alamı, bu boğulmuş feryadı okudum. İşte, buraya aynen yazıyorum, bilmem, seni benim kadar müteessir edecek mi?:

"Beni terk edeceğini, bir daha seni görmeyeceğim kadar uzaklara gideceğini bildirmişsin ah, buna her vakit muktedirsin. Benim muhabbetimin seni sevmek, senin ne

emrin olursa her vakit itaat etmekten başka bir şey olmadığını bilmez misin; fakat, merhamet et. Bu kararı, emri, vermeden bir kere daha beni, benim senin için fedâ ettiklerimi düşün. Ben, hayatta sana vâsıl olabilmek için mahvetmemiş nemi bıraktım? Bütün mesudiyet-i haliyyemi senin bir tebessümünü görebilmek için ezdim. Sâmiamdaki aks-i sadânı ihlal ediyor diye kızımın sadâ-yı masumundan dûr oldum. Saadet-i haliyye ve müstakbelesini temine söz verdiğim bir hayatı seni düşünmek için unuttum. O, bana, kendinin mahv olan saadet ve muhabbetine ağlarken ben de sana, senin hicranına ağlardım!

"Eyvah! Senin birdenbire dûçar olduğun felaketi haber aldığım anda hissettim ki artık size edebilecek olduğum fedâkârlık ne aileme çektirdiğim ızdıraplar, ne de benim gözyaşlarımdır; benim küçücük servetim bu zarureti def'e kâfil olmadığı halde ben yine kendimi bir cehalet-i müdhişe ile bu saha-yı harabîye attım… Seni hayatta mesut görebilmek. O seni kurtaramadığım felaket-i müdhişeden seni, senin de haberin olmadan tahlis edebilmek için kimleri fedâ ettiğimi biliyor musun? Eyvah, bari seni olsun kurtarabilseydim!...

Bu çaresizliğin karşısında ne kadar çırpındım; sen bir vakar-ı asaletle o bar-ı ihtiyacın kahrı altında metanet gösterirken ben de bütün refah ve saadetlerini renk-i ihtiyaca bürüdüğüm ailemin arasında seni düşünür; onların sükûn-ı mazlumâneleri, sararmış çehreleri, yaşlı gözleri karşısında mütehevvir ve perişan senin saadetin için çareler taharri ederdim. Bu perişanî-i vazifem başında da muntazaman bulunmama mâni oluyordu. Gitgide arkadaşlarım nazarında ehemmiyetimi kaybettiriyor, mahall-i sarfı malum olmayan sarfiyatım düşüncesiz, vicdansızca bir sefahate haml olunuyordu. Lâkin böyle zannedenlerin enzar-ı hakirkârı bana tesir etmiş. Herkese karşı sefih, görünüyorum. Lâkin sana karşı mücrim değilim, değil mi? İşte ben de bu ümitle yaşıyor, sana doğru uzanan şeh-rah-ı ömrümde perişan ve melul yalnız ara sıra seni görebilmek ümidinin verdiği kuvvetle sürünüyorum. Lâkin, birdenbire öğrendiğim karar beni deli etti. Bu kâğıdı okuduğun zaman ah aşkına emret de geleyim, seni göreyim. Evet seni görmek isterim. Validem, kızım hasta. Yanlarından ayrılmama müsaade etmeseler de ben yine itaatsizlik ederek geleceğim. Sana birinci defa olarak şifâhen de söyleyeceğim vechle ben hayatta bulundukça seni asla terk etmeyeceğim. Hedefi olduğun alama karşı seni muhafaza için ebeden çalışacağıma huzurunda ahdedeceğim. Sen yanımda bulunduğun

zamanlar dûçar olduğumuz kederlere karşı daha ziyâde kuvvet cem edebileceğim. Bana acı da söyle, seni ne vakit görebileceğim? Yanında ne zaman ayaklarına kapanarak bütün mihnetlerimiz için istediğim kadar ağlayacağım. O gözyaşları öyle bir kalpten dökülecek ki onu yalnız siz dindirebileceksiniz.

"Senden ayrılmak! Bu bana ölümden de soğuk geliyor.

İşte seni yine nazar-ı hayalimde son mülakatımızdaki sükûn ve vakarınla görür gibi oldum. Meğer o etvar-ı mütevekkilâne altında nasıl bir mahkûmiyet-i hayatiyye gizli imiş! Beni affet, pek meyusum. Seni kaybetmek korkusu bütün müfekkiremi dağıttı. Bu iki günlük zaman bütün hayatımın en kederlisi, en bedbahtı oldu!

"Birinci defa beni sarsan bu havf-ı mufârakati gayr-ı kabil-i iltiyam bir yâre-i ebedî olarak saklayacağım. Çünkü sen bana acıyacak, büsbütün sefil olmama müsaade etmeyeceksin. Düşün, herkese bir fenalık ettim. Sana bir şey, bir hürmetsizlik ettim mi? Seni, yalnız sevdim. Bunun için de beni ebedî olarak mahvbetme. Emin ol bu tâkat-sûz elemler içinde biraz daha kalırsam çıldıracağım yahut öleceğim… Hâlbuki ben yaşamak, seni sevmek, çocuklarımın elimle mahv ettiğim refahlarını yine senin aşkınla kesb-i kuvvet edecek elimle tamir, tecdid eylemek isterim. Bana gel, onlara -ki bütün fenalıklarıma rağmen beni seviyorlar- merhamet et de beni yaşat! Belki..."

İşte bu yarım mektup burada nâ-tamam bir kelime ile kalıyor. Eniştene elimdeki kitabı göstererek, bunun sahibi kim?

dedim başını salladı:

-Yüzbaşı… Efendi.

dedi.

Bu defa suali enişten sordu, vakayı anlattım, mektubu göstererek sahibinin sergüzeşt-i melulünü sordum. Ümit ettiğim bir teessür çehresini bürüdü. Cevap verdi.

-Onu öldüren kederi kimse bilmediği gibi ben de bilmem. O, yalnız müthiş sarfiyat, elemli bir gaile içinde mahv olduğu görülüyordu.

Çok zamanlar onu ailesi bizden, biz ailesinden taharrî ederdik. Bundan tahminen dört ay evvel idi ki kendisini o günden sonra ben de görmedim. Köprüye çıktım. Onu birdenbire yanımda gördüm. Rengi her zamandan ziyâde solmuş. Enzar-ı infialinde hemen dökülmeye amade yaşlar birikmişti. Selam verdi. Yine birkaç günlerdir vazifesi başında görmemiş olduğum için bu tesadüfe memnun oldum. "Nerede idiniz?" sualini îrada vakit bırakmadan kendisi söyledi:

-Birkaç gündür hasta idim. Bugün de İskenderiye'ye giden bir yolcuyu teşyi için kaldım. Şimdi onları vapura bırakarak avdet ediyordum…

Burada sesi eski kuvvetini de kaybederek kısıldı. Ne yalan söyleyeyim, meçhul, müphem bir kederin benim de yüreğimi sıktığını hissettim. Başımı kardırdığım zaman onun mendilini dişleri arasında sıkmakta olduğunu gördüm…

Aramızdaki kısa sükûtu onun titreyen, kuvvetsiz sesi ihlal etti. Ellerimi tutarak beni köprünün kenarına çekti, siyah dumanlarını savurarak Sarayburnu'na doğru uzaklaşan bir vapuru göstererek hala tesirini hissettiğim elemli bir sadâ ile dedi ki:

-İşte hepsi bitti. Hayatta emel, ümit, muhabbet namına neye mâlik isem şu siyah dumanlar arasında kaybolan vapur elimden aldı. Bir daha getirmemek üzere götürüyor. Ben artık yalnız münkesir bir yürekle şimdiye kadar, bugün kaybettiğim emel uğrunda gözyaşlarından başka bir şeylerini bırakmadığım iki, üç hayat için yaşayacak, onların olsun sebep olduğum felaketlerini, zaruretlerini gidermeye çalışacağım. Bu onun son emri, son arzusu, benim de ona karşı ettiğim fedâkârlıkların sonuncusudur. Geçmişte herkes için sefihlik, benim için bedbahtlık, perişanlık olan israfatım, vazife-na-şinaslığım da bugünkü saadetim gibi bitti. Yalnız bana bu gece müsaade ediniz. İstirahate pek muhtacım. Üç gecedir belki üç saat uyumadım…"

Alnından dökülen ter tanelerini silerek ve "Bu gece rahatça uyuyayım. Yarın gelirim…" diyerek köprünün kenarına dayandı.

Veda için elimi uzattığım zaman benim orada olduğumu katiyyen unutmuş gibi yüzüme baktı. Şedid elemlerin insana verdiği korkunç bir sükûnetle:

-Artık görünmüyor.

dedi. Ve köprüdeki velvele-i hây u hûy arasına bâr-ı müfârakatin kestiği reftâr-ı nâ-tüvanı ile karıştı. Gitti.

Bu tesadüfün bir hafta sonra hânesinden istenilen doktordan vahim bir hastalıkla boğuşmakta olduğunu haber aldım…

Kardeşim, bu perişan hikâye bana pek tesir etti. Gönlümün bütün kuvvetiyle bu şahsiyet-i felaket-zedeye, o aile-i elem-dîdeye acıdım.

Mektubu okuduğum sabah enişten doktora bu kazâ-zede-i hayatın ahval-i sahihasını sormuş. Doktor meyusâne başını sallayarak:

-İhtimal Rabb-i müteal onun etrafında dökülen gözyaşlarına merhamet eder.

demiş.

Sâlime Servet Seyfi

Sayı: 60

Sayfa: 238

Kardeş Mektupları

(1317 sonbaharında yazılmış bir mektuptan)

(…) Bazı müphem sevâik-i hissiyye vardır ki kalbimizi bir anda a'mâk-ı teessüre doğru çeker, götürür. Nefsimize doğrudan doğruya taalluku olmayan menazır-ı tabîiyye ekseriya bu sevâik-i hissiyyenin mevlididir. Sâmit solgun batan güneş, semaları süsleyen yaldızlı bulutlar, bihar-ı vesîanın sîne-i saf u vesîinde uyuyan nur-ı nermin-i kamer. Bütün bu bedialar rûhumuzu bir esir-i haz ve sürur ile okşar. Hatta o elvah-ı mahâsin bir hatıra-i aziz-i güzeştenin muhit-i vukûunu çerçevelememiş olsa bile…

Kışın son rüzgârlarıyla lâ-kayd, kurşunî bir semanın altında sallanan, düşüp kalkan esmer kavruk bir dalcığı, kuvâ-yı zindegîsini henüz toplayamamış, henüz âşıkı olan ziya-yı şemsin bir buse-i münevverine nail olamamış bir şukufenin sevk-i haşin-i sarsarla râtib, çamurlu toprak üzerinde sürüklendiğini gördüğümüz zaman hangimizin nevâhî-i fikretinden bir elem rüzgârı geçmemiştir?

Lâkin bazı ahval ve menazır vardır ki bunlar gibi hüviyetimizi muvakkat bir teessürle zedelemekle iktifâ etmez. Bize gayr-ı kabil-i inkisar revabıt-ı maddiyye [ve] maneviyye ile merbut bulunduğu için gönlümüzde müebbeden kanayacak derin yaralar açar ve hain bir çelik parçası gibi oraya saplanır kalır!

Meserrat ve asudegî-i ömrün serab-ı can-rübası ile muhat bulunduğumuz ve gelecek senelerin seyyare örtüleri altında beraber getirecekleri kederlerden bî-haber olduğumuz, hatta eyyam-ı baide-i müstakbelenin saha-i îtinâ ve nevazişimizde büyüttüğümüz rakik ve rengin şukufelerimizi lâ-kayd, müntakim ayaklarla çiğnecek, solduracak siyah yüzlü çocuklar doğuracağına asla inanmak istemediğimiz zamanlarda elimize geçen bir resmi ki bir gün onu nem-nâk gözler, ezilmiş rûhlar ile ve âmâl-i muazzezemizin enkaz-ı sefilesi ortasında uzun uzun seyredeceğimizi ummaksızın saklamıştık, pekâlâ bilirsin! Ailenin şefik ve nigâh-bân yuvasından hayatın fırtınalarına

doğru ilerlediğin tarih çok gerilerde kalmış olmakla beraber bu resim levhasını iyice derhatır edeceğine eminim; boş sandalye!

Hayattan mesut ve müteşekkir ve saadetin verdiği ulüvv-i cenabın ve asudegî-i his ile gördüğümüz fenalıkları affederek, hatta hayatta fenalığın mevcudiyetine inanamayarak, reh-güzarımıza müsâdif her çehre-i melülü okşamak saffetiyle, kâinat-ı ömrü karıştıran bütün ihtirasat fırtınalarından uzak hepimiz, bütün sevdiklerimiz odamızı saadetlerimiz meserretlerimizle doldurduğumuz vakitlerde bile bu levha bizim için bir ehemmiyet-i garibeyi hâiz değil mi idi!

Hatırlıyor musun? Hepimiz pür-heyecan sürur-i şadi içinde iken birimiz o yakınlarda ya dolapta unutulmuş yahut bir kitap arayan acul eller ile kütüphânenin arkasına atılmış kalmış olan bu levhayı bulup çıkartırdı: Evkat-i saadetimiz içinde bu eski dostumuzu kısa bir müddet için olsun unutmadığımıza nadim etmiş gibi handelerimizi bırakır, onu sakit nazarlarımızla seyrederdik.

Bu levha benim muzlim geniş, zemini taş döşeli bir odanın köşesinde duran eski ve boş bir koltuk sandalyesini onun bir tarafına gelişigüzel atılmış siyah bir aba ile sandalyenin yanında kuvvetsiz ayaklarına istinad ederek durmuş bir zaman her şeye mukavemet edecek kadar kavî iken şimdi bükülmüş olan boyununu, zayıf çehresini vaktiyle onun örttüğü vücuttan münteşir hararet-i hayatiyyeyi duymak istiyormuş gibi siyah abaya koymuş iri bir köpeği tasvir ediyordu.

Levhanın altında şu iki kelime okunuyordu:

“Boş sandalye”

Ölümün, soğuk nefesiyle dondurduğu bu oda içinde ber-hayat olarak yalnız bu köpek vardı.

Boş sandalye! Ah, bu iki âdî kelimenin altında ne derin, ne karanlık bir uçurum var!.. Bunu nasıl tarif etmeliyim? Fezâ-yı nâ-mütenahî-i ahzanı muhit-i beyan ile çerçevelemek mümkün müdür? Ben ki şu anda ebediyyen boş kalan bir sandalyenin önünde garip ve melul durmaktayım. Yüreğimi dolduran ekdar ve melâlimi başka kalplere de dökmeyi arzu ettiğim halde mevkiimi sizinle değişmek istemem. Yazık ki

diğer kalplerin benim hissiyatımla iştirak edebilmesi için başka çare yoktur. Bir zaman kollarının temasıyla bu sandalyeyi aşındırdığı halde şimdi terk edip yokluk uçurumuna yuvarlanmış olan kimdir? Kimdir o mâdum-ı ebedî ki kaç gündür bir şey yemeden bu tenha odayı, bu boş sandalyeyi, bu siyah abayı bekleyen köpeğini bırakıp gitmiş? Bu ölü odasını bekleyen yalnız sen misin? Mebdei, müntehası meçhul olan bu acip yolda sahibinle sana refakat eden başka hayat, başka hayatlar yok mu idi? Mademki beraber yürümüş idiniz, son menzileye olsun beraber vâsıl olmalı idiniz!

Edvâr-ı hayat, mevâni-i ekdar ve safahat-i meserrat ile birçok aksâma ayrılır ki bunların her biri tahassüsat üzerinde bıraktığı amik izlerle mazi ve hal arasında muavveç, muzlim, nadiren tab-nak bir tarik-i münasebet vücuda getirir; saadet-i maziyyenin arkasından gezen, onu bir îtinâ-yı daimî, bir faaliyet-i sabite ile arayan kuvve-i hafıza bu tarik-i mütehavvilde daima tevakkuf etmek ister; istikbalde halde bir arıza-yı cüziyye görünce o sevgili, mesud maziye doğru kaçmak, gerilemek meyilleri izhar eder. Heyhat! Maziden doğru nâ-kabil-i tasavvur bir heybet, karşılanmaz bir şiddetle vezan olan ezelî, ebedî bir fırtına bütün insanları hüviyet-i maddiyye ve mâneviyye ile maziden hale, halden istikbale doğru ezerek, kırarak sürüp götürmektedir…

Bu odada senden başka bir muhabbetin sadâ-ı payı işitilmez mi? O siyah abaya senden başka bir vefakârın sönük nazarı, zayıf çehresi sürünmez mi? O halde şu taşların üzerine atılmış, orada senin gibi kuruyup solmuş olan şu çiçek nedir? Bir mukaddes yâdigâr mıdır ki sahibi hayatı, her şeyi terk ederken onu da senin gibi bu soğuk odada bırakıp gitmiş? İhtimal bu oda nur-ı hayat ile şa'şadâr iken bir kız çocuk, bir küçük torun bu şukufeyi peri-i baharın hâbgâhı olan tarlalardan, bahçelerden mini mini tombul elleriyle koparark koşa koşa şu kapıdan girmiş, sandalyede oturan ihtiyara "Baba al çiçek!" diyen tebessümler, melekâne muhabbetleriyle beraber takdim etmiş.

Yoksa kuşlar gibi mesrur, çiçekler gibi rengîn bir nur-ı seyyide-i hayat bu şukufeyi koklayarak, aşk-ı hayat ile meşhun bir neşide-i şadi okuyarak reftâr-ı hafif ve lâ-kaydî ile ölüm ve mematın âşiyâne-i müştereki olan bu odaya girince bütün neşve-i meserratı bir serap gibi mahvolmuş da elindeki çiçeği bir feverân-ı ahzan içinde taşlar üzerine fırlatarak kaçmış mı?

Her ne olur ise olsun, korkunç bir hakikat şu levhayı tehî-i âlâmıyla dolduruyor: Bir hayat, kıymettar bir hayat mahv olmak! Of! Biz de böyle kıymettar bir hayat kaybetmedik mi? Bizim âşiyânemizde de bu boş sandalyeye mütenazır bir boş köşe yok mu? Şimdi nazarlarımızdaki burudet-i yeis, huşunet-i âlâm ile birbirimizi dondurmaktan, incitmekten korkuyormuş gibi gözlerimizin tesadüfünden kaçınıyoruz… Çünkü rûh-ı aileyi hararet-i eşfâk ve fezâili ile ısıtan nurlandıran uzun boylu, handan nazarlı babamızı, o beyaz saçlı, beyaz sakallı babamızı artık göremeyeceğiz! Onun içindir ki şimdi senin de bizden çok uzaklarda olduğun bu günlerde bir zamanki mesut günlerimizin refiki, muhyi-i ihsasatı olan mahzun levhamızı hepimiz benim yaptığım gibi, birbirimizden gizli seyrediyoruz ve gönüllerimizi yakan şehik-i teellümü ağzımızdan kaçırırız korkusuyla ona dair eskisi gibi beyan-ı fikr u his eyleyemiyoruz. Lâkin hepimiz kalbimizde bu sahipsiz küçüğe, bu boş sandalyeye karşı iptilâmızın arttığını hissediyoruz. Birbirine benzeyen felaketler kırdıkları kalpleri birbirine takrip ederler!

Sâlime Servet Seyfi

Sayı: 65

Sayfa: 335

Kardeş Mektupları

5 Kânunusânî

Kardeşim Ali,

Babamızın vefâtından sonra terk ettiğimiz İstanbul'daki hânenin içini birinci olarak girdiğim bu karanlık mükedder akşamın beni nasıl kırıcı azaplar ile harap ettiğini, yaktığını sana uzun uzun yazmayacağım çünkü şu anda bana kalemi tahrik edebilmek kuvvetini veren keder-i mütezayidin tesir-i elimi geçmiş felaketlerimizin üzerinden de bir sarsar-ı müdhiş savletiyle koşarak rûhu eziyor!

Seni bizden çalıp götürecek o menfiler vapurundan ayrıldıktan sonra mecnun dalgaların sadematıyla sarsıla hırpalana Sirkeci'deki salona çıktığımız zaman akşam siyah ve geniş kanatlarını bu zulüm ve istibdad ile boğuşmakta olan harap İstanbul'un üzerine açıyor, görünmesi memnu olan gözyaşlarımı sanki saklamak şefkatini gösteriyordu!

Vapurda olsun seni yarım saat görmemiz için, bilmem nasıl bir merhametin verdiği cesaret ile ve ihtimal kendi ekmeğini tehlikeye atarak ve kendi sandalını vapura gitmemize vâsıta yaparak müsaade eden polis müfettişi sahilde bıraktığımız noktadan sanki hiç ayrılmamış gibi duruyordu.

Sandaldan çıktığımız zaman onun ağır ve müteessir sadâsı bizi:

-Oğlunuzu, kardeşinizi görebildiniz mi? sualiyle karşıladı. Sakin gözyaşlarımız, boğulmuş feryatlarımız ona lazım olanı anlatmış olmalı ki:

-Dua eyleyiniz, Allah yine görmek size nasip etsin! dedi. Gecenin saat birinde annen ve ben, bu boş, derununda sanki henüz feryad-ı pederin akisleri dolu olan hâne-i metruka ancak gelebildik ve alt kattaki odada birbirimizden gözyaşlarımızı gizlemeye

çalışarak en tiz feryatlardan, en müellim azaplardan daha kemirici bir sükût mâtemiyle karşı karşıya oturduk…

Saat iki buçuk idi ki Şemseddin geldi. Bu taze, parlak çehre bu kadar solmuş, her an bir tufan-ı meserret-i tıfılâne ile handan ve müteharrik dudakları öyle bir takallüs-i kederle sıkışmış idi ki ona, hatta seni bile soramadık. Fesini atarak oturduğu zaman maî gözleri gibi sarı saçları da ıslak idi. Dışarıda bir Kânunievvel fırtınası bütün çılgınlığı, merhametsizliği ile bu karanlık gecenin sîne-i burudetinde koşuyor, geçmiş âlâm-ı fikretini her an samiamıza fısıldayan harabiyete karışarak gönlümde müphem bir tevahhuş husule getiriyordu.

Yarabbi! Bu gece, bu seni bizden pek uzaklara götüren, senelerce imtidad edecek bir iftirakın mebdei olan bu fırtınalı, siyah gece nasıl geçecek?...

Yanımdaki çantada bulunması muhtemel olan kâğıt ve kalemi çıkardım; yazmaya bu soğuk, karanlık iftirak saatlerini resmetmeye başladım.

Ali, sanki bizim feryad-ı rûhumuz tabiata karışmış, inliyor; bu geniş hânenin en metin rabıtalarını sarsarak kırıyor, kemiriyordu. Birdenbire elimden kalemi bırakarak karşımda gazın sarı şuâı altında şimdi daha ziyâde sarı görünen valideye baktım. Zavallı anneciğim! “Servet bana da bir müsvedde yap da Ali’ye kendi elimle mektup yazmayı tâlim edeyim.” demiş. Yarım saat evvel başladığı mektubun karalamasını ikmal edemeyerek kaç uykusuz geçen elemli gecelerin verdiği bî-tabî ile uyuyakalmıştı! Onu uyandırmak bir felaket idi! İhtimal, o şimdi kendinden çalınan, meçhul ufuklara sürüklenip giden yavrusunu görüyor. Rüya ona hakikatten daha merhametli, daha şefik oluyordu! Çünkü bu ağlamaktan şimdiden solmuş, incelenmiş çehrede beni bile tahayyüre sevk eden bir tebessüm-i mütevekkilâne vardı!...

Yalnız kalmak, bu meşhun-ı hatırat olan yuvada sanki taharri eder isem bulacağım zannettiğim mazi-i saadet ve felaketimizle yalnız kalmak için bir hiss-i sûzan ile müteessir idim. Binâenaleyh biradere akşam muhakkak tasdi edeceğime dair verdiğim sözle bu hürriyet-i elimemi yedi, sekiz saat için istirdat edebilmek mümkün oldu.

Bilmem, nasıl bir kuvvet-i azimkâr ile birdenbire kendimi familyamızın mahall-i içtimaı olan o mürtefi odada buldum… Harabî, nisyan, metrukiyet bütün reng-i siyahı ile

burada. Çünkü beni ihata ederek geçmiş saadetlerin sedir-i zerrinini işgal ile bî-tekellüf yaşıyor ve sanki etrafı dolduran, rûhumu saran istihzâ-yı hayatıyla:

-Ne arıyorsun? diyordu…

Ah Ali! Biz hayatın nasıl olmuş da intikam-ı nisyan-ı nâ-şinasını düşünememişiz! Evet, acaba ne arıyordum? Beş seneden beri bu lânenin hâkimi olan metrukiyet-i hazîne ve sefile arasında ne arıyordum? Ve şimdi ben burada bir yabancıdan başka ne olabilirdim!

Bu mevki-i dil-âzar karşısında bir hezimet-i rûh ile etrafıma baktım. Ne bir fikr-i irfan ne hamiyetle müteheyyiç, îrad-ı nutk eden büyüklerin sesi, ne de bir dikkat-i ihtiram-perver ile onları dinleyen gençlerin besim çehreleri var! Kütüphânenin tozlanmış camları arkasından bakan kitaplar ailemizin safahat-ı meserratı gibi kapanmış; bu uzun seneler içinde hiçbir dest-i aile onları açmamış; hala mevkiinde, lâkin zaid bir mânia gibi duran büyük yazı masası yalnız yine tozlu, kuru yazı takımını eski bir refik-i dil-aşina gibi muhafaza etmiş idi. Salhurde ve bu yüksek pencerelere kadar sarılan mor salkım ağacının sadematıyla kırılmış camdan beş senedir bu yuvanın sahib-i tagallübü olan mâtem-i felaketin nefes-i bâridi gibi soğuk, insanın maneviyatına kadar nüfuz edici bir rüzgâr girerek odada koşuyor, bu ölmüş sinin-i meserratın sanki son hatırat-ı mütebakiyyesini de dağıtıyordu!..

Sâlime Servet Seyfi

Sayı: 66

Sayfa: 354

Kardeş Mektupları

Kardeşim Ali,

Geçen mektubumda, senin menfîyyen müfârakatından sonra evde hissettiğimiz keder-âlûd tenhalıklardan bahsetmiştim.

(…)

O gece senin odanda bir bî-tabî-ı elemle pencereye dayandım, bu güneşsiz sema altında yatan ve üzerine asılmış kurşunî bulutlarla ıslak kâinata, sanki bana birer selam-ı gam-aşina yolluyor gibi mütehalikâne kollarını sallayan çıplak ağaçlara bir iştirak-ı kederle uzun uzun baktım! Her köşesine karşı hissettiğim hasret-i kalbiyyem beni tahrik etmemiş olsa idi, kim bilir, bu soğuk ıslak cereyanın karşısında ne kadar müddet kalacak idim!

Kendi odamda en az tevakkuf ettim. Onun hava-yı baridinden de bir sahipsizlik uçuyor; köşede, bu uzun seneler içinde hiç açılmamış olan piyanoyu tozlar, örümcekler örtüyordu! Gayr-ı ihtiyarî parmaklarımın teması onu bir feryad-ı iştikâ ile sızlanmaya mecbur etti! Bu sadâ sanki bana bu boş hânenin içinde gunude-i nisyan olan bütün hatırat-ı maziyyenin yüzüme karşı haykırışan avaz-ı mazlumâneleri idi. Bir raşe-i elem ile üşüyerek orayı da terk ettim…

Senin odana girdim; duvarları setr eden büyük haritalar arasında mevki-i seyrini bulmaya, seni muhitinde kim bilir ne kadar saklayacak olan Trablusgarp'ta görmeye çalışıyordum. Bu odada her yerden ziyâde kaldım. Henüz pek yeni olan zaman ve safha-yı müfârakatini, bu senin sevgili kitaplarının ve perişan kâğıt yığınlarının arasında en küçük bir cüzüne kadar nazar-ı hayalimden geçirdim.

Uzun bir mahbusityetten sonra aileni bile görmene müsaade edebilmeksizin asker ve kanun memurları arasında vapura gönderilmiş olan seni birkaç dakika olsun görebilmek için bizim neler ne müşkilatlar geçirdiğimizi bilemezsin. Çünkü geldiğin

zaman gördün ya, o beş, on dakika zarfında avdetimizi tesrî için iki, üç defa tazyik edilerek sana henüz söylemek istediğimiz birkaç kelime-i veda-ı ızdırabî bile itmam edemedik. Yine geldiğimiz gibi perişan, nalan döndük. Yarabbi! Ali, o gemi nasıl âlâmı, nasıl bedbahtlıkları, gadrları hâmil idi! Ve seni beklediğimiz müddet kendi derdimize ne kadar kederler ilave ettik! Sıfat-ı resmiyyeleri malum, zulüm muavini olmuş polislerle tavırlarını müphem bir vahşet, burudet sarmış o hain yüzlü memurların aralarında peyderpey gelen o sararmış çehreler bana ne elemler, ne vahşi tasavvurlar veriyordu. Heyhat! Ne yapabilir idik? Bir ah, hatta işitilebilecek bir ah bile memnu!

Nihayet sen de geldin, yani getirdiler! Ali, o kadar metanetin ile beraber bana yine sararmış gibi göründün!

Acaba o dar karanlık kamarada kanayan üç kalbin ızdırab-ı tâkat-güzarı neler tarafından ve nasıl tazmin olunabilecek? Heyhat!...

Son dakika müfârakatimizde annene ve bana "Ağlamayın!" dediğin zaman artık bizde bizi davet ettiğin metanetten hiçbir eser yoktu. Niçin ağlamayayım? Hususiyle seninle beraber o vapuru, mevcudiyet-i mağdure ve mazlumeleri ile dolduran birçok evlad-ı vatan için de birer katre ayrılmak lazım gelince döktüğüm gözyaşları az bile değil midir?

Şimdi bile bütün teesüratım üzerine beni boğacak kadar ağır bir rida-yı elem çöküyor; senden evvel, birtakım yaldızlara gark olmuş handan ve yaptıkları işten şadan ve müftehir yaverlerin, serkomiserlerin ve bunlar arkasında bir köpek hâhiş-i musırrıyla bir iş görebilmek üzere dolaşan polislerin arasında Kürdistan'daki nüfuzundan korkulduğu için hile ile celp olunarak biraderiyle Fizan'a nefyedilmekte olduğunu sonradan bizi çıkaran sandalcıdan anladığım seksenlik, nâ-tüvan şeyh, güvertedeki ifrat-ı cedide arasında köhne ve hafif heybesinin üstüne oturarak ihtimal ki köyde bıraktığı ihtiyar validesi için ağlamakta olan lagar, mâî gözlü bir askercik, birtakım muzlim nazarla, düşkün omuzlar bütün bu şeyleri muhit donuk kirli bir hava-yı girye-âlûd ile yaşlı gözlerim önünde dalgalanıyor: ey Azîzün zü'l-intikam!

İşte şu anda yine senin hayalini takip ediyor ve ağlıyorum. Galiba bu karanlık memlekette ağlamayan anneler, kardeşler ağlayanlardan pek az!

On sene evvel efrad-ı ailemizden on altı yaşındaki çocuklardan itibaren bir ay içinde mahbeslere, taş kışlalara tıkılan yedi sekiz gencin, yedi sekiz kardeşin formaları sökülerek idama mahkum olanlarından burada kalmış olan üçü senin de iftirakınla ikiye tenezzül ediyor. Fi'l-hakika bize diyorlar ki, senin azimetin ancak vazife-i askeriyyeni Memâlik-i baidede îfâ kaydıyladır. Lâkin nasıl inanabilelim ki bu memlekette her şey riya, her şey yalan! Gördüğümüz en büyük şefkat ve insaniyet tesliyet-i kâzibeden ibaret!

Boyunlarında halka-i idam olarak giden kardeşlerimiz için de böyle söylemediler mi? Bizi hatta birkaç aylar aldatmadılar mı? Onlar da senin gibi bir zindandan çıkarılıp hamiyetkârlara devrimizin mâiyet-i ikbali olan kanunlar, polisler, palaskalı askerler ile gönderilmediler mi? On sene, evet, şimdi tam on uzun sene geçti; nerede onlar? Nerede o hamiyetli çehreler? Kiminin mektupları Trablus zindanlarından gelip bizi, çocuklarını, zevcesini ağlattı; kimisi şimdi lâkayd Arab'ın bigâne memleketlerinde sürünüyor. Haber-i sıhhati bile senede bir bin ihtiyat içinde bizlere yetişiyor! Yarabbi! Şimdi acaba senin mektuplarını da onlarınki gibi âşiyâne-i ailenin en mahfî ve kuytu odasında geç vakitte solgun, muhtazar bir lambanın ziyası etrafında toplanarak yaşlı gözler ve güya bizi tecessüs eder ve dinler gibi susmuş geceye karşı havf-ı vahşiyyetler ile mi okuyacağız?

Metruk hânemizde kemal-i ihtiramla ziyaret edecek olduğum en mühim odanın pederimize ait bulunduğunu bilirsin! Kapının tokmağını çevirmediğim zaman bir raşe-i keder bütün asabım üzerinde koşuyor ve saçlarımın dibinden, nasiyemden soğuk bir terin tereşşüh ettiğini hisseyliyordum. Bir an için teskin-i heyecana çalıştım; sonra girdim! Her şey yerli yerdindeydi. Yazıhânesi, çekmece, ona senelerden beri seccadelik hizmetini görmüş ve bizim saadetimiz için üzerinde beş vakit namazdan sonra – kim bilir? – ne ateşîn ve samimi dualar edilmiş olan o kıymettar post ve sahibinin dest-i îtinâsıyla her vakit kurulan duvardaki büyük kâr-ı kadim saat sanki beyaz sakallı ihtiyar bahriyeliyi bekliyorlarmış gibi duruyorlardı. Saat o sabah-ı siyahtan beri kurulmamıştı ve mademki artık o pederimizin saati-i pakize-i hayatını saymak için işlemeyecekti; kurulması neye yarardı!

Ali, artık bu sahne-i elimeyi tarife iktidarım yok…

Sâlime Servet Seyfi

Sayı: 68

Sayfa: 392

Kardeş Mektupları

Kânunievvel, 1316

Muazzez hemşirem,

Ne zaman size cevap yazmak teşebbüsünde bulunsam, fikrim birçok düşüncelerle karışıyor; birkaç satır yazdıktan sonra artık kalem yürümemeğe başlıyor. Kâh kaleminizin ravza-yı tahassüsatınızdan topladığı mutarra ve güzin şukufelerle meşam-ı rûhumu ta'tir için mektuplarınızı tekrar açıp okuyorum: Kâh da hayat-ı içtimâiyyenin en hafî, en müphem nikatına temas ile oralardaki müellim muammaları teşrih eyleyen derin sözlerinizi muhakeme esnasında dimağımı karıştıran faaliyet-i fikriyye içinde kendimi kaybediyorum. Son mektubunuzu okuduğum zaman da yine böyle oldu. Sahra ile deryâdan bahsederken zahiren ehemmiyetsiz gibi görünen mini mini cümlelerle ömr-i medenînin a'mâk-ı muzlimesinden levhalar göstermişsiniz. Sakit denizin kıyısında, şebnemlerin perverde-i rengîn ve kıymettarı olan kır çiçekleri arasında gezinirken ve gönlünüzü dolduran sükûn ve asudegîden bahsettiğiniz sırada birdenbire hayatın en acı, en bî-eman ahkâm-ı cereyanına nakl-i mütalaa eylemişsiniz. "Ah, insan her zaman tevakkufa mahkumdur!"

diyorsunuz. Bu söz beni çok düşündürdü: evet, yazık ki insan pek kısa olan rah-ı hayatında bilâ-tevakkuf koşmaya mecbur olduğu halde âmâlinin tarik-i nâ-mütenâhîsinde ekseriya tevakkufa mahkumdur! Tarik-i âmâlimizde ümit verici kısa bir adım atmaya muvaffak olamaksızın kaybettiğimiz her senenin, mazi dediğimiz o ilelebet doymaz canavarın ağzına atılırken feryad-ı yeis ve hüsranın aks-i melulü a'mak-ı rûhumuzda payidar kalır ve daima nevâhî-i manevimizde ölü çanları gibi bir velvele-i hırman halinde tanin-endaz olur. Ekseriya umman-ı ömrün coşkun dalgalarıyla siyah kayalara çarpa çarpa mahvolan muazzez ümitlerimizin, emellerimizin bekayâ-yı harabı karşısında bir fütur-ı amik duyarak sâmit, ezilmiş kalırız. Mecrâ-yı firarını iyice görmeye, tayin etmeye muvaffak olduğumuz andan beri bir şitab-ı emel-resîd[e] gösteremeyen bu ömr-i akimin

istikbalde bize ne saadetler arz edebileceğini düşünür, gam-perver bir iğbirar ve inkisar-ı rûh içinde kendi kendimize: “Hiç!” deriz.

Ve anlarız ki insanların hepsi hiçbir zaman şerâit-i hazırasında memnun olmayarak, memnun olacak bir hal görmeyerek başkalarında tecelli eden meziyata, mâlikiyetlere karşı derin tahassürler, arzularla mütehassis ola ola yaşıyorlar; bitiyorlar, ekseriya bu arzularımızın, tahassürlerimizin doğurduğu elem-i hüsranı, endişe-i kalbi ümit tadil ediyor: Lâkin bu son ümidin de insanı terk ettiği demler vardır ki sinesinde taşıdığı bâr-ı giran fütur ile bütün tahassüsatımız mevcudiyet-i maneviyyemiz üzerine yüklenerek onları bir daha iade-i zindegi edemeyecek derecede ezer, hırpalar!

Râhında bu ömrün yürürüm fâtir ü sekrân,

Âmâl-i perîşânımı, âlâmımı hâmil;

Pîşânî-i azmimde büyür leyle-i yeldâ

Âfâk-ı ümîdimdeki her rûza mukâbil…

Bu mahrumiyetlere karşı felsefe istimali gayr-ı mümkün bir ilaç gibidir. Teselli ise yaranın iltiyamına hizmet etmeksizin ızdırabını tezyid eden bir neştere benzer!

El-hâsıl, zalâmından kurtulduğumuz ufkun gönlümüze sapladığı havf u haşyetten kurtulmaya vakit bula[ma]maksızın mukavemet-sûz bir fırtına bizi karşımızdaki başka bir ufkun gavr-ı siyahına doğru sürmektedir! Ve bu umman-ı cûş-â-cuş hayatta her mevc-i hadisat bizi evvelkinden daha derin iki dalga arasına atmak için yükseltir; nasıl ki evvelinden daha derin bir karanlığa atılmak için aydınlığa çıkarız…

Şu asumana bakalım: Zihni donduran, muhâkematımızı korkunç girdaplara sürükleyen o maî derinliklere, o payansız, ilelebet meçhul sahaya, orada uğuldayan ateşîn parçalara, âlemlere, âsar-ı mehibe-i celal ve haşmete dikkat edelim. Lâkin heyhat! Bütün bunlardan biz en az bir şey bile anlamayız, onlar bizim için rüyada söylenip de işitilemeyen, anlaşılamayan esrarengiz kelimeler gibidir… Küreyi sarsan, denizi deli eden fırtınalara mukavemet edebilir miyiz? Bir gecede binlerce hem-nev’imizi donduran kar boralarına, memleketleri mezaristana çeviren ilel-i sariyyeye, kaht u galalara hükmeyleyebilir miyiz? Katiyyen! Her şeyde acz, her şitab edilmek lazım gelen noktada

mahkumiyet-i tevakkuf! Bu kavî ve merhametsiz acz-i beşeriyeti bir muhit-i âhenîn içinde her an eziyor ve bu tazyik-i elim şuunat-ı ömrün, şuunat-ı içtimâiyyenin her birinde tesirini gösterir: Fünunun terakkiyatı ne kadar şa'şadâr, mamurelerin nağamat-ı mes'adeti ne kadar bülend olursa olsun bu tesir-i nâfiz ve kahharı mahv edemez; o nazara, hayret veren, heyet-i vâsia-yı umranıyla idraki şaşırtan Londralar, Parisler neye neye yarar? Mademki ihtiva ettiğini heyet-i beşeriyye içinde gece rahat uyuyamayacak kadar midesinin iştihasını teskin edemeyenler akşam ne yiyeceğini düşünmeye mecbur olmayanlara müsavî, ihtimal onlardan fazladır, mademki birer numune-i irfan-ı beşeriyyet olan fabrikaları çocuklara, kadınlara birer maktel-i manevî hizmetini görür ve yaptığı levâzım-ı hayat yalnız zenginlere has bulunur, mademki en mutena noktalarında semalara kadar yükselen mabetlerin demir kapıları fukaraya karşı demir birer tabut gibi soğuk ve hissizdir; mademki darülfünunları, ameliyathâneleri her sokağında maddî, manevî ezilmiş sürüklenenlere bir lokma ekmek bir parça rûh ve haz vermez…

Fakr u zaruret! Ah ey beşeriyetin aldığı en şedid ve muhrip darbe-i âhenîn! Harp ve ilel-i sariyye dediğimiz ve söylerken dehşetten titrediğimiz felaketler fakr u zaruretle mukayese olunursa ehemmiyetsiz kalır. Harp ve ilel-i sariyye beşeriyetin bünye-i zaîf ü râşedârı üzerine pençesini nadiren koyan canavarlardandır; ekseriya taşan mebnâ-ı amik-i âlâm içinde birkaç katre mesabesindedir. Daha doğrusu bunlar da fakr vu zaruretin netâyiç-i tabiiyyesindendir. Fakr u zaruret olmasa ve bunun tesiratıyla etrafta mülevves ve müellim bir maîşet vücut bulmasa kuyudat-ı ilmiyye vâsıtasıyla harpten ziyâde heyet-i içimaiyyeyi hırpaladığı meydana çıkan ilel-i sariyye zuhur etmez; etse de selamet ve saadet-i umumiyyeyi bu derece sarsmaz idi. Yine fakr u zaruretin veled-i tabiîsi olan adem-i kanaat, ihtirasat ve ağraz-ı şedîde bulunmasaydı milyonlara varan ordular dağıtılır; muharebat-ı beynemilel mazinin kanlı bir faciası halinde yalnız sahaif-i tarihiyyede beka bulabilirdi! Lâkin ne gaflettir ki yine heyet-i içtimâiyye fakr u zarurete karşı kendini muhafaza ve müdâfaada pek müsâmahakârdır. Bir harp, bir illet-i sariyye zuhur eder etmez her türlü vesâit-i tehviniyye, hissiyat-ı müteessirâne ileri sürülür; halbuki fakr u zarurete nazaran bunlar nedir? Umman-ı vesî-i ye's u âlâm üzerinde bir mevc-i hafif!

Harp olur biter; ilel-i sariyye bir müddet-i muayyene için hükmünü icra ederek kaybolur. Lâkin fakr u zaruret, cemiyet-i beşeriyyenin bu mütegallip tahripkârı bütün

a’sar içinde, bütün şerâit altında bizimle bulunur, bizimle yaşar! İlel-i sariyye ve muharebat-ı müdhişenin ezdiği bir kalbe, mahv eylediği bir insana mukabil fakr u zaruret milyonlarca insanları ezmiş, mahvetmiş, hem mahvetmeden çok zamanlar cahim-i âlâm ve mezellet içinde yakmıştır. Hemşirem, buraya kadar kalemim muhâkematımın ceryan-ı huruşanına tutulmuş! Artık onu takip etmesin. Ne gariptir ki her zaman sende bu ızdırab-engiz düşüncelerimden bahsetmemek, onların gam ve endişesinden kalbiniz için bir hisse çıkarmamak istediğim halde bilâ-ihtiyar terk-i karar ederim. İsterim ki: Buranın elvah-ı tabiiyyesinden bedialar resmedeyim; her mektubumda bir neşîde-i tesliyyet ve mes’adet okuyayım. Mükatebatımız meserrat-ı kalbiyyemizin âheng-i daimîsinden teşkkül etsin! Lâkin mümkün mü? Bendeki endişe-i dâimînin sizde de mevcudiyetini anlayınca onu teşrihe bir mecburiyet-i tabiiyye hissediyorum. Ağlamak teheyyücat-ı maddiyye ve maneviyyeyi teskin ettiği gibi ekdar-ı kalbiyyeyi o ekdarı anlayan başka bir kalbe açmakta insanı biraz müsterih ediyor!

4 Kanûnievvel

Görüyorsunuz ki yukarıki sayfaları yazdıktan sonra bir fütur-ı girân altında ezilerek kalemi bırakmış, üç günü bilmem nasıl hisler içinde size olan hitabımda devam edemeyerek geçirmişim…

Hemşirem, söyleyiniz, ne yazayım? Muhabbetlerimi mi? Tahassürlerimi mi?.. Oh, bunları yazmaya hacet var mıdır? Safahat-ı kalbiyyemiz onlarla dolu değil mi? Kardeşinin rakik, nermin nevazişkâr eliyle vücuda gelerek bütün kitabe-i manevîmizi tehzip eden o sahaif-i bediayı burada tercümeye teşebbüs etmek gibi bir hürmetsizliğe cesaret edebilir miyim?

Ali Rıza Seyfi

Sayı: 72

Sayfa: 471

Kardeş Mektupları

Na’re Mersâsı – Mayıs; 1316

Muazzez Hemşirem,

Üç gün evvel size mektup yazdığım halde bu akşam gelen bir mektubunuz bana bu satırları da karalatıyor. İki aydır devam eden sükûtunuza bu vechile nihayet verdiğiniz için teşekkür ederim. Bilmez misiniz ki, o saf, nezih tahassüsatınızın name-i sünuhatını kalbimin sükûn ve tenhaîsi içinde aksettirmeye ne kadar müştakım! Gördüğüm, okuduğum, düşündüğüm her şeyden nihayet bir mefturiyet-i amikadan başka hisse alamaksızın hissiyatımın melâl ve iğbirarı ile karşı karşıya kalınca rûhumu istila eden endişe-i mühimden kurtulabilmek için mektuplarınızdan başka vâsıtam yok. Hayatta ve onun muhit olduğu her şeyde aradığım samimiyet ve hazzı bulamayarak ve ufuklarla nesim-i muattarın saha-yı şitap ve seyahati olan deryâ ve sahraya baktıkça bütün bu elvah-ı his-nevaz, rûhumun ihtiyac-ı samimiyyet ve âsûdegîsine karşı bir tebessüm-i istihzakâr yolluyor zannederek mektuplarınızı tahatturla tekrar tekrar açıp okuyorum.

O satırları okurken hepsini hissediyorum yahut her zaman hissettiklerimi okuyorum, zannediyorum: Siz de benim gibi her sözünüzde hayata karşı bir enin-i iştikâ yollamaktan kurtulamıyorsunuz.

Çok düşündüm, hayat-ı beşeri dolduran ihtirasat ve şuûnat-ı hissiyye üzerinde icrâ-yı tetebbuat eden eazam-ı irfanın netâyic-i muhâkematını gözden geçirmeye, anlamaya çalıştım; hayfa ki ömür denilen bu herc ü merc-i hissiyyatı teşrih için kullanılan kitaplar dolusu tabirattan, tavsifattan çoğunun medlûl-i hakikîsini bulamadım. Şunu demeye cesaret ederim ki, eâzım-ı mütefekkirînden kısm-ı âzamı tab-ı beşerin esasını teşkil eden bir hiss-i aslînin edvâr ve esbab-ı muhtelife ile girdiği elvân-ı muhtelifeyi tamike muvaffak olamayarak yahut lüzum-ı tâmiki hissetmeyerek hiss-i aslînin esbab-ı hariciyye ile vukua gelen her tebeddülü, mâhiyeti, yekdiğerinden büsbütün ayrı hissiyat-ı müstakile addeylemişlerdir. Bu hatanın sebebi pek kolay anlaşılabilir: Bütün menakıp

ve kavinin-i ihsasatımızı hâki olan âsar-ı tetebbu, bu ihsasatın yalnız an-ı tecelli ve teşeddüdündeki eşkâl ve mâhiyeti ile doludur ve bunların mecmuuna bir nazar-ı tetkik ve tamik atfolunmamıştır. Mide boşluğu gibi âdî bir sebeb-ı maddînin bile fikirdeki kedere bir sûret-i mahsusada icrâ-yı tesir ettiğini söyleyen bir adama tetkik-i hissiyyat ile uğraşanlardan yüzde doksan beşinin güleceğine eminim. Bu tegafül, garpta son seneler zarfında mütefekkirînin ekseri tarafından terk edilmeye başlanarak mesele bir netice-i haseneye iktirana daha müstait bir tarzda telakki olunmuş ise de bu tebeddül o kadar geç ve tedrici olmuştur ki hala elimizde şâyan-ı memnuniyyet mahsulatı mevcut değildir. Bu sa'y-ı cedidi bir lisana teşbih edersem "Her ne kadar hurufatı tertip edilmiş ise de bunları yanyana getirerek bir kelime-i irfan teşkil etmek ve bu kelimeden meal-i kâfi istihraç eylemek muhaldir." diyebilirim.

Hayat deyince saadet ve bedbahtî kelimeleri de arkalarından binlerce sahaif-i tetkik ve tasvir sürüklendiği halde onu takip eder. Saadet nedir? İnsan nasıl mesut olur? Bu sualler binlerce sene evvel sorulmuş, o zamandan beri binlerce fikr-i irfan bu suallere bir cevab-ı muvafık verebilmek için uğraşmış: Kimi "Hayatta saadet bir hayaldir, seraptır, mevcut değildir." demiş. Kimi saadetin kanaatten ibaret olduğuna kanaat etmiş, mesut olmuş. Bazısı da saadetin birçok arzulara mâlik olup bunları kemal-i sürat ve suhuletle yerine getirmekten ibaret olduğunu fikr-i latif ve hayal-engizinin peşinde koşmuş. Düşünülürse bu muhtelif görünen cevapların nihayet yekdiğerine fark olunamayacak kadar takarrüp ettikleri anlaşılır. Bana kalırsa, "sırr-ı hayat" şunda mündemiçtir: Hayatta saadet denilen nasibe-i mutasavverenin iktisabına mâni olacak en kavî, en büyük felaket; hissiyat ve âmâl-i kalbiyyeyi hayat-ı maddiyye ile tevfik ve onun şerâit-i cereyanına göre tanzim edememektir. Mâmâfih bu hüküm de zahiren müphemdir, tefsir, izah ister gibi görünür…

Neyse, hemşirem, artık bu yâbis bahsi terk edeceğim. Sana fikrimden yazmaktansa kalbimden yazmayı tercih ederim. Fikrimden yazarken dersini ezberleyen bir çocuğun, hocasına yahut başka birine esna-yı takrirde dûçar olduğu eziyete, can sıkıntısına dûçar oluyorum. Ve söz bir mübahase-i feniyye gibi hudud-ı cereyan-ı mantıkîsini bozamayarak barid bir tarzda ilerliyor ve yazarken; bir yabancı da o mesele üzerine fikrimi sorunca söyleyeceğim sözleri söylediğimi anlıyorum. Hâlbuki size kalbimden yazmak isterim.

Son mektubunuzda:

“Bilmem ki, sana ne yazmak isterim? Gözlerimin önünde baharın taze bir günü, vâsi sahraların, bayırların hadaret-i mevcedârı var ki kalemime bir sermaye-i nâ-mahdud verebilirdi; hâlbuki senin düşüncen karşısında bunlar bana bir şey ihsas edemez ve hiçbirisi rûhlanarak bana, sana yazmak istediğim şeyleri söyleyemez…”

Diyorsunuz. Size mektubumun iptidâsında da söylemiştim. Hissiyatımızda bir iştirak-ı tâm ve samimi var. Ben de burada tabiatın merkez-i bedayiindeyim. Lâkin görüyorsunuz ki onlar kalbimde bir iz bırakmaya muvaffak olamadıkları için mektuplarımda bir satır bile işgal edemiyor! Tabiat dünyayı ne kadar süslerse süslesin, biz bir hazan-ı hissiyyat içinde konuşuyoruz…

Gemimi aguşunda tutan deryâ-yı vâsiin saf, mütelâmi mevceleri, onları okşayan bî-karar rüzgar, sevahili tahdid eden nazarımda, hissimde ölür yalnız alamımda ben yaşarım…

Pederimin, validemin, kardeşlerimin orada olduklarını düşündükçe rûhumun yarısının da orada olduğunu hissediyorum. Siz, uzun gecelerin nısfında alude-i hâb-ı istirahat iken ben hepinizin odasına girer, âşiyân-ı mesudumuzun her kıymettar köşesini ziyaret ederim; - pederimin mukaddes ellerine, validemin çehre-i şefkatkârına, sizin nasiye-i ismetinize buse-i ihtiram ve muhabbetimi yâdigâr bırakırım. Hatta bu anda, gecenin şu ilerleyen saatlerinde kalemim bu satırları yazarken fikrim bu aile ziyaretini icra ediyor;

Sakin, karanlık gecelerde elinizi nasiyenize koyunuz; orada buse-i tahassürümün hararet-i vefakârını bulacaksınız!

Sayı: 84

Sayfa: 230

Kadınların Bahtiyar Olduğu Bir Memleket

(Fransızcadan)

Küre-i arz üzerinde kadınların bahtiyar oldukları bir memleket mevcuttur. Fakat onu biraz uzaklarda aramak lazımdır. Küre-i arzın refah ve saadete zemin olan bu cennet-âsâ parçası Hind-i Çin'de "İravadi" sahillerindedir.

Petrol ticareti için İngiliz Birmanya'sına gelen Amerikalılar bu hayret-âver memleketteki seyahatlerinin tesirini ve burada kadınların nail oldukları saadet ve serbestî-i kat'îyi tasvir ve beyanda müttehittirler. Şark hakkında, garbın fikr-i bâtılına müstağrak olan serbest Amerika kızları Birmanya'da amik bir cehl içinde büyümüş, zalim erkeklerinin bütün keyif ve hevesatına tevekkül etmiş şark kadınlarına tesadüf edeceklerini ümit ederken bilakis fevkalade tahsil görmüş, "Harvard" Darülfünu'ndan mükâfatlara nail olmuş kadınların huzurunda bulunmaları kendilerince ne kadar mûcib-i istiğrak olsa becâdır.

Nev-i beşerin nısf-ı latifini teşkil eden kadınların hukukunu, memlekette pek mükemmel ve kat'î sûrette müdâfaa eden "Jeanne Jernanet Kalen" isminde bir İsveçli madam, ahiren Birmanya kadınlarının mevki ve tarz-ı hayatlarına dair tetebbuatta bulundu ve neticesini neşretti.

Madam diyor ki:

Birmanya kadınları yalnız takdir ve tahsine kesb-i istihkak etmeye kalmamışlardır; onlar küre-i arzın diğer bütün aksamındaki kadınlar içinde bir medar-ı şevk, bir numune-i imtisaldirler. Müddet-i medîdeden beri beledî İntihâbına iştirak ediyorlar. Eğer müessesat-ı resmiyye ve kavanin-i esasiyyeleri olaydı kolayca siyasî rey de kazanacaklardı.

“Mösyö Charles Edward De Cel” de diyor ki:

Ah! Eğer Birmanyalılar hukuk-ı siyasiyyeye mutasarrıf olaydılar, ora kadınları pek sühuletle her memuriyeti işgal edecekler; müdür, hâkim, tahsildar, polis komiseri, ilh… olacaklardı. Hakikaten Birmanya, Birmanyalılara layıktır. İsviçre’den Yeni Zelanda’ya kadar gidilse bu kadar bahtiyar bir memlekete tesadüf olunamaz. İravadi sahillerinde kadınların her noktada hukuku zevcleriyle müsavîdir. Ailenin servetini idare ederler. Hükümet hesabına işletilen afyon meyhâneleri bile onların elindedir. Hatta bütün Birmanya’da kadınlar tarafından idare edilmeyen hiçbir mağaza görmedim. Fabrikacılık, sigara ticareti, odun sanatı, pirinç ticareti tamamıyla yed-i nisvandadır. “Mandala”nın büyük pazarlarından birine gidiniz, işle meşgul yüz kişinin doksan dokuzu kadın, biri erkek olduğunu göreceksiniz.

Bu kadınlar, acaba nasıl bir kuvvetle böyle bir tefevvuka nail oldular? Ve bunu nasıl kabul ettirebildiler? Birmanya kadınları tahsil ve terbiyeye îtinâ ile tedricen zevclerine ihraz-ı tefevvuk eylediler. Erkekler de zevcelerinin evsaf-ı maneviyye cihetiyle kendilerine takaddümleri karşısında muteriz davranmayarak hüsn-i rıza ile ser-fürû ettiler. Takriben altmış sene evvel bir genç kızın imtihan verip darülfünun diplomasını kazanması mevhum bir hadise gibi telakki edilirdi. Bu rüya Louis Philippe’in evâhir-i saltanatında hiçbir Fransız kadınına, kraliçe Viktorya’nın evâil-i hükümetinde hiçbir İngiliz kadınına layih olmamıştı. Amerika’da Reis-i Cumhur “Taylor”, Reis-i Cumhur “Polk” zamanlarında en cüretkâr ve serbest Amerika kadınlarının arzu-yı şan ü şöhretlerini tahrik eden bu şey müddet-i medîdeden beri İravadi sahillerinde bir hakikat olmuş idi. Orada seksen seneden ziyâdedir ki kadınlar Rangoon Darülfünunu’nun derslerini takip etmek için kabul edilmişlerdir.

Madam Jeanne Jernanet Kalen diyor ki:

Bu kadınlardan birçoklarını gördüm. En parlak muvaffakiyetlerle elsine imtihanlarını vermişler, diplomalar almışlar idi. İçlerinde bazısı şiire olan istîdad ve ehliyetleriyle herkesin takdir ve tahsinini celp ediyorlardı. Bu inanılmayacak bir şeydir. Lâkin Birmanya’da tahsil görmüş kadınlara her yerde tesadüf edilir. Rangoon’da ikametim esnasında bir yakut taciresi gördüm ki Sanskrit ve eski Hint lisanlarını mükemmelen tahsil etmişti; benim lisan-ı maderzadımı da tamamıyla biliyordu. Bu kadın

külliyetli temettü ve imtiyaz istihsal etmişti; servetini pek âl-i cenabâne sarf ediyor ve mektepler, mabetler yaptırmak için para veriyordu; bu mekteplerde yalnız genç Birmanyalılar değil, fakir küçük Çinli kızlar da tahsil ve terbiye görerek nimet-i ilmden müstefid oluyorlardı.

Birmanya'da bir genç kız, Sankrit imtihanlarını geçirdikten sonra dilsiz küçük bir çocuk gibi mütevekkilâne daima validesinin nezaretini kabul etmez. Arkadaşlara sahip olmak ister; onlarla birlikte gezmeye kendisini salahiyettar addeder. Ve kızların nail oldukları bu istiklalden hiçbir fena netice hâsıl olmaz. Vâkıâ bir gün gelip de izdivaç meselesi mevzu-yı bahs olunca ekseriyetle onda dokuz valide itiraz eder; lâkin kız tasavvurunda ısrar eder ve ihtilaf kızın cesim ağaçlarla mestur vâsi bir mahalle kaçırılmasıyla nihayet bulur. Hemen ilave edelim ki bu kız kaçırma usul ve merasim cümlesindendir. Firariler bir çift öküzün çektiği bir yük arabasına binerler; lâkin uzaklara gitmezler. Bu teferrüç valideyi semeresiz bir itirazdan vazgeçecek için icra edilir.

Yine Madam Jernanet Kalen diyor ki:

Nadir müstesnalardan kat'u'n-nazar hemen daima zevç ve zevce hüsn-i imtizaçla yaşarlar. İzdivaç, kadının hayat-ı hususiyyesinde büyük bir tebeddül icra etmez. Garp ahalisi beyninde carî olan âdet üzere kızlara ve kadınlara verilen ünvanlar arasındaki farklar Birmanya lisanında mevcut değildir. "Mah" hem genç kız hem hanım demektir. Yeni geline eskisi gibi "mah" denmekte devam edilir. Fazla olarak kız ailesinin ismini muhafaza eder. Ve zevcinin ismini almaz. Tasarrufla biriktirdiği veyahut tevârüs ettiği malı bizzat idare eder; servetini idarede kat'î bir istiklale mâliktir; kadının bu hakkını zevç hiçbir zaman murakabe edemez. Hâlbuki garbın kavanin-i mevzuasında zevç pek vâsi hüküm ve nüfuza mâliktir.

Erkeklerin idare-i umur-ı beytiyyeye müdahale etmeye hevesleri yoktur.

Birmanyalılarda zevç ile zevce mühim bir sebep görmedikçe talak davasına kıyam etmezler. Fakat pek nadiren iyi teşekkül etmemiş aileler de yok değildir. Kadının zevcinden mühim bir şikâyeti olunca şehrin büyüklerinden mürekkep bir mahkemenin huzurunda murafaa olurlar. Hükkam, zevç ile zevceye akilâne nasihatler vererek telif-i beynlerine gayret ederler. Maahaza daima muvaffak olamazlar.

Nazar-ı dikkati celp edecek bir şeydir ki Birmanya mahkemeleri çocukların muhafazasını erkeklere tevdi etmezler. Bu daima kadına tahmil olunmuş bir vazifedir.

Kadınların harikulade terakki ettikleri memleketlerde onların hukukunu tanımak erkekler için zarûrîdir.

(Kızıl Toprak)

Behice A.

Sayı: 87

Sayfa: 290

“Muhâderat-ı İslam” Hakkında

Fanus-ı Hayâl

Aile Kütüphânesi

Adet

3

Daha ötede aile kütüphânesinin dördüncüsü: “Enin-i Muhtasar”. Bu hala atamadığım kapları Ali, o bir şeye benzemeyen ressamlığıyla resmederken konuşur ve derdin ki:

-Kim bilir şu gul-ı tarihi, milletin boğazını bıraksa bir anda, ne Kemaller, ne Hamidler bu samt-i umumî içinden yükseliverecek? Kim bilir, milletin hizane-ı ibdaında hazırladığı ne bedialar karşısında bulunacağız?

Ve o zaman sanki dediklerimiz olmuş ve sanki o bedayi üzerine başımızı eğmiş okuyor gibi müteheyyic, hararetli, birbirimize tebessüm ederdik, oh, acı ve ümitli günlerin tatlı hatıraları!

Ali bazen hayat-ı hariciyyesinden bir şey, nuhbe-i âmâlimizden bir ümit anlatırken birden çoşardı:

Abla, hayat-ı milletten nevmid olma; fi’l-hakika hükümet her şeye bir demir kilit vurdu; her şey donmuş gibi. Lâkin bu, üstü buz tutmuş bir nehrin arz ettiği şekl-i haricîden başka bir şey değildir. Dışarıda buz, soğukluk, donukluk var; lâkin o buz tabakasının altında nehir derin iniltilerle çağlayıp gidiyor. Hayat-ı millet, hûn-ı millet, kalb-i millet mütezayid ve coşkun atılışlarla akıyor; İlahi, ezeli ve ebediyyü’l-cereyan nehir! Ne biliyoruz? İhtimal bir gün kılıçsız fetihler olacak; ihtimal kanlarla su verilen çeliğin bu buzu kırmasına hacet kalmayacak; hunhar terakki temas-ı mütemadîsiyle onu aşındırıp çöktürüverecek!

Evet, irfan ile bilinen çelik nihayet ra'd-ı tannanî ile o buzu kırdı ve bir açık tabir ile – yüz yüze – kaldık. Yeni Kemaller, yeni Hamidler, yeni Fikretler, yeni Şehaplar ve nukûş-ı his ü elemi her kalb-i hassasta yanar izler bırakmış yeni Halit Ziyalar görmedik; lâkin Prenses Kadriye Hüseyinler, Halide Edipler ve Melek Hunçlar gördük ki rûh-ı milletle meşbu, rûh-ı irfandan mütekellim, Kâbe-i Bediî'ye şitâbândırlar. Ve bugün bir ecnebîye aynı gazetede yazılmış kadın ve erkek yazılarından bu imza ile münevver herhangi bir bendi kemal-i iftihar ile ve herhangi bediî bir parçayı rüchan-ı teheyyücle okuyabiliriz. Bu Osmanlı hanımlarının kalemlerinden çıkan parçaların – çok şükür – en büyük meziyeti bir ihtiras, bir teheyyüç anı halinde kalmayarak sabit bir noktaya, alî bir hedefe doğru yürümelerindedir; Fi'l-hakika bu yürüyüş sarp bir yoldan geçiştir ve geçitte çokları düşüp kalır, kalıyor; lâkin yaralı bereli kurtulanların adedi Türk kadınlarındaki "mevcudiyet-i fikriyye"yi, nehrin cûşiş-i hüdâ-bahşını ispat edecek kemiyet ve keyfiyettedir.

Şu satırları, bir büyüklüğe, esasen insanı ve dini, millî ve nisvî gayelere müteallik büyük bir sa'ya karşı ihtiramlarımı ve meserretlerimi takdim etmek için yazdığım halde – bi'l-münasebe – söylemek lazım geliyor: Mesela Pierre Loti'ye, bu kadar tarafdar-ı fezâili olduğu Türklük, İslamlık kadınlığının son delâil-i ciddiyyet ve irfanından olan "muhadderat-ı İslam" eser-i bedi' ve fezâil-mendini takdim etseydik, şüphesiz ki o, umk-ı hissiyyatımızı anlamayacak, eserde onu umk-ı hissiyyatına hulul eyleyemeyecek idi. Garip! Pierre Loti'yi ben anlayabilmemişsem zannederim ki o İstanbul'da bir "Muhadderat-ı İslam" ile karşılaşmaktan ise, kısaca boylu, güneş görmemiş, tombul, hayat ve cihanı yanındaki erkekten ibaret farz eden birkaç "Âziyâde" yahut "Âzâde?" görmekten münşerih olurdu. Bilmem, herkes nevâhî-i fikretinde hür olmakla beraber bu zatın ismi benim nasiyemi hicapla kızartmasa bile, herhalde bir infial-i rûhî ile hararetlendiriyor. Geçeyim; ve beni saf ve alî, esirî ve nûranî muhitlerde, peygamberimin, hakikatimin yanında yaşatan, bir emire-i muhteremenin sahaif-i beyaz ilhamatına avdet edeyim:

Prenses Kadiye Hüseyin.

Evet, bu isim, Osmanlılığın ve İslamlığın bu hüviyet-i mümtaze-i nisviyyesi şüphesiz bize malum. Hem nasıl? – âfâk-ı milletimizde kopacağını umduğumuz

fırtınalara karşı bir sabah yıldızı gibi emin, asil, hayır-hâh ve ümit-perver; daima yükselen bir nur-ı emel-pîra, bir melike-i ilham-ı fazilet gibi!

"Muhadderat-ı İslam"ı masamın önüne koyup okumaya başladığım zaman birden durdum. Orada çok ulvî, çok saf, fazilet-i mutlakaya tamamıyla meftun ve teselliyetkâr bir lisan terennüm ediyordu:

İfadece büyük, geniş meratibe talip. Emire-i muhteremenin bu eserinde bir âlî çehre-i beşerî, bir nuhbe-i emel-i dinî ve millî var; nezih kalemini haşin münakaşat-ı siyasiyyeye dokundurmaya hacet görmeden Arap ve Acem, Türk ve Kürt mesâilinin üzerinden bir sabâ-yı fikr-gûşa gibi geçiriyor… Sizin önünüze birden bir şey, bir manzara, bir tarih, bir medeniyet vaz' ediyor ki itiraza mecaliniz kalmıyor ve sanki şefik ve hayr-hâh bir hemşire sesi sert, mütehevvir kardeşler arasında çekilen keskin kılıç şakırtılarını, hain tüfek iniltilerini bastırıyor.

Ve o zaman düşünmek istiyoruz ki bu bedia-yı hayr-hâhı, bu emel-i mualla, bu nükte-i saf u nisvî, bu hemşire sözü çek-â-çâk-ı siyah-ı ihtirasatımızı beyazlandırmakta ve teskinde binlerce metin pazulardan daha müessir olacak.

Tarz-ı beyana gelirsek – ki bilhassa bu noktaya nazar-ı dikkati celp etmek isterim – saadet-i umumiyyeyi, saadet-i nisviyyeyi temin etmek isteyen hiçbir leb-i masum yoktur ki bundan daha kalbî bundan daha tekellüfsüz ve bundan daha açık tekellüm etsin!

Büyük rûhlu olmak, tarihte büyük addolunmak şüphesiz en âlî bir mazhariyet-i samedaniyyedir. Ancak büyük rûhlara muhabbet, meftuniyet, büyüklüğe fedâkârlığa ibtilâ-yı vicdanîde bir büyüklük değil midir? Muhterem bir Osmanlı emiresinin ser-i fazilet-efserini bir "Muhâderat-ı İslam" mücellede-i muhalledesi vücuda getirmek için ilahi bir aşk-ı fazilet ve hakikat ile dest-gâh-ı sa'y ve tetebbua eğilmiş görmek milletimizin bir saadetidir.

2 Teşrinievvel, 1329

Sâlime Servet Seyfi

4.1.1. Kronolojik Çerçeve

Şehbal Mecmuasının yayın süreci 1909-1914 yılları arasında devamlılığını sürdürmüş ve toplamda 100 sayıya ulaşmıştır. Mecmuanın 30 sayısının içerisinde 'Hanımlar İçin' başlığına yer verilmiştir. İlk yayın dönemi olan 1910-1911 yılları arasında 11 sayıda, ikinci yayın dönemi olan 1911-1912 yılları arasında 8 sayıda, üçüncü yayın dönemi olan 1912-1913 yılları arasında 9 sayıda, dördüncü yayın dönemi 1913-1914 yılları arasında 2 sayıda köşe yazıları yer almıştır. Yazıların konu başlıkları, yazarları, tarihi ve yayın dönemi aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir;

TABLO 1 – Şehbal Mecmuasında bulunan 'Hanımlar İçin' köşe yazılarına ait indeks.

	KÖŞE ADI	BAŞLIK	YAZAR	TARİH	YAYIN DÖNEMİ (YIL)
1	Hanımlar İçin	Bir Kadın Ninenin Düşünceleri	Aişe Bedia	1 Mart 1325/1909	1
2	Hanımlar İçin	Bir Kadın Ninenin Düşünceleri	Aişe Bedia	15 Mart 1325/1909	1
3	Hanımlar İçin	Kadınlar Erkeklere Benzemeli Midir?	Aişe Bedia	1 Nisan 1325/1909	1
4	Hanımlar İçin	Bazı Havadis-İ Nisaiye		15 Nisan 1325/1909	1
5	Hanımlar İçin		Fatma Âliye	15 Temmuz 1325/1909	1
6	Hanımlar İçin		Fatma Âliye	15 Ağustos 1325/1909	1
7	Hanımlar İçin	Çocuk Terbiyesine Dair Validelerle Küçük Bir Muhasebe	A.B.	1 Eylül 1325/1909	1
8	Hanımlar İçin	Genç Kızların Validelerini Alakadar Edecek Meselelerden	A.B.	15 Eylül 1325/1909	1
9	Hanımlar İçin	Hanımlara Ait Mesâil-i Müşküleden: Korse İntihâbı	A.B.	1 Ekim 1325/1909	1
10	Hanımlar İçin	Başka Kadınlar Neler Bulmuşlar?	A.B.	15 Ekim 1325/1909	1
11	Hanımlar İçin	Kadının Mevki-i İctimaiyesi	Bedii Nuri	15 Temmuz 1326/1910	1
12	Hanımlar İçin	Ev İşleri		15 Mart 1327/1911	2

13	Hanımlar İçin	Kadın Ve Ziynet I	İzzet Melih	15 Eylül 1327/1911	2
14	Hanımlar İçin	Kadın Ve Ziynet II	İzzet Melih	1 Ekim 1327/1911	2
15	Hanımlar İçin	Kadın Ve Ziynet III	İzzet Melih	1 Kasım 1327/1911	2
16	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Sâlime Servet Seyfi	1 Şubat 1327/1912	2
17	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Ali Rıza Seyfi	1 Mart 1328/1912	2
18	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Ali Rıza Seyfi	15 Mart 1328/1912	2
19	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Sâlime Servet Seyfi	15 Nisan 1328/1912	2
20	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları		1 Mayıs 1328/1912	3
21	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları(Devam)		15 Haziran 1328/1912	3
22	Hanımlar İçin	Kadın Ve Edebiyye	İzzet Melih	1 Temmuz 1328/1912	3
23	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Sâlime Servet Seyfi	1 Ağustos 1328/1912	3
24	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Sâlime Servet Seyfi	1 Eylül 1328/1912	3
25	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Sâlime Servet Seyfi	1 Kasım 1328/1912	3
26	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Sâlime Servet Seyfi	1 Aralık 1328/1912	3
27	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları	Ali Rıza Seyfi	1 Ocak 1328/1913	3
28	Hanımlar İçin	Kardeş Mektupları		15 Mart 1329/1913	3
29	Hanımlar İçin	Kadınların Bahtiyar Olduğu Bir Memleket	A. Behice	1 Ekim 1329/1913	4
30	Hanımlar İçin	“Muhadderat-ı İslam” Hakkında	Sâlime Servet Seyfi	1 Aralık 1329/1913	4

Mecmuanın yayın süresince ülkenin geçirmiş olduğu ‘modernleşme’ sürecinin yansımalarını metinlerde görmek mümkündür. Metinler bizlere dönemin kültürel yapılanması, siyasi oluşumu, kadının toplumdaki yeri… vb. konularda bir ayna niteliği taşımaktadır.

4.1.2. Antropolojik Yapı

"…Tarih ekinler gibi biçiliyor ve harmanlanıyor, kurgulanıyor, konuşturuluyor, hatırlanıyor, yeniden okunuyor ve yeniden yazılıyor ve dil, bu geçiş sürecinde, yorumlandıkça ve tercüme edildikçe yeniden hayat buluyor…"[14]

Kültür hayatın her aşamasında yer almaktadır. İnsanların giyimleri, söylemleri, süslenmeleri…gibi hayatın içinde yapmış oldukları her şey kültürün birer parçasıdır. Bu durumlar bireysel bir tarz olmanın ötesinde paylaşılanların ve görsel dışavurumların işlevi, grup kimliğini vurgulamak, kimin gruba dâhil olduğunu göstermektedir.[15]

Kültür, bireylerin davranışları hakkında bize ayna tutan, bu davranışların yansımasını bulan soyut görüşler, değerler ve dünyaya dönük algılardan oluşmaktadır. Kültür, öğrenilir ve bütün parçaları farklı biçimlerde bütünleşmiş olarak işlev görür.[16] Bir toplumun mevcut kültürünü yayın organları vâsıtasıyla okumak mümkün olmaktadır. Çalışmada latinizasyonu yapılan mecmua, dönemin antropolojik yapısını okumamızı sağlamaktadır.

'Hanımlar İçin' köşe yazılarında özellikle yapılan vurgu dönemde bir değişim geçirilmesi ihtiyacının varlığıdır. Erkil sistemin hâkim olduğu toplumsal yapıya yönelik eleştiriler yer almaktadır. Özellikle köşe yazarlarında kadın ağırlıklı yazarlara yer verilmiştir. Farklı ülkelerde yaşayan kadınların sahip oldukları hayat tarzları anlatılarak, dönemin kadınlarına bir ışık tutulmaya çalışılmıştır. Kadının çalışması ve hayatta yapabileceklerine dair mevzular çok defa tartışılmaktadır.

Köşenin ilk yazılarında geleneksel ve modern kadın senteziyle yeni bir imaj oluşturulması gerekliliğine vurgular yapılmıştır. Kadın ve erkek tartışmalarına yer verilmiş, birbirlerine benzerlikleri ve farklılıkları tartışılmıştır. Kadına toplumda yeni bir pozisyon kazandırmanın hedeflendiği görülmektedir.

Mecmuada, döneminin kadınlarının nasıl giyindiklerine dair metinler yer almaktadır. Bir dönem devlet tarafından kadınlara ferâce adı verilen bir dış kıyafetin

---

[14] Ian Chambers, *Göç, Kültür, Kimlik,* İstanbul 2005, s.13.
[15] William A. Haviland-Harald E.L.Prins-Dana Walrath-Bunny Mcbride, *Kültürel Antropoloji,* İstanbul 2008, s.101.
[16] William A. Haviland-Harald E.L.Prins-Dana Walrath-Bunny Mcbride, *a.g.e.*, s.102.

giyilmesi emri verildiği ancak bunun zahmetli bir durum olmasından dolayı kadınların bunu tercih etmedikleri anlatılmaktadır. Başka metinlerde kadınların hatta erkeklerin yüzlerine peçe örtmeleriyle alakalı bilgiler yer almaktadır. Dönemin kadınlarının aktarılışının yanısıra moda, giyim ve şıklık gibi konularda vurgular çokça geçmekte, dünya kadınlarından örneklere yer verilmektedir.

Oluşturulmaya çalışılan yeni kadın profilinde zaman zaman dini atıflara da yer verilmektedir. İslam dininde ilmin kadın ve erkeğe farz olduğu anlatılmakta, İslamiyet'in kadınlara vermiş olduğu haklar hatırlatılmaktadır. O dönemde İslami olduğu zannedilerek uygulanan bazı toplumsal geleneklerin esasen yozlaştığı aktarılmaktadır. Geçmişte yaşanan olaylardan da örnekler verilerek, bu yanlış uygulamaların aslının ne olduğu hakkında bilgiler verilerek okuyucu aydınlatılmaktadır. Kültürel olarak zaman içerisinde evrilerek oluşan o dönemin kadınına çok yönlü bir şekilde bilgi aktarımı yapılmaktadır.

Çocuk yetiştirmeyle alakalı olan metinlerde, dönemin kültüründe 'çocuk dayağı'nın var olduğu görülmektedir. Annelere bu yöntemin artık kullanılmaması gerektiği söylenerek tavsiyelerde bulunulmaktadır. Çocuğun toplumda birey olarak görülmesi gerektiğiyle alakalı çeşitli uygulamalar ve oyunlara yer verilmiştir. Ayrıca günlük hayatta annelerin tesadüf edebilecekleri hastalıklara karşı alınacak olan tedbir örnekleri detaylı olarak anlatılmıştır.

Mecmuanın bu köşesinde 'kadın eğitimi' yapıldığı görülmektedir. Kadının toplumsal yönünün yanısıra iyi bir bedene sahip olmasının nasıl mümkün olacağıyla alakalı tavsiyeler yer almaktadır. Bir kadının evde yapabileceği bel inceltici egzersizlerden, korse ölçüsünü nasıl vermesi gerektiğine kadar detaylı bilgiler yer almaktadır.

'Kardeş Mektupları' başlığını taşıyan yazı dizinde iki farklı cinsiyetin hayatı yorumlayışı görülmektedir. Sâlime Servet Seyfi ve kardeşi Ali Rıza Seyfi detaylı toplumsal analizlere ve insan tahlillerine yer vermiştir.

'Hanımlar için' bölümünde yer alan yazıların her birinin tek başına değerlendirilmesi ve araştırılması mümkündür. Sosyal yapıyı anlamlandırma ve tarih-kültür ilişkisini değerlendirmede her yazı ayrı bir anahtar niteliğini taşımaktadır.

4.1.3. Görsel Kültür Ve Şehbal Dergisi

"Bir gözüm ben. Mekanik bir göz. Ben, makine, size ancak benim görebileceğim bir dünyayı açıyorum. Kendimi bugün de, bundan sonrada insana özgü hareketsizlikten kurtarıyorum. Hiç durmadan hareket ediyorum. Nesnelere yaklaşıp onlardan uzaklaşıyorum. Süzülüp altına giriyorum onların. Koşan bir atın ağzı boyunca koşuyorum. Düşen, yükselen nesnelerle birlikte düşüp kalkıyorum bende. Karmakarışık hareketler, en karmaşık bireşimler içinde hareketleri kaydederek dönen benim: Makine.

Zaman ve yer sınırlamalarından kurtulmuşum; evrenin her bir noktasını, bütün noktalarını, nerede olmalarını istiyorsam ona göre düzenliyorum. Benim yolum, dünyanın yepyeni bir biçimde algılanmasına giden yoldur. Böylece size bilinmeyen bir dünyayı açıyorum."[17]

Görsel tanımı, görme ve görme duyusuyla alakalı, görmeye dayanan görme işlemini kapsamaktadır. Kültür tanımı, bir toplumun tarihsel süreçte ürettiği ve nesilden nesile aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerini ifade etmektedir. Kültür bir toplumu diğer toplumlardan farklılaştırarak o toplumun kimliğini oluşturmaktadır. Bugün çevremizde var olan her şeyin kültürel bir gösterge olduğunu söylemek mümkündür. Bu göstergelerin dolayımında imge oluşmaktadır. İmge, bilinçte beliren nesne ve olaylar imajdır. İmge diğer bir deyişle gerçekliğin yeniden tanımlanması, yorumlanmasıdır. Görsel kültür interdisipliner bir alan olup, televizyon, sinema, bilgisayar teknolojisi, klipler, mimari yapılar, reklamlar, resim, seramik, filmler, dergiler ve gazetelerin yarattığı imgeleri içine almaktadır.[18]

Görsel kültür kavramını Malcolm Barnard, toplumun üretimi, yeniden üretiminde ve dönüşümünde yer alan görsel unsurların, amacı iletişimsel ve işlevsel olan ve görülebilen, üreticisi insanlar olan, yorumlanmış veya estetik amaç ile oluşturulmuş görüntülerin tarihsel ve toplumsal süreçler içerisinde yer alarak kültürün oluşmasında etken olan şey olarak tanımlamaktadır.[19]

---

[17] John Berger, *Görme Biçimleri,* 21. Basım, İstanbul 2014, s. 17.
[18] Duygu Dinçeli, *Türkiye'de Afiş Sanatının Görsel Kültürdeki Yeri*, (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Görsel Kültür Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2016, s.23.
[19] İbrahim Karagöz, *Görsel Sanatlar Dersi Alan Öğrencilerin Görsel Kültür Okumalarıyla Toplumsal Cinsiyet Algılarının Belirlenmesi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2016, s.9.

Görsel kültür kapsamı bağlamında değerlendirildiğinde özellikleri aşağıdaki gibidir;

- Görsel kültür temelde sosyal olanın temel yapılanmasıdır. Görülen ve görülmek istenen şeyler doğal yeteneğin bir parçası değil, sosyal kültürel ve tarihsel sürecin birer parçasıdır.
- Görsel uyarıcılar egemenliğindeki çağ, görsel kültüründe egemenliğini açıklamaktadır.
- Görsel kültürde sözcükler ve imgeler bir arada çözümlenebilir.
- Görünmeyen imgeleri, görsel kültür anlam katarak somut hale getirebilir.
- Görsel kültür bir görüntüler sistemi olarak ele alınabilir.
- Görüntüler sistemi içerisinde görsel kültürün, bir sosyal yapının görsel olarak üretildiği kurumlar, nesneler, eylemler, değerler ve inançlar olduğunu söylemek mümkündür.
- Tarihsel ve toplumsal süreçlerle yakından ilgilidir.
- Görsel kültür insanın yaşamını biçimlendiren düşünceleri ve öyküleri temsil ettiği için önemlidir.[20]

Görsel kültürün yansımalarının en önemli kaynaklarından biriside dergiler olmaktadır. Bu çalışmada dönemine ayna tutan, dönemini şekillendiren bir görsel kültür ünitesinin latinizasyonu yapılmıştır. Mecmuanın incelenen bölümünde gerek açıktan gerekse üstü örtülü bir şekilde ifade edilen kültürel motiflere işaret edilmiştir. Şehbal Mecmuası, görsel açıdan oldukça zengin olmakla birlikte ağırlıklı olarak kadın görselleri içermektedir. Çalışmamızın farklı farklı incelemeler vâsıtasıyla çeşitli disiplinlerde, farklı bakış açılarıyla yapılacak olan diğer çalışmalara bir sac ayağı olacağı kanaatini taşımaktayız. Mecmuanın sadece görsellerinin incelenmesi ayrı bir çalışma sahası gerektirmektedir. Biz bu çalışmada kaynağı arşivden gün yüzüne çıkararak, muhteva açısından değerlendirilmesini yapmış bulunmaktayız.

[20] Mahmut Bozkurt, "Görsel Kültür", *https://prezi.com/-tdkfnosva45/gorsel-kultur/*,(14.06.2017)

SONUÇ

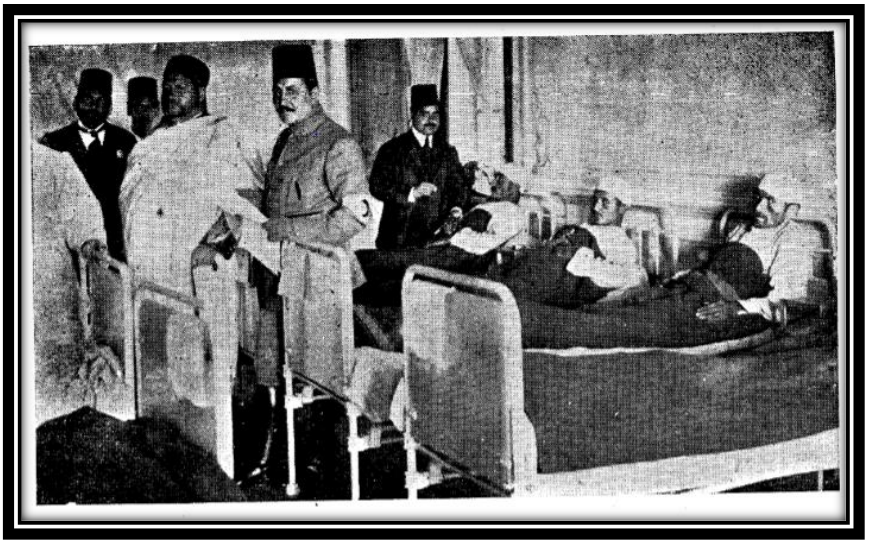
1990'lı yıllardan itibaren dünyada gelişme gösteren Görsel Kültür disiplini Amerika ve Avrupa'da gittikçe yaygınlaşmaktadır. Sanat Tarihi, Antropoloji, Kültürel Çalışmalar, Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Medya gibi bilim dallarından beslenmektedir. Ülkemizde bu disiplinin öncüsü Trakya Üniversitesi'dir. Bu yüksek lisans programı bünyesinde çalışılan tezimizde, bir döneme görsel kültür ünitesi vâsıtasıyla ışık tutulmaya çalışılmıştır. Görsel Kültür'ün önemli yansımalarını içeren medya araçlarından biri olan dergi, muhtevası ve işlevi açısından oldukça önemli bilgi aktarımı sağlamaktadır. Günümüzde televizyon, sosyal medya ve sinema gibi görsel kültür araçlarının yerini incelenen dönemde dergiler tutmaktaydı. Bu dergiler toplum tarafından rağbet görmekte ve günümüzdeki kitle iletişim araçları gibi takip edilmekte idi.

Çalışmada Şehbal Mecmuasının 'Hanımlar İçin' başlığını taşıyan köşe yazılarının latinizasyonu yapılmış olup, değerlendirmelere yer verilmiştir. Döneminin modernleşme düşüncesi üzerine inşasında dergi bir araç olarak kullanılmıştır. Hanımlar için olan bölümde güzel giyinen, şık, bakımlı, zarif ve görgülü bir kadın modeli anlatılmıştır. Bir nevi kadın 'eğitimi' dergi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Dergi yayınlandığı dönem itibariyle Görsel Kültür aracılığıyla bir toplumun yenilenmesini gösteren nadide örneklerdendir. Yazılarda çeşitli ülkelerden bilhassa Avrupalı kadınların günlük yaşantısı, giyimi, aile yapıları ve kadın haklarına dair anlatılara yer verilmiştir. İfadelerde Avrupa kadını için bir övülme ve örnek gösterme durumu görülmektedir.

Mecmuanın basımında kullanılacak olan kâğıdın Avrupa'da basılan dergi kalitesinde olmasından, tasarımlara kadar her yönüyle bir örnek alma söz konusudur. Okuyucu kitlesine modern olanın anlatılmasının yanısıra ellerine aldıkları dergi ile doğrudan gösterilmesi durumu vardır. Hedeflenen yeni toplumun şekillenmesinde her türlü detay düşünülmüştür. Teknolojik olarak dönemin imkânlarından en iyi derecede istifade eden dergide, metinin muhtevasından bağımsız olarak yer alan fotoğraflarda da verilmek istenen mesajlar okuyucuya görsel olarak sunulmuştur. Elbise modelleri, nakış desenleri, zengin insanlara ait görseller, Kraliçelere ait fotoğraflar, takı modelleri, tahsilli insan fotoğrafları, farklı bölgelerde yer alan modern mimariye sahip eserler ile Batı görsel olarak sunulmuştur. Doğu toplumuna ait verilen görsellerde ise genellikle bir sefalet, yokluk ve hastalık durumu gösterilmeye çalışılmıştır.

RESİM 1: Şehbal Mecmuasından Batı'ya Ait Bir Görsel Örneği

RESİM 2: Şehbal Mecmuasından Doğu'ya Ait Görsel Örneği

Yapmış olduğum bu araştırmada toplumun yeniden inşasının bir yayın organı vâsıtasıyla ne derece etkili olduğunu görmekteyim. Bu çalışma bana bir Görsel Kültür ünitesi vâsıtasıyla bir dönem okuması yapma imkânı sağlamıştır. Lisans düzeyinde almış olduğum Antropoloji eğitiminden sonra, görsel verilerle kültürel analizler yapmak bakış açıma zenginlik kazandırdı. Bir ideolojinin görsel kültür ürünlerini aktif olarak kullanılmasının yıllar sonrasına dahi etki ettiğini görmekteyim. Görsel Kültür alanında yapılan çalışmaların artmasını ve çeşitlenmesini temenni etmekteyim. Yapılacak olan çalışmalarla akademik kaynakların artmasının beraberinde yeni toplumsal değişimler öngörülebilir hale gelecektir. Tezimizin bu doğrultuda bir çıkış noktası olarak, sonrasında yapılacak olan geniş ve kapsamlı akademik çalışmalara ışık tutması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmetoğlu, Selim, *İttihatçı Aktüaliteden Kitlesel Popülariteye: Şehbal Mecmuası (1909-1914),* İstanbul 2010.

Bakırcı, Mustafa, *İkinci Meşrutiyet Dönemi İslam Mecmuasında Din Sosyolojisi Konularıyla İlgili Tartışmalar*, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2001.

Berger, John, *Görme Biçimleri,* çev. Yurdanur Salman, 21. Basım, İstanbul 2014.

Bora Uymaz, *Şehbâl'de Mûsikî Yazıları (Transkripsiyon ve Yorum 1-50 Sayılar),* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2005.

Bozdoğan, Sibel, *Modernizm ve Ulusun İnşası*, 3. Basım, İstanbul 2012.

Bozkurt, Mahmut, Görsel Kültür, https://prezi.com/-tdkfnosva45/gorsel-kultur/, (14.06.2017)

Chambers, Ian, *Göç, Kültür, Kimlik,* çev. İsmail Türkmen, Mehmet Beşikçi, İstanbul 2005.

Demirtaş, Sümeyye, *II. Meşrutiyet Dönemi Süreli Yayınlarında Öğretimilke, Yöntem ve Teknikleri (Tedrisat Mecmuası Örneği),* (Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2016.

Dinçeli, Duygu, *Türkiye'de Afiş Sanatının Görsel Kültürdeki Yeri,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Görsel Kültür Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2016.

Gül, Muhittin, *İkinci Meşrutiyet Döneminde Sosyal ve Kültürel Alanlarda Yapılan Yenileşme Hareketleri (1908-1918)*, (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1985.

Haviland, William A.- Prins, Harald E.L.- Walrath, Dana - Mcbride, Bunny, *Kültürel Antropoloji,* çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, İstanbul 2008.

Karagöz, İbrahim, *Görsel Sanatlar Dersi Alan Öğrencilerin Görsel Kültür Okumalarıyla Toplumsal Cinsiyet Algılarının Belirlenmesi,* (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2016.

Öncel, Mehmet, *Rauf Yekta Bey'in, Âti, Yeni Mecmuâ, Resimli Kitap ve Şehbâl Adlı Mecmuâlarda Mûsiki İle İlgili Makalelerin İncelenmesi,* (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010.

Önhan, Emine, *İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in İlanına Kadar Kadın Cemiyetleri*, (Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 1990.

Türkiye Diyânet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, Şehbal Mecmuası Sayı: 1-100, İstanbul, D00594 GNL.DERGİ.

www.lexiqamus.com

www.lugatim.com

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Betül Günaydın

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 09.04.1991

E-Mail: betulgunaydin@yahoo.com

Eğitim Durumu

2015-2017 Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Görsel Kültür Anabilim Dalı

2010-2014 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü

Yabancı Dil

İngilizce

Akademik Faaliyetler

Makale, "Kentsel Dönüşümün Öncülü Ve Ardılı Olarak Göç: Zeytinburnu Sümer Mahallesi Örneği", Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, Ss: 84-111, Temmuz-Aralık 2015.

Sempozyum Tebliğ Sunumu "Kentsel Dönüşümün Öncülü Ve Ardılı Olarak Göç" Bilim ve Sanat Vakfı Öğrenci Sempozyumu (2015 - Mayıs)

Lisans Bitirme Tezi / Saha Araştırması: "Sümer Mahallesi'ne Göç Ve Kentsel Dönüşüm" / İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü Lisans Bitirme Tezi – 400 Sf. (2012 - 2014)

Fotoğraf sergisi: "Kıyısındayken Dönüşümün" / İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü Saha Araştırması Sergisi (2014)

Panel Değerlendirme Metni: "İstanbul Süleymaniye'de Göç, Kentsel Yoksulluk ve Enformel Sektör" BSV Bülten Sayı:83 (2013)

Görsel Belgeleme Çalışması : "Gelin Tacı İmalatı" İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü Yayınlanmamış Görsel Belgeleme Çalışması – 137 Sf. (2010-2011)

EKLER

صحیفه — ٦ شهبال عدد — ١

خانملر ایچون

لقائیاده ایلك دفعه اولارق بر مکتب عالیه معلمه تعیین اولونان قادین :

مادام دوقتور ڤهلیزابت آلفان غوتهایمر

لقائیاده مابن اوزرنده کائن فرانفورت بلدهسی سکنهسندن اولان مادام دوقتور ڤهلیزابت آلفان غوتهایمر، اخیراً ماتهایم شهری تجارت مکتب عالیسنه علم سیاسیات معلمهسی تعیین اولونمشدر.

بر قادین نهلك دوشونجهلری

١

« شهبال »ك شو صحیفهلرنده قادینلغه عائد بعض مسائل حقنده خانم قزلرمله آرا صیرا مداوله‌ٔ افکار ایتمك وظیفهسی بکا تکلیف اولوندیغی زمان، بوشرفلی ایشی سویه سویه دبولده تردد ایتمهمشدم. لکن شیمدی، ای قارڤهلرم، سزه خطاباً ایلك سوزلری یازمق ایچون بر آز تیترهمك اله قلمی آلنجه، نه آغیر بر یوك آلتنه کیرمش اولدیغمی کوریورم. بیلمم‌که، صاچلریمك — هرحالده سیاهدن پك‌چوق اولان— بیاضلری سزه برناصح صفتیله سوز سویلهمك ایچون بکا صلاحیت ویرمکه کافی‌می؟ یوقسه بالعکس، کچمش زماندن قاله بر قفا ایله دوشوندیکمه دلالت ایدهرك لاقیدیلریمی عندیکزده قیمتدن دوشوره‌جك‌می؟ فقط امین اولکزکه بن، شو یاشمه قدر کوردیکم بوتون تجربهلری والسنهٔ مختلفهده قادینلره دائر یازیلمش کتابلردن ایدینه بیلدیکم معلوماتی — بدئاً دکلسه ده— فکراً کنج قالمق ایچون اختیارلغه قارشی سپر مقامنده قوللاناجغم. ویازیلرمله سزه ازمنهٔ متقدمه مدافعی بر قوجه قاری کبی دکل، کنجلك فعالیتی یاشایلق وقوف وتجربهسنه مزج ایتمش بر خیر خواه محبه کبی کورونمکه چالیشاجغم. بو سوزلرله کندیمی مدح ایدییورم، صانمایکز. بن قوت وفعالیتمی، آخر عمرمده همنوعمه، یعنی سزلره مفید اولابیلمك آرزوسندن اقتباس ایدییورم. تجربهکارلق ایسه، یاشایانلر ایچون هر دقیقه کندی کندیسنه آرتان بر مزیتدر. وقوف علمیه کلنجه، اوکده آچیق طوران کتابلر ورسالهلر — شاید معلوماتفروشلغه قالقیشیرسهم — علیمده شهادته حاضر کبی بکا باقیورلر.

ایشته کوردیکزمی؟ مدح ایتممه امکان یوق؛ کون کیرمش اولمقلغمدن باشقا هر شیئم عاریت!... او حالده نهمی مدح ایدهیم؟

شیمدی سز ایچکزدن صورارسکز: — عجبا بو یاشلی خانم بزه هانکی صوغوق شیلردن بحث ایدهجك؟

هیچ قورقمایکز، بن نه ملیتمزدن بوسبوتون صیریلان قادینلره بکزهمه کزی طلب ایدهجکم؛ نهده کوره‌نکلردن، خرافهلردن بر عناد اختیاری ایله وازکچمهین مخلوقلر کبی اولماکزی ایسته‌یهجکم.

خایر، خایر!

ترقیات نسائیهیی، شویله‌جه آجیلوب سریست کزمکدن عبارت ظن ایدن او برنجی صنف قادینلره بن نه اسم ویریورم، بیلیرمیسکز؟ « بین‌الملل قادینلر »! چونکه بونلر اساساً منسوب اولدقلری ملیتدن بر حمایه فیرلایوب چیقمشلر، فقط باشقا بر ملیته قبول ایدیلهمشلردر.

یا کوره‌نکدن قطعیاً آیریلمایان ایکنجی صنف خانملر! اونلره « عنعنات تاریخیه مجموعهلری » دییورم: تانی اسرائیل زمانندهکی ظنون وعادات باطلهیه او قدر وارث اولمشلر!

شو افراط وتفریطی بکنمهدیکمه باقارق، نهدن بحث ایتمك ایسته‌دیکمی البته آکلامشمسکزدر: عثمانلو خانملرینك، ملیت وقومیتلرینی غائب ایتمکسزین قادین صفتیله جمعیت بشریه ایچنده دیناً وعقلاً مکلف اولدقلری شانلی وظائفی هانکی وسائط عرفان ایله بحق ایفا ایده‌بیله‌جکلرینی آراشدیرمق املندهیم.

مهیب، مسئولیتلی ومشوش بر تشبث دکلمی؟ لکن اوتوتمایکزکه حسن نیتله باشلانان ایشلرك کوزل برنتیجه‌یه اقترانی امید اولونابیلیر؛ بنده ایشته حسن نیتمك وبردیکی جسارتله بوتون او مشکلاتی کوزه آلییورم. سزی صیقمامغه غیرت ایدرك دوشونجهلریمی آچیق بر افاده ایله یازاجغم.

عائشه ربیعه

مادام ایز رامسیهك

لقائن محررلر وغزتهجیلر جمعیتنه قادین اولارق ایلك اعضا انتخاب ایدیلمشدر.

فنون ایله اشتغال ایدن قادینلردن:

طبیبه مادموازل وهرا دانچاقوف

خانملر ايچون

ر قادين نسه‌نك دوشونجه‌لرى

كچن نسخه‌ده ، سوكيلى قارنداشمله هانكى مسائله دائر كوروشمك ايسته‌ديكمى بر صورت مجمله و عمومیه ده ، يازمشدم . باشليجه موضوعلرمزى شيمدى بر صيرايه قويايليم ز :

١ — قادينلر ارككلره بكزه‌مى ميدرلر ؟

٢ — قادينلرك حقوقى و وظائفى نه‌لردر ؟

٣ — قادينلرك ايفاى وظيفه و استحصال حق ايده‌بيلمه‌لرى ايچون تحصيل و تربيه‌لرى ناصيل اولمالىدر ؟

« شهبال » ك بو صحيفه‌سنه هر اون بش كونده بر يازمق ايسته‌ديكم دوشونجه‌لر ايشته تعين ايتدى . مع‌مافيه بحثى تماميله بيتيرنجيه‌يه‌قدر احتمالكه اوزون مدت كچه‌جك . هرحالده بن ، يازمقده‌ثبات ايده‌جكمه‌مطمئنم . سزده ، محترم قارنداشلرم ، ايكى هفته‌ده بر كره ياريم ساعتكزى شو « قادين نسه دوشونجه‌لرى » نه حصر ايتمكه راضى اولورسه‌كز — اويله ارككلرك بزه اسناد ايتدكلرى كبى — دائما لافزنلكله زمان فوت ايتمه‌يكمزى كوسترمش اولورز .

احوال نسائيه‌يه دائر بو تتبعات نظريه‌يى — ان‌شاءالله — اكمال ايتدكدن صوكرا اينه « شهبال »ك صحيفه‌لرنده كنيج قيزلره ، زوجه‌لره ، والده‌لره ... الخ لازم اولان معلومات عمليه‌يى — سزكله برابر — كوزدن كچيرير ز .

* * *

حكمادن برى ديمش كه :

« تكمل حقيقى » اخلاقى يه ياقلاشوب ياقلاشمادىغمزك الك ايى مقياسنى ، قادينلرك ترفه احوالى و نفوذلرينك توسع تدريجيسى ارائه ايدر . »

بو حقيقتى اثبات ايتمه حاجت وارمى ؟ بر هيئت اجتماعيه‌ده قادينلرك نه‌ياپدقلرينى ، نه‌معامله كوردكلرينى ، ناصيل سه‌ووب ناصيل سه‌ويلدكلرينى ، فكرلرينك هانكى استقامته متوجه‌اولديغنى ، وظيفه و مسئوليتلرينك نه‌دن عبارت بولوندىغنى بكا سويله‌يكز : او هيئت اجتماعيه‌نك نه قيمتده اولديغنى سزه خبر ويره‌يم .

مدنيتك مقياس حقيقيسى نتيجهٔ تدقيق و تحليلده تكمل اخلاقى اولمق اوزره تعين ايدنجه ، بو تكمل اخلاقى‌نك نه مرتبه‌ده اولديغنى قادينلره ويرملى موقعدن استدلال ايتمك يك طوغرودر . زيرا قادينلرك معيشتنجه بر ترقى حصولى آنجاق قوته ، بهيميته ، غروره ، جهالته وحماقته قارشى بر حوق مظفريتلر الده ايديلمكله قابلدر . بر اركك قوى و مقتدر ايكن محضا حقوق وحريت نسايه حرمهٔ قوتى سوءاستعمال ايتمزسه ؛ حس حيوانيمزك القا ات فاسده‌سنه وغروريمزك تلقينات مغفله‌سنه غالب اولاجق قدر متانت كوسترير سه ؛ جهالت ويا حماقتك سوائق مضله‌سندن كنديسنى قورتاراجق درجه‌ده تنور فكريه مالك ايسه ، البته حصه‌دار تمدن وشايان تجيل عد اولونور . شو حالده بر هيئت بشريه‌ده قادينلرك مظهر حرمت و نائل نفوذ اولمالرى ، سعادت معيشتى احراز ايتمه‌لرى ، بر ياندن وظيفه‌لرينى وديكر طرفدن حريتلرينى آرتيرمالرى ايشته اونوع ارككلرك چوغالديغنه وجمعيتك حيوانيت محضه حالندن بر قاچ قدمه يوكسلديكنه دلالت ايدر .

بو مسئله‌ده يك مفرطانه دوشونن بعض ذوات وار . اونلرك قولنه كوره كويا قادينلر ايچون نه

آمريقالى ميس قرى نشن ويكنى

مكرات استعمالى عليهنده صرف مساعى ايدن مشاهير نسواندندر . شيمدى يڭه بو مقصد انسانيتكارانه‌نك تعميمنه چاليشمق ايچون — رسمك صول طرفنده كورولن — يكنيله برابر آوروپانك بويوك شهرلرينى طولاشيور . كچنده استوچهانك « دوندى » شهرنده بر چشمه‌نك اوكنده طورارق — النده بر طاس صو ايله — خلقه بر نطق ايراد ايدش ومسكرانك شدتله عليهنده بولونمشدر .

ماضيده ، نه زمان حالده ارككلردن حسن معامله كورمك نصيب اولمامش ؛ قادينلر يا بوك حيوانى كبى ايش ايشلهمك ، يا ارككلرك بوتون اذيتلرينى چكمك ، ياخود واسطهٔ ذوق و سفاهت اولمق شقلرندن برينى اتخابده دائما مضطر قالمشلر ؛ الحاصل شويله انسانجه ياشامغه حقلى كورولمه‌مشلر ايمش .

يالان ! بو افراطپرورلر هم حقيقت تاريخيه‌دن ، هم‌ده زمان حاضرده‌كى نفس الامردن تغافل ايديورلر .

واقعا ازمنهٔ متقدمه‌ده ارككلرله قادينلرك طرز مناسباتى ، بعض حيوانلرده بين الجنسين كورولن حلم و شفقت و رعايت متقابله درجاتندن ، مع التأسف پك دون قالمشدر ؛ بونى كال خجالتله اعتراف ايتمك لازم كلير . لكن شونى ده انكار ايتمه‌ملى‌كه نوع بشر ايلك زمانلرده‌كى تمايلات بهيميه‌سندن — ولو بطائت وصعوبتله اولسون — دائما قورتولمغه سعى ايتمشدر . الك وحشى قبائلده بيله قادينلره قارشى مربوطيت ومحبتك تماميله مفقوديتى كورولمه‌يور وكورولمه‌مشدر ؛ فطرت بشريه‌نك مستعد صلاح وكمال اولماسى ياردىمىله و حيات اجتماعيه‌نك‌ده انضمام تأثيريله مدنيت ترقى ايتدكجه ، قادينلره ايديلن معامله ايميلشمشدر ؛ انسانلرك حقايق اشيايه وقوفلرى و نفسلرينه حاكميتلرى آرتدقجه ، قادينلر او نسبتده سعادت حال و حيثيت ذات قازانمشلردر .

اديان و مذاهب ، احوال سياسيه ، محاربات ، حرف و صنايع ، علوم و فنون ، تحولات فكريه ، سوائق منفعت ، اشكال حسيات — يا منفرداً ياخود مجتمعاً — هپ قادينلرك احوالنى تبديله‌خدمت ايتمشلردر . بو تحولات مثاديه ايچنده قادينلرك قديماً دوچار اولدقلرى حال اسارتى و بو اسارتك اجزاء باقيه‌سنى انكار قابل اولمامقله برابر اونلرك قارشيسنده بردە ، ترقيات اجتماعيه‌نك ترفع نساء ايله متناسباً و متلازماً وقوعى حقيقتى تسليم ايدىلميدر .

ديكر طرفدن جمعيات بشريه‌ده نه قدر اخلاق بوزوقلقلرى وارسه ، نه قدر اقتصادى بولمزلقلر وقوعبولورسه هيسنك بار مصائبى اركككدن زياده قادينك دوش تحملنه يوكله‌نير ؛ بو يوزدن قادين بى‌نهايه فلاكتلره ، مخاطره‌لره ، مشقتلره دوچار اولور .

تبدلات اداريه فترتلرنده بيله قادينلره بر حصهٔ مهالك توجه ايدر ؛ مؤسسات سالفه‌نك انقراضيله يكى مؤسساتك هنوز تأيد ايتمه‌سندن الك چوق ينه قادينلر متضرر اولور . انقلاب اخيرمزك مباديسنده‌ده اويله اولمادىمى ؟ ايچمزده ناصيل فرصتجو قورتلر ياشادىغنى ، ناصيل حسيات نجيبه‌دن معرا بهائم بولوندىغنى ، ناصيل اباطيل افكار ايله بسلنمش قفالركيزلنديكنى — هيهات ! يك الم بر صورتده — كوسترن وقايع مؤسفه‌دن بزقادينلر نه‌قدر تيتره‌شدك !

ايشته دمين سويله‌ديكم انقاض باقيهٔ وحشت بويله شيلدر ؛ او مالم‌كه ، يوقاريده بحث ايتديكم لايتغير قاعده‌يه توفيقاً ، بزده‌ده محيط نوازشساز حريتده ترقى ايده‌جك اولان مدنيتله متناسباً نسوان عثمانيه‌نك ازدياد رفاهيتى ميسر اولسون !

« مدنيت آرتدقجه قادين ايلريلر ، قادين ايلريله‌دكجه مدنيت ارتار » تلازمنى اونوتمايالم .

عايشه بريعه

خانمار ایچون

قادینلر ارککلره بکزه‌مك ایستیورلر ؟

ایشته سزه بر سؤال که دورلودورلو معناسی وار. ارککلره بکزه‌مك ! بوندن مقصدنه ؟ اکر علم و معرفت تحصیل ایتمك ، حیات و حقیقته دائر صاغلام فکرلر ایدینه‌رك محیلات واباطیلدن کندیمزی قورتارمق، انسانلغك یکانه استادکاه تفوق اولان عقلی بحق موقع استفاده‌یه قویمق ، الخ... ارککلره نشبه عداولونورسه. بو یولده بکزه‌مکی بوتون قوتمله ترویج و تقدیس ایده‌رم . فقط یوقاریکی سؤالدن مقصود بودکل .

شبه‌سزکه طرز تلبس‌ده موضوع بحث اولاماز. اویله ایسه شو بکزه‌مکدن مرادنه ؟

همز بیلیور وایشیدییورز: ممالك اجنبیه‌ده منورالفکر بر طاقم قادینلر وارکه ارککلرك ، کندی قوتلرینه استناداً تامبادیٔ خلقتدن بری الك شرفلی مشغولیتلری نفسلرینه والاذلیل ایشلری‌ده قادینلره تخصیص ایتدکلرندن ؛ « الحکم لمن غلب » قاعده‌سنه بر انسیاق طبیعی ایله امتثال ایده‌رك قادینلرك بوتون حقوقی غصب ووظیفه‌لرینی تزیید ایلدکلرندن ؛ حتی – هر درلو امور و مصالح کندی اللرنده اولدیغی ایچون – قانونلری‌ده کاملاً ارکك منافعنه خادم برشکلده پایدقلرندن ، الخ... الخ... شکایت ایدییورلر . وایسته‌یورلرکه قادینلرده ارککلره مساوی اولدقلرینی کوسترسونلر، ادارهٔ مملکه وارتجایه قدر اشتراك ایتسونلر، مأمور اولسونلر ، ناظر اولسونلر ، خلاصه ارککلردن هیچ بر وجهله آشاغی قالماسونلر . . .

کوردیکزمی ارککلره بکزه‌مکی ؟

شو مطالباته « چوجوقلری‌ده بوندن صوکرا ارککلر طوغورسون ! » سوزینی علاوه ایتمه‌کلرینه شاشیورم . لطیفه بر طرف ، بو قادینلرك ادعالری بر شمهٔ حقیقتدن مبرا دکل ؛ فقط اوقدر افراطلره ، مبالغه‌لره، یاکلیشلره قاریشمش ناچیز برشمهٔ حقیقت که، آرایوب بولمقده انسان مشکلات چکیور : فی‌الواقع بحث ایتدیکم ممالك اجنبیه‌ده قوانین مدنیه‌نك ارککلر الندن چیقدیغی پك آشکاردر . بوتون سربستیٔ ظاهر بلرینه رغماً بیچاره غرب قادینلرینك کندی مالللرینه عائد حقوق تصرفیه‌لری بیله تأمین اولونمامشدر . حریت وحقانیتك بیطرف حامیسی اولان شریعتمزك جناح صیانتی آلتنده بز اسلام قادینلری اودرجه آسوده ومطمئن یاشایورزکه، برحریت صوریه‌نك نشوه‌دار غافلی اولان زوالليغرب رفیقه‌لریمزك بزه غیر مرئی محیطلرده چکدکلری آلام خاموش ودوانابذیری پك کوچلکله درپیش ایده‌بیلیرز .

نسوان غربك، بویله الك قیمتدار مزیات انسانیه‌دن بر چوغنه – سطحی بر احترام وحریت یادیزی آلتنده – غیر لایق عد اولونمقدن شکایته حقلری وار . فقط بو شکایت ارککلرله قادینلر ایچون فطرتك تعیین ایتدیکی موقعلری دکیشدیرمکه یاخود حتی بر برینه بکزتمکه بهانه اولابیلیرمی ؟ آرامق ایسته‌دیکمز حقیقت بودر .

بلترسبورغده بر نفسه سرکیسی

روسیه صنایع نفاسیه‌سنك ترقیاتی وسترمك‌اوزره کیچنده جاك والده‌سی ماریا فئودوروونانك تحت حمایه‌سنده بلترسبورغده بر سرکی ایچیلدی . بو سرکی ، روس قادینلرینك نقشده وال ایشلرنده ترقیلرینی تأمین ایچون تام یوز سنه اول اجراسنه باشلانیلان تدابیرك نتایجی کوسترمکده‌در.

قادینلرك بر موجود عقلی ومعنوی اولدیغنی ادعا ایتمك قابل اولمادیغی ایچون ، اونلرك‌ده ارککلر کبی بر هویت مادیه ، برده هویت معنویه‌سی بولوندیغنی تصدیق ایتمك ضروریدر . دیمك که مسئله‌یی شوایکی نقطهٔ نظردن تحلیل ایدرسه‌ك ، یعنی اولا مادهٔ ، صوکرا معناً ارککلره کندیمزی بکزتمه‌مزك ممکن اولوب اولمادیغنی آراشدیرپرسه‌ق یوقاریکی سؤالك جوابنی بولش اولورز .

هرقادین، کرهٔ ارضك نره‌سنده اولورسه اولسون، دنیایه کلنجه کندیسنی، منسوب اولدیغی عائله‌یه مخصوص بر طاقم شرائط معنویه‌دن متحصلدر . هر عائله‌نك بر طاقم تعاملاتی ، تقیداتی، تلقیناتی ، اعتیاداتی واردر ؛ هر عائله‌نك چوجوغه عرض ایده‌جکی مثاللر، القا ایده‌جکی تهیجلر، اوکره‌تمجکی شیلر باشقادر ؛ چوجوق طوغدیغی آندن اعتباراً بوتون بو مؤثرات ایله محاط اولور .

(مابعدی وار) عایشه بریعه

بر طاقم شرائط مادیه ایچنده بولور . عائله ، بر قاچ صیرا اجدادك محل تلاقیسیدر؛ ابویندن اعتباراً کری‌یه طوغرو اوزاقلاشیلدیغجه شعبات اجداد الی غیر نهایه چوغالیر ؛ ابوینه طوغرو یاقلاشیلدیغجه دال بوداقلر آزالارق تمرکز وتخصص ایدر . سلالهٔ ماضیه افراد‌نده قرناً بعدقرن تراکم وتلاحق ایده ایده بر قادینه قدر کلن بوتون مکتسبات ومکتسباتك تنوعات تالیه‌سی ، توارثله قوتلنه‌رك اوقادینك جسمنده ودماغنده شکل بدنی ، احتیاجات واستعدادات صورتنده کندیسنی کوسترير .

صوکرا ، اجداد سالفه‌نك عادتا برزبده‌سی اولان بو قادین ایکی دورلو محیط ایچنده بولور : محیط مادی، محیط معنوی .

محیط مادی یا طاغلق ، اووالق ، اقالیم حاره ، اقالیم باردهکی طبیعی یاخود شهر، کوی، خانه البسه کبی صناعی‌در. مدنیت، صناعی محیطلرك اهمیتی آرتیرارق کاه شرائط معیشتی تأییده، کاه اصلاحه خادم اولمالرینی ایجاب ایله‌مشدر . محیط صناعی‌نك تأثیری ارککدن زیاده قادینده کورولور . مثلا البسه بالخاصه قادینلر اوزرنده برتأثیر عظیم اجرا ایتمشدر : قادینلرك بدنلری، اخلاقلری . قابلیت حسیه‌لری ، واسطهٔ جاذبه ویا مدافعه‌لری البسه سایه‌سنده نه‌مسعود تبدللره اوغرادی! اقامتکاهلرك پیدر پی تحولاتی ده حیات رجالدن زیاده حیات نسایه تأثیر ایدییور وقادینلر حسب المجبوریه ، حسب الاعتیاد ، یاخود حسب المیل أو ایچنده نه قدر زیاده وقت کچیرلرسه اقامتکاهلرك تأثیری ده اونسبتده آرتیور؛ صنف نسائك خانه خارجندهکی ایشلرله مشغول اولدقلری قبائلده ایسه اقامتکاهك تأثیری بالطبع همان هیچ یوق کیدر .

محیط معنویه کلنجه، بوده بنه قادینك منسوب اولدیغی عائله‌یه مخصوص بر طاقم شرائط معنویه‌دن متحصلدر . هر عائله‌نك بر طاقم تعاملاتی ، تقیداتی، تلقیناتی ، اعتیاداتی واردر ؛ هر عائله‌نك چوجوغه عرض ایده‌جکی مثاللر، القا ایده‌جکی تهیجلر، اوکره‌تمجکی شیلر باشقادر ؛ چوجوق طوغدیغی آندن اعتباراً بوتون بو مؤثرات ایله محاط اولور .

(مابعدی وار) عایشه بریعه

صحيفه — ٦٦ شهبال عدد — ٤

خانمار ايچون

بعض حوادث نسائيه

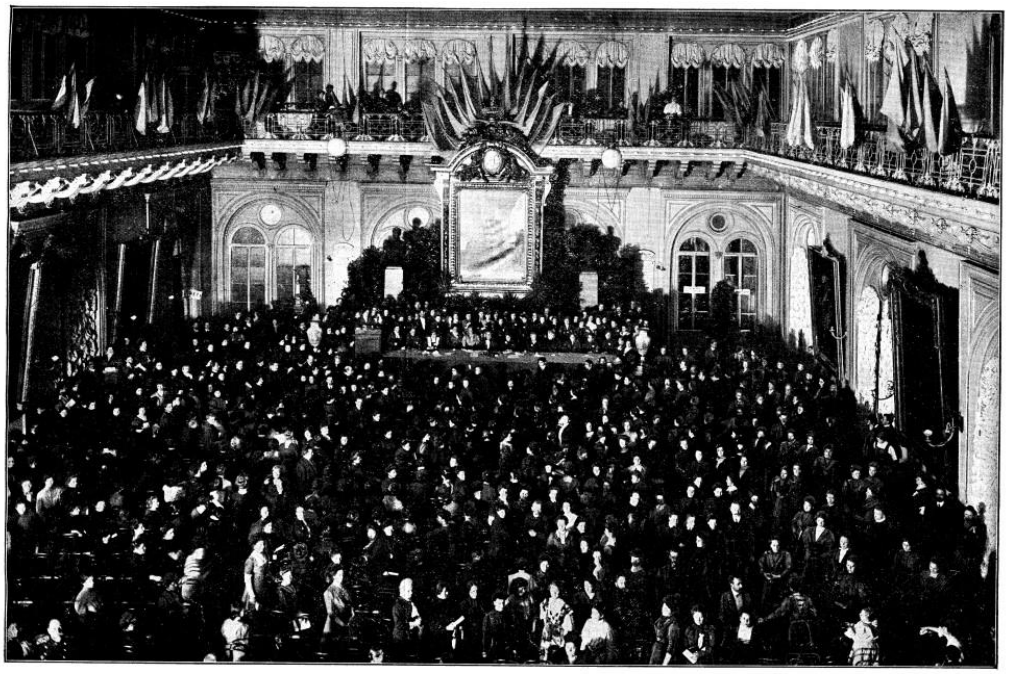
قلمنك قرالچه‌سى ويلهلمينك اون سنه مربيه‌لكنده بولونمش اولان ميس ويتر اسمنده بر انكليز مادموازل ، شيمدى خاصراتى نمراتكده‌در. ميس ويترك حكايه‌سنه كوره، قرالچه هنوز اون بر ياشنده ايكن آلمانيا امپراطورينك عائله‌سنى زيارت ايچون پوتسدامه كيتمشلر؛ اورادە امپراطورك چوقلريله برلكده براويون چيقارمق ايسته‌يه‌رك، كنديسى آرالرنده بر عسكرى چگيد رسمى تقليد اتمكى مناسب كورمشلر؛ قرالچه ويلهلمين عسكرك سلامنى آلاجق ؛ آلمان ولى‌عهدى ابله ايكى برادرى و ميس ويتر، چگيد رسمنى اجرا ايدن مفروض براوردو حالنده‌يديه ابله، شافيرتى ابله، كورولتوابله چكه‌جك ايمش . بر مدت بويله پاپارق اكنمشلر ؛ فقطنهايت قرالچه ، عهده‌سنه دوشن مغرورانه سلام آلمق وظيفهٔ پارده‌سندن اوصانارق الله برقيليچ ، ياشنه برمفرآلديغى گى اوده كوچك عسكر مقلدلرينك آرآسنه قاريشيوبرمش !

ميس ويتر بويله برچوق وقايعى ياد ايتدكدن صوكرا ، قرالچه‌نك طبيعتنده‌كى ضعيف نقطه‌لردن بحث ايديور :

« ضعيف تلطم‌دن برى، مجوهرانه اولان انسانه كيدر. هولاندالك بلاد ساحليه‌سندن برنده اقامت ايتدىكى زمان، هركون بر قوپوجى مغا - زه‌سنه كيدر ؛ اورادەكى اشيانى ظريفه‌دن ــ والده‌سنك سيرتشلريته رغماً ــ مسرقانه مبايعه‌لره بولونور. ايسه‌يه اولان محبتنه كلمه ، بوميلى برحدەمعقول داخلنده طوتار . فقط هيچ برزينك سوزلرينى دينكله‌مز . حتى بركره « خانم، خانم ، بن موداية بعيت ايتم ! موداً كلتايم‌اولسون. رنكلكدن بزده براز آكلامازمى‌يم ؟ ياشى ياله يشيل سويوردم ، باشقا رنكده ايسه كيمه‌يه‌جكم . » ديه باغيرمشدى . فى‌الحقيقه بونلردن باشقا رنكده ايسه كيمك «مقاوى‌ذكلدر» بالكز نادراً مادى كيزر. اكثره قرالچه‌مسى متوفى ويلهلم اول شيمديكى آلمانيا امپراطوريچه‌مسى‌كبى، قرالچه ويلهلمين‌ده كنديسى ايله‌سارينى پارسه ايصهارلامق ايستەمز وهپسى برلى توديره اعمال ايتديرير . »

▣ هندستان رسائل موقوتەسندن برينك يازديغنه كوره، هندستانك لاهور شهرنده مسلم ، هندو، برلى خريستيان ، پارسى وانكليز قادينلرندن مركب اولمق اوزره برقلوب موجوددر. ايكى سنه اول تأسس ايتمش اولان بوقلوب ، اووقتدن برى خيلى أمر ترقى وموفقيت كوسترمشدر . قلوبه‌منسوب اولان كرك شرقلى وكرك غربلى قادينلر بكديكريله دائما صميمى وجدى برصورتده اختلاط ايديورلر . أخيراً انجلرندن مسلم وهندلى اولانلر انكليزجه اوكرتمكه وانكليز اولانلرده «اوردو» دنيلن هندلسانى تحصيل ايتمكه باشلامشلردر. سنه‌ده اون دفعه اجتماع عمومىلرى وقوعبولبور؛ بواجتماعلرك هرباسلام خانه‌سنده كاه‌ده ديكرلرينك خانه‌لرنده عقد ايدىلمكده‌در. احوال وعادات شرقيه‌يه وبالخصوص شرق قادينلرينه دائر غربليلرده هر وقت كورولن باطل وبرخطاً فكرلرى، بلكه بونوع مناسبات خالصانه تصحيحه خادم اولور .

▣ انكلتره قرالچه‌سنك، ايچه‌ايلريله‌مش اولان سنه‌رغماً اك زياده محافظهٔ طراوت ايدن قادينلردن اولديغى مشهوردر. بو درجه محافظه شيانه تاصيل موفق اولديغى صراق ايدن بر محرره‌نك ندقيقانه نظراً سبب اصلى، قرالچه‌نك غايت كوزل خويلى وحلم اولاسى ايمش. فى‌الحقيقه تيتيزلك ، خيرچينلق، حدت كى انفعالات نفسانيه كوزلكك‌ده ، كنجلكك‌ده بى امان بر دشمنيدر . قرالچه‌نك ملايمت معامله‌سى ، طاتلى سوزلرى، جاذبه‌دار احوالى چوجقلرك لهجتى جلب ايده‌جك درجه‌ده‌در . مثلا، بركون سراى مأمورلرندن برى كوچك اوغلى سرايه كوتوره‌رك قرالچه‌نك حضورينه چيقارمش ؛ چوجوق برمدت قرالچه‌نك ياننده بولوندقدن صوكرا آرتق كيتمك زمانى كلش ؛ مبى مبى، اثناى وداعده چيندن بر كوچك حيوان رسمى چيقاروب رسمه قرالچه‌يى كوسترەرك « باق ، كوزل قرالچه‌يه باق ! » ديه آز وقت ايچنده نه قدر مجلوب اولديغى بلااختيار اظهار ايتمش . چوجوغك بو معصومانه سوزلرى قرالچه‌نك پك زياده خوشنه كيده‌رك قهقهه‌لرله كولمكه باشلامش. ديكر بركون‌ده، نوروز قرالنك محدومى و انكلتره قرالچه‌سنك حفيدى اولان كوچك پرنس اولاف، ياننده كيلره صورمش : «عجبا ننم صحيح آنه‌مدن بويوكى؟ هيچ اويله كورونه‌يور ! »

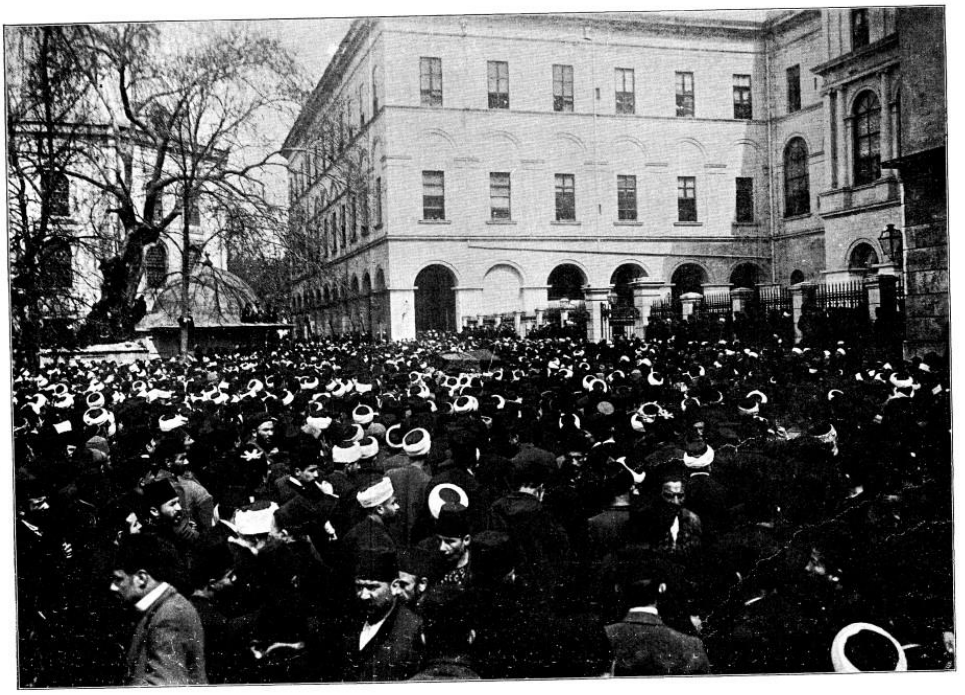
گچنلرده روسيه‌ده عقد اولونانه قادينلر قونفرەسى | مقتدرلرى چوق قادينلر اشتراك ايتمشدر. قونفرەده منحصراً ترقيات نسائيه‌يه متعلق مسائلك مذاكره‌سيله اشتغال اولونمشدر.

عصيان ايدن عساكرك، قتل ايچون تعقيب ايتمش اولدقلرى خاصه قوماندانى
محمود مختار پاشا

٣١ مارت عصيان عسكربسنده مجروح اولان بحريه ناظرى
رضا پاشا

(عصيان عسكريه وسيله اولان حادثه‌دن بري)
سربستى محررى مقتول حسن فهمى بكك جنازه آلايى

خاتون

جناب حق بیلمه‌ینلرله بیلنلرك بر اولاماياجغنی قرآن کریمده بیان بویورمشدر. الك مترق والك زیاده مساواته رعایت اولونان ممالك اجنبیه‌ده دخی حقوقجه برملتك افرادی میانسنده فرق بولونمادیغی حالده عادی بر نقاش ایله بر رسامك دولکر ایله بر هیکلتراشك، آنه قدر کندیلرینی صنعتکار ایده‌بیله جك تعلیم وتدریسدن همان محروم کبی برحالده قالدیلر ! بر هرکه فابریقه‌سی انجق جوار کوبلرده کی اسلام قادینلرینی چالیشدیریبیور. ماهر بر مودیستره بر بلوز ایچون ال حقی اولەرق بر لیرا آلیبور. بونك ایچون ایکی کون چالیشسه کونده یاریم لیرا آلیبور ؛ هر زمانده مشتری بولیور . بر پاموقلو خرقه‌ویا انتاری ایچون ایسه ایکی کون صرف اولونیور؛ متصل ماکنه‌نك چرخی چویریلیور ؛ آنی دیکنك قولی‌ده او قدر یورولیور ؛ پارچه‌سی بش غروشدن کونده یوز پاره ایدیور؛ هرزمانده دیکیش بولامیور؛ چونکه آرتق دوزدیکیشلر موداسی دکل! کچمه‌یور. یاریم لیرا یرینه یوز پاره آلمق ایچون بونك نه‌نقصانی وار؟ صنعت ! . . . قادینلرمزك تعلیم صنایعه رغبتلری آرزو اولونماجق بر شیدر .

کرچه قادینك وطننه الك بویوك خدمتی اولاد دنیایه کتیروب اونلره‌باقمق ایسه‌ده وطن محافظی قهرمان عسکرلرمزی یتشدیرن آناطولی قادینلرینك چالیشمامسی اولاد یتیشدیرمه‌لرینه مانع اولیورمی؟ قادینك بوتون عمری چوجوق بویوتمکدن عبارت دکلدر. چوجقلری بویودکدن صوکرا قادین بوشمی طورمالیدر؟ قادینلرك هپسی قوجه‌لی قادینلردن و کوزل اولدیغی ایچون زوجی طرفندن قیمتلی طوتولاجق قادینلردن عبارت دکلدر. برنانپاره ایچون، صیرتنی اورته‌جك برلباس ایچون بر چوق سفیلرك ، سرخوشلرك حقارتلری ، طایاقلری آلتنده ازیلن نه قدر قادینلر وار !

سلطان بی‌برسك قیزی تذکارپای خاتون محضاً حتی بر یازیجی ایله بر ادیبك، برعالم ایله بر جاهلك رغبتجه فرق بولونیور . یازیجینك صحیفه‌لر طولوسی یازماسنه آز بر اجرت ویرلدیکی حالده آثار علمیه وادبیه‌سی یوزدن احیاالولمش ادبا اوروپاده نادر دکلدر. چالیشمق هرکسه لازمدر . هرکس استعدادینه کوره چالیشملی . چالیشان صنعتکار اولسون ویاخود ساده بر عمله اولسون هر حالده اصحاب مساعیدن معدود اولدیغی ایچون مرغوب ومعتبردر. عدالت وسرسریلك ایسه مذمومدر .

تورك قادینلرینك استعدادوذکاری معلومدر. بو آج وجیلاق قالمق قورقوسیله محن ومشقته تحمل ایدن قادینلره ملجأ اولمق اوزره جسیم برخیراتخانه یاپدیرمش ایدی. طول قالان قادینلر زوج بولونجه‌یه‌قدر اوراده اوتوررلر ایدی .

بزده بر خانه ارککی بر چوق قادین بسلەمکه ، کیدیرمکه مجبوراولیور . کندی تعلقاتندن طول قالان قادین آنك باشنه کلیور . زوجه‌سنك اقرباسندن قوجه‌سنك آندیغی قادین‌ده او خانه‌یه التجا ایدیور . ادارهٔ بیتیه ایچون یالکز ارکك چالیشیور . بوتحملفرسا یورغونلقدن وقتندن اول بلی بوکولیورده سفالتدن

نیازی بك
NIAZI BEY

انور بك
ENVER BEY

١٠ تموز بایرامنك ایکی کنج قهرمانی
LES DEUX HEROS du 23 Juillet.

قورتولامایورلر. بو ملتك یاریسندن زیاده‌سنی تشکیل ایدن قادینلر چالیشمایورلر. بویله‌لکله کسب ثروت نه قدر مشکل! حالبوکه ملتك پارەیه احتیاجی وار. ضرورت، سفالت توسع ایدییور. آرتق بو عجز بو مسکنت، عطالت یتیشیر! ... اولجه اسلام قادینلری چالیشیرلردی. زمان سعادتده مستوریت اونلرك چالیشمالرینه مانع اولمادی. اسلامیتك قادینلره بخش ایلەدیکی حقوق هیچ‌بر مسلم انکار ایدەمز. جهللرندن طولایی بونی بیلمەینلره بیلنلر اوکرتملیدر. خانه ارککلرینه قادینلرك‌ده معاونتی لازم کلیور.

کرچه قادینك انفاق واعاشەسی شرعاً زوجه بورجدر. اسلامیت قوجه‌لی بر قادینی چالیشوب قازانمغه جبر ایتمز. لکن چالیشمقدن‌ده منع ایتمەدیکی ایچوندرکه وقت‌سعادتده‌قادینلرچالیشوب‌قازانیوردردی. معلومدرکه برزوج‌زوجه‌سندن شکایت ایچون حضرت عمرك حضورینه کیتمش. حضرت عمر- «صوص!.. قادینلر یکمزی پیشیریورلر؛ چاماشیریمزی ییقایورلر؛ وظیفه‌لری‌دکل. چوجقلرمزی امزیریورلر؛ بورجلری‌دکل! شکایت ایتمه، صوکرا ضررلی چیقارسین» بیورمش.

ایجابات و الجاآت مدنیه مقتضاسی ادارهٔ بیتیه مسئله‌سی کوچلشدی. بر ارککك بر چوق قادینی کچیندیرمه‌سی قولای برشی‌دکلدر. برخانه‌نك ترفیه حالی مهم مسئله‌در. سفالت مدهشدر.

حضرت پیغمبر تحصیل علمك ارککلره وقادینلره فرض اولدیغنی بیلدیرمشدر. جناب حق قادینلری‌ده قوللرندن عد ایله قرآن کریمنده اونلردن بحث بویورمش. پیغمبریمز امتم، دیمش. بیعتلرینی قبول‌ایتمش. آرتیق رجالده ملتمزدندر، دیمکه البته مجبوردر. قادینلره اکمك یرینه اکمك قازاناجق شی ورملی! یعنی اونلری تعلیم و تدریس ایتملی، صنعت اوکرتملی، هنر صاحبی قیلملی!

بعض ارککلرمزك قادینلر حقنده‌کی حدتلرینی بیلییوروز. لکن بر قاچ قادین ایچون بتون قادینلری حقوقندن محروم ایتمك جائزمیدر؟... واقعا بعض‌خانملریمزك ترقیی باشقا دورلو دوشونمش اولمالری احتمالی واردر. اونلر تعمیمدن زیاده مرحمته شایاندرلر. چونکه قباحت اونلردن زیاده اونلری اویله یتشدیرن پدرلرده‌در. معلم اولارق مربیه‌لرندن باشقاسنی کورمه‌مشلر. نسوان اسلامك شانلی ماضیلرندن بی خبر قالمشلر.

مدنیت برسیل کیدر. آتك اوکنه کچیلمز. جدوللر، منتظم یوللر آچیلیر. حاضرلانیرسه کچدیکی یرلری معمور ایدر. عکسی حالنده برباد و پریشان ایلەر! مدنیتك کیردیکی یرده‌کی ملتك قادین قسمنه تأثیرینی منع ایتمك قابل اولابیلیرمی؟ اجنبی مربیه‌لرله تربیه ایدیلش اولان خانملریمزك امید ترقیی قارشیلرنده کوردکلری پارلاق عالمدن بکلەمه‌لری تعجیب اولو- ناجقنه، اونلره ایل قاپیلرندن حقوق دیلندیریله‌جکنه، سعدینك دیدیکی کبی کلیدی قیرملی. جوهرلری صاچملی! انلرك حق صریحی اولان حقوقلرینی ابراز ایلەملی! «کلیکز، جناب حقك سزه احسان ایلەدیکی یاشقالرنده یوق!» دنیلدی‌ده انلر قبول ایتمەدیلرمی؟.. نسوانمزدن بعضیلری‌امید ترق ایلەیاکاش یوللره صاپارلرسه انلره اسلامیتك بخش ایلەمش اولدیغی حقوقی بیسلوب‌ده کتم ایدنلر من عندالله مسئول اولمایاجقمی؟..

یورالرینی اولدن‌تعقل ایدەرك قادینلریمزك احکام شرعیه و عادات ملیهٔ اصلیەلری اوزره ترقیلرینی دوشونمك و او صورتله ایقاظ اولونمالرینه چالیشمق ایستەینلریمز بولوندی. لکن دور استبداددە بوکا موفق اولامایور- لردی. بوکون دخی اربانجه اهمیتی پك زیاده تقدیر اولونان بو امر خیرده موفق اولانلر یالکز بر قاچ ذاتدن عبارتدر.

فاطمه علیه

محمود شوکت پاشا — عسکری اوتومبیلده
Mahmoud Chevket Pacha, en auto militaire.

محمود شوکت پاشا — تصفیهٔ رتب قانونه امتثالاً کندی رتبه‌سی پردجه تنزیل ایدەرك فریق الیه‌سیله عساکره وصایاده بولونورکن
Mahmoud Chevket Pacha et les officiers de l'Armée d'opération.

عزت فواد زاده چه‌جی
Izzet Fuad Pacha

خاتمة المحرّرين

ترقیات حاضره‌ده تتبعات وتدقیقات ادیان ایله مشغول اولان علمای اجانب شیمدیلرده پك چوق حقیقتلر بولدقلرینی نشر واعلان ایدییورلر . دینلرك اساسلرینه وقوف حقنده صرف ایله‌دکلری مساعی محصولی اولارق نشر ایتدکلری آثارده صوکرادن علاوه‌اولونان برطاقیم شیلرك تفریق وتمیزندن صوکرا ادیان سماویه‌نك اساسلرینی هپ براولارق بولدقلرینی سویله‌یورلر . نیچه عصرلردن‌بری خریستیانلق ، اسلاملق، قاتولیکلك ، پروتستانلق وسائره آراسنده دوکولن قانلری تأمل ایله اساسلری پك‌یاقین اولدیغی حالده یکدیکرینه بو قدر اوزاق بولونارق خصم جان اولق درجه‌لرینه وارمالرینه تعجب ایله‌یورلر. حضرت محمد علیه السلام افندیمزده حضرت موسی ، حضرت عیسی ایله اونلردن اول کلن انبیای کرام حضراتنك کتیردکلری دینلرك دین حق‌اولدیغنی امتنه بیلدیرمش واویله‌جه ایمانی امر ایله‌مش ایدی . شیمدی علمای اجانب‌خریستیانلقده‌بولدقلری‌صوکرا کی‌علاوه‌لردرکه بزی موسویت وخریستیانلقدن آیری براقمشدر . بو ذوات اسلامیت حقنده‌ده پك چوق تتبعات‌وتدقیقاتده بولونارق دین‌اسلامك فخرکائنات افندیمزك کتیردیکی شکلنده کندیلرنجه بر پایانجیلق بولمایورلر . سطحی بر نظرله باقارق اسلامارده کورولن بر طاقیم عرف وعادات وبدعتلری احکام اسلامیه‌دن ظن ایدنلره تشریح مسئله ایله‌یورلر . بو ذوات میانده اسلامیت علیهنده سوز سویله‌ینلره او قدر غیورانه مدافعه‌ده بولونانلر واردرکه انسان حیران اولور !

حضرت رسول بویورمشلرکه « جناب حق بو دینی بر رجل فاجر ایله‌ده تأیید ایدر. » علی روایة «بر رجل کافر». یئه‌رسول کبریا افندیمز بویورمشلردرکه « بودین مبین اسلام آتیده برطاقیم آدملرك وجودیله قوت‌بولورکه او آدملرك عندالله بر نصیبلری یوقدر.»

معارضلرمزه قارشی حقایق ومعالئ اسلامیه‌ی میدانه‌قویان علمای‌اجانب، اسلامیتك مدنیت وترقیات جدیده‌یه پك اعلا توافق ایده‌جکنه دائر بر اهبن ودلائل ایراد ایله‌مکده اولدقلری حالده قادینلره عائد بعض مسائل بحثنده «ایشته خریستیانلق ایله اسلامیت بینده براوچوروم!. . . » دییورلر. علیهمزده بولنمق اعتیادایدنمش‌اولانلر اسلام‌قادینلرینك دورانحطاطمز سیئه‌سی اولارق دوچار اولدقلری بعض محرومیتلری اوامر اسلامیه‌دن ظن و بوکیفیتی اسلاملق ایله مدنیت آراسنده بر اوچوروم عد ایله‌مکده درلر . بو خصوصده‌کی معلوماتلرینی اکمله چالیشمقده اولان اجانب، اسلامیتك او جهتده‌کی حکمتی دخی آکلایه جقلری بدیهیدر . تعدد زوجات ایچون حین حاجتده برمساغ اولدیغنه البته اونلرده‌واقف‌اولاجقلروحضرت پیغمبرك امتنه «کورمزمیسکزکه اهل کتابدن بریسی بر قادین آلیر ، او خاتونك الی بر ایبلکه یتمدیکی حالده بیله بری برندن یوزچویرمه‌یوب ثولنجه‌یه قدر بر زوجه ایله صبر ایدوب طورورلر » بویوردیغی‌ده اوکره‌نه‌جکلر. حضرت‌عمرك، اسلامیت نقطهٔ نظرندن قادینلرك پك بویوك مدافعی اولان او بویوك ذاتك انطاکیه فتوحاتنده بولونان ابوعبیده‌نك مکتوبنه یازدیغی جوابنامه‌یی‌ده البته بولوب اوقویاجقلرکه بونده حضرت عمر حجازده متأهل بولونانلرك اوراده اوطه‌لق آلمالرینه مساعد بولنماسنی ، نکاحله قادین آلمالرینه‌چالیشماسنی‌امر وتنبیه‌ایدرك حقوق زوجاتی مدافعه ایتمش ایدی . حضرت رسولك کنجلك زمانتی زوجهٔ واحده ایله کچیردیکی معلومدر . صوکرادن زوجات مطهرات کندیلری او شرفه نائلیته طالب ایدیلر .

دور اندیش اولمایان وزمانمزك نزاکتی تقدیر ایده‌مه‌ین کیمسه‌لردن آوروپانك بزم‌لهمزده‌ویاعلیهمزده بولونماسنه اهمیت ویرمه‌ینلر بولونابیلیر . لکن واقف احوال اولانلرجه مسئله‌نك اویله‌اولاماماسی طبیعیدر.

شوبولوندیغمز دور، اهل‌صلیب محاربانی زماندن چوق فرقلیدر. او زمان اسلاملر خرستیانلردن دها متمدن، دهامتعلم ایدیلر ؛ آلات حربیه‌مز اونلردن مکمل‌ایدی؛ بزده اولان اسلحه اونلرده یوق ایدی. بو کون ایسه عالم مدنیتك تام اورتاسنده ساکن اولدیغمز حالده صنعتی ، هنری اجانبدن بکله‌یورز ! مع التأسف پاره‌یی‌ده ! . .

فرانسزلردن‌بعضیلرینك جزایرفتوحاتنده‌اورادەکی اسلاملرك تکمیل‌محوواعما ایدیلمش اولماسنه ویاخود چوللره ، بیابانلره‌سورولمه‌مش بولونماسنه‌تأسف ایتمه‌لرینه‌قارشی ینه‌فرانسزلردن اسلامیتك‌حقایق علویه‌سنه واقف‌اولانلر بونلری تعیب ایله «بز اونلری مغلوب ایتمه‌سی بیلدك . لکن تمدن ایتدیریلمه‌لرینی بیلمه‌مه‌دك. اسلامیت مانع تمدن وترقی دکلدر . اونلره قرآن لساننده سویله‌ملی ! » دییورلر . یا بز بونی کندیمز ایچون یاپامایاجقمی‌یز ؟ برطاقیم عقاید باطله وخرافاته تابع اولان جهله‌مزی احکام شرعیه‌یه توفیقاً تنویر وتعلیم البته ممکندر .

قریم محاربه‌سندن بری بزه « تمدن و ترقی ایدیکز » دیمکده‌لر ایکن بر یاندنده « اوروپانك تا مرکزنده تمدن وترقی ایتمه‌ین برخلق براقیلیرمی؟ اونلری چوللره، بیابانلره‌سورملی» دینلر اولمادیمی؟.. حقمزده‌نه‌لرسویلمدی، نه‌یازیلمدی! صوك‌زمانلرده‌کی ارتجاع مسائلی علیهمزده بولونانلره نه قدر سرمایه اولدی ! برنجی ارتجاع قادینلره هجوم ایله باشلادی.

زمانه قادینلری نه یاپیورلر ؟

امید پروتندن قاهره‌یه قدر آفریقایی باشدن باشه قطع ایدن سیاح مادموازل شارلوت مانسفیلد

CE QUE FONT LES FEMMES D'AUJOUR D'HUI.

Mlle. Charlotte Mansfield, entourée de ses fidèles indigènes de la Rhodesia, traverseant l'Afrique dans la direction du Cap au Caire.

ایکنجیده دخی اویله اولدی. برنجی ارتجاعدن صوکرا ایدی که پارسه‌ده جهان مدنیتك اکابرومعتبران نسوانندن مرکب بر قونغره انعقاد ایتمش ایدی . بو قونغره‌ده ارککلردنده حاضر اولانلر وار ایدی. استانبولده اسلام قادینلری حقنده ارتجاعیون طرفندن روا کورولن حالار میدان مباحثه‌یه قونولمش . ارتجاعیون طرفندن تعرض اولونان اسلام قادینلرینك ارککلر طرفندن قورتارلماسی وحمایه اولونماسی مسئله‌سی حقنده پك شدتلی مباحثه‌لر جریان ایلهمش . او درجه‌ده که اوراده موجود بولونان بر اسلام ارککی تحمل ایده‌مه‌یوب آیاغه قالقمش. فقط مقام مدافعه‌ده نه سویله‌مش بیلیرمیسکز ؟ استانبولده هیچ اویله بر شی اولمادیغنی ! . . . هیهات ! قونغره اعضاسی اولبابده‌کی معلوماتلرینی پك اساسلی اولارق آلمشلر!.. بالآخره شو مسائل حقنده تفصیلات آلمق ومشروطیتك اسلام قادینلری موقعنده نه کبی فائده وتأثیری اولدیغنی آکلامق اوزره استانبوله کلن مشاهیر محررلردن بری غریب دکلیدر که، ایکنجی ارتجاعه تصادف ایلهمش!..

چارشی، پازارده قادینلر مرتجعلرك قیباجلری آلتنده ازیلیرکن ، ضعف بصری اولوب‌ده پچه‌سنی آچان یاشلی خانملرك کوکسلرینه سونکولر طوغرولورکن مملکتمزده نه‌قدر اجنبی موجودایدی! اجنبی محبه‌لرمدن بری موثوقیتی تأمین ایده‌رك سویله‌دی که اوتوز برمارت ارتجاعی کونلرنده بك اوغلمشده کنج بر ضابط کیدرکن قارشیسنه سونکولولر چیقمش : « سزك قادینلربکز یوز‌لرینك پچه‌سنی قالدیروب ده‌می کزرلر ، یوقسه اورتولومی ؟ » دیه سؤاله ضابط « شرعاً یوز نامحرم اولمادیغی ایچون آچوب‌ده کزرلر . » دیه‌سی اوزرینه اتلاف ایدیلمش! شایان تعجب اولان احوالدن بری‌ده تعجبا او نفرلر کویلرنده هیچ یوزی پچه‌لی بر قادین کورمشلرمی ؟ تسترشرعینك نه صورتله اولاجغی بیلمه‌یه بیلیرلر. لکن کویلرنده‌کی اقربا وتعلقاتلرینی، قونو قومشولرینی ، خلاصه کویلرینك بوتون قادینلرینی او قدر چابوق اونوتابیلیرلرمی ؟

تاریخ اسلام بزه قادینی باشنده اورتو اولارق کوسته‌رییور . اسلامارده پچه دولت امویه زماننده ارککلرك یوزنده کوروللدی . مجالس علم وادبده قادینلره فتنه صالمامق ایچون اوزمان پك کوزل اولان ارککلرك یوزینه نقاب قونولمش « وضاح الیمن » و « مقنع الکندی » نامشاعرلر قادین بولونان جمعیته پچه ایله کیدن ارککلردن ایدیلر .

تاریخ اسلامده اون ایکی قدرینی بولابیلدیکمز حکمداران نسوان اسلامیه‌دن « رضیه » پك کنج وپك کوزل اولدیغی ایچون سوقاغه چیقدیغی زمان کندی آرزوسیله یوزینه پچه قور ایدی. ذاتاً استانبولده پچه ظهور ایده‌لی قاچ سنه اولدی که آنك ایچون جانلره قیلدی ، جوانلر ده‌وریلدی ؟ بر سنه مقدم حکومت چارشفی رسماً منع ایلهمش ایدی. لکن قادینلر یاشاق، فراجه‌نك مصرفنه، خدمتنه تحمل ایده‌مه‌دکلری ایچون چارشفی ترك ایتمه‌دیلر. حکومت مستبده‌مرایسته‌دیکی یاپدیغی، هرسوزینی کچیردیکی، بتون حلقمزی تیرتدیکی حالده قادینلرك چارشفی منع خصوصنده اولان سوزینی کچیره‌مدی . قادینلر دیکله‌مه‌دیلر، کیدیلر. چارشف استانبول قادینلرینك کندی انتخاب ایلهدکلری بر صورت تسترد‌ر. پچه بردای مجاهدر .

مجاهدین حریت یاره‌لیلرینی زیارت ایچون خسته خانه‌یه کیدن اسلام خانملرندن برینه بر یاره‌لی قهرمان دیمش که — «بزخسته‌خانه‌ده‌یاندیغمزدن بری خریستیان وطنداشلرمزك قادینلری کلوب خاطرمزی صوریورلر. فقط اسلام خانملری نه‌ده‌ده؟ اونلرنه‌ایچون کلمیورلر؟ » خانم جواباً «اوغلم اونلردوکولدیلر، بولوندیلر، ازیلدیلر، خانه‌لرینه قاپاتیلدیلر! بوندن صوکرا البته کلمجکلردر.» دیمه‌سی اوزرینه قهرمان« اوت! بزده اونلری قورتارمغه کلدك! » دیمش . ایشته بوده بر نفر ! بوده بر عسکر!

کرچه اقوام سائره مدنیتك بو درجهٔ کمالنه تدریج ایله واردیلر. او طریق تعالیده اسلامار دها ایلریده ایکن اوجیوز سنه‌یه‌واران انحطاطمز اوخصوصده‌کی تدنی‌یه سبب اولدی . ،ملل متمدنه ومترقیه ایله محاط بولوندیغمز ایچون بزه‌تدریجی ترقی‌یی خوش کورمه‌دکلری آکلاشیلیور. واتمز قیمتداردر. ضایع ایده‌جك زمانمز یوق . مکتبلر واسطه‌سیله یتیشدیریله‌جك اطفالمزك زمانندن امید، استقبال ایچوندر. الکتریق دورنده‌یز! بزه‌بردن بره ضیاء بردن بره نور لازم ! . . . قوجامان جوحوقلرمزك ظلمت جهالته قرارمش اولان قلبلرینی، فکرلرینی تنویر ایچون موعظه‌لردن ، قونفرانسلردن باشته واسطهٔ تدریس وارمیدر ؟ حمایهٔ حیوانات جمعیتلری تشکیل ایده‌جك قدرتمدن ایده‌مه‌دك ایسه حمایهٔ نسوان وصبیان حسی وحشیلرده بیله واردر . برطاقیم جهلایی برحسدن دخی محروم براقان ظلمت جهالته قارشی جناب حقك اسلامله احسان ایلهمش اولدیغی نورانیت اسلامیه‌دن استفاده‌یه چالیشملی .

«یاریم فقیه انسانی دیندن ایدر.» سوزی مشهوردر. واعظلق کبی برامر مهمك اهمیتی نظردن دورطوتمامایدر. زمان استبداددکی بعض واعظلرك حضرت علی حضرت فاطمه‌نك اوزرینه اوله‌نوب‌ده بونی حضرت فاطمه خبر آلدیغی زمان حلوا پیشیرمکله مشغول ایکن ایچنك یانغینلغندن کیچه‌یی اوتوتوب الیله حلوایی قاریشدیرمقله الی یانمش اولدیغنی قادینلره آکلاتان واعظ افندینك فائده‌سندن قطع نظر شرندن جناب حقه صیغینیرز ! زیرا ایشته اووا‌عظ یالان سویله‌مش ایدی . حضرت علی فاطمه‌نك اوزرینه اصلاً اوله‌نه‌دی. یالانلر، ماصالار دوری کچدی. بزه حقیقت لازم ! حقیقت . . .

او زمان واعظلق ایچون اجازت آرانمادیغی کبی شونی‌ده خاطردن چیقارمامالی که مدرسه‌دن ویریلن اجازت خزینهٔ علوم اسلامیه ایچون بر آناختاردر . پدرم واستادم مرحومله بینمزده ابتدائی معلممز حاجی ابراهیم افندی حقنده شویله بر محاوره جریان ایلهدی :

عاجزه — ابراهیم افندی مدرسه‌ده‌کی سزك اوطه‌کزده اقامت ایلهمش . دیمك عین مدرسه‌ده اوقومش. سزك آلدیغکز کبی‌ده اجازت آلدیمی ؟

استادم مرحوم — اوت عینی مدرسه‌ده عینی درسلری اوقودی. بزم کبی اجازت آلدی .

عاجزه — اودرسلری بللمه‌مش اولسه اجازت ویرلرمی ایدی ؟ یا او حالده ! . . .

استادم مرحوم — قیزم! او آدم اوقودقلرینك هپسنی اونوتدی !

ابراهیم افندی بزم تحصیلمز ایچون غیرتدن کیرو طورمازدی . زواللی آدم بزه‌رسم درسی‌ده ویرردی. الك اوزون سورن درسمز پری پادشاهنك قیزلرینك رسملرینی یاپمق ایدی ! . . .

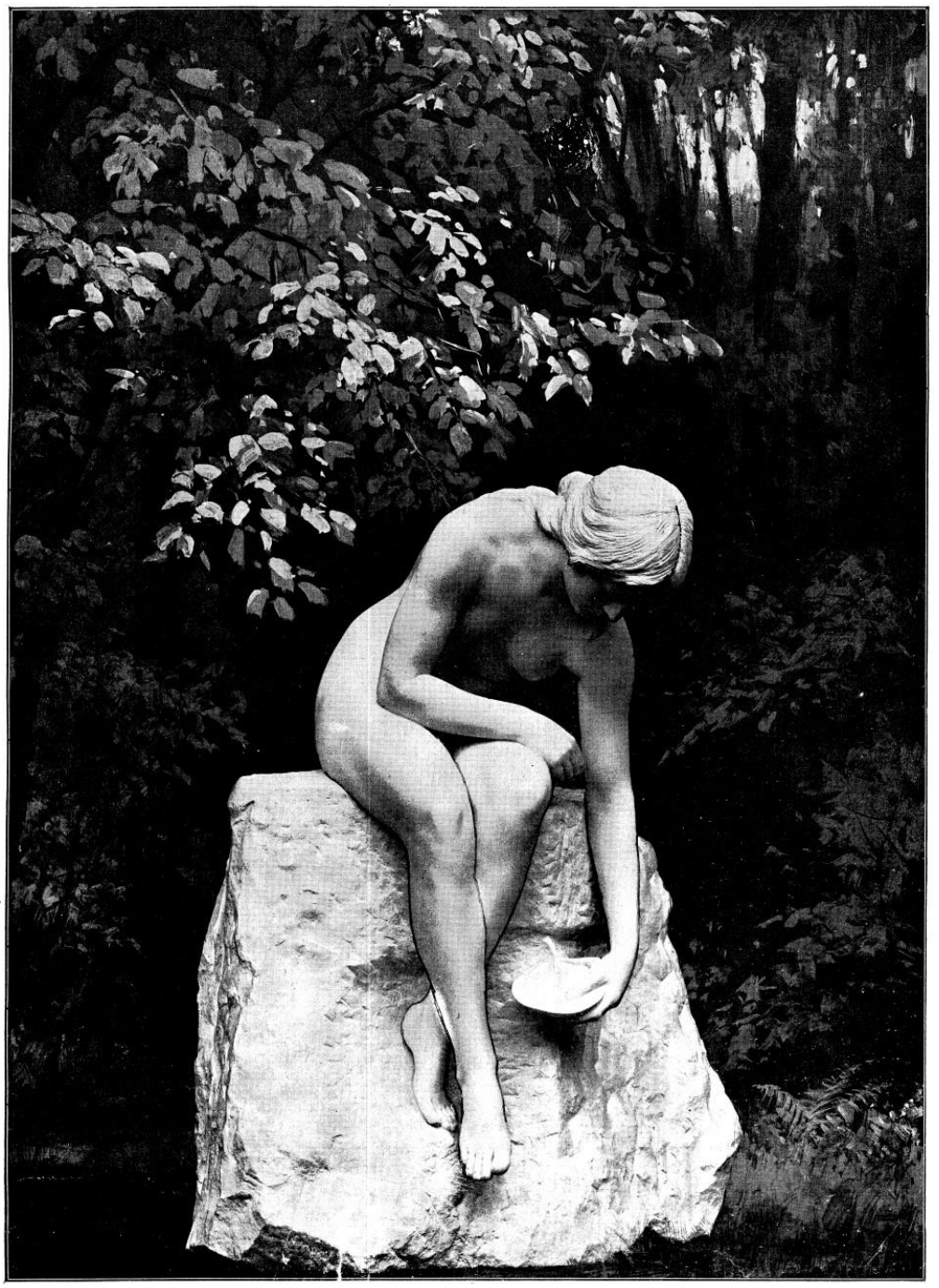
آکلاشیلیورکه آدمجغزك مدرسه‌دن اجازت آلدقدن صوکرا کی تتبعاتی ماصالجیلفه طوتولمق اولمش !

حمد اولسون ، معالی وحقایق اسلامیه‌یه واقف علمای کرامز واردر. اولجه اسلامارك علوم وفنونده وترقیات مدنیه‌ده نه درجه‌لره وارمش بولوندقلرینی واسلام قادینلرینك نه متعالی موقع آلمش اولدقلرینی بیلیرلر . بزه بونلری اوکرەتنلره علمای اسلامیه‌دن اولان استادلرمزدر. ابوالفدا ، تاریخ کامل ، یکرمی جلدی محتوی بولونان اغانی کبی کتابلرك مع التأسف حالا ترجمه‌سنه همت اولونامادی .

فاطمه علیه

ایکی شباب مؤتلف
Un Couple bien assorti.

منبع

(برلین صنایع نفیسه سرگیسنده برنجی مکتفای احراز ایتمشدر .)

UN CHEF-D'ŒUVRE DE SCULPTURE.

Le gagnant du premier prix à l'Exposition des Beaux-Arts à Berlin.

خانمنك ايچون

چوجوق تربيه سنه دائر والده‌لره بركوچك مصاحبه

«آمان، يوچوجوغك ياراماز لقلرندن بيقدم، اوصاندم!» ياخود «شو شپاريق حاليلازى ناصيل تربيه ايتمك، بيلمم كه!» شكلنده ، حتى الاكثر دها شديد ودها فوراتلى شكايتلر نه قدر چوق والده‌لرك آغزندن ايشيديلمشدر !

حقيقةً چوجوغى نه يولده تربيه ايتمك لازم كلديكى ، بابالر وآنالر — بالخاصه ايلك تربيه‌نك وظيفه‌دارى اولدقى اعتبارايله آنالر — تزدنده هنوز بحث محل ايديلمه‌مشدر . مبنى مبنيسنك ياراماز لقلرينى هر زمان طابق ايله اصلاحه چاليشمه‌ك، طابانمق وجود وصحته سوء تأثيرى سزك ايچون برانديشهٔ دائمى اولقله برابر نهايت چوجوغك يوزسزله‌نه‌رك آزاردن وطبايقدن‌ده چكينمز برحاله كلمه‌سى احتمالى كوزيكرك اوكندن كيتمز، يالكز نكدير ايله اكتفا ايتمه‌ك ، بويوك ويا كوچك ياراماز لقلر ايچون على السويه بو جزا هرزمان كافى اولاديغى كبى چوجوغك آلتيماسى قورقوسى يه واردر. قباحتلرى كورمزلكدن كلك شقى اختيار ايتمه‌ك، هم چوجوق تربيه اولماز ؛ هم‌ده بر وقت كلديكه آرتيق انسانده صبر و تحمل قالماز .

او حالده نه ياپملى ؟

اوت ، نه ياپملى ؟ ناصيل تربيه ايتملى ؟... اولادينى سه‌ون هر آنانك الك بويوك دوشونجه‌سى، الك بويوك غائله‌سى بودر. چوجوغى ترلكله، دكنكله، بوغانله، بوصروقله دوكزمه‌ك ؛ اونك يوزينه قارشى حدتله حاغيرمازسه‌ق؛ ممكنى و ياكوندەلكنى اكسيك ويرمك ، قارانلق بريره قاپامق كبى جزالردن برينى تطبيق ايتمزسه‌ك : اليمزده هانكى واسطهٔ تربيه قالير ؟ ياراماز لقلرينى نه ايله ازاله ايتمكه مقتدر اولورز ؟

بو محاكمات يك عاقلانه كورونمكله برابر ، اعتراف ايتملى يزكه بر چوغمز هنوز هانكى حركتلرك ياراماز لق عدى لازم كلديكندن بيله بى‌خبرز . چوجوق تربيه ايده‌جك كيمسه‌لرك احوال روحيه‌يه واقف اولمالرى لابد اولديغى ادعا ايدنلر هيچ ياكيلمامشلردر . اويله حركتلر واردركه، بر چوجوقدن صادر اولونجه ياراماز لق ديمه تلقى ايتمكده هيچ ترددە محل كورمه‌يز ؛ حالبوكه او حركتلر طفوليته‌دكى احوال روحيه‌نك يك طبيعى ويك ضرورى نتايجندندر؛ چوجوق نه قدر نفسنه حاكم اولسه اونلرى ياپامق الندن كلز . شيمدى بويله افعال غير اختياريه ايچون آزار ، تكدير ، جزا جائز اولورمى ؟ اصل هنر ، مبنى مبنينك حركات غيرمناسبه‌سى ايچنده حقيقةً ياراماز لق اولانلرله اولمايانلرى تفريق ايده‌رك ياراماز لقلرى جزالاندير مق وديكرلرينه باشقا دورلو مانع اولق موفقيتنده‌در.

چوجوغك هويت معنويه‌سى برچوق اوصاف و خصائلدن مركب بردمت حالنده‌در ؛ بو اوصاف وخصائلك هانكيلرى اوته كيلره نسبتله فائق اولورسه چوجوغى ده اوكا كوره خوى ايدينير : ملكه وقابليتلرينك فنالغه عائد اقسامى نشوونما بولورسه چوجوق اخلاقسز اولور ؛ بالعكس ايميلكه متعلق اقسامى غلبه ايدرسه حسن اخلاق صاحبى اولور ؛ كافهٔ حركاتى اولا ياشينه ، ثانياً ماهيت شخصيه‌سنه تابعدر.

ياشينك الجا آتى نه كبى شيلر اولابيله‌جكنى دوشونه‌لم :

هر چوجوقده فطرةً بر محجوبيت واردر ؛ بو محجوبلق قابل مسامحه اولمايانجى رادەيه وارمادقجه اوتدن متولد حركتلر

بر شعر تلبس

تبويورولمده اجرا اولونان موده مسابقه‌سنده برنجيلكى قازانان تواليت

LA TOILETTE QUI A GAGNÉ LE PREMIER PRIX AU CONCOURS DE MODES DE NEW-YORK.

En cachemir de soie rose-œillet bordée de satin noir, avec écharpe de la même couleur ébène.

قباحت عد اولونماملدر . كذلك هر چوجوقده فطرةً خود-انديشلك براز زياده‌جه‌در . بناءً عليه غير طبيعى بر درجه‌يه واصل اولمايان خودانديشلكك آثار ونتايج فعليه‌سى ياراماز لق دييه تلقى ايديلمه‌ملدر . مع مافيه سوء اخلاقه ميلى ايما ايدن هر هانكى بر فعل چوجوقدن صادر اولورسه درحال نظر اعتنايه آلينمق وتكرروتقرارينه ممانعت ايديلمك قطعياً لازمدر. ذاتاً اصل ياراماز لقلر بويله اولان حركتلردر . فقط هانكى فنا خويه هانكى تدبير ايله ممانعت ايديلمه‌يه‌جكى ، پك زياده دقت ومهارتله تعيين وتقدير اولونملدر .

چوجوق-فطرتنده‌كى خودانديشلكك سوقيله-كنديسندن باشقاسنه اهميت ويرمز : بالفرض كندى ياوروسى سه‌ور، فقطينه بچاره حيوانه غدارانه معامله‌لر پاپار ؛ چونكه حيوانجغزك نه چكديكى بيلمز ودوشونمز . بو حال بر ياراماز لق دكل ، مقتضاى طفوليتدر؛ تكدير ايله، طابانى ايله اصلاح ايديلمز؛ يكانه علاجى چوجوغك حسيات رحم وشفقتى سرعتله تزييد وتنميه ايده‌جك بر تقيددن عبارتدر؛ حيوانلرحقنده‌ناصيل معامله ايديلمك مناسب اولاجغى اوكرەتيلمى ، كندى‌نى اورسه‌له‌يوب خيرپالامقدن ايسه مسخره‌لقلرينه قارشيدن باقارق اكنمك دها اى اولديغى كوسته‌ريلمى. اويولده وقوع بولاجق نصائح واخطارات بر «تربيه» اولور و جزايه احتياج مس ايتمز . لكن اكر چوجوق كدينك جانى ياندېغى اوكرتدكدن صوكرا

يه حيوانى خيرپالامقدن لذت آلديرسه ، ايشته اووقت بو بر ياراماز لقدر وكوكندن ازاله ايديلمك واجب اولور . مع‌مافيه طابانمقه، تكديرله دكل، بوقاريده سويله‌ديكم وجهله، هرقصورك الك مناسب چارهٔ اصلاحى بولمق ، تربيه‌ده موفقيتك ايلك موقوف عليهى‌در. خيرپالامق وجدان يا قدقدن خوشلانان چوجوق مرحمته آليشه‌بيريلمى ؛ جالب مرحمت بعض احوال و وقايع طبيعيه كندينسنه ارائه اولونارق شفقت طامارلرى غيجيقلانمق؛ ايجاب ايدرسه، بر خسته‌خانهٔ اطفاله كوتورولەرك كندى كبى چوجوق اولان خسته‌لره معاونتده بولونمقه سوق ايديلمى ؛ باشقالرينه قارشى حرمت و مرحمتى ايما ايدن حركتلرى مظهر تشويق و مكافاة اولمق وسائره وسائره . . . ذكى ومراقبى بر والده دها نه‌قدر چوق وسائط كشف ايده‌بيلير !

چوجوق، فضله بر مقياسده عنف وشدت كوسترمك اعتيادنده ايسه ، ياخود حيله‌كار وياللانجى اولوبده شايان امنيت بولونمازسه بونلرده شپه‌سز محتاج اصلاح برر ياراماز. لقدر وكال اهميتله تداويه محتاجدر .

شايان قيددركه، چوجوقلرك جزالاندير يلماسنه بر معتاد سبب اولان حركاتدن بر چوغنك اساسنده هيچ فنالق ويا. راماز لق يوقدر. فرضا ، دقتسزلك اطفالك فطرتنده موجود تقايصدندر ؛ هر شيئى وقت وزمانيله تخطر ايتمك اقتداري ياشيلرنه مخصوصدر ، حتى اونلرده يله دائما قوتلى بولونماز؛ شو حالده چوجوغك دماغنده طبعاً موجود اولمايان برخاصه‌نك فقدانى مستلزم مجازات كورمك موافق انصاف اولماز ؛ بالعكس دقتسزلكك عدم تزايدينه وسرعت اندفاعنه طولامباجلى تدبيرلرله چاليشمق ايجاب ايدر .

بحريكسزلكده لوازم طفوليتدندر : چوجوق اندەكى شيئى صيق صبق دوشورور ؛ زيرا حركات انعكاسيه‌يه موكل اولان سينيرلر هنوز تماميله وظيفه‌لرينه آليشمامشلردر ؛ حالبوكه بويوكلرده افعال انعكاسيه تأييد ايتمش اولديغندن ، فلان ايشى ايشلەمك ايچون دماغدن بر كره امر آلان سينيرلر — لاينقطع اوايشى دوشونمكه حاجت براقمزين — ايفاى وظيفه‌ده دوام ايدرلر ؛ چوجوقلرده بويله اولماديغى ايچون ، دماغلرينك باشقه بر شيله كوچك بر اشتغالى الرندەكنك يره دوشمه‌سنه سبببت ويرير. بناءً عليه بوكبى بحريكسزلكلره ياراماز لق نظريله باقيلمامليدر .

چوجوغه عطف اولونان بر قسم ياراماز لقلر دها وار دركه، اونلرده قباحتلى بالذات ايوين‌در. مثلا بچاره چوجوغى، طفوليتيله غير متناسب بر البسه‌نك ايچنه صوقارز ؛ طفوليتيله غير متناسب بر موقعه كوتورورز ؛ صوكرادە زوالليدن البسه‌سى ايصلاتمامق، كيرلنمه‌مك، پيرتمامق، لكه‌لەمه‌مك كبى فطرتنك خلافنده حركتلر بكلەرز . ياوروجق نه ياپابيلير كه اولا دقتسزلك وبحريكسزلك سزنك مقتضاسيدر ؛ ثانياً ده كندى اوستى باشى وبولوندېغى بر سنيله بوس‌بوتون غير متناسبدر .

ينه‌مثلا چوجوغه — طاپانسون دييه — كوسه‌له‌سى قالين وآلتى پرچينلى بر قوندوره كيديريرز ؛ صوكرا يورودجكه وقوشدېجه كورولتو پاپور ، دييه قباحت بولورز . ياخود ياقينده آلديغمز بر جفت بوتينك چارچابوق اسكيديكندن شكايت ايدەرز ده طبعاً طوروب اوطورمق او مبنى مبنى باجاقلرك شاشندن اولاديغى خاطرىزمه كتيرمه‌يز. چوجوق بر صندالیه‌نك اوزرينه‌چيقوب بوتون كون اوراده اوطورسونمى؟ يوقسه هر كزديكى ، يورودېكى يره آرابا ايله‌مى كيتسون ؟ محضا سوق طبيعى ايله جوال وبر حركت اولماسى نجون ياراماز لق عد اولونملى ؟

زواللى ياوروپى بر طاقيم صنعى صعوبتلرك اورتاسنه قويمق ، ياشنك ايجابات ضروريه‌سنى آكلامامق ، حركات طبيعيه‌سنه مساعده ايتممك ، صوكرادە ضرورى الوقوع اولان افعاليه بر حكم عندى ايله جزالر ترتيب ايتمك : تربيه بو دكلدر .

ع . ب .

خانمنلر ایچون

تخم قیزلری و والدەلری علاقەدار ایدەجك مسئلەلردن

والدەلره :

مینی مینی یکلره جوراب کیدیرمەلی ؟ — بایدقلری شیلرك حقیقتنی ایچه بیلەمەین بعض والدەلر واردرکه، جوجوق بویونمکدەه انکلیزلرك الك زیاده موفقیت کوسترتدکلرینی پرکره ایشیتمشلر وکاه وقوفله کاه وقوفسزجه دائما اونلری تقلید ایتمکه اوزنمشلردر . بو صنف والدەلردن بر طاقیمی، جوجوغی تاکوچکلکنەدن اعتباراً چیپلاق آیاقلی یاخود چیپلاق باجاقلی بویونمەنك صحت و عافیتنه نافع اولاجغنی ظن ایدرلر ؛ چونکه انکلیزلرك اوبله یاپدیغنه معتقددرلر . حالبوکه بو عادتك انکلیزلرده متعمم اولدیغی اعتقاد ایتمك نه قدر یاکلیش ایسه صحته نافع اولاجغی ظن ایتمکده او قدر اساسسزدر . چوجوغك سوءهضمه و قارن آغریسنه اوغراماسی ایسته - نیرسه ، طومبول آیاقلرینه — موسمنه کوره قالین و یا ایچه — اوزون قونجلو یون جوراباری کیدیرمەکله چوغلرك اوجی ده، دوشمەمەسی ایچون، طونەلیشدیرملیدر .

یکلکه قارشی عمل هیچ بر تدبیر . — کوچك چوجقلرك کیمیسی علاجك تا اولدیغی آکلامادیغی ایچون، نه ویریلسه بلا ممانعت یر و ایچر . کیمیسی‌ده آلیشدیغی غذالردن باشقا برشی یدیرمیلك ایسته‌ییلدیکی زمان اولا شپه و نرد ایله طادینه باقار ؛ لذتلنن خوشلانیر، تمکدن امتناع ایتمز ؛ فقط خوشلانمازه لذتن کلدیکی قدر یاغاره و کورولوق ایله ممانعتده اصرار ایدر . حالبوکه علاجلرك اکثریسی، چوجوقلرك خوشکیدەجك لذتده دکلدر . هم ده، چوجوقلره صیق صیق علاج ویرمەر معدەلرینی بوزمق وکندیلرینی علاله آلیشدیرمق شایان توصیه بر حرکت اولماز . بناءً علیه والدەلره علی العموم علاجسز تدبیرلردن بحث ایتمك ایسته‌رم.

چوجوقلرك الك چوق راحتسز ایدن عارضەلردن بری انقباض اولدیغی ایچون شیمدیلك یالکز بوکا قارشی بر تدبیر تعریفیله اکتفا ایدەجکم . او تدبیرده چوجوغك قارنی اوغمتدن عبارتدر ؛ فقط کلیشی کوزل اولق دکل. اولا اوغاجق کیمسەنك الی صیجاق اولمی وبرازیاغلانمش بولونمی ؛ صوکرا چوجوغك قارنی صاغ جهتندن وآشاغی قسمندن باشلایارق کوکسك آلت کناریەقدر صیغایوب اورایەوارنجه الی صوله طوغرو قایدیرملی وصول طرفدن آشاغیه قدر ایتملی. بو حرکت « امماء غلیظه » دینیلن قالین باغیرصاغك شکلنی تعقیب ایدر . منتظماً کیجه‌ایله صباحین شو صورتله ماساژ یاپمغه دوام اولونمدیغی تقدیرده ، ملایمت ویرمکله برابر فعالیت هضمیه‌یی تحریك ایدر و چوجوغك قارنی غاز یاپیورسه اوکادەه فائدەسی طوقونور .

کنج قیزلره :

بلی ایچنلەجك بر تدبیر استعمال ایدرسکز . — ارککلره تدبیر استعمال ایدرسکز . —

تدبیر استعمال ایدرسکز . —

تدبیر استعمال ایدرسکز . —

بيلمجه

اينجه ساقنده كوچوك فيزلره بكزر نازك،
بر چوجوق قلبنه شايسته لقا كوكبجك ؛

رنك وبويله نكاهدله بردن سوزولور ،
الك خفيف شمه ايله رونق عمرى اوزولور ؛

بر قادين پارماغيدر غنچه ايكن ، اويله بتان
كه ايدر ضربهٔ كلرنكى جانى لرزان ؛

آجيلينجه ورق نازى چيچكلك كيدر
بر چيچكلك كه دكل بزم صفاده نادر ؛

سنيه‌سندن اوزانير اهل صفانك النه
باشى التون كوچوجك بر ايكى طوپلو اينكنه

صاقيسيندن سزه عطف ايتديمى بايغين كوزينى
شمهٔ رقتى اوقشار كبى قلبك پوزينى

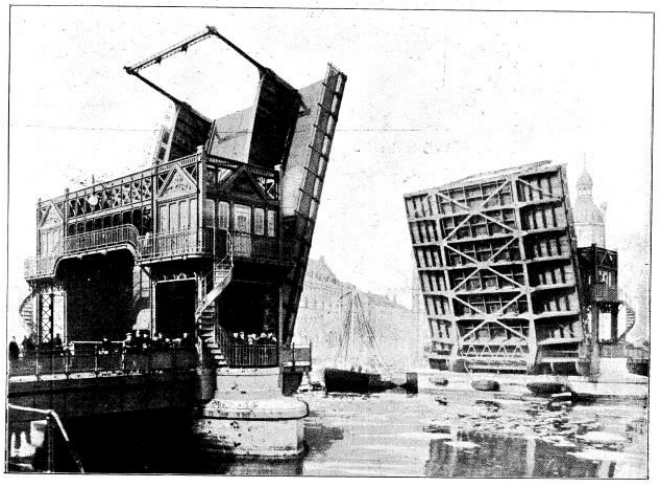
اينجه‌در اينجه‌لكى روح نسادن باريك
اوكا بكزرسه‌ده بر خيلى نبات تاريك

صفوت ورنكنه عالمده پشمز ازهار
زهرهٔ عمرينى تابنده قيلار روح بهار

زن اينجون الك كوزل الك آنلى چيچكدر آل باق
باقلم بيلمجه‌مى هانكى خانمجق بولاجق ؟

رددوس ٥ كانون ثانى، ١٣٢٤

على اكرم

قوپرباغده يكى بايدوده آچيلوب قاپانير كوپرو

Nouveau pont-levis à trappe nouvellement inauguré à Copenhague.

يكون نسخه‌ده يازديغمز وجهله ، « تصوير افكار » رفيق محترمز بو كوپرونك رسمنى درج ايتمكله‌برى نسخه‌سنده تمى ايله‌مشدى . تمى؛ واقعى درحال يرينه كتيرمكله رسملى شرحه‌جيلكه متوقب بروظيفه‌يى اجرا ايتش اولبورز . اكر كوپرولرمزك حاليله‌شورسمده‌كى كوپرونك تكملاتى مقايسه ايتك صنعته قارشمى بر حقارت اولمايجغنى پيلسه ايدك « بزم كوپرويه بكزه‌مه‌يور » ديمكه جسارت ايدر ايدك . محترم « تصوير افكار » ، بو رسمك علاقه‌دار اولان مرجعلرجه كورولمه‌سندن بر ثمرهٔ حسنه حصولنى اميد ايدييور . هان جنابحق تأثيرنى خلق ايتسون !

خانملر ايچون

خلاصه عائد مسائل مشكله‌دن : قورسه اقتضاسى

قورسه‌نك استعمالى علينده‌ده بر چوق يازلر يازيلدى ؛ مضرتندن وتهلكه‌سندن بحث اولونارق قادينلره قورسه بر اوماجى حالنده كوسته‌ريلمك ايسته‌نيلدى ؛ قورسه‌يه اعلان خصومت ايچون جمعيتلر تشكيل ايديلدى؛ نطقلر ايراد، مقاله‌لر تحرير ، كتابلر تأليف اولوندى . فقط قادينلرك قورسه‌يه اولان ابتلالرينه ياخود احتياجلرينه باقيكرك بوتون تشبثات مدهشه عادتا عقيم قالدى ؛ حتى قورسه ايچون اعلا براعلان يرينه كلديكى يله ادعا اولونسه واهى اولماز .

مع مافيه لهوعلينده‌دليلرى ذكروه‌نايسه ايتمك اونلردن بر نتيجه چيقارمق شو مصاحبه‌نك صدندن خارجدر . ذاتاً مادامكه قورسه‌دن قورتولامييورز، اوحالده بوقيمتدار جنده‌نمك لزومنى براس واقع كبى تلقى ايده‌رك ثمره‌سز هجومدن فراغت ايله‌مك دها معقول اولور .

قورسه استعمالنده ايكى نقطه. قورسه قولانانلر اولا ايى بر قورسه‌نك هانكى اوصافى حائز اولماسى لازم كلديكنه وثانياً بدنه اصول تطبيق‌والياسنه واقف اولمليدرلر . هرشيدن اول بر نقطهٔ اساسيه اولمق اوزره شونى‌ده خاطردن چيقارمامليدركه قورسه، سنه‌لرك وجوده‌ايقاع ايتدكلرى تخريباتى تعميره، ياخود عطالت وفقدان حركتك توليد ايله‌ديكى نقايص بدنيه‌يى ازاله‌يه خدمت ايده‌مز . قورسه‌دن بويله بر خدمت بكلهمك بلا شبهه صحت بدنى اخلاله راضى اولمق ديمكدر . بر قورسه كيملديكى زمان وجودك هرهانكى برطرفنى آجيتيرسه درحال چيقارمق ايجاب ايدر . زيرا انتخابنده خطا ايدبلش بر قورسه‌نك فيأتى قدر ضرر ايتمك ، بالآخره بو ضرره خسته‌لق مضراتى‌ده علاوه ايله‌مكدن البته اهوندر .

قورسه ايچوده ناصيل اوچورآلمالى ؟ قورسه‌صاتين آلا- جقكزوقت يالكز بلكزك اولچوسنى ويرمكله اكتفا ايتمه‌ملسكز ؛ زيرا كافى دكلدر. بلكه‌كز ناصيل اوچورآلملسكز: اولچوشريتنى بلكزه صاريكز ؛ فقط أنه كوسه‌مك وبك كوشه‌ك اولمامق شرطيله صيقيجه صاراجقسكز. بو اوچوكز هرقاچ سانتيمترو كلمسه اوندن بش سانتيمتروسنى طرح ايدبكز و بقيه‌سنى بر كاغده يازيكز . صوكرا شريتى كوكسكزك الك طولغون‌برى اطرافنه كوشه‌كجه صاروب اوراسنك‌ده اولچوسنى آلكز وبوندن سكز سانتيمترو تنزيل ومتباقيسنى قيد ايديكز. عينى صورتله بلدن اعتباراً اون‌اوچ سانتيمترو قدر آشاغيده قالچه‌نك چوره‌سنى اولچوكز. ايشته بو اوچ دورلو اولچو سزه كفايت ايده‌جكدر . كوكس اولچوسنى آلركن اوطوريور بولونمق دها مناسب اولور ؛ چونكه اوطورما وضعيتنده كوكس دها برله‌شه‌جكندن اولچوسى برايكى سانتيمترو فضله چيقار. قورسه اصطلاحنده « وسعت صدريه» تعبير اولونان شى، بل‌اولچوسيله كوكس اولچوسى بينندوكى فرقدن عبارتدر .

اوچورلر حقنده بر مثال. مثلا بلكزك چوره‌سى آلتش سانتيمترو وكوكس ايله‌قالچه‌لرك چوره‌لرى‌ده برمترو كلدى ؛ بلك اولچوسندن بش سانتيمترو، كوكس ايله قالچه‌نك اولچولرندن‌ده سكزر سانتيمترو طرح ايدرسه‌ك شويله اولور:

بل : ٦٠ — ٥ = ٥٥
كوكس : ١٠٠ — ٨ = ٩٢
قالچه : ١٠٠ — ٨ = ٩٢

ديمكه سزه الوريشلى كلمجك قورسه‌نك بل محلنده چوره‌سى ٥٥ سانتيمترو اولمق وكرك كوكسه، كرك قالچه‌يه طوغرو ٩٢ سانتيمترو رادەسنده كنيشلكى بولونملدر .

هرده كوچك قورسه‌نك ضررى. ظن ايتمه‌يكزكه اصل اولچو كردن دها كوچك برقورسه آلميه‌سكز، شريتلرينى آرالق براقمق صورتيله قولانابيلرسكز؛ خاير! حقيقى اولچودن كوچك اولان قورسه قالچه قيورتمى ايلريله‌ير وآرقايى وياصمى كوسته‌ره‌رك بوتون لطافت اندامى بوزار . بناءً عليه بوقاريده تعريف اولونان اولچوله دقت ايتمك واوكا كوره سپارش ويرمك ازهر جهت شايان توصيه‌در .

قورسه‌نك بوكسكلكى بر قورسه‌نك بلدن آشاغى‌يه طوغرواوزونلغى‌ديوقارى‌يه طوغرو بوكسكلكنى اولچمك ايچون

ایچ‌طرفنده وتام‌بل حذاسنده‌کی طار شریتدن‌اعتباراً آشاغی‌یه ویا یوقاری‌یه طوغرو نه قدر مسافه بولوندیغنه باقیلیر . قور سه‌نك نه قدر یوکسك اولمسی مناسب اولاجغی شکلی بدنه کوره ده‌کیشیر . اکر کوکس بویوك ایسه قورسه کوکسه بر استناداکاه تشکیل ایتمك ، فقط اونی یوقاری‌یه قالدیرمامالیدر ؛ چونکه دها بویوك کورونور . قورسه‌نك آرقا جهتندن یوکسکلکی ایسه بدنك ،لحم اولوب اولادیغنه تابعدر ؛ هیچ نه‌قدر اوزون اولاجغی تعیین ایچون دقت ایدیلهجك نقطه‌لر واردر . قورسه‌یی کییوب اوزرینه باشقا البسه‌علاوه ایتمکسزین بر یره اوطوروکز واوچلو شریتی ایله درت طرفکزدن قورسه‌نك نه قدر اوزاتمامی لازم کلدیکنی تعیین ایدیکز ؛ اوزونلغی زیاده اولورسه اوطوروبچه انسانی راحتسز ایدر ؛ اوزونلغی درجهٔ کافیده اولازسه کنارنده طاشقینلق حاصل اولارق بیچیم بوزولور . شوحالده بر قورسه بحقی الویریشلی قورسه‌یی کییوب قونچه‌له‌یکز . اوك و یان طرفنده صارقان قاچه‌لری چورابه طاقیکز . قاچه‌لر ایچه یرله‌شنجه‌یه قدر قورسه‌یی آشاغی‌یه ایتیکز . صوکرا قارنی قورسه‌نك ایچنه طوغرو او صورتله قالدیریکز که قورسه اونی تضییق ایده‌جکی یرده بالعکس دوشمکدن وقایه ایتسون . آلت طرفده‌کی شریتلری مناسب درجه‌ده صیقوب اوچلرینی قاووشدورارق ، بل قیورغنك براز آشاغیسنده‌کی

بر حسن مشهور

انکلتره‌ده « مایو » قونتلق وق‌عهدینك پکچق میس دافنه بورق

UNE BEAUTÉ RENOMMÉE.

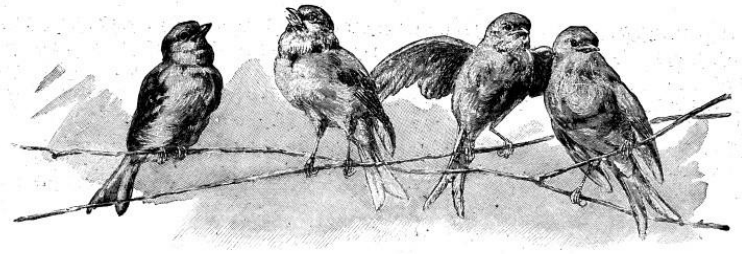
Miss DAPHNE BOURKE, la nièce de l'héritier présomptif de CONTÉ DE MAYO, en Angleterre.

بر وقت قورسه‌نك اوست کنارندن طاشاری‌یه طوغرو ات طاشیامالیدر . دیکر طرفدن قورسه‌نك آرقا جهتی لزومندن زیاده یوکسك اولورسه البسه آلتنده جیفینتلری فرق اولو. تارق چیرکین برمنظره وجوده کتیریر . قولتوق طرفی یوکسك بر قورسه غایت راحتسز قوللانیلیر والبسه‌یی تخریب ایدر .

قورسه‌نك اوزونلغی قورسه‌نك بلدن آشاغی‌یه طوغرو اولمق ایچون نه برساتیم اوزون ، نه ده برساتیم قیصه اولمالیدر .

قورسه ناصیل کییلهجکدر؟ وجوده مطابق قورسه‌یی انتخاب ایتمکدن صوکرا دها ایکنه‌یه شریت چکیرملی . قورسه‌لرده ، بری آشاغیدن دیکری یوقاریدن باشلامق اوزره ایکی شریت موجود اولوب بونلرك اوچلری اورده و بل حذاسنده برله‌شیرلر . شریتلر صیقیلمامش ایکن قونچه‌یه ایلیشدیردکدن صوکرا اوکدن ویا آرقادن باغلایکز . بونی متعاقب اوست شریتلری چکوب یه باغلایکز . فقط نفس آلمق ایچون بر از کنیشلك براقمی اونوتمامالیسکز .

ع . ب .

تزهر حس

کچه‌جکدم بوتون بوکلشندن
ینه قلبمده فیشار آغلایه‌رق ،
ایتمه‌یدك بوقلب جامدی سن
رنك و نور بهاره مستغرق . . .

قورقویوردم که روح محزونم
قاله‌جق بر خزان ایچنده ینه
بو صفای خیالی مدیونم
غنجهٔ قلبکك تمایلنه

رهگذارمده فیض و تابیله
نه قدر نو بهار آچوب صولدی ؛
چوق زمان شوق و ابتسامی بیله
بکا بادیهٔ حزن و یأس اولدی .

هر نفس ، هر ترانه ، هر لمسه
شیمدی بر نشئه‌در جوارمده ؛
بو بهارانی رهگذارمده

خلق و ایقاظ ایدن طبیعتسه ،
اونی حس ایتدیرن وشن ، شاطر
کوستن ، سودیرنده یادکدر .

فائق عالی

مایس ۳۲٤

خانهٔ مرشد الحیران

باشقا قادینلر نه‌لر بولمشلر ؟

چوجوقلره سوت ایچیرمه‌نك چارهسی کوچك چوجوقلره بول بول سوت ایچیرلمه‌سی دوقتورلر توصیه ایدرلر . بو اویله بر توصیه‌درکه آغیزله سویلنمه‌سی هر حالده بالفعل اجراسندن قات قات قولایدر . زیرا بعض چوجوقلرده سوته قارشی بر خصومت واردر ؛ یا هیچ سوت ایچمك ایسته‌مزلر ، یاخود بر ایکی بودومله اکتفا ایدرلر ؛ هر حالده اکثریا بوله سوت ایچیرمك ممکن اولماز ودوقتورك توصیه‌سی اجرا ایتمك ایسته‌ین والده‌لر مشکل بر موقعده قالیرلر . بویله مشکل برموقعده قالان والده‌لردن بری ، چوجوغنه سوت ایچیرمه‌نك قولایلی بولمش . بافکز نه یاپمش ؟ — اوزونجه برصامان صابی یاخود بردودوك ماقارناسی اکثر کونلر أوده قالیرلر . اولری ضرورسز اکلنجه‌لرله اویلامق لازم . صراقی بروالده شو اکلنجه‌لی توصیه ایدییور ؛ دییورکه : « بویوك قطعه‌ده بر بیاض مقوا آلیکز . اوزرینه قورشون قلمیله سوقافلر ، میدانلر ، چارشیلر چیزیکز . رسام اولمکزه حاجت یوق ؛ شویله علی العمیا چیزمك کافیدر . صوکرا سوقافلره و میدانلره چوجوقله برلکده برر اسم قویکز . مصورغزته‌لردن کسیلمش أورسملرینی ، جامع رسملرینی ، باغچه‌رسملرینی ، حیوان رسملرینی برمقوا پارچه‌سنه یاپیشدیروب بونلری‌ده بویوك مقوا اوزرنده‌کی سوقافلرك کنارینه صیرا ایله‌ودیم‌دیك دیزیکز . دیك طورمازسه ضمغله الصاق ایدوب طوردورمق قولایدر . آیشته سزه برمینی مینی شهر وجوده کلدی . یکیدن سوقافلر ، میدانلر چیزیکز ویکیدن رسملر یاپیشدیریکز . أولر چوغالدیقجه شهرلر بویوسکه باشلار . بو مصرفسز اکلنجه ایله چوجوقلرك نه‌قدر خوش وقت کچیردکلری قابل تصویر دکلدر . »

چوجوغکزه مکتوب یازمق ایستهمیسکز ؟ ولوکه اوزون بر مفارقت اولماسون ینه بر والده‌یه چوجوغندن آیریلق کوچ کلیر . مثلا چوجوغکزدایسنه یاخود خاله‌سنه کیتدی ، اورادە بر قاچ کیچه قالاجق دکلی ؟ سنه‌لرجه آیریلش قدر حسرت چکرسکز . لکن قولایی وار ؛ بویوکلر تاصیل حسرتلرینی مکتوبله تعدیل ایدییورلرسه سزده چوجوغکزه مکتوب یازیکز . چوجوق اوقومق بیلمه‌سه بیله ، شیمدی تعریف ایده‌جکم مکتوبی آکلار : رسملی خزته‌لردن مقصدیکزی افاده‌یه الوریشلی برطاقیم رسملر کسوب اویارق مکتوبکزه یاپیشدیراجقسکز . اکر چوجوق اوقومق بیلیورسه اولا برقاچ کله ، صوکرا بر رسم ، دها صوکرا برقاچ کله دها ، ینه بر رسم اولمق اوزره مکتوبی ترتیب ایدرسکز . بوق ، هیچ اوقومق بیلمه‌یورسه مقصدکزی کاملاً رسملرله افهام ایدرسکز . یاخود نزدنده بولوندیغی ذوات چوجوغه مکتوبی اوقومقله برابر رسملری‌ده ارائه ایدرلر . آرتیق درجهٔ موفقیتکز رسملری انتخابده کوسته‌ره‌جککز مهارته متوقفدر .

همر اویون ، همر ایش اشیاسی قارما قاریشیق اولمش بر اوطه‌یی طاتلی بر اویونله چوجوقلریکزه دوزلتمه‌یرمك قابلدر اوطه ایچنده‌کی اشیادن بری ده‌کیشمش اولان برینی ذهناً طوتوکز و چوجوغه اونی کشف ایتمه‌سنی تکلیف ایدیکز . بالطبع سزك ذهناً طوتدیغکز شیئی چوجوق درحال بولاماياجقدر . « کبریت قوطوسی‌می ؟ ، ساعت‌می ؟ ، سوراحی‌می ؟ الخ . . . » دیه‌رك بر چوق سؤالر صوراجقدر . آیشته چوجوق بو سؤالرك صوردیغی هر بر سؤالنده موضوع بحث اولان اشیایی پی‌درپی یرلی یرینه قویمغه مجبوردر ؛ تا سزك ذهنکزده‌کی شیئی بیلنجه‌یه قدر . عقلکزده طوتدیغکزی بیلدیکی زمان او شیئی سز دوزلتمه‌جککسکز و صوکرا ینه ذهناً دیکر بر شی طوتوب نه اولدیغنی صوراجقسکز . بو وجهله هم اکلنجه‌لی صورتده اوطه‌یی دوزلتمش ، هم‌ده چوجوغه بر تنظیم اشیا درسی ویرمش اولورسکز .

ع . ب .

بر کیه نوالتی
Une Robe du soir en crêpe olive avec cuirasse garnie de pailles. Jupe plissée.

خانمنه ایجون

قادینك موقع اجتماعیسی

ماضیده ، حالده ، استقباله . . .

بشریتك برركن مهمنی تشكیل ایدن، جمعیتلرك بقاودوامنده مهم بر وظیفه‌یی حائز اولان قادینك موقع اجتماعیسی اوزون مدتلر تنزیل ایدیلش، حدیقهٔ مكونات الك لطیف والك رنكین بر شكوفه‌سی اولان بو مخلوق ظریف لایق اولدیغی اهتمامات بك دونمنده، عادتا خس وخاشاك آراسنده تربیه ایتدیریلش، بشریت عصرلرجه مدت قادینك وفا، دیانتك خصائص عالیه‌سندن، وظائف حقیقیه‌سنك قیمت واهمیتندن غافل قالمش ایكن تكامل نسائی حال حاضرده بوحقیقتی احاطه‌یه، بواهمیتی ادراكه طوغرو متوجه بولونیور . مادیت ظریفه‌سندن زیاده حساس وقابل تأثر اعصاب ایله، بو اعصابك قابلیت تأثریه‌سی نسبتنده جوال بر ذكا ایله، بشریت متفكره‌یه قیمتدار وعالی ترلر ایلاد ایده بیله‌جك فعال بر دماغ ایله مجهز اولان قادینك معنویاتی، فكرانیاتی تنیده اعمال ایتمكله، قادینه موقع حقیقیسی ویرمه‌مكله بشریت رجلیه وراجه‌یی خودبینلكله اتهام ایده‌رم. وهر حالده بشریت متمدنه بو غفلتنك، بو خودبینلكسنك جزاسنی طریق تمدنده برخیلی مرحله كری قالمقله چكمش وآتیاده دها اوزون مدتلر چكه‌جكدر.

غریبدر كه حیوانات ندیه‌دن انسانه الك قریب اولان زمره‌لر قادینلرنی بوكسك برموقع احترامده بولوندورورلر؛ اركلكاری بونلره خادم‌در، بونلری مدافعه ایله مكلفدر. بعض ابتدائی جمعیتلرده جاری اولان « مادری قلانلر » ده یعنی نسبت امومیه‌یه اصولنده — كه اولاد والده‌یه نسبت ایدیلیر ووالده‌دن توارث ایدر — بوتون اركلكلر قادینی مدافعه ایدر، قادین بوطرز اجتماعیده ذی نفوذ وقدرتدر . بو قبیل جمعیتلر چینده فوش سلاله‌سنه قدر پایدار اولدقلری كبی الحالة هذه هندلرده، آدامان آطه‌لرنده وقالیفورنیاده جاریدر .

مع التأسف بو شكل اجتماعی اشكال اجتماعیهٔ ابتدائیه‌ده برانحراف واستثنا تشكیل ایده‌جك درجه‌ده نادردر. ازمنهٔ قبل التاریخیه‌ده بر آدم بر ویا بر فاج قادینی حیله و یا قوته الله كچیریر، بناءً علیه اركك ثمرهٔ فتوحاتی و بونلردن متولد اولانلری محافظه مجبوریتنده بولوندیغی ایچون اونلره خانه‌سنك اداره‌سی، غداسنك احضارینی، اولادلرینك تربیه‌سنی براقارق صید ویا حربه عزیمت ایدر .

ایشته ازمنهٔ قبل التاریخیه‌ده قادینه تخصیص ایدیلن بو موقع ووظیفه بیكرجه سنه‌دن بری همان آزچوق اوموقعده طورمش، قادینلرك خط تكاملی بوساحه‌ده همان هیچ برانحراف ارائه ایتمه‌مشدر. قادینك بو حیات اسیرانه‌سی، اقوام ابتدائیه‌یی ایجا ایدن حرب وضربه اشتراك ایتمه‌مه‌سی، اركلكك ممالك متمدده‌یه تأثیرات اقلیمیه‌یه معروض بولونماسی قادین ایله اركلكك بینلرنده اهمیتلی بر نسبت حاصل ایتمش وقانونلری اداره‌ایدن قوتلی اركلكلر صرف فكر اقتصادی ایله فیز اولادلرنی قتل واعحاجتیادنی تأسیس ایتمشلردر.

بو نقطهٔ نظردن باقیلینجه اسلامیتك تعدد زوجات خصوصنده‌كی مساعده‌سی، بوتی شرائط سائره ایله برابر زوجات متعدده‌یی اكسا واتفاق اقتدارینه تعلیق ودیكر طرفدن عددینی تحدید ایتمه‌سی ایله بو مسئلهٔ اقتصادیه‌یی اك طوغرو برصورتده حل ایتدیكی تظاهر ایدر .

بشریت دورهٔ ابتدائیه‌سنی ترك ایله بجر تمدن انقلاق ایتدیكی زمان اقوام متمدنهٔ ابتدائیه‌ده قادینك موقعی چوق تبدل ایتمه‌مش، قادینلق ازمنهٔ متقدمه‌ده اقوام شرقیه‌ده عادتا مرتبهٔ اسارتده قالمشدر. هندستانده قادینك پك كوچوك یاشده تأهل مجبوریتی قادینلغك اهمیتسزلكی، جهالتی واقتدار سزلغی نتاج ایدر. اودرجه‌ده‌كه كنج طوالرك زوجلریله برابر احراق ایدیلمه‌سی اصولی انكلیزك ممانعتنه رغماً حالا بر دوام اولمه میالدر. مانو قانونلری قادینی دون عد ایدر ، كندی حالنده براقیلیرسه انسانك باعث فلاكتی اولاجغنی ایرادایلر. ژاپونیاده وچینده زوجه‌لر توارث بیله ایتر، اركك اولادلریله وزوجلریله بیك یه‌منلر. اقوام قدیمهٔ متمدنه آراسنده یالكز مصرلیلر اوائل تشكلرنده قادینه حرمت و رعایت ایدرلر . مصرده قرالیچه‌نك نفوذی قرالدن زیاده ایدی ؛ ازدواج مقاوله‌لرنده زوج زوجه‌سنه اطاعته یمین ایدر ایدی؛ مع‌مافیه بوده بیك چوق دوام ایتمه‌مش، بر امر نامه ایله بو اصول منفسخ اولمش، قادین موقع اهمیتدن اسقاط ایدیلشدر . كویا یانده، قالیفورنیاده ، مكسیقاده و حالا لیوونیا ایله زویدرزه ساحلنده اثری محسوس اولان اركلكك «قولوجقیاتی»عادتی. یعنی قادینك طوغرور طوغرماز آیاغنه قالقارق زوجك خسته لوخوسه وضعیق آلاسی قادینه بر اثر معاونت وحرمت اولمقدن زیاده نسبت امومیه‌نك نسبت ابویه‌یه انتقالی صیراسنده بونی تسهیر ایچون اختیار ایدیلش بر اصولدر . لوخوسه قادینك زوجته بو صیرادە خدمتله مكلفیتی نه یوبوك مشاق ومشاغه سوق ایدیلدیكنی اثبات ایدر . یونانستان قدیمده قادین خانه‌سی داخلنده ساكتانه بر حیات امراریه مجبور ایدی. برارككه قادین دینك تحقیرك الك بویوكی تصور ایدردی . زوجه یا فاچیریلیر، یاخود پدرندن صاتین آلینیردی. مع مافیه عقلی «میزروا» ده ، حسی «وه‌نوس» ده فضائلی «دیانه» ده تمثل ایتدیرن بو قوم صنایع نفیسه‌ده ودیانتده قادینه بر موقع شرف وعالی بخش ایتمشدر.

ساده‌لك ایچنده احتشام : بر قبول توالتی
Une Elégante Robe de Réception

رومادە ایسه قیزاولاد برمتاع كبی صاتیلیر ، پدرك بونك اوزرنده حق حیات ومماتی واردی؛ حتی قیزینك زوجی اوج سنه غیبوبت ایدرسه ایكنجی دفعه اولارق باشقه‌سنه تزویج حقنده‌ده مالك ایدی .

باربارلر تزدنده قادین درویدلری (راهبلری) بویوك برموقع احترامی حائز ایدیلر. ذاتاً باربارلرك اكثریسی « مادری قلان » حالنده تشكل ایتمش ایدیلر .

خریستیانلق قادینك موقع اجتماعیسنی اعلا ایتمه‌مش ، اسارتی برقات دها تشدید ایتمشدر. یونان قرون‌وسطاده زوجی حربه كیدن قادینك مشغولیتی شاتوده تنها برحیات امرارندن عبارت ایدی. سه‌نیورلرك حائز اولدقلری « ایلك ایله» زفاف » حتی حالا بونك اموال سائره‌سی كی بر مال عدایدیلدكلرینه دال ایدی. مع مافیه اهل صلیب محاربات مدیده‌سی صیراسنده قادینلر شاتوده شاعرلری قبولی ایده‌رك آنلردن اوكرندكلری شعرلر، تاریخلرایله تمیهٔ فكره مجبور اولمشلردی .

و ایشته بو حال قادینك صرف بر زینت یتیه وبرحسن مجرد حالنده‌دكل، بلكه فكری تنویر وتهذیب صورتیله‌ده ترقیسی لزومنی تولید ایتش اولیوردی كه بونی متعاقب تأسس ایدن قرون وسطی «مجالس محبت»ی و دها صوكرا « صالون » عادتی سبیله قادینلرك ارككلرایله اختلاط مجبوریتی ، قرون جدیده‌نك مبشری اولان انقلابات فكریه و ادبیه‌نك قادینلر اوزرنده اجرا ایتدیكی تأثیر مخصوص آرتیق عالم فكریی یالكز ارككلره منحصر براقمایارق قادینلرده‌ده بر تكامل فكری دوری احداث ایتمشدی .

اقصای شرقدن باشلایارق اوروپاجمعیات متمدنه‌سنه وارنجیه‌یه قدر هر جمعیتده آز چوق آرتیق قادین ده جمعیتك برعضو متفكری اولمق جهتیله ترقی فكریه ، ترقی علمیه ارككلرایله برابر خادم اولمق ، اونلرك حائز اولدیغی حقوق وصلاحیتلردن استفاده‌ایتمك امانی حاصل ایتدی. واوروپاده قادین ، اسكیسی كی جاهل دكل، فقط منورالفكر اولانلر قادین طبیعی بوندن صوكرا حقوقنی طلب ایتمكه باشلادی .

اسلامیت قادینی تصرفات مالیه و ملكیه جهتندن زوجنك خودندن قطعیاً خارج براقمقله قادینلق تاریخ تكامل حقوقیسنده بویوك واهمیتلی بر خطوه آتمشدر. حال بوكه اوروپای غربی بو درجهٔ تكامله آنچق اون اوچ عصر صوكرا واصل اولمغه چالیشیور. فی الحقیقه بر دریای ریك ورماد ایچنده بوغولوب قالان توارغلرك بیله شبهه‌سز اسلامیتك تأثیر نفوذیله، قادینه عصرلردن بری بخش ایتدكلری تصرف املاك حقنی شمدی اوروپانك آنچق برقاچ قانون مدنیسی تأمین ایتمشدر .

فقط حال حاضرده قادین ، نه برزیت صرفه‌در، نه پدرینك كندی اوزرنده برحق حیات و مماتی اولان روما قادینلرده، نه‌ده قرون وسطاده حكمدارك واسطهٔ تسكین هوسانی اولان جم اسیرلرده ؛ شمدیكی قادین مساعیٔ مادیه‌سیله ، مساعیٔ فكریه‌سیله جدال حیاته قاریشمش اولدیغی ایچون جمعیتدن حقوقنی، وظائفنی شدتله طلب ایدیور وعالم اجتماعیده ارككلر كبی قانلی اختلالار ایله دكل ، بلكه لطیف و سحار آغزندن

نثار ایتدیکی زواهر معقولات ایله آرادهکی فرقك تسویه‌سنی تکلیف ایدییور . سنین اخیرده «سوفراژت»لرك مطالب و مهاجمات شدیده‌لری غرب قادینلغنك عالم فکری و صناعیده احراز ایتدیکی موقعه نسبتله لازم الحل و التدقیق بر مسئله شکلی آلمشدر . بو مسئله‌نك عهد قریبده قادینلر لهنه حل اولوناجغندن شبهه ایتمك ، شیمدی یوتون شدتیله انبساطه میال اولان ترقیات نسوانیه‌یی کورمه‌مك ، طرف طرف تجلی ایدن دهاء نسائیدن بخبر اولمقدر .

ترقیات نسوانیه‌نك بو انکشافی شبهه‌سز که بشریتده بر انقلاب جدید حاصل ایده‌جك ، شیمدیه قدر نصفی عاطل وبی تفکر اولان بشریت فعال بر عنصریتك حال‌عطلتدن طریق فعالیته داخل اولماسیله باشقا بر رونق اکتساب ایله‌یه‌جکدر . اونك ایچون‌در که جمعیت عثمانیه‌منك بر منبع تکمیلی ده قادینلقده اولدیغنی اونوتمایالم ؛ کنج تورکیانك حیات آتیه‌سنك زندکیسی قادینلریمزك ترقیات فکریه ومادیه‌سنه مربوط اولدیغنه اعتقاد ایدرم ، وبو مقصد علویه طوغرو قوشالم . . .

ادرنه — حزیران ، ١٣٢٦

بدیع نوری

میس هه‌لن غود
Miss HELEN GOULD

میس مه‌جوری غود
Miss MAJORY GOULD

متناقصه نظرنده ایکی همشیره

بو ایکی همشیره آمریقا میلیونرلرندن میستر جورج غودك کریه‌لریدر . فطرةً آرالرنده بر عدم مشابهت واردر : میس مه‌جوری آورووپالی براصیل‌اده ایله ازدواج ایدرك بر قاچ میلیونلق جهازیله‌برابر ویرمش ، حالبوکه میس هه‌لن کندی میلیونلرینی مقاصد انسانیتکارانه‌یه وقف وتخصیص ایتمشدر . مع هذا اخیراً غزته‌لر یوقاده جاذبهٔ ازدواجه نهایت قاپیلدیغنی اشاعه ایتمشلر .

Ces deux sœurs sont les filles du millionnaire Americain Mr. George Gould. Par leur caractère, elles sont diamètralement opposées : tandis que Miss. Majory se lie à un noble du Continent avec ses quelques millions de dot Miss Hellen consacre les siens aux œuvres de charité .

تیاترو

مؤلفی: ویلیام شکسپیر مترجمی: عبدالله جودت

(مابعد)

کیت ، شورادہ سرولك آلتنده یات ، قولاغکی زمینك اوزه‌رینه قوی . مزار قازیلا قازیلا زمینك سطحی اوقدر خفت وطنت کسب ایتمشدرکه آیاغنك سسنی سکا ایشیتدیرمکسزین فرد آفریده‌نك مزارلره کیره‌بیلمه‌سی ممکن دکلدر . برکیمسه‌نك تقرب ایتدیکنی ایشیدیر ایشتمز ، بر ایصلیق ایله بنی خبردار ایت . ویر بکا شو چیچکلری ، امر ایتدیکم شیء یاپ ، کیت .

یاور — بومزارلقده یالکز قالمقدن بکا دهشت کلیبور ؛ بونکله برابر بورالرده طولاشاجغم .

چیقار

پاریس — دایر چیچك ، فراش ازدواجکه چیچکلرصاچیبورم . سینه‌سنده ایدیتك نمونهٔ کمالی مندرج بولونان روح لطیف ، ملائك ایله همجنس اولان‌دایر ژولیت ؛ محبتمك بو صوك حرمتی قبول ایت . ذی حیات ایکن‌سنی تعظیم ایدییوردم ، وفات ایتدك ، شیمدی بو ماتمی اخلاص وعبودیتله مزاریکی تزیین ایتمه‌یه کلدم . (یاور ایصلیق چالار) یاورم ، پریسنك کلکده‌اولدیغنی خبر ویریور : کیجه‌این‌بورالرده دولاشان هانکی ملعون اولاجق ، هانکی ملعون آیاق بورالری کیجه‌این چیکنه‌یور ؟ وظائف حزن انکیزیمی ، محبت صادقه‌مك آیینی اخلال ایتمك ایچون‌می کلیبورلر ؟ نه دیمك ، هم‌ده‌برمشعله ایله؟ ای کیجه ، برلحظه‌بنی ظلمتلریکك ایچنده کیزله .

رومه‌ئو واللنده مشعله ، برقازمه‌الچ . بولونان بالتازار کیریور

رومه‌ئو — ویر بکا شو قازمایی ، ویر بکا شو ده‌میرمانیوه‌له‌یی . آل شومکتوبی وبارین‌علی‌الصباح پدریه تسلیم ایتمه‌یی اونوتمه . ویر بکا مشعله‌کی ، سکا امر ایدییورم ، حیاتکی سورمه‌ك ، هر نه ایشیتیرسه‌ك ایشیت ، هر نه کورورورسه‌ك کور ، اوزاقده ، برطرفده طور . راجقسك ؛ تصمیماتی اثنای اجراده بکا مانع اولماياجقسك ؛ مونك بویاتاغنه اینیشم پرستیده‌مك ملاح وجهیه‌سی بردفعه دها تماشا ایتمك ایچوندر ؛ فقط الزیاده مقصدم ، حسنز پارماغندن قیمتدار برحلقه‌یی ، بر استعمال معزز ایچون محتاجی اولدیغم بر حلقه‌یی آلمقدر . ثمه ، هایدی چکیل ، دفعاول . بر

رومه‌ئو — بکا صداقتکی بویله‌لکله اثبات ایدرسه‌ك ، آل شونی . یاشا وبرخوردار اول . الله‌ه ایصمارلادق ، صادق اوشاق .

بالتازار — صادق اولدیغم ایچون‌درکه بورایه یاقین بر برده کیزلنمك ایسته‌یورم . نظرلری بنی دهشته غرق ایتدی ، تصمیماتندن قورقویورم .

چیقار

رومه‌ئو — سن ، ای ورطهٔ مستکرهه ، ای زمینك أك زیاده قیمتدار اولارق مالك اولدیغی وجودی بلع ایدن معدهٔ موت ، ایشته بو صورتله ، سنك چوروك چکلریکی آچیلمایه زورلایورم و حال وبأسمله بوغازیکه دها زیاده غدا طیقمق ایسته‌یورم .

تره‌نك قاپیسی قیرلر

پاریس — بو ، او ، او مغرور مونته‌کو ؛ ارتحالی دایر ژولیه‌نك احتمالاً ، سبب وقاتی اولان برادر زاده‌مك قاتلی منفی مونته‌کو ؛ جنازه‌یه برحقارت لئیمانه‌ده بولونمق ایچون بورایه کلییور . یاقالایاجغم اوفی . — سعیات کافرانه‌که ختام ویر : ممانده‌ده انتقام تعقیب اولونابیلیرمی ؟ آچلماق محکوم ؛ سنی توقیف ایدییورم ، تسلیم اول وآرقام صیراکل ، زیرا سن ثوللی‌سك .

رومه‌ئو — أوت ، ثوللی‌یم وبوراده ثوللك ایچون بولونو‌یورم . دلی‌قاتلی ! مأیوس بر آدمی تحریك ایتمه ، قاچ‌بورادن ، براق بنی . شو امواته باق ، اونلرك منظره‌سی سنی تدهیش ایتسون . رجا ایده‌رم ، دلی قاتلی ، بنی تهوره سوق ایده‌رك دوش معصیتمه برکناه دها یوکله‌مه . اوح ! دفع اول . الله‌ه قسم ایده‌رم که سنی کندیمدن زیاده سوه‌رم ؛ زیرا بورایه ؛ کندی نفسم علیهنده مسلح اولارق کلدم . آرتیق بنی براق . چکیل ، ویرمجنونك مرحمتنك سکا قاچمایی امر ایتدیکنی سویله .

پاریس — سنك متفرعانه‌حدتلرینی استحقار ایدییورم و سنی بورادہ بر جانی یاقالار کبی یاقا لایورم .

رومه‌ئو — دیمك غوغا ایتمك ایسته‌یورسك ؛ ثه پك‌اعلا ! دلی‌قاتلی ، کندیکی مدافعه ایتمه‌یه‌باق !

اوروشورلر ! پاریس دوشر

یاور — آمان یارب دوکوشیورلر : ضبطیه آرایایم .

پاریس — آه ثولدم . اکر سنده هنوز بر آز مرحمت وارسه مزاری آچ ، بنی ژولیه‌نك یانه یاتیر .

تسلیم روح ایدر

رومه‌ئو — واللهٔ بونی یاپاجغم ؛ مه‌رکو . سیونك برادر زاده‌سی ، نجیب قونت پاریس ، براق ملاح وجهیه‌کی کورهیم — منیح روحم ، کندیسنه دقت ایتمه‌دیکی کوره‌یم ، بولده ، بالتازار بکا نه دیدی ایدی ؟ ظن ایده‌رم‌که ، پاریس ژولیه‌تی تزوج ایده‌جك ایدی ، دیدی . بکا بونی‌سویله‌مه‌دیمی ؟ یوقسه رؤیامی کوردم ویاخود ، بالتازارك ، ژولیه‌تدن بحث ایتدیکنی ایشیده‌رك مخیله‌مك هجراتیی بکا بو فکری القا ایتدی ؟ ای ، سن‌که اسمك کتاب فلاکته اسمله برابر یازیلمشدر ، ویر الکی بکا سنی شرفلی بر مزاره دفن ایده‌یم . نه دیدم ؟ بر مزار ؟ خایره ، کنج بدبخت ، بو بر جنت‌در : زیرا اورادہ ژولیه‌ت یاتیبور ؛ وشمشهٔ جمالی بو قبه‌یی نور و شطارتله طولدوروبور . پاریسی تربیه یاتیرر انسانلر بیچه دفعه‌لر ثولومی‌برنور مسرتله استقبال ایتمشلردر ! ثولومك برق‌مبشری‌تسمیه اولونان‌نور ، یودر . اوح ، بو اسمی متحسس‌اولدیغم حسیاته ویره‌بیلیم — ای پرستیده‌م ، زوجم ! أنفاسمك آب حیاتی أمش اولان‌موت ، حسن‌وجمالمك اوزه‌رینه هنوز اجرای تأثیر ایتمه‌مش . حسن وجمالك ، دوداقلرکده ، کل یاناقلرنده‌کافهٔ ملاحکده‌مالاشمشمه‌سی محافظه‌ایدییور ، موت سنی کاملاً تسخیر ایتمه‌مش . — تیبالت ، ایشته اورادہ قانلی کفنك ایچنده یاتییورسك ! سنك حیات شبابکی ، عینی أل ایله ، بر لحظه‌سنك دشمنك اولان آدمك حیات شبابی محواتمکدن دها بویوك اولارق سکا نه لطفده بولونابیلیرم ؟ عمیجه زاده ، عفو ایت بنی . — ای سوکیلی ژولیه‌ت ، بچون حالا بو قدر تردد متجسسانه سوقیله‌اجرا سنی تصمیم ایتدیکم بتمی آکلامدی اوزه‌ره کیری دونو ، کایرسه‌ك ، خدا حق ایچون سنی پارچه پارچه ایدر ، بوآچ مزارلقه دیلملریکی صاچارم . ساعت ، محل ، پروژه‌لرم ، هپ وحشت ودهشت پرور ؛ آجیقمش قابلانلردن ، جوشقون‌ده‌کیزلردن دها زیاده مدهش ، دها زیاده بی‌رحمانه . بالتازار — کیدییورم ، سه‌نیوره ، سنی‌هیچ تعجیز ایتمم .

صحیفه — ۲۳۶

شهبال

عدد — ۳۶

خانملر ایچون

اوالیشلری

خالیلر اوزرینه مرکب دوکوملهسی نادر بر شی دکلدر. نادر بر شی وارسه اوده مرکب لکهلرینك خالیلردن تمامیله ازالهسنه موفقیتدر. بز بر تدبیر توصیه ایدهجکز، برکره تجربه ایدیکز: اکر مرکب تازه دوکولمش ایسه لکهنی درحال سوت — ثاوده، ایچدیکمز سوت — اله یقایاجقسکز. لکه تمیزلندیکی زمان سوت قوقوسنی دفع ایتمك ایچون بر کره ده صابونلو صو ایله سیلهجکسکز. شاید مرکب لکهسی اسکی ایسه اوزرینه بر از بنزین، یاخود پترول دوکوب ایچنجیه قدر بکلهیکز؛ بر قاچ ساعت صوکرا اوراسنی ایچه فیرچلاییکز و لکهنك زوالی متعاقبده صابونلو صو ایله سیلکز. بو چارهلری بکنمهدیکز تقدیرده باشقا بر شی توصیه ایده یلهرز: مرکب دوکولور دوکولمز اوزرینه بولجه طوز — عادی مطبخ طوزی — ثمکیکز؛ طوز بر چارپمك قدر لکهنك ثوستنده قالسون؛ صوکرا فیرچلاپارق تمیزلهییکز. آرتیق بو قدر مساعیه قاوشی لکه عناد ایتمز، صانیرز.

سونکرلر اسکیدیکی زمان کثرت استعمالدن پورسوبهرك بر یاپیشقانلق پیدا ایدر. بوبله سونکرلری تمیزلهمك و دیریلتمك ایچون اونلری بر قاب ایچنه قویوب اوزرینه بره یاریم نسبتده صو ایله قاریشدیریلیش سیرکه دوکلی و بر ایکی ساعت علی حاله براقلی. صوکرا سونکری بر قاچ دفعه صیقوب یئه طالدیرمق صورتیله سیرکهلی صو ایچنده یقایارق نهایت صوغوق صو ایله چالقامالی.

سجاده، خالی، مشمع کبی شیلری یره چاقق خصوصنده غایت کنیش باشلی. فقط نسبةً قیصا بوبلو چیویله احتیاج واردر. حالبوکه بوبله چیوی هر زمان بولونماز؛ بناءً علیه اکثریا مشین پارچهلرینه کچیریلش نعلین چیویلری قوللانمق عادتدر. نزاهت و ظرافت طبع اربابنی، شیمهسز، ممنون ایدهمهیهجك اولان بو مشینلی چیویلر برینه بز شیق بر واسطه تعریف ایدهجکز: رسم چیویسی دیلیلن و رسملرجه کاغدی آتلنلی تختهسنه ربط ایچون قوللانیلان یاصهی چیویلرك برجنسی واردرکه تیلرنده برر چاتلاق بولونور. ایشته بو جنس چیویلرك چاتلاغنه ایستهنیان قطعهده عادی چیوی کچیریلهرك خالی کلیم ویا مشمع اونلرله یره چاقیلیرسه هم مشین پارچهسنه حاجت قالمقسزین طریف بر شکلده مقصد حاصل اولور، هم ده لدی الحاجه چیقاریلق ایستندیکی زمان رسم چیویسنك کنیش قاعلی مساعد بر طوتاماق وظیفهسنی کورور.

تمیزلکه مراقبی اولان خانملر طعام ماصهسی اوزرنده طوران طوزی ثوستاری آچیق طوزلقلره قویمایوب قاپاقلی و قاپاغی ریکدان کبی دهلیکلی طوز-لقلره وضع ایدرلر. لکن بو نوع طوزلقلرك بر محذوری واردرکه اوده ذاتاً جالب رطوبت اولان طوزك آز زمانده بر یخی حالنه کلهرك دهلیکلردن دوکولمهمهسیدر. طوزلك بوبله تم قاپماسنه مانع اولا-جق الك قولای چاره ایچنه بر از نشاسته قاریشدیر-مقدن عبارتدر.

جامامشیرلرمزه بر رنك نظافت و برمکه خدمت ایدن چیویدك فائدهسی بوکا منحصر دکلدر؛ هر دورلو اوانی، معدنیدن تمیزلهیوب پارپل پارپل پارلاتمق ایچون ده چیویله استعمال ایدیلهبیلیر: کوموشدن، آلتوندن، یاخود دیکر برمعدندن معمول وقارارمش اشیانی رونقدار بر حاله کتیرمك ایچون بز از صوده ایصلاتیلمش چیویله اونلری سیلمك کافیدر.

قطیفه قوماشاری تمیزلهمك ایسترسهکز، اولا تمیز بر فیرچا ایله توزینی آلیکز؛ صوکرا قطیفهنی دوز بر ماصه اوزرینه یایوب، تویلرینك یاتدیغی طرفه طوغرو، بر از کهنك ایله سیلیکز. کهنك ایصتیلمش وکوزلجه قورو تولمش اولمق لازمدر. بوکهنك سیلینمکدن کیرلندیکه دهکیشدیریلیر.

آل ایشلری

برنجی رسمده زده کوردوان ساده و شیق کر قرمه وزیتونی رنکارنده صاغلام قوردون ایکندن ثورولمشدر. آل ایشلرینه بوسبوتون یابانجی اولمایان قارشلریز یالکز شکلاره باقمله بوتون تفصیلاتی آکلایاجقلردر.

ایکی قاتلی قوردون ایکنك قرمه و زیتونی رنکارندن اوچ متره یوینده اون درت چفت صاپ حاضرلارسکز. صوکرا بونلری، کنارده درت صاپی زیتونی و اورتاده آلتی صاپی قرمه اولمق اوزره، ترتیب ایدوب ایکنجی رسمده تطبیقاً افقی وضعیتده طوران اوچ صاپ قوردون ایکنه باغلارسکز. رسمدهکی اقسام فرعیهنك اشکالندن واضحاً فرق ایدیلهجکی وجهله، اوتالر و چیچکلر کنار دوکومیله زنجیر دوکومندن تشکل ایتمشدر. کنارده کی کوچك قیوریلمك هر بری آلتی زنجیر دوکومندن مرکبدر. کر ایسته نیلدیکی قدر اوزون یاپیلابیلیر. بالطبع قوردون ایکنك ذکر ایتدیکمز ایکی رنکدن ماعدا آلوانی ده انتخاب ویکدیکریله مزج اولونمق ممکندر. شاید قوردون ایکنك صاپی بیتر، قوپار و یا دیکر هر هانکی بر سیله یکی بر صاپ ثمکلمك لازم کلیرسه ثمك بری دوکوملردن برینك ترسنه تصادف ایتدیریلهرك اوجلری کورونمیهجك صورتده ایکنه ایله دیکیلیر. کر اکال اولوندیغی زمان یئه قوردون ایکلرینك اوجلری کاملاً دیکیلیر و کرمه بر مناسب طوفا طاقیلیر.

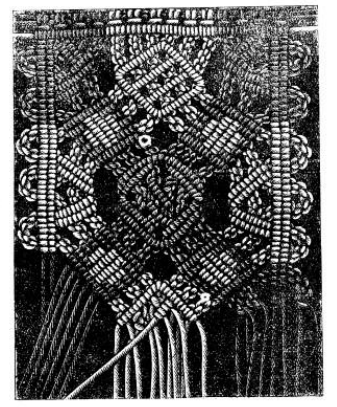
یکی بیمکار

آلتی بارداق طاتلیسی. — آلتی پارماق طاتلیسنی بلکه بیلیرسکز. فقط بز سزه آلتی پارماق دکل، آلتی بارداق طاتلیسی تعریف ایدهجکز:

۱	چای بارداغی طولوسی	رچل	
۱	»	»	توز شکر
۱	»	»	اون
۱	»	»	قیزارمش اکمك اوقاغی
۱	»	»	اچه قیمیلمش ایرچ یاغی
۱	»	»	قیمیلمش چکردکسز قودو ثوزوم

کوریپورسکزکه آلتی چای قدحی طولوسی مواد مختلفهدن وجوده کلدیکی ایچون اسمی «آلتی بارداق طاتلیسی» اولمش. بو مواد مختلفهنی حاضرلادقدن صوکرا بایلاجق شی اونلری بریرینه قاریشدیرمقدر. بر طرفدن ده بر مقدار صیجاق سوتك ایچنده یاریم چای قاشیغی مقداری قاربونات دو صود حل ایدرسکز (بیقاربونات دو صود دکل). بو قاربوناتلی سوتی او قاریشمش مواد مختلفه ایچنه قاتارسکز. آرتیق پشمك زمانی کلشدر، هپسنی بر پاسته تخرهسنه قویوب ایکی ساعت قدر براز خفیف آتشلی فرونده قیزارتیرسکز. ایشته سزه قولای ولذیذ بر طاتلی!

رسم — ۱

رسم — ۲

کمربکدی کنه بکز یاباجه سکز

(بو صحیفهدهکی «آل ایشلری» فقرهسنده تفصیلاتی واردر.)

Une ceinture en Macramé.

میلیونر محرمه میس واغ-ستاف

میس الفرده واغستافی، امریقالی میلیونر معمودهفردن بریدر. «آلسه-سیس» نامیله یازدیغی بر تیاترو اخیراً نیویورق تماشاکاهلرنده بیوك بر موفقیتله اوینانمشدر. محرره، بوکتابی اوچله رومان شکلنده یازمش ایکن تیاتروجه تحویل ایچون بر چوق طرفلردن مراجعت و مطالبات وقوعیولدیغندن نهایت اویون حالنه افراغ ایدهرك اوینانمقه موافقت کوستر مشدی.

Mme Alfred Wagstaff, la millionnaire de New-York, qui vient de publier une pièce poétique très applaudie sur la scène américaine.

کورور . و بر چوق مساکنك طامامی سوقه‌در . بر یولجی ایستر و مراق ایدر ایسه عائله‌لرك اك کیزلی مشاغل پیشه‌سی ساعتلرجه سیر ایده‌بیلر .

او کون ارادمی آیاقلرینك کیف و اختیارینه تسلیم ایتمش کیدرکن دربتردن جیقان بر نالهٔ مزدحم ایشیتدم. بو سسلر طاغی اوستندن کچمکده اولدیغم اودن کلیوردی. أوك قاپوسی بولوب ایچری‌یه کیردم. بو اولدقجه واسع ، جیپلاق و مقسی‌برحاولو ایدی: مانغدار اولسون اولماسون، هپ سیاهپوش قادینلر ، برقسمی آیاقی صاریقلی ، بر قسمی سیاه کیمه‌لی و هپسی سیاه عبالی ارککلرله‌طولو بر حاولو. یره برتاقیلمش قوجه‌شلر ، طولی بوقلره اینن قویو ماتملی کوملکلی و ینه سیاه عبالی . غایت طاغنیق صاچلی ، غایت اسمر ، غایت چیرکین کنجمی ؟ اختیارمی؟ فرق اولونماز ، اوچ قادین او چیپلاق و جامه تابوتك باشنده متوفانك فضائیله ایتام و زوجاتنك معروض بولوندقلری مصائبی صایه‌رق و آغلایه‌رق، هم دسته‌دسته صاچلرینی یولیوردلر . هم آرا صیرا برلردن آووجلرله طوپراق آلدرق کندی باشلرینه طوغری صاووریوردلردی. و جامعتده بو اوچ قادینك قیصیق سسلرله اوقویدیغی مرثیه‌لر، سویله‌دیکی سوزلر ، اعاده ایتدیکی یاشلر وتأثرلرله نوبت بنوبت جوشیور و یاکلکز کوزلرینی سوقاق قاپوسندن قادینلره دیکن بر فاج سرسری کوچك قویروقلرینی صالا یه‌رق سکوت وحیرتله باقموردی. بن ده اوکیرلی غلبه‌لکه قاریشدم ، و بهین ایده‌رم که متوفانك اك یاقین اقربالرینی داخل اولدیغی حالده، هپسندن زیاده آغلادم.

بوحال نه قدر دوام ایتدی، بیلمم. بر آرالق اورادمکی ارککلردن برقاچی تابوتی قالدیرارق، ینه برقاچ ارکك طوتمقده اولدیغی برنعش آغاجنك اوستنه قویوب صیم صیقی باغلادیلر. اوستنه ده — یشیلمی؟ سیاهمی؟ بیلمم ، هر حالده ماتم آلود — بر اورتو چکیلدی . متوفانك آبانی صاریقلی قسی‌ده تابوتك باش طرفنه برلشدیردیلر . و کیتدیلر .

توجه کر خاتملر جنازه‌نی تعقیب ایتمه‌دکاری ایچون بن ده اوموکو سیاه آخرته قاتیلدیغی ایسته‌مه‌دم . تابوت هنوز سوقاغی دونه‌مشدی . کوزلری آغلامقدن قیپ قیرمزی کسلمش بر آدم کلدرك قادینلره هیچ بر شی سویله‌مه‌دن آووجلرینه بر شی بیراقدی .

شیمدی بکی بر مجادله باشلامش ایدی . بش دقیقه اول آغلایان و آغلادان قادینلر شیمدی سوکیورلر ، متوفایی‌ده متوفانك اقربا و اجباسی‌ده اك غلیظ و مشکره شتومات ایله سوکیورلردی . بوتك ویرلان اجرتك آزلغندن متولد و بر آز اولکی تأثرلرینی داهما طبیعی و صمیمی بر انفعال اولدیغنی آکلادم . او مشئوم داد وستدی شیمدی ایکره‌نه‌رك تخطر ایدییورسه‌مده او وقت کندیلرینك اولمایان بر جنازه‌یه قارشی ساعتلرجه آغلایان و آغلادان بو قادینلری بك حقلی ، واو شتوماتی بك حسی بولش ایدم. او دقیقه‌ده‌کی قناعت قلبه‌مه کوده بو عالیجناب کوز یاشلری او عائله‌نك بوتون ثروت وسائلنه مالکتدن ، حتی متوفانك حیاتندن زیاده قیمتدار ایدی . بن او کون او تولوبه و یا معروض سفالت قالان ایتام وارامله دکل ، دوکیلان یاشلره ، بولونان صاچلره ، صاورولان طوپراقلره آغلامشدم .

★

او آقشام، نه بندن یدی یاش کوچوك ایلقدن باشقا هیچ بر قباحتی اولمایان قارده‌شم فائق آغلاتدم؛ نه همشیره‌می پدرمه مجبور شکایت ایتدم؛ نه والده مدن مواعده ضرب و توبیخ آلدم، یالکز آغلادم . . . آغلادم . . . هیچ طانیمادیغم بر جنازه‌نك خیالی تابوتی قارشوسنده آجرتله آغلایان و آغلادان ماوی کوملکلی، سیاه عبالی، طاغنیق صاچلی، اجل سیالی قادینلرله برلکده بوتون صفوت و معصومیتله صباحه قدر آغلادم .

پروسه، ١ اغستوس ١٣١٧ سلیمانه نظیف

خاتملرایچون

قادین و زینت (١)

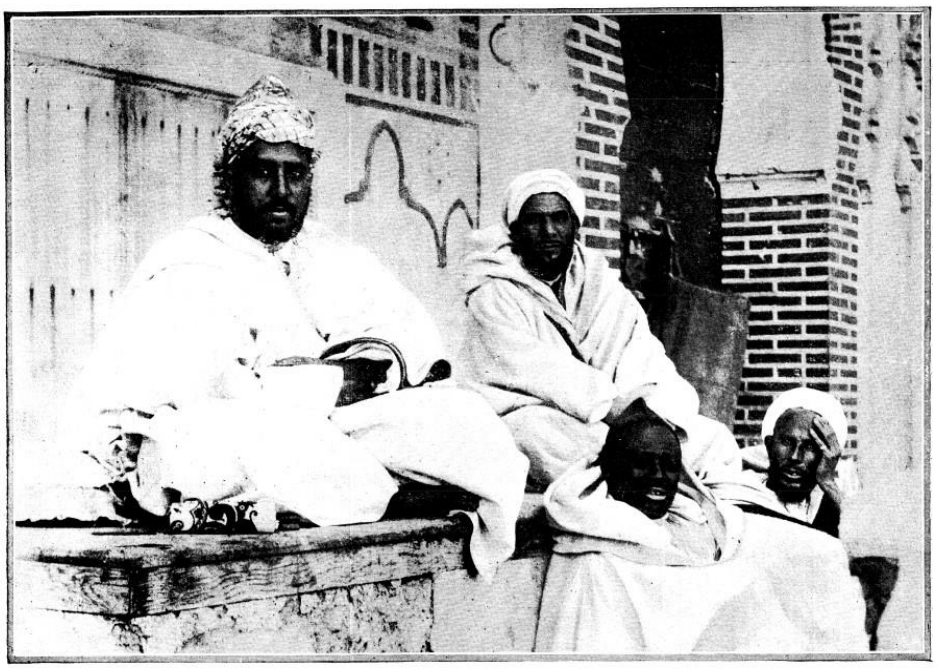
خاتم افندیلر، سزلره زینتدن بحث ایتمك یکنظردە غریب بر تشبث ، بنم طرفمدن فضله بر جسارت کورونه‌جکدر . زیرا قادینلر، زینتك معنای صمیمیسنی ، زینتك نکات مختلفه‌سنی ، والحاصل زینتك روحنی شهه‌سز، بزدن دها أی بیلیرلر .

نه‌وقت، خاتم افندیلر، سوس کلمه‌سی تلفظ ایدلدیمی؟ همان برقادینك شکل ظریف ونازکی خیالمزده ترسم ایده‌رر. چونکه سزلر عالم تزیناتك، جهان بدایع ونفائسك ملکهٔ أزلیه‌سیسکز. چونکه زینت نامی آلتنده طوپلانان هر شی ، اینکلی قوماشلر، قیمتلی دانتلار، أنیری تورلر، پرلانته‌لر، اینجیلر، زمردلر، یاقوتلر... سزکدر ، هپسی ، هپسی سزه لایقدر . او حالده بو مصاحبه‌مك موضوعنی تشکیل ایدن «قادین وزینت» بحثنی بندن دها أی بیلیرسکز . لکن بن ، وعظه جیقان نصرالدین خواجه کبی: — ملدامکه سویلیه‌جکمی بیلیورسکز، او حالده سکوت ایتمم خیرلیدر.» دیمیه‌جکم. مساعده کرله سوسلتمك آرزوسنی، سوسلتمك حسنی تحلیل ایتمکه چالیشاجغم ، و بو حس تزینك تا أزمنهٔ قدیمه‌دنبری دنیاده نه کبی مودالر، نه کبی نتیجه‌لر تولید ایتدیکنی آرایوب بولمایه غیرت ایده‌جکم . تمامیله روح نسویته تعلق ایدن بو مصاحبه‌نی دینلهمك لطفنده بولونورسکز، ظن ایدرم. أولا: «بزمك اعلا بیلدیکمز بر شیدن، باقالم، بو آدم ناصیل بحث ایده‌جك؟ محیا یکی برطاقیم معلومات بولابیلهجکمی؟» دیه‌مراق ایدرسکز.

انظاره قرالیچه‌سنك رسم تزهمده کیمیدکی لباس حشمت کیتی ستان قیمتده بر کسوه

(١) بر خطابه‌دن

قاس صدراعظمی مولی حفیظ

پسلطنت اسلامیه‌نك اسباب سقوطندن ایکی سیما : مولی حفیظ و صدراعظمی

صوکراده اولدقجه‌مهم‌بر جهت وار: سزك حسن‌انتخاب وتلبسکزی اصل تقدیر ایده‌جك‌اولان، سزك زینت و ظرافتکزك تماشاسیله تلذیذ قلب ایده‌جك اولان بزلر، أرککلر دکلی‌بز ؟ بناءً علیه نه دوشوندیکمزی، نه حس ایتدیکمزی بیلمك ایسترسکز ؛ زیرا قاعده‌کز ؛ ینی طبیعةً پك مراقلیسکز . . .

۱

حس تزین

زینت، حیات انسانیه‌ده تاریخ مدنیتده مهم برموقع احراز ایتمشدر. حتی دینه بیلیرکه حس تزین ، کره ارضده ایلك ظهور ایدن انسانلرك قلبنده اویانان حسیاتك أك برنجیلرندندر .

بر چوق علمارك و ازجمله مشهور فیلسوف سپه‌نسه‌رك سویله‌دیکی وجهایله‌انسانلرده حس تزین ، حس تلبسدن أول پیدا اولمشدر . اقوام وحشیه ،

فرانسه‌ده تاصیل عسکر سوه‌ایتدی : فرانسز عساکر مسئولیتنك یاسدیه‌مرکزی

فاسده‌کی فتنه‌وفلاکتدن فکر آلمق ایچون

شدائد حوائيه‌نك تأثيرني أزاله ايده بيلك ، ياخود هيچ اولمازسه تخفيف أيليه‌جك بر ألبسه بولوب كيمه‌يي پك دوشونمه‌دكاري حالده ، بويوك زحمتاره ، بويوك اضطرابلره قاتلانارق وجودلرني ايكنه‌ليور ، مختلف اشكال ترسيم ايدييورلر . و بويله‌جه ، بر شاه عرك ديديكي كبي ، نقش ايده‌جك ألبسه‌لري اولماديغي ايچون درينلرني ترسيم و تزين ايلييورلر . مثلا ، استراحت ماديه‌سنه پك اهميت ويرمه‌ين بر هندلي ، صورتي ، وجودني سوسله‌يه‌جك بويالري آلابيلمك ايچون كونلرجه چاليشيرر ، و بو كبي قبائل وحشيه‌يي ياقيندن كورمش اولان سياحينك جمله‌سي متفقاً حكايه‌ايدرلر ، كه : أرككلر اولسون ، قادينلر اولسون رنكلي جام و بوجوق كبي تزيناتي ، قوماش و چوخه طرزنده لزومي شيلره بيك قات ترجيح ايدييورلر .

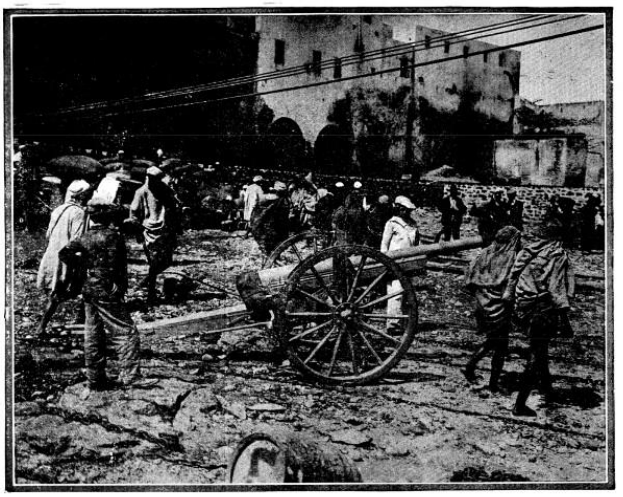
حتى انكليز سياحيندن بري شويله بر حادثه نقل ايدر : قاپيتن سيمپسن نامنده‌كي بو سياح ، آفريقاده بر طاقيم استكشافات ايله مشغول اولارق دولاشيور مش . يانندكي آفريقاليلرك يكانه ألبسه‌سي كبي دريسندن معمول بر كورك ايمش . فقط بو كورك ، هوا كوزه‌ل اولديغي زمان كيوب كمال عظمت و نشئه ايله قورولورلر و بر آز ياغمور باشلاديمي ؟ همان كوزه‌ل ألبسه‌من بوزولماسين ، فكريله همان كورك‌لرني چيقاريرلر ، دقلاده‌وشيريرلر ، اوموزلرينه آليرلر و ياغمورك التنده ألبسه‌سز تيتره‌رلرمش .

بوكا مماثل بر چوق حادثات ، حس تزينك حس تلبسدن داها قوتلي ، بلكه داها أسكي اولديغني اثبات ايده‌ر . حتى قبل التاريخ زمانلره عائد اولوب كشف اولونان آثار عتيقه‌ده ، أسكي لحدلرده بيله‌زيك ، بوزوك وسائر كيي وسائط تزين بولونويور .

★

ميل تزينك بالخصوص قادينلرده‌پك قوتلي اولديغني سويله‌دم . لكن ابتداي خلقتدن بو كونه‌قدر أرككلرده سوسه أهميت ويرمشلر ، طرز تلبسلرينك پارلاقليغيله سزلره رقابت اجتشار ديمه‌يه‌جكم ، داها دوغروسي سزلره كنديلرني بكنديرمك ايسته‌مشلردر . حتى بر چوق زمان ، اون دوقوزنجي عصره كلنجه‌يه قدر ، أرككلر قديفه‌لي جاكتلر ، رده‌نغوتلر ، اطلاسلي قيصه پانطالونلر ، دانتلالي بويون باغيري ، اوزون‌چورابلر ، طوقالي و فيونغولي قوندورالر كيرلردي . . .

فقط شونى علاوه ايتمك لازمدركه أرككلرده تزينات لباس ، تا أسكيدن بري ، مرتبهٔ اجتماعيه و سياسيه‌نك ، يعنى مأموريت و رتبه‌نكده بر علامتى اولمشدر . آمريقادن غيري بوتون ممالكده حالا موجود اولان صيرمالى فورمالرك ، آلتونلي و مرصع نشانلر . . . بوتون بو پارلاق شيلر ، مزيات معنويه وفكريه‌نك ، داها دوغروسى احراز ايديلمش اولان موقع و رتبه‌نك جاذب و مشعشع بر تظاهرندن عبارتدر . بوده اثبات ايدر ، كه طبيعةً انسانلرك قسم اعظمى سوسله مجلوبدر . بويوكلكى ، قوتى آنجاق دبديه ودارات ايله آكلار و آنجاق بو ظاهرى عظمتلره قاپيلارق حرمت و انقياد حسلرينى دويارلر . بو اويله برحقيقت روحيه‌در ، كه بوكون دنيانك أك مدنى أك مترقى دولتلرندن بري اولان انكلتره ، اون عصر اول قرال و قرالچه‌سنك ، رجال سياسيه و نسوان اصيله‌سنك كيديكي مضطن و زنكين قيافتلردن بش اون متر و اوزونلغنده أنكلمكى مانعلولردن حالا واز كچمه‌مشدر .

فاسه كيدن فرانسز افراد عسكريسى

فاسه فرانسز طوپجيلرى

مع هذا أرككلر ، على العموم حيات عاديه‌لرنده نسبةً ساده اولان بوكونكي قيافتى ترجيح و قبول ايتمشلردر .

أسكيدن كيلن سوسلى وظريف لباسلردن واز كچمكلرينه تأسف ايدنلر وار و بلكده حقلى درلر . لكن هر حالده شونى تكرار ايده‌رم ، كه زينت اصل سزلره ، قادينلره ياقيشير .

متبافيسى كله جك نسخه‌ده

عزت ملتج

فترتدن مستفيد اولان مسافرلر

وسعتی درجه‌سی آکلاشیلیر. بعض یرلرده مارشاندیز قطارلری واصل اولدیجه صو ایله ، یاخود باشقا بر قوتله ایشلر ماکینا ایله یوقاری یه غارك ایکنجی وئوجنجی قاتنده بولونان آنبارلرك سویه‌سنه قدر قالدیریرلر وبوصورتله قطارلرك آشاغیده قالدقلری حالده اشغال ایده‌جکلری یری قازانیرلر . بارسك سن لازار غارنده بویله واغونلری یوقاری قاطره جیقارمق صورتیله بش بیك متره مربعنده بر یر قازانیلدیغی سویلرلر. بارسده سن لازار غارینك بولوندیغی برده بش بیك‌مترولق بر یرده بك بویوك بر ثروت دیکدر .

نعیما

خانملر ایچون

قادین و زینت (١)

قادینلرك سوسه انهماکی صافلاتماز ، ضبط او - لونماز ، مقاومت ایدیلمز بر حس طبیعیدر. ثوچ درت یاشنده کی بر قیز چوجوغنده بیله بر شوخ مشربلك ، أركك چوجوقلرنده کورولمین برعشوهٔ جاذبه‌دار واردر. تا او یاشده نظر تقدیری جذب ایتمك ، کندینی بکندیرمك آرزوسنی دویارلر. بو آرزونك یاواش یاواش ناصل بویودیکنی ، نه مهم بر مشغولیت ، براحتیاج اولدیغنی بیلیرسکز ...

قادینلرك عشوه‌بازلغی او قدر طبیعیدر ، که اونی حتی قوشارده — کولومسه‌میکز ، خانم افندیلر ، سوزلرم تدقیقات فنیه‌یه مستند در — أوه‌ت ، حتی قوشارده بولورسکز .

کوکرجین و قومرولرك رقصار شوخته دقت بیورمشسکزدر . صوکراده خاطرینه بر ایکی مثال کلیورکه بك غریبدر :

آوستراليا‌ده بعض قوشلر ، أرککلرینك نظر دقت وتحسینی جلب ایتمك ایچون ، یووالرینك اطرافنی ، ساحلدن طوپلادقلری رنکارنك چاقیل طاشلریله احاطه ایدییورلر ، بویله‌جه لانهٔ عشقلرینی کمال اهتمام ایله سوسلهیورلر...

آمریقاده یاشایان بر جنس پاپاغان ، یواسنی یومورطه‌لرك تسخین و انکشافنه داها مساعد ولاجق یوموشاق تویلرله دولدو- راجغنه ، نسبهً سرت فقط پارلاق وملون کوزه‌لی تویلر انتخاب ایدییور !

شبهه‌سز ، خانم أفندیلر ، کندیسنی بکندیرمك آرزوسی ، میل تزینك بویوك بر سائقیدر. لکن مسئله یالکز کندینی دیکرلرینه بکندیرمك دکلدر . بو حسه ، کندی کندینی بکنمك آرزوسی‌ده قاریشیر. ایشته بونك ایچوندرکه « آینه » دینلن شی، قادینلرك بك سه‌ودکلری بر رفیق قیمتدار

١) بر خطابدن

طرابلس غرب شهری هوادنده فورما آغاجلری

در . لکن کندینی دیکرلرینه بکندیرمك ویا کندی کندینی بکنمك حسی ، میل تزینك یکانه سائقی دکلدر.

طرابلس غربده ساعت قولسی

قادین طبیعةً تزینه میالدر .

بر قادینی بوتون نظرلردن اوزاق ، یاپ یالکز اولارق بر یره حبس ایدیکز، او، ینه توآلتی اهتمام ودقتله یاپار .. عصریمزك الك موشکاف واك لطیف حکایه نویسلرندن اولان آناطول فرانسك بر رومانندده کوچوك بر فقره وار درکه بو خصوصده بك شایان دقتدر :

وقتیله ، خلقت آدمك ایلك سنه لرنده اولاجق ، بر قادینه ، وجودینی ستر ایتمك ایچون عادی بر چووال کیدیرمشلر . قادین ، او دقیقه‌ده ، برحس طبیعی ایله أنی صول طرفنه کوتورمك چووالی بر أتکلك کبی طوپلامش ، ثوستی باشنی مراق ایله تفتیش ایده رك وعشوه‌بازانه صاللانه‌رق یورومکه باشلامش ، نهایت ناخوشنود بر نظرله اطرافنه باقوب «ثوستمده کوزل‌دورمییور» بر سیجیم ویرك ده هیچ اولمازسه بلمی صیقایم !» دیمش ...

ایشته ، خانم أفندیلر ، اسمی مجهول قالمش اولان بوقادین، قورسه‌نك لزومنی آکلامش، او آلت ظرافت و زحمتی ، کندیسی ده فرقنه وارمه‌دن ایجاد ایتمشدر.

قورسه‌یه عائد اولان بو سوزم ، طبیعی برلطیفه‌دن عبارتدر . حقیقتده قورسه ، أبوندن تقریباً درت یوز سنه مقدم ، ایلك دفعه اولارق رومانه یاپیلمش وقرال برنجی فرانسوآ دورنده فرانسه‌یه ادخال ایدیلمشدر. اوندن أول وحتی قدیم یونانستان ورومانه ، قادینلر بللرینك ایچه‌لکنی و وجودلرینك قامتی کوزه‌للشدیرمك ایچون کنیش برقوشاق طاقارلرمش.

محاسن طبیعیه‌یی دها کوزل کوستهرمك ایزوسنك سلسلهٔ اعصارده تولید ایتدیکی مختلف ومتعدد مودالرك برقسم جزئیسنی تشکیل ایدن قورسه‌دن بوقدرحق بحث ایتمکله اکتفا ایدهم‌ده اصل لباسلرك هیئت عمومیه‌سنی تدقیق ایدهم .

★

أزمنهٔ قدیمه‌ده مختلف مودالر قادینلرك البسه‌سی علی العموم ساده‌جه وجودك اطرافنه صاریلمش بر قوماشدن ، یاخود بر درجه‌یه قدر دیکیلوب دوزه‌لتیلمش بر کوملکدن عبارت ایدی. او زمانلر ، بوکونکی موصل ولایتزی اشغال ایدن اتوریلر طرفندن کیلن کوملکلرك قوللری قیصه وکوموش بوللرله مزین ایدی .

مصرلیلرك کوملکلری آتوریلرکککندن برآزداها خفیف وکنیش اولوب اوموزلره شریتلرله باغلانیردی.

نسوان یونانیه‌یه کلنجه ، یونلر حرکات وجودیه‌یی سربست بیراقان، ایچه برقورده‌لا ایله بله ربط اولوندقدن صوکرا آرقادن اوموزه قدر قالدیریلان « تونیك » نامنده برنوع کنیش کوملك اکسا ایدرلردی . بعضاً بوکوملك جیفت اولارق استعمال اولو- نوردی. سوقاغه چیقاجقلری زمان قادینلر بوکوملکلرك ثوستنه، اوچی صول اوموزك

طرابلس غرب شهرینك اطرافنده بر قیر منظره‌سی

ایتالیا عسکرلرینك شرفسز شماتتلرینه شاهد اولان اشباح

ٹوزمزندن کچمرك صول قول ایله طوتولان بر مافظو کیبرلردی.

رومالیلر دخی آشاغی یوقاری عینی طرزده کیینیرلردی. یالکز ٹوست کوملکك آلتنه، قولسز و طار بر «تن کوملکی» علاوه ایدرلر و بعضاً ده باشلرینه بر اورتو اورتولردی.

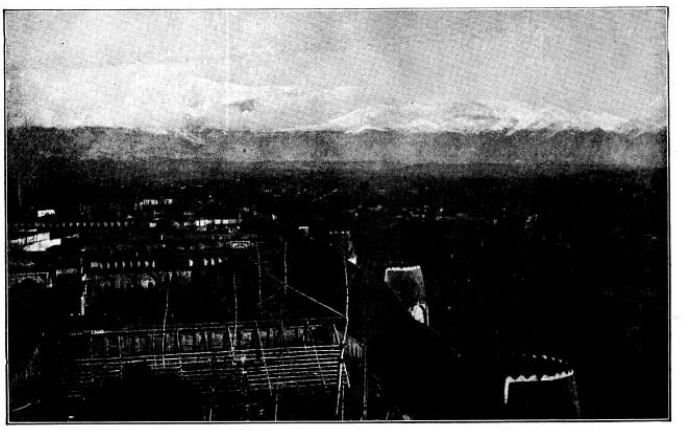
کورولور، که أزمنهٔ قدیمه ده ممالك مختلفه‌نك قادینلری بربرینه بك مشابه ویك بسیط بر طرزده تلبس ایدرلرمش. معهذا میل تزینك اووقتلرده دخی بك قوتلی اولدیغی وثایق تاریخیه ایله اثبات ایدیلیور. مثلا اوزمانکی قادینلرك یوزلرینی بویادقلری، کوزلرینه سورمه سورمکلری، مجوهرلر ورایحه‌لر قوللاندقلری بوکون معلومدر.

شرقده، یونانستان و رومادہ کیلن ألبسه‌لر یوکدن ویا کتاندن ومافطولردہ کچی قیلارندن معمول ایدی. او وقت، بو مملکتلرده ایپکك نه اولدیغی معلوم دکلدی. ایپك شرقده و آوروپاده داها صوکرا طانیلمشدی. نقل ایدرلرکه، ایپك بوجکنك یکانه صاحب وحاکمی اولان چینلیلردن بر پرنسس، بشنجی ویا آلتنجی عصرده وسطی آسیا حکمدارلرندن بریله ازدواج ایدوب زوجنك ممالکنه کلش ویاننده کتیرمش اولدیغی ایپك بوجکی و دوت آغاجی تخملرینی بو صورتله چیندن غیری بر مملکته ادخال ایتمش. ایپکدن قوماشلر یاپیلمایه باشلاینجه، تزیینات کیندکجه آرتمش، ألبسه‌لر کوندن کونه دکیشمکله، انتظام ومهارتله یاپیلان ایشلهمعلی و رنکارنك تو آلتلر اولمش و بو انهماك تزین باخصوص اون ٹوچنجی عصردن اعتباراً بوتون طبقات خلقه نفوذ ایتمکه باشلامشدر. حتی بر زمان ألبسه‌یه یکون صرف اولونان پارەلر او قدر چوغالمش وافراطه وارمشکه افرنجی ١٢٩٤ تاریخنده فرانسه قرالی بولوتان فیلیپ لوبهل، مشهور اولان بر فرمانی نشر ایتمش. بو فرمانده ٦٠٠٠ فرانق واردات سنویه‌سی اولان دوق، قونت وبارون مادامارینك سنه‌ده دورت چیفت، وغلان مرتبهٔ ثروتده اولان دیکر قادینلرك مثلا بر چیفت ألبسه‌دن زیاده یاپامایه جقلری وقوللانیلان قوماشلرك‌ده شوقدردن داها بهالی اولمایه‌جغی . . . وسائر بوکیبی قطعی و صریح أمرلر مندرج ایدی.

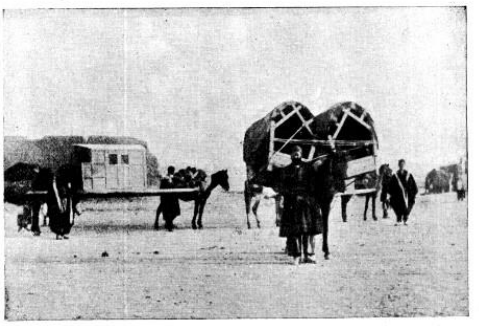
اون آلتنجی عصرك أوائلنده، مختلف مودالر میانه‌ده الك غریبلرندن اولان «ومرتوغادن» موداسی ظهور ایتدی. ومرتوغادن دینلن شی، باش آشاغی قونمش هوتی شکلنده، غایت قالین بر بزدن معمول و ٹوستی ایپکلی قوماش ایله مستور اولوب بلقسمی اینجه و آشاغیسی پك کنیش بر أتکلك ایدی.

شیمدی بزه غریب کورونن بو شکل، او زمان او درجه مقبول ایمش که، بونك کنیشلکی کیندکجه بویوتیلمش. اودرجه‌ده که فرانسه‌ده بعضیسی شهرنده محاصره ایدیلمش اولان دوق دومون مورانسی‌یی، لوئیز دوپره‌سان نامنده کی قادین، آرابا سنده کنیش أتکلکنك آلتنده ساقلایه‌رق قاچیردینی موثوق بر وقعهٔ تاریخیه‌در.

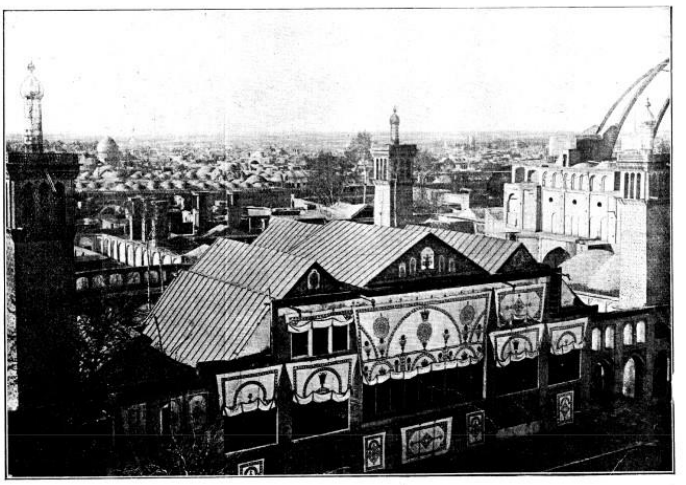
قوللر او زمان قاباریق ایدی، و صوکرالری أتکلکه برده قوروق علاوه ایدیلدی، که بو،

طهرانده سرایلك باغچه‌سی قارشیسنده دم آرمه طاغی کورونیور

ایرانده کی اشکال مناقله‌سنده : تخت روانه

سراك شاقیرده طهرانك منظرهٔ عمومیسی

مصائب اسلامیه‌نك نصیبه‌دارلرندن بری : ایران

قادینك زنكینلكنه ورتبه‌سنه كوره‌اوزون‌ویا قیصه اولارق یاپیلیردی . قرالیچه ألبزابتك أتكلكی یكرمی دورت متروایله براوزونلقده ایمش ! . . .

او زمان قادینلر بوینلرینه دانتلالرله یاپیلمش ، یلپازه‌شكلنده و غایت كنیش بر یاقا كیرلردی . فرهز دیه‌لهن بو یاقالق او قدر جسامتی ایمش‌كه ، كیرلتمه‌دن وبوروشدورمادن چوربایی ایچه‌بیلمك ایچون، اوزون صاپلی قاشیقلریایله مجبوریت حاصل اولمش .

خطوط وجودی بوزان وسربستی حركاتی منع ایدهن بو غریب مودا تقریباً بر عصر دوام ایتدی .

اون اوچنجی و اون دوردنجی لوئی أدوارسلطنتنده أتكلكلر نسبةً پك دارلاشمش ، قادینلر جسیم بر هونی‌یه بكزهین « وهرتوغادهن » لردن، جسیم بر یلپازه‌یی آندیران یاقالقلردن قورتولمشلردر .

لكن اون‌بشنجی لوئی زمانتده ، یعنی اون‌سكزنجی عصرده ، « وهرتوغادهن » لردن داها غریب‌بر مودا ظهور ایتدی،كه اوده‌مشهور «سیتلر» ، قرینولینلردر. بو أتكلكلر بررلرینه قوردەلارله باغلی ، مدور ساز قامشلردن یاپیلمش جسیم چان شكلنده بر« آرماتور» یعنی بوستی قوماش ایله اورتوله‌جك بر قافس ایمش. بو «بانیه»لر ، برآز اول بحث ایتدیكمز وهرتوغادهنلری آندیرپرسه‌ده مدورالشكل وفوق العاده كنیش اوملاری وعادتا قامشدن بر طاندیر كیبی یاپیلمش اوملاری كندیلرینی تفریق ایدهر .

قرینولینلر موداسنك أولا انكلتره‌ده ظهور ایتدیكی و كنیشلكنك‌ده‌ثوج‌بوچوق‌متروبی تجاوز أیله‌دیكی مرویدر . بعض قادینلر ، ایچی آت‌قیلیله دولدورولمش كنیش أتكلكلر دخی كیرلرمش .

كوچوك برقوزیه بكزهین أتكلكرله او زمانكی قادینلر ناصیل اوطورورلر ، ناصیل آرابایه بینرلردی؟ دییه دو- شونورسكز . دوغرویسی ، خانم أفندیلر ، بوكا بنمده عقل ایرمییور.لكن‌هرحالده، بو كونكی پك دار فوستانلرله یورویه بیلن‌قادینلر ، اوزمان‌ده‌برچاره‌بولمشلردر !

هر افراطك مطلقا برآرجوعی ، حتی برتفریطی واردر .

فرانسز قادینلرینك قرینولینلردن صوكرا ، و ۱۷۸۳ سنه‌سنه دوغرو، انكلیزمیسلرینی تقلیداً أركك كیبی كیینمكلری ، رده‌نغوت ، یلك ، داننللالی بویون باغی طساقالری وباستون‌قوللانمالری... ایشته بر رجوعدر . حتی بو رجوع اوقدر كیری‌واردی،كه فرانسز اختلال كیرندن صوكرا ، قونسولا و آمپیر

ایرانده رسمی فانلرنا اصرلی

دورلرنده، قادینلر تا روما و یونان قدیم ألبسه‌لرینی تقلید ایتمكه باشلامشلر، وجوده‌ملاصق خفیف لباسلر كیمشلردر.

بویله‌جه ، اون دوقوزنجی عصره واصل اولورز . بوندن صوكراده مودالر یوز دفعه ده‌كیشمش ، قوالر بعضاً فوق‌العاده قاباریق و بعضاً فوق‌العاده دار اولمش . أتكلكلرده عینی صورتده

طهرانده عشر محرم آینی

جار جفادیده‌مزه بر نظر

تحول ایده ایده نهایت بو سنه‌نك پك دار أتكلكلرینه كلیرز . شو صوك كونلرده آوروپاده قادینلره « ژوپ كولوط » یعنی شالوار مودانی قبول ایتدیرمكه غیرت ایدیلدی ایسه‌ده بوكا شیمدیلك موفق اولونامادی .

« ژوپ كولوط » بزم آناطولیده و روم ایلیده كیلهن شالوارلرك بر آز تحویل ایدیلمش تقلیدندن عبارت اولدیغی آشكاردر . بو وسیله ایله شونی‌ده اشارت ایده‌یم‌كه ، وقتیله آوروپالیلر ایلك دفعه اولارق بانطالونی شرقلیلردن، عجملردن كوروب المشلردر.

★

ایشته ، خانم أفندیلر ، قادینلر لباسنك أدوار قدیمه‌ده‌كی حالنی تعریف ایتدكدن صوكرا، آوروپانك نه كیبی شكللره كیردیكنی مختصرا كوردك . شیمدی، بومعلومات تمام دكلدر و اولامازدی؛ زیرا ، نیانك هر طرفنده‌كی ألبسه‌لرك ، مودالرك بر تاریخچه‌سنی یاپمق ایچون بویله قیصه برمساحبه دكل، جلدلر یازمق لازمدر . بناءً علیه مودالره دائر اجمالی برفكر ایدینمك ایچون، تا أسكیدنبری وحالا بوكون حسن طبیعتی ایله الیوكلك موقعی اشغال ایدهن ، فرانسه‌یی انتخاب ایتدم .

بوكون پاریس دیكیشچیلرینك حقیقةً شایان حیرت بر أثر صنعت اولان ألبسه‌لری ناصیل دنیانك هیچ بر طرفنده عینی اینجه‌لك و عینی ظرافتله یاپیلامیوب‌سه أسكیدن‌ده بویله ایدی . فرانسه‌ده ایجاد اولونان مودالر دنیانك هركوشه‌سنه كیدهر ، تقلید اولونوردی .بوكون برجوق دیكیشچی اوستاسی واردر . وبونلرك أكثریسی، یكی بریدیهٔ تزین ایجاد ایدهن ، هر برشكل‌نوین نماستی خیال ایدهن بررصنعتكاردر.

« فرانسه‌ده‌دنیاده‌كی مودالرثوزه‌رنده أسكیدنبری مهم بر تأثیر اجرا ایتمشدر. » دیمك ، سائر مملكتلرده‌می لباسلر، خصوصی تزینات یوقدر، معناسنه‌كلهمز.

تا اقصای شرقدن غربه قدر هر مملكتده و حتی هر مملكتنك هر أیالتنده دورلو دورلو لباسلر كیلمش و حالا موجوددر. یالكز شونی دیمك ایستهرم،كه أكثر ممالكده مدنی و زنكین اولان قسم خلق ، می قیافلرندن زیاده ذمانك موداسنه تابع اولوپور و هر طرفده رغبت كوروب تحكم ایدهن مودا هانكیسی ایسه اونی تهالك ومسرتله قبول وتطبیق ایدییور. ایشته، بوصورتله فرانسه‌دن، دنیانك اك مشعشع برمركزنفاست ومدنیتی اولان پارسدن جیقان مودالر أسكیدن بری هرطرفه‌یاپیلمتو بوكون، عصرلرجه‌أولرینی تأثیرات خارجیه‌یه‌مسدودبیراقش اولان ژاپونیا قادینلری بیله،اونارین‌وظریف بیكلرك مدنیلری ، یارسه یاپیلمش ألبسه‌لره رغبت ایدییورلر .

— مابعدی كله‌جك نسخه‌ده —

عزت ملیح

بر ستارهٔ شهرياره ئونده دیگر ستارهٔ هیانیار

خانملر اوزرینه

قادین و زینت (۱)

کندی مملکتمزه عصف نظر ایده‌رسه‌ك، آناطولینك وروم ایلینك هر کوشه‌سنده مختلف مل قیافلره تصادف ایده‌ریز. أکثر حوالیده قادینلرمزك کیدیکی کنیش شالوارلر، ایشلهمه‌لی و رنکارنك کوملکلر ومنتانلر، اینجه یمه‌لرله سائره‌نك کندیلرینه مخصوص براطافتی واردر. لکن بزده دخی، أیجه بر زماندن بری، باخصوص بوکه‌لك طبقه‌یه منسوب خانملریمز آوروپا مودالرینه تابع اولمشلر وحتی وقتیله وه‌رتوغاده‌نلرك‌ده غریب شیقلغی کورمشلردر. سوقاق قیافتی‌ده بزده مهم بر تحوله اوغرامشدر. شرقه مخصوص برلباس لطیف اولان کنیش یکلی فراجه‌لر، کوزلرك انظار جاذبی سربست بر اقارق آغزك پنبه‌لکنی برهاله شعر ایله ئورتن یاشماقلر، صاچلری بیاض وأنیری بر تاج کبی سوسله‌ین خوطوزلر، شهه‌سز، پك کوزل و پك جاذب ایدی. لکن فراجه‌لرله سربست یورومك مشکل، یاشما قلری هر کیشده ئوتوله‌مك لازم، خوطوزلری مناسب برطرزده دوزه‌لتمك مهم بر ایش... و الحاصل بو قیافت احتیاجات زمانه موافق دکل ایدی ایشته بونك ایچون‌در که فراجه‌لر، لطافت شاعرانه‌لرینه رغماً، یاواش یاواش ترك ایدیلمشلر واونلرك یرینه، بلکه داها کوزل اولمایان، لکن هرحالده داها پراتیق اولان چارشاف قائم اولدی، وفراجه سرای خانم أقدیلرینه مخصوص بر قیافت خصوصیه طرزنده قالدی.

(۱) بر خطاءدن

★

قادین لباسلرینك أشکال مختلفه‌سنه عائد تعریفاتمی بیتیرمه‌دن أول، وسائله تزینك أك مهملرندن اولان مجوهرات، دانتلاویلیاژلره دائر ایکی سوز سویله‌مك ایستهرم:

روح نسویت قدر نازك وجاذب برواسطهٔ تزین اولان دانتلا، ایلك دفعه اولارق، اون بشنجی عصرده وندیکده یاپیلمش وصوکرالری ممالك سائره‌ده ایشلنمه‌یه باشلانمرق اون‌دوردنجی لوئی زمانینده وندیك، جنوه، بروکسل، ساقسونیا وتورکیا دانتلالری پك مقبول اولمش‌در. داها صوکرا، فرانسه وانکلتره‌ده فوق‌العاده مهم مؤسسه‌لر آچیلمش وبوایکی مملکتك دانتلالری برنجی مرتبه‌یی احراز ایتمشدر.

اون دوقوزنجی عصرده، آوروپاده دانتلا یاپان ۵۰۰۰۰۳ قادین وارمش. دانتلانك أیسی، بیلرسکز، که پك بهالیدر. برقاچ آرشینلق بردانتلا قولایلقله ایکی، ئوچ یوز لیرا قیمتنده‌در.

مجوهرانه کلنجه، بونك هر دورلوسنه انسانلرك بوتون ممالك جهانده و بوتون أدوار تاریخیه‌ده بویوك برانهما کلری اولمشدر. وشوکا دقت بویوریلکز، که مجوهراتك، لباس کبی زینتدن باشقا بر فائده‌سی یوقدر؛ صرف سوسدن عبارتدر. معهذا صرف سوس اولان بو کوزل اویونجاقلره بیکلرجه لیرالر ویریلییور؛ براینجی دیزیسی، مثلا بوتون بر مملکتك زاواللی فقراسنی سه‌لرجه یاشاتابیله جك مدهش مبلغلره مقابل صاتین

بر حسن رقصاده رقص آدر: میس مریل شامبلن

آلینیور... بونی تقبیح و یا تنقید ایده‌جك دکلم، یالکز اشارت ایدیورم کجیجیورم؛ زیرا سزه زینتدن، خصوصیله صنعت و کوزللك نقطهٔ نظرندن بحث ایدییورم. صنعت و کوزللك نقطهٔ نظرندن بحث ایدینجه‌ده مجوهرات قادینلرك حسن و آنه‌یاقیشان شیلرك أك برنجیلرندندر، دیمك ضروریدر. ذاتاً بونی دیمه‌سه‌مده نه جیقاجق؟ قادینلر مجوهراتی اوقدر سه‌

شیرلری بنجهٔ قهرمانه‌لرزاده‌یه‌ده برآهور: مادموازه‌ل بللی بیه

غربك جهان تماشاسنه بر نظر

وه‌رلرکه ، اونلری صـوغوتمق ممکن دکلدر .

شیمدی‌ده خاتم أفندیلر، یلپازه‌دن بحث ایدهلم . یلپازه ده‌نجه انسـانك عقلنه براز سرینلك ویرمك ایچون قوللانیلیر ومختلف شکللرده یاپیلیر برکوچوك شی‌کلیر ، دکلی ؟

بودوغرو . . . فقط رنکلرینك توبلی، آطلاس، دانته‌لالی، آلتونلی بوکوچوك شی، قادینلرك یدلنازك وماهرنده اویله‌بر آلت مدافعه وهجوم‌اولور، که‌بن‌اوندن قورقارم . زیرا او کوزهل یلپازه‌نك، بعضاً بر تبسم تزیف واستخفاف ایله بورولان دودافلری، بعضاً اوزون وحرارتلی سـوزلره قارشی بی امان برجان صیقینتیسیله‌أسه‌بن اوفاق بر آغزی قاپایوب کیزله‌دیکنی، حتی بعضاً سینیرلی وحدیدضربه‌لرووردیغنی روایت ایده‌رلر.

یلپازه شـوخ ، عشـوه‌باز ، ملتفت ومستهزی برمخلوقدر . یلپازه ، برجوق أسرار ومعانی‌یی حاوی بوتون برشعر نسویتدر ! فقط کیملر ... یالکز شونی علاوه ایده‌یم، که یلپازه ژاپونیاده‌مهم برروول اویناز. یلپازه‌سز برقادین ویا بر ارکك تصادف ایده‌مزسکز. أساساً اوفاق وسه‌ویملی آدملره بویله نازین وظریف برسوس پك یاراشیر، دکلی ؟

قوندورالر ، شاپقالر ، ألدیوه‌لر وسائره کبی وسائط تزینك کچرمش اولدیغی مختلف صفحه‌لردن، آلمش اولدیغی بیك دورلوشکللردن مع التأسف بحث ایده‌مه‌یه‌جکم.

زیرا قورقارم ، برآز اوزون سـویله‌دم؛ بلکه جانکزی صیقدم. بلکه سیزده یلپازه‌کز آرقاسنده أسنیورسکز. لکن مراق ایتمه‌یکز. نتیجه‌یه کلدم؛ یئتیریورم :

★

بو مصاحبه‌نك باشنده قادینلرده‌کی آرزوی تزینی کافی درجه‌ده تحلیل ایتدم. شیمدی شونی ده‌سویله‌مك ایسته‌رم، که کینمك قادینلر ایچون یالکز برسوس دکل، صنایع نفیسه وحیات اجتماعیه نقطهٔ نظرندن بر وظیفه‌در.

مشهور فیلسوف رو‌فان دیبور، که: سوسله‌نن برقادین ، بر وظیفه ایفا أیله‌ر؛ نفیس برصنعته .. صنایعك أك لطیفنه خدمت ایده‌ر. برقادینك تو‌آلتی ، وبوتو آلتك ایچه‌لکلری بویوك برصنعتدر. بوخصوصده کسب موفقیت ایده‌بیلن عصرلرو ملتلر، بویوك عصرلر و بویوك ملتلردر. »

قوجه فیلسوف ، شبه‌سز، حقلیدر. تزین قادینلر ایچون، صنایع نفیسـهٔ نقطهٔ نظرندن ، بروظیفه‌در ؛ دیبورم. زیرا أدبیاتك، موسیقینك، رسمك وهیکلراشینك أك قیمتدار ملهمه‌لری قادینلر واونلرك ظرافتی، حسن وآنی دکلیدر ؟

سـوسلنمك، قادینلر ایچون، حیات اجتماعیه نقطهٔ نظرندن‌ده بروظیفه‌در، دیبورم. زیرا کزیده قادینلرك تشـکیل ایتدیکی محیط بدایعده بویون چوچوقلرك ، یاشایان آدملرك أفکار وحیاتی مطلقا ایچه‌لامشیر . کبار- لاشیر ، عادی وقایا قالاماز . بوندن دولایدرکه وتیله، قونت‌دوسه کورقادینلرك رفاقت ومجلسی «پارلاق برمکتب مدنیت » دیه‌تسمیه ایتمشدر. وقادینلرك ، تزیه‌حسیاته، مدنیت حقیقهٔ فکریه‌یه اولان مهم تأثیراتی پك أیی تقدیرایتدیکی ایچوندر، که نابولئون کبی برداهیهٔ اعظم، عادتا بونی اراده ایله‌مشدی.

فقط، خاتم أفندیلر ، یلپرسکز، که کوزهل کینمك یالکز چوق پاره صرف ایتمکله دکلدر .

بیکلرجه لیرالرصرف ایتمکله برابر، چیرکین وکولونج برصورتده کینن قادینلر واردر. ناصیل‌که بك ساده برألبسه ایله نظر تحسینی جذب ایدن طبیعهً شیق وممتاز قادینلره تصادف ایتمك پك قولایدر .

کوزهل کینمك ایچون حسن انتخاب ، حسن طبیعت شرطدر؛ وحسن طبیعت ایسه انجاق أفکار وحسیاتك تمدن وتعالیسی ایله‌ممکندر . دینه‌یلپر، که برانسانك طرز تلبسی، یوزده دوقسان‌دوقوز ، نزاکت ونزاهت معنویه‌سنك درجه‌سنی کوسـتهرر . دیك ، کوزهل کینن برقادین، همان دائما کوزهل وجدی برتربیهٔ فکریه وأدبیه کورمشدر .

اوحالده ، بلکه غیر منتظر کورونن ، لکن پك حقیقی اولان شـو نتیجه‌یه واریورز، که وجودینی نفاست وممتازیت ایله سـوسلهیه بیلمك ایچون، أولا معنویاتی‌لایقیله تزیین ایتمك إنجاب ایدیبور . أسـاساً بوتزینات فکریه وحسیه یالکز بونقطهٔ نظردن دکل، برملتك ترقی ومدنیتی نقطهٔ نظرندن‌ده فوق‌العاده برأهمیتی حائزدر. ایشته‌خانم أفندیلر، بن‌ده فرنه‌وارمه‌دن برزم ایچون مسئلهٔ حیاتیه اولان بربحثه تکرار تماس ایدیبورم : اوده ، قادینلر تعالی ایتمزسه، ممکت قابل دکل، تمدن ایده‌مز ؛ حقیقتدر .

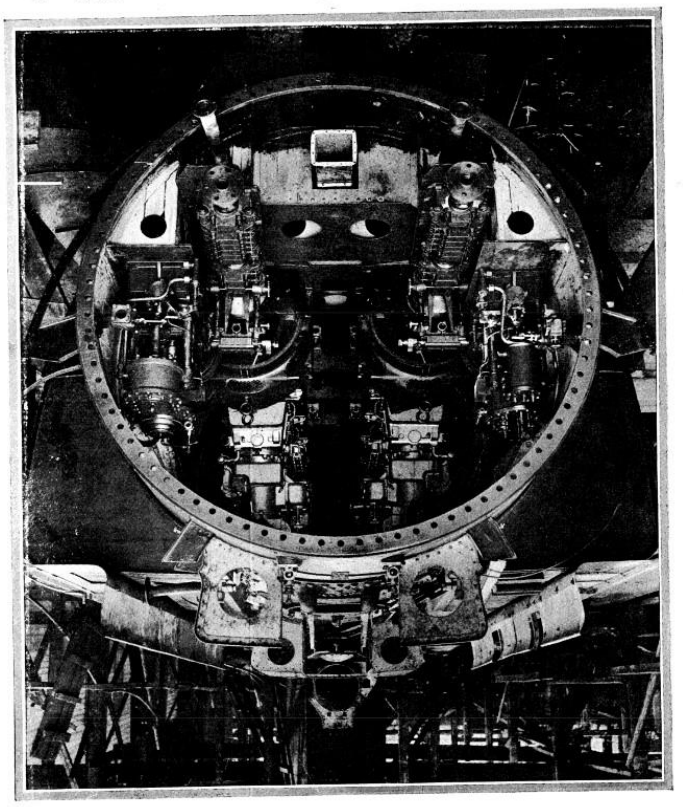
بن ، ناچیز أثرلرمده بوحقیقتی برقاچ دفعه یازدم، وداهاچوق دفعه‌لرسویله‌یه‌جکم ویازاجغم، ومساعده‌ایده‌رسه‌کز، اوحقیقتی اکلامایانلره اوزاقدن‌بنه صورایمکه :

والدهلر تحصیل کورمش ، تمدن أیتمش اولمازسه بویوندکلری چوچوقلره ، مملکتك ترقیسنه خدمت ایده‌بیله‌جك بر متانت اخلاقیه ، هی مانعه رغماً کهوشه‌مین برارادت بولمق قابلیدر؟ قادینلری یوکسه- لهمش برقومك یوکسهلك برحیات اجتماعیه‌سی اولا- ماز. وحیات اجتماعیه‌سی اولمایان رذوم ناصیل تمدن ایدر ؛ فکروحسی نا- صیل ایتجه‌اشدیریر؟

حیات اجتماعیه‌سی اولما- یان برقومك أدبیاتی ، موسیقیسی ، وبالخصوص رسم، هیکلراشلق، تماشا کبی صنایع نفیسه‌سی ترقی ایده‌بیلیرمی ؟ حتی داها ایلری‌یه واروب علاوه ایدیبورم: موجود اولا- بیلیرمی ؟ و انسانلر حیا- تك بوکبار تسلیلرندن ، مدنیتك بوکزیده‌أثرلرندن محروم‌اولورسه، چالیشمق، جنکلشمك نه‌یه یارار ؟ نجه‌هیچ برشیئه‌یاراماز... زیرا بر قومك مرتبهٔ مدنیتك معیاری یالکز قوای مادیه‌سی دکلدر ؛ اصل آثار فکریه‌سی، یعنی قوای معنویه‌سی در . وعصرلره انتقال ایدن آثار مدنیت‌ده آنجاق بو آثار فکریه‌ومعنویه‌در. بومد- نیت حقیقیه‌نك أك محترم وأك علوی، سأ‌ثقلری شبه‌یوق که سنلرسکز، قادینلردر .

نشان‌عاش، ٢٥—٣٠ حزیران ١٣٢٧

عزت ملیح

أك صوك تحت البحر سفینه‌لرینك یتزول ایله متحرك ماکینه‌لرنده بر نمونه

ده‌نیزك بوستده و آلتنده یکی تورهین أژدرلر

خانمنلر ايچون

قاردش مكتوبلرى

بو حقير اثرى تشكيل ايدن مكتوبلر ، يكديكرينه حساً ، روحاً مربوط ايكى قاردشك برى برندن آيرى بولوندقلرى زمان بيله متقابلاً احتياج حس ايتدكلرى حسبحال صميميلرينى حاوى برسلسلهنك ناصيلسه ضايع اولمامشلريدر . ايجابات خشونتهٔ حياتيه ايله اكثريا آيرى ياشامش اولان بو ايكى قلبك تا ١٠ ژاقلردن تعاطى ايتدكلرى افكار و حسيات ـ باشقالرنجه بلكه انجمنى حائز اولماسيده ـ كنديلرنجه پك قيمتدارلردر .

نه چاره كه ظلم و عدوان سنهلرينك تضييق قهرمانيله بوركلرندن فيرلايان بو فريادلر محيطك دنائت و عدرينه قارشى باشقالرى طرفندن ايشيدىلمهمك ايچون بوغولمش . يعنى مكتوبلرك قسم اعظمى بوتون عائلهيه بر تهلكه تشكيل ايتمهمك ئوزره محو ايديلمك صرف حسيات على اماده‌دن باحتلرى بو خرابيت اختياريه دن قورتولايلمشدر .

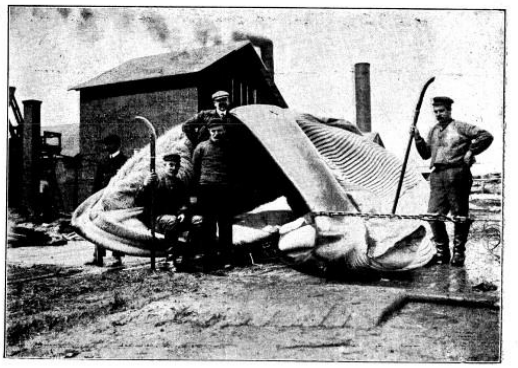
نيسان ـ ٣١٥ ـ استانبول

عزيزم على ،

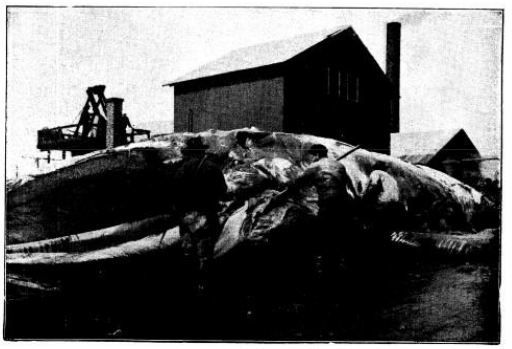
غرور : بوكه نه‌قدر بارد ، قلب شكن ، دكلى ؟ اك لطيفى ايكيزه صاريلمش بروجود نازكك خرامنه ، حيات ده‌كر بر جفت كوزل كوزك انعطافنه ، احاطه اولونديغى بيرلانطه‌لردن دها قيمتدار اللره بيله تعلق ايتمسه انسانه خشين ، روحى ايجيديور بر حس مؤذى كبى نفوذ ايدر .

اونى انسانلره احساس ايتمكه سبيت ويرمن نى هيچ اولمازسه پر مالكيت فاخره ، بر مزيت عاليه ايدلى . الماس ، ايپك دكل ، چونكه ايپك نه‌قدر ترمين ، رنكين اولسه يينه بر بوجكك ئوردىكى آغدن حصوله گلمش برشردر .

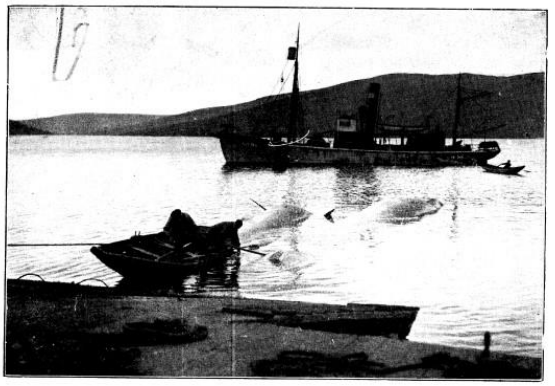
حالبوكه بيلمم انسان نه‌ايچون بونلرله‌ده بزه‌نجه هرحالده برعلويت ديكره ، ئه‌وهت ، همجنسى اولان

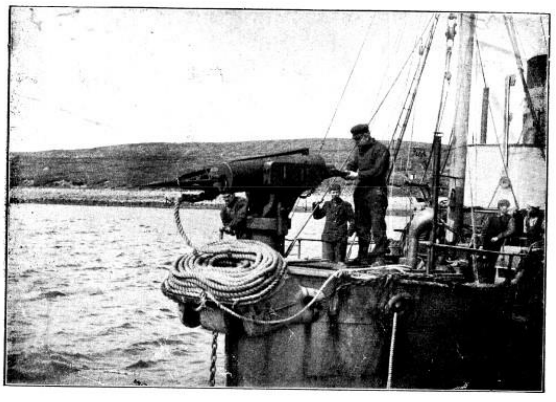
رسم ـ ٥ بالينالقلرآ آغزى

رسم ـ ٤ بالينالقلرك پارچه‌لانماسى

رسم ـ ٦ اورولان بالينالرك آ قاريه ايصالى

رسم ـ ٧ الداخت ايديلمكه مهيا بر زيفين ضوى

بالينالك انلانندن صوكرا بدنى نقل ايتديه قادر . لاشه‌سى واپورك بوينى حداسنه كتيرهرك خلاطه‌قويرو . غنيمك بيلهك پرندن ياغلرلر ودها قولايلقله سطح بحرده بوزمه‌سنى تأمين ايچون هوا طولوميله وجودينى شيشيريرلر .

سياحله مواصلت ايديلنجه (رسم ـ ٦) لاشه‌ك دهنيز دن قاريه چكيلمه‌سى لازمدر . بخار ايله ايشلهين برچيقريق بو وظيفه‌يى ايفا ايدر . قارادە بالينا . بوزوجيلره تسليم اولونور . اونلر حيوانك بدنى دائماً مادار لحاظه ايدن قالين ياغ طبقه‌سنى بوزارلر (رسم ـ ١) . معهذا بوده قولاى برشى دكلدر : اولا لاشه‌نك باشندن قويروغنه قدر طولانى شرحه‌لر آچيلير . صوكرا بر ياغ شريطى برر برر بخار قوتيله اوزولنلغه طوغرو چكيلوب چيقاريلير . بو جسيم ياغ كنله‌ى باطالرله پارچه‌لانوب (رسم ـ ٤) كوچولنولور و ئه‌ربدبلرك باليق ياغى حالنه كتيريلير . ات وكيكه كلنجه ، كوچك كوچك پارچه‌لره آيريلوب پيشيريلير . انلر البسافر منفرده حالى آلنجه وكيكلر يجاقله كسيلمك درجه‌سنده يومو . شايجه هيسى بردن فرولنده قورو تولور وصوكرا قهوه رنكى . ايچه بر توز شكلنده ئوكودولور . ممالك غربيه‌ده بو توزى حيوانات بقريه يه يديريرلر . ياخود كوبره مقاومنده آقولانيرلر . بالينالك ، حيوانات سائره كبى متين وكوسالە بايلاجق ده‌ريسى بوقدر .

بالينالرك جسامتى‌ده باشقالرينه شايان ذكردر . بعض بالينالرك ١٨ ياخود ٢٠ مترو طولنده و بوز الى بيك كيلوغرام ثقلنده اولورلر . ياشى باشنى آتمش برە بالينالك آغزى (رسم ـ ٥) بش آلچى مترو اوزونلغنده وئه‌چ درت مترو عرضنده‌در .

ده ١٠ .

دیکر انسانلرك حصه‌دار اولاماديغی بر علویت دیکره مالك اولمش کبی وضعلر کوسته‌ریبیور !

برزمان ، حالا تأثیرنی حس ایتکده اولدیغم بر وقعه کوردم که احتمال بوبخی تطویله بنی سوق ایدن‌ده بودر .

برکون کوپرونك قاضی کوی ایسکله‌سته‌مکتبدن کلمجك اوغلنی بکلیوردم. ایکی مادموازلك رفاقتنده ایچری یه کیرن برکدیج خانمك بورنمش اولدیغی ایپك قوماشلرلك خیشیرده‌یسی اوراده بولونانلرك کبی تمرده نظر دقتمی جلب ایتدی. آجبه. المده‌نلر ایچنه صیقیشمن کوچوك الارك استعجالی ایله قالدیریلان پنجه‌نك آلنده حقیقةً شایان پرستش بر چهره‌نك یوتون لطافتلری کوروندی . ایمنم که اوراده بولونانلرنم کبی بو چهرهٔ سیمه قارشی برحس حیرت وعجلویت طوبدی. فقط بوحس تکریم و عجلوبت نه قدر بقاسز اولدی ! چونکه او شایان پرستش وجود یوعمل انتظارك وسطنه کله‌دن طوردی ؛ اوقدر کوزل اولان کوزلردن صاچیلان انوار رنك غرور ایچنده، بیلمزسك. نه‌قدر طونمش، سرتلشمش ایدی . یونظر بارد اوراده اوطورانلرك چهره‌لرندن زیاده زارلرنده . روبانده طولاشدی ؛ اویله دودافلر اوتی بیهوش ایدن عطورك شدتی کوسته‌ریر صورتده محقرانه بوکولدی . طیشاری یه چیقمق ایچون یاشدن کچن فقیر بر قادینك فرسوده ، یوتولو زارینك اتکلرینه تمامی اوتی بر مهور شدید ایله سرایا صارصدی ؛ استکراهی ایما ایدر بر استعجال ایله اتکلرینی طویلایارق وکندیسنه هیچ بر ضرری طوقونمامش اولان سائر وجودلری برنظر استحقارایله سوزه‌رك یاشده‌کی مادموازله :

— آمان . بورایی نه قدر پیس !

دیدی . طیشاری یه چیقدی .

اوزمان کندی کندیه دوشوندم:

— اونك پورادہ یولونان انسانلردن نه فرق وار ؟ بو معاملهٔ ناروایی کندی نظرنده مباح کوسته‌رن هانکی قودتر؟ غرور ، دکلی ؟ ٹهوهت . غرور !.. او حسدرکه دائما المالره ، ایپکاره مستغرق وجودلری بویله حقیر ، دل آزار قیلار ؛ انسانلغك الك پارلاق مزیت علویه‌سی اولان رنك اخوت ومساحتی قارارتیر...

غریبدر که شیمدی بن یوقاریده رد ایتدیکم غرورك زبونی اولدیغمی حس ایدییورم . بونی‌ده سکا بر افتخار باند ایله یازییورم .

غرور والده‌لر ایچون اکثریا بر حس مقاومتسوز حالنی آلیور ؛ یالکز اوکا رفاقت ایدن حسیات رقیقه و مجللهٔ مادرانه بو حس خشیتی کوزلشدیریبور ؛ هر قلب مادر اوکا براه پرستش آچییور . چای قبول کوسته‌ریبور . ایشته . یوقاریك بری ده بنم . حس غروردن متلذذ اولدیغمی سویله‌یورم !

لکن ، بن بر والده‌یم ؛ سبب غرورم نه ؛ اوغلم و اونك قیلنجی که یوتی یدی سنه‌لك سعینك ثمره‌سی اولمق ٹوزه‌ده اوکا ملق ویردی .

اونی شو آنده قارشیمده ، اویله قیلنجی بلنده و سوینجندن رنکی اوچمش بر حالده تماشا ایتدکجه ـ حقیقت سویله‌یورم که ـ قلمی تحریك ایتکده دوچار مشکلات اولیورم . الارم صرتدن تیتره‌یور ؛ اوندن باشقا امرافده‌کی یوتون اشیایی قیمتسز ، رنکسز کوریور ورم . نه‌وهت ، بنده معترفم که بر غرور یاشمی دولدوریبور . لکن بن معذورم . دکلی ؟ زیرا بو غروری بکا احساس ایدن نه الماسلرم . نه ایکی لیاسلرمدر . نه‌ده یوکی منیات مادیه‌یه مالك اولامایان بر طاقم زوالی انسانلردر .

غرورم، سنه‌لری ایچنده اوچاپالی قیلنجه انتظار ایتدیکم مامی‌یه‌درکه هنوز یاقین برقسمنده شیمدی قیلنجلی اونش اولان بو کوچك چوجوغمی بیاض پیکه رویه‌لری ایله آغوشمده صیقیور ، پك کوچك اولدیغی حالده برفکر جدیته فدا ایدیلدیرك اوزون، قیوبرجق صاری صاچلری کسدیریلدیکی ایچون براغیراز حس ایدییوردم .

آنی یاشنده ایکن مکتبه کیرمك ٹوزره استانبوله کوندرمك ایچون اویاندیردیغم دم سحرك حزنی. اویاوروی یندن آیرلدیغی سرعتله اوزاقلاشان واپورك برپارچه‌جق داها یاقیندن صوریرنی کوره‌بیلمك ایچون شبنملرله سوسلنمس مینه جیچکلرینی آجیمدن چکنه‌یه‌رك ساحله قوشدیغمی . واپور نظر تحسرمدن اوزاقلاشه دینی و کوزیاشلر اولدیغی حالده پروانه‌سنك حاصل ایتدیکی کوپوکلو طالعالرك آیغیره دینده طاغیلان آینی متألمانه دیکلدیکمی اوتونادم. اونی کوتوره‌ن اختیار باجینك :

— آرقاسندن ، آغلاما . یولجی آرقاسندن آغلامق ایی دکلدر .

سوزلرینی حالا ایشیدییور کبی ایدم .

حقیقةً آغلاماددمدی؛ فقط هیچ بر زمان روز نامهم او کونکی کبی کوز یاشلری ایله طوللمشدی .

ایشته ، اودم مفارقتدن صوکرا تمام یدی سنه کچمش که بکا یدی ساعت قدر آز کلیور . او زمانکی او کوچك چوجوق شیمدی قارشیمده کی صاحب سیفدر ؛ او زمانکی او طومبول ، پنبه چهره‌لی یوزو شیمدی براز نحیف ، کنیش اوموزلی ، قوللری صیرما شریدلی افندیدر . ایشته . اومایس صباحی بن اونی برنجی دفعه اولارق بو کون ایچون آغوشمدن آییرمش ، وطنه، ملته هدیه ایتمشم. صیجاق خوابکهمدن بو صیرمالی ، سیاه چوخا لیسه‌لی کیمه‌سی ایچون ٹوشویه ، ٹوشویه قالدیرمش، فورطه‌ش. ده‌ون دکزی کچمك ٹوزه‌ده واپوره کوندرمشدم.

باق ! زمان سرعتله ، هم پك سرعتله اعلمك ، سعیمك ثمره‌سنی بکا اقتطاف ایتدیردی . نه خوش . هنوز اختیار اولادیغم حالده برعسکر والده‌سی اولدم .

اوغلمك برافتخار متندارانه ایله بوس ایتدیکی بو سیف بکا کیندکجه تزیید شدت ایدن بر حس مغرورانه بخش ایدییور .

برنجی دفعه اولارق بو صاحب سیف کوچك اوغلم ایله طیشاری یه چیقدیغم زمان نه حالده بولوندیغمی بیلهمزسك ! هیچ برزمان اوکونکی قدر سرایت یورو مه‌مشدم . بو یاغمه‌کی قیلنجلی افسری یه انعطاف ایدن انظار تقدیرکارانه‌دن الك زیاده بن حصه‌لنیور . غروملا نیوردم . ممکن اولسه هرکسه :

— بو بنم اوغلمدر . بو قدر کوچك اولدیغی حالده بن اونی بو ٹوزه‌نده یورودیککز طوپراقلرك بر ذره‌سنه خدمت ایتمك ، فدا اولق ایچون بو یوتدم .

میس غلدریس

پسته‌کار اشتراوسك « پروالسك خیالی » نامنده‌کی اثر موسیقویسنده ابراز مهارت ایلهکده‌در .

یوزوکلرده اك بکی موردا

زنجیرله بریرینه مربوط چفته یوزوك

آقتریس دُرنا اورفردی

بالخاصه شرق اصوانده رغبتلریله مشتهردر .

ذی روح وبی روح جاذبه‌لر

باقیکز ، بلنده‌کی سیف اولنك قدرینی اعلایه کافی دکلی ؟ الماسلردن ، ایپکلردن ، آلتونلردن تشأت ایدن غرور . شوکت حیاتله بارلایان بو شرفلی جلیکك قارشیسنده حائز اهمیتمیدر ؟

دیمك ایسته‌یوردم، طوغرو دکلی ، علی ؟ یونورسیته یورو ایکی سنه‌صوکرا معتنا برموقعه‌دایقای‌وظیفه‌ایله‌یه‌جك. زمنك‌ده برکون‌صحیفهٔ تاریخده شرفله یاداولونا‌جغنی نه‌ایچون امید ایتمه‌یهم ؟

خاطرلارمیسك؟ برزمانلر سنکله‌عثمانلی‌اعاظمنه مخصوص اولان مخالف شعشعه‌دار تاریخی اوقور و مداوله‌ٔ افکار ایدرکن بن هپ بوکوچك اوغلمی‌دوشونور، اونك زمنك‌ده احترام ایله یاد اولونماسی ایچون دعالر ایدردم .

ایشته بنی بو کون مستغرق غرور بن سعادت . اوغلمی خدمت میحلهٔ عسکریه ایله مشرف اولق ایچون ملتمه، محکمتمه وقف ایده‌بیلدیکمدر .

سالمه ثروت سیفی

اقوال اقوام

—یوسرنامه مختلف‌ملتلرك شایان‌دقت شرب مثلرینی احتوا ایده‌جکدر . —

بربالان دیکر بر یالانی طوغورور ، (سائر وجوده کتیرنجه‌یه قدر .

الکلیز

※ قورس اولدکه طایان ، چکیچ اولدکه یورر !

اولاج

※ مایتون نه‌قدر یوکسکه چیقارسه کویسترقیاقلرینی اوقدر چوق کوسته‌رر.

آلمان

※ قوندورایه صراقی ، فقط آیاغه دکمسین .

انکلیز

※ آلتینی دمك کوکیدر .

ژاپون

※ ماهر براوجی ، یانی ایله دکل، آتشی ایله بیلیتیر .

انکلیز

※ سلاحه ، قادینه ، کتابه‌هرکون دقتی لازمدر .

قلمنك

※ فیل دیشی مرکبله بیاضلاتیلمز، صابونی صمغله یوزمقدر .

لاتین

※ هانکی یولك طوغری اولدیغنی کوردن صورما .

آلمان

※ بنی طاشیان اشك ، یره آقان بر کوزدن دها اییدر .

پورتکیز

※ قوقشی آلمك لذتی هپ بردر .

چین

※ یوش چووال دیك طورماز .

انکلیز

※ قوجاهش آتی اویسامای کیچه توکره‌تیر .

آلمان

※ اکرایپی صاقاله فالسه‌یدی کچیلر قازانیردی .

داغارقه

شهبال

شرقی

بر ره نارفته‌در عشقکله پویان اولدیغم
انتظام کاکلکدنر پریشان اولدیغم
التفات خنده‌دندر بویله کریان اولدیغم
انتظام کاکلکدنر پریشان اولدیغم

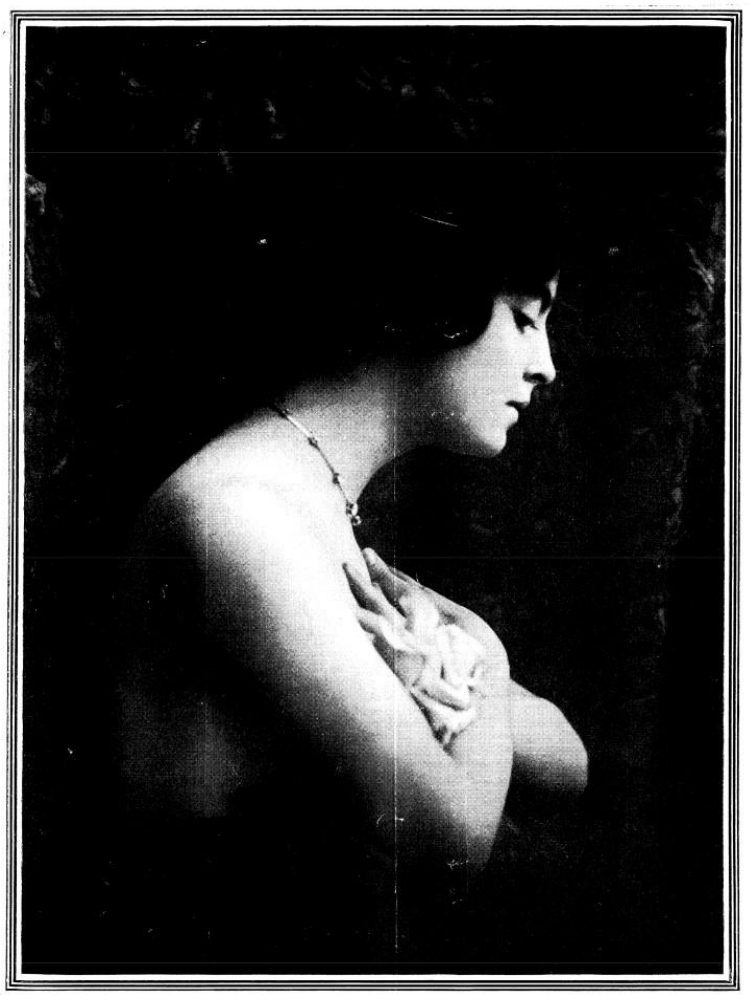
روحمك انلیم سوداسندنه‌پرعطر سحر
سنبلستان خیالکدن کلن بر باد اسیر
اولمادم بیهوده بن شیدا خیال ، آواره‌سر
انتظام کاکلکدنر پریشان اولدیغم

بوره‌ادیه

پرخنده چیچکلر ، دره‌لر شوق ایله چاغلار
هجرکله بوروحم فقط اوکسوز کبی آغلار
سوسلنسه‌ده هپ رنك ایله آهنك ایله داغلر
روحم یینه هجرکله بر اوکسوز کبی آغلار

سنسك یکا جانان وجنان ، جان وجهان سن
هرشیده عیان سن ، یینه هربرده نهان سن
فانی یکا بر عمر مؤبد پاشانان سن
سنسز یکا روحم کایر اوکسوز کبی آغلار .

دانی عالی

رقاصه میس مدلیا

لوندره تیاترولرنده حق بر شهرت صاحبه مالك اولان میس مدلیا خطوط وجودیتك اصالت ارتسامیله ، ملاح سیماسنك جاذبهٔ بحابیله و بالخاصه رقصلرنده‌کی منحنیات دلکاریله اطرافنه مفتونلر طوپلامقده‌در .

شاهدهٔ تماشاده شایان تماشا بر شکوفه

خاطرات ایچون

قارەدەش مکتوبیاری

حزیران ٣١٥

— ٢ —

همشیره‌م .

مکتوبکی آلدم . اوقودم . حس تحسر ، بندن ئه‌سیر . کەدیکی دات بیانی سکا ویرمش . اوخ ، بو بر مکتوب دکل ، بر همشیره قلبنك الك دەرین کوشه‌لرنده تیتره‌ین تحسراتك . تحسراتك ـ شکل وماهیت حقیقیه‌سنده ترسم ایتمش ـ بر ـ لسله‌ٔ بلیغه‌سی .

بن اونی بر مکتوب کبی اوقومادم . حس ایتدم . ئه‌ودت ، روحم بوتون تأثرلری . بونلرك آرا سندن حیاته قارشی اوچان اغبرارلری طوپلادی . بلع ایتدی . تأثرلرك تأثرلرمله . اغبرارلرك اغبرارلرمله برلشدیلر .

بن اونی بر مکتوب کبی اوقومادم . حس ایتدم . ئه‌ودت ، روحم بوتون تأثرلری . بونلرك آرا سندن حیاته قارشی اوچان اغبرارلری طوپلادی . بلع ایتدی . تأثرلرك تأثرلرمله . اغبرارلرك اغبرارلرمله برلشدیلر .

الماییاده اکمال تحصیل ایدن مشغول عثمانلی صحیه ضابطانی

یولین وجوارنده‌کی قصعات عثمانیه شکریه ایله « غاریزون لازاردت » لره و « قریدر وبغلم » آقاده‌یاسنده جنایت عسکریه وکیمیا تحصیل ایله‌کده اولان بو سوکیلی وطنداشلرك « شهبال » لریله هدیه ایتدکاری رسمی درج ایله میباهجز . طریدن ثمرته شمس عرفان طلوع ایتدیره‌جك اولان بویله هیأت تحصیلیه کاتبکی بوتون صحیه‌لریزی رسملریله استیعاب ایده‌جك قدر بی‌نهایه اولسه‌ده فجر و سرور ایله هپسی قارشلره تقدیم ایده‌یاسه‌مك !

انسانده‌کی حسیاتك تولد و تحصل ایچون بر قاعدهٔ غیر متحوله تصور اولونا بیلیرمی ؟ ایشته بر معمای حس : تأثرك تأثرمله . اغبرارك اغبرارمله برلشدیلر . کسب قوت ایتدیلر . بو طبیعی کورولتو ؛ حالبوکه آوازلرنده بوسبوتون یکی . بیکانه بر مسرت دوینقدەیم . بو ندن ؟ وبو مسـ ت اویله عادی بر سروردن عبارت دکل اوف . بوقدر دەرین ومهم شیلر ـ ساحهٔ بیانه قوتولامایور . بن‌ده او سروری بوراده تعریف ایده‌مه‌یه‌جکم . مکتوبمی اوقودقدن صوکرا کوکلمك یوتلاسی عینی بول . چونکه بو خشین قلم تصویر ایتك ایسته‌دکه نازك وتیرمین شکوفهٔ حسی ئه‌زیور . خیرپلایور . صولەوروبور .

عجبا بو سرورك . بو رقیق محظوظیت روحیه‌نك نقطهٔ تبعاتی نره‌سیدر ؟ تأثردن لذت . اغبراردن روح مجروح ایچین مسرت تولد ایدرمی ؟

لکن . قارەدش . بن بوکا ـ بعضیلرینك انسانلرحقنده ادعا ایتدکاری جهله . عجزه رغماً ـ فکرمجه برسبب بولدم . یکنظره‌ده براز شاعرانه . براز خیالپرستانه کورونیور ایسه‌ده میدانه چیقاجغنده شبهه‌یم اولمایان « قانون تولد حسیات » علم مستقبل‌متحاشده بولونمادیغم ایچون بلااحتراز ، مواخذه‌لری نظر اعتباره آلمقسزین بورایه یازاجغم :

بکا اویله کلیورکه بوسرور ، یکدکریشه چوه‌ن بری متحسرایکی هیئت مجموعهٔ تحسراتك بولوشماسندن متحصلدر . پك زیاده مکدر ایکی رفیق . ایکی رفیقه برچوق زمان برپریشه متحسر قالمقدن صوکرا یکدیکریك کوکلنه تودیع کدر ایتدکاری صیرادە اوکدرلره طولو کوکلرده بر مسرت خفیه موجود دکلیدر ؟ و اوکوز یاشلری اچنده بر نوع تسلیت کوروبلزی ؟

یاز ، همشیره‌م ، یاز ! سه‌ویجلریکی ، کدرلریکی ، نفرت وحیتکی ، امیدسه‌ وامیدلریکی ، لذائذ واضطراباتکی خواهشلریکی ، احتراز لریکی بر آنده هم بکا کوندەرەجکك اوآنده کوکل او لمه‌یی طوتمق ایچون اوچمق ایستر . لکن بوا کثریا مقدراته قارشی برعصیان شکلنه کیرر ...

ئه‌ودت . ئونکزده دیکنلی بر چالی کورنجه دوشه‌یملم . برپریزه یاردیم ایدەرك بر طرف ایتمك چایشه‌ملم . حس ایدیورم . بوده اولکیسی کبی بر حقیقت : او چالی‌نی . دیکنی کورنجه کوکل قورقار . حیات مکدر اولور ، دونمك آرزوسنی حس ایدەر . لکن جسارتزبوغه‌ر . قورقدیغمزی اولسون کوسترمه‌یملم ؛ چونکه قورقدیغنی کوسترمه‌مك‌ده بر نوع جسارتدر !

. . . . . .

تحسراتکی قلباً . مکتوبلریکی کوا کبه تودیعاً بوللیور . سك . ئوبله‌می ؟ عجبا بنی ساکت کیجه‌لرده نجوم ضیادار ایله حسبحاله سوق ایدەن قوت بومیدر ؟

عمر دفترمده مقید اولان بو حسبحاللردن برینی باق . بورایه عیناً نقل ایدیورم :

« قرانفدن یوکه‌لیرکن سمای صافك اعماق لاهویسنده تیتره‌ین پارلاق یلدیزلر ؛ سزه باقیورم ، سزی دیکله‌یورم . بکا بو آهنك عمومیٔ کائناتك سرینی سویله‌یکز ؛ قورقمایکز ؛ اطرافده کیمسه یوق . بن ، سز ، برده سکون لیال !

« قرمك هنوز یوکه‌لمه‌دیکی ، موجودانك سینهٔ سکونه آتیلدیغی شو ساعتده سز کله حسبحال ایچون باشمی سمای نیلکونه قالدیردم ؛ سزده او بالاردە تلده ایتدیککز سکوتندن برازنی اولسون روحه ایدبرکز ویلدیککز اسرار خلقتدن بر پارچه‌سنی اولسون سویلییکز ! دیبور . لرکه ، عظمت الهیه پایانسزدر ، بوعاجز عقل تمامیله ادراك ایدەمز ؛ تأمین ایدیورلرکه ، اسرار طبیعت نهایتسزدر . وقوف محدود ایله ، اصل اولتماز ! بن برنجی قوله قانع ، ماعدی کلجك نسلجه‌در .

علی رضا سیفی

صحیفه — ۳۶

شهبال

عدد — ۵۰

خاطرات ایچون

قاردشی مکتوبلری

— کچن نسخه‌دن مابعد —

ثروت ، عظمت الشهه پایانسزدر . وآثار دست‌قدرت اوپایانسزلغله متناسب بر لطافتی حائزدر . اسرار طبیعتی بو عاجز عقل احاطه ایده‌مز . لکن البت بوعقل انسانینك بر غایهٔ استعداد واحاطه‌ی واردر ؛ هیچ اولمازسه بوغایهٔ استعداد واحاطه ایله متناسب معلومات آلمق ایسته‌رم، یاخود یالکز شوقی سویله‌یبکز ! عجبا شمدیکی معلومات بشر عقل انسانینك بو غایهٔ استعداد واحاطه‌سیله متناسبمیدر ؟ بوقسه اونکله متناسب معلوماتی عصرلرجه مدت صوکرای اکتساب ایده‌جکز ؟

سویملی بیلدیرلر . حالا سا کتکز ! براهتزازلطیف ایله نهایتسز ماثیلك ایچنده ایلریله‌یورسکز . یکا جواب ویرمه‌دیکز ؟ روحمده‌کی عظمتی معلوماتی تسکین ایتمه‌دیکز . نچون ؟

بوامید ، یأس ایله‌می نهایت بولاجق ؟ بوکاده اینانمق ایسته‌مه‌یورم ؟ سیارهٔ ارض اهمیتسز ، کوچك ، سزلك شعشعه وعظمتکز یانمده انجق هجدن عبارت طوپراق پارچه‌سندن

ولربا بر روای بهاری

خفیف پشه ایکیلی ناشدن ، سیاه ایشلمه‌لرله مزین آغشام توالدی

ثوزرنده‌کی احوال ، وقایع انسانلری . انسانلرده بر برینی ایجینیر . مأیوس ایدر ، فقط سزکه تا اوزاقلرده ، سماده . برعالم علویده‌سکز قوانیکز . مرکباتکز آیریدر . انسانلرك قلبنه سزلك واسطه‌کزله‌ده یأس کیرمدی :

. . . . . .

مکتوبمی بوراده براقدم . کوکرتمیه چیقدم ، آرتیق ظلال لیل طاغیلمش ، هرطرفی حیاتك وحشتی آمیز کولرندن بری دها محیط اولمشدی . آفاق شرقی تلوین ایدن رنك حمرتك سمت رأسه مأوغرو خفیفله‌شه‌رك بوسیوتون غائب اولدیغی یرده ، مور برسحابیاره ، دهنیزی بوروشدوران ایچه سرین برشمال روزگارینك ثوننده غربه طوغرو سورو کلدیکی نیور ؛ آناطولی ساحلی ثوستندن یوکسلمش اولان هلال یاواش یاواش صولیور . ماثمینی سما ثوزه‌ن‌زینه صولك‌طوتوق تورلرنی صاچیور .

همشیره‌جکم ، نه بختیارلق ! بوکیجه‌یی سکا خطاب ایده‌رك ، سنی دوشونه‌رك کچیرمشم . برکیجه‌ده‌برمکتوب پك آزی دیه‌جکسك؟ خایر . بن بوسطرلری متصل یازمادم . بعضاً اولدی‌که یأس ایله قلمی ثملدن آنه‌رق طی ایدوب‌ده یازمادقلرم ایچون متأثانه دوشوندم واوتحسسات عمیقه ومبهمه‌لك ، سکوت ومجهول قالماسنه آجیدم ؛ بعضاً‌ده اولدی‌که کونا کون ، پریشان افکارم ایچندن سنك ایچون بوکاغده

تودیع ایده‌جك بر فکر ، بر تذکره
چیقارمغه چالیشدم .

قلمك آلتنده پارلاق بر یلدیز وار ؛ مشعشع نظریله بنی سوزدیکی کبی سنك پنجره‌کدن ده باقیور ، اویاتما کی بکلیور . قالق ، همشیره‌م ، قالق‌ده پنجره‌کی آچارق سنك ایچون اوکوکب بعیدوتنهایه تودیع ایله‌دیکم تحسرلریمی ، تسلیلریمی آل !

یاریم مکتوب

تموز ، ۳۱۵ — چنلی قلعه

. . . . . .

. . . . . .

یوقاریکی سطرلری یتیردم ، نیتم هان طرفی قاپامق ایدی . لکن برحس غیر اختیاری ایله پورادهکی حیات ساکتمك برتصادف حزینی‌ده علاوه ایتمکدن ضبط نفس ایده‌مه‌دم : دون توچی اولادیغم ایچون کیجه‌ن چیلغمش ، صحرالرده برچوق طولاشدقدن صوکرا ساحله عودت ایدییور ایدم . چنلری کوتشك حرارتی آلتنده صارارمش سطح مائلدن دهنیز قیمسنه مأوغرو ایترکن کولشده افقه تماس ایتمش ایدی . تا اوزاقلرده ، سمانك : امن غریشنده ایکی کوچوك بولوط کرهٔ آتشینك صولك . لعلکون ضیالری ایچنده بر رونق عاطفانه ایله ایلریله‌یورلردی . افقك برکوشه‌سنده جبال عظمتموتی صاف ، بولوطسز آبیمانه قدر اعلا ایتمش کبی کوریندی . بر آطه خفیف سیملر آراسنده یاواش یاواش محیط رؤیتدن فاچیورطن ایدیلیردی . واسع دهنیز بر اخنای خفیف ایله اوزانوب کیدن ساحلك سینه‌سنده سا کتانه یاتیيور ، غایت کوچوك طالغلرك هیچ بر صدا حاصل ایتمکسزین قوملری ثوپوردی .

اطرافه باقدم . پوراده . پوسکون عمیق عمومی ایچنده بوتیه‌رك دامن تنهائیسنده . بو دریای وسیعك پس وقار وعظمتنده کندیمی پوسیوتون یالکز طن ایدییوردم ؛ یاکیلدیم ! تا ساحلده ، طاغالرك احاطه ثوپوشدیکی نقطه‌ده آرقاسنی بکا چه‌ویرمش بر یربانجی واردی . سضح مائلی آغیر ، آغیر ایشدم ؛ ایکا مأوغرو یورودم . آیاقلریمك تحافیلاتی قوملری ثه‌ژه‌رك حاصل ایتدیکی صدا بو آدمی استغرافندن بیدار ایده‌مه‌دی . کنیج ایدی ، چهره‌سی بکا برخسته چهره‌سی قدر صولغون وضعیف کورونمدی . ثه‌لیني آلتنده طایامشدی ؛ احتمالکه آفاق غربی قاپلایان بدیعهٔ غروبی . بر ایدیوردی .

بوشخص منزوی بنم نظر دقتمی جلب ایتمدی ، کیندیمه برآز اوزاقده قایالردن بریسك آلتنه اوطوردم . آرا صیرا اوکا باقمقدن منع نفس ایده‌مه‌یوردم . برآرالق جیبمدن بر کاغد و قلم چمقاردی و یازمغه باشلادی . عجبا بو کنیج آدم بر شاعری ایمش ؟ ظن ایدییورم‌که کاغدلك بر طرفی اولدن یازیلمش بولونیوردی . براز یازدقدن صوکرا انظاری تکرار ده‌نیزه ، آفاقه منعطف کورونمدی . بر شی ، بو

میس م . دیرمونت

شیقاغونك برقاچ کره میلیونر زنکینلرندن میستر مارشال فیلدك زوجه‌سی ایکن زوجنك وفاتیله طول قالان بوزنکین مادام مؤخراً میستر درموند اسمنده برانکلیز ایله ازدواج ایتمشدر . کچنده آمریقادن لوندره‌یه کلرکن ورپورده اوتور بیرك ایراقی مجوهراتی سرقت ایدیلمشدی . فقط بالطبع اوقاقلمهٔ ثروتی بوکوچك رخنه ایله خراب اولمایاجقدر .

قادینلرك قوتلرندن : حسن ، زینت ، ثروت

عدد — ٥٠ شهبال صحيفه — ٣٧

سرپانتين قرمزيدن بر خانمه توالتي

محيط آسوده و منورله مناسبتي اولمايان كدرلي بر شي دوشونيور كبي ايدي .

بردن بره ٿماننده‌كي كاغذي پارچاقلرينك عصبي حركتيله پوروشدوردي . قولمارك ٿوزه‌رينه فيرلاتارق يرندن قالقدي ؛ باشي ٿونشه ٿكيلمش اولارق اوزاقده مشهود شهره‌طوغرو يورودي . كيتدي . قارشيده‌كي انتظامسز . يوكسك قايالر آرقا سنده غائب اولونجه‌يه‌قدر بكلدكدن صوكرا ايله‌ربادم .

پوروشدوروب آتديغي كاغدي قولمارك ٿوزه‌رندن آلدم وشمس غاربك مهتز انوارى آلتنده اوقودم . يو، يارىم‌قالش رمكتوب مسوده‌سى ايدى : -

« صوك مكتوبكزده، بنى آرتيق سه‌ومه‌يكز . سزك ايچون كدردن باشقا برشي اولمايان ماضى بى اونوتوكز . ديبورسكز . آه ماضيى اونوتمقمى ؟ ماضى ايچون شو شعر احزان و اعترازى تعنى ايدن قلب بشر دكلى ؟ اشجار سودانك سايه‌سى آلتنده كومديكمز . ٿوزه‌ينه طوپراق برينه چيچكلر . غنچه‌لر بيغديغمز مسرتلى ساعتلرى اونوتاجقمى‌ز ؟ او چيچكلركه برر مسرت ايدى . يوق اولديلر . او غنچه‌لركه برر اميد ايدى . حالا باقيدورلر !

« چمشى اونوتمقمى ؟ اوخ . خايير . خايير ! برقوهٔ غائبه واردركه قلبريمزى برر مقدس مزار حالنه كه‌تيرمن خاطرات لطيفهٔ ماضيه‌يه قارشى كوسترديكمز بو نسيانك ، بو وفاسزلغك انتقامنى آلير : قارانلق كيجه‌لرده . مسرتسز ساعتلرده ياواش ، مع مافيه حزنبخشا ، قورقونچ برسله قو . لاخمزه ديركه : مسرت . كچنجه ، كدر اولور :

« آه بكا بويله شيلر امر ايتمه‌يكز ! بو خصوصده سزه اطاعت ايده‌م . براقيكز بنى كه كيمسه‌سز عشقمزك مزارى ٿوزه‌رنده كدرلى ياشلر دوكه‌رك طوپا طوپا آغلايايم .

« عشقمزك سزى بكا اعطا يه سوق ايتديكى مسرتلرى بندن صاقلاديكز . سزك ايچون حس ايتديكم كدرلرى‌ده‌مى چوق كورەپورسكز ؟

« چكينمه‌يكز . قورقايكز ! شيمدى بن او بيله‌يككز آتشين ، شوريده عاشق دكلم . سزى بركره كوزه‌يلمك ، سسكزى ايشيده‌يلمك ايچون اوزون . مشقت انكيز مسافه‌لر قطع ايدمن . دليجه فدا كارلقلر كوسته‌رمن . حياتى تهلكه‌يه آتان عاشق بى اختيار دكلم . وبركون ٿونكزه چيقارق حاكم برنظر ، منتقم وآمر برسسله :

— نه ياپديكز ؟ بنم سزه ويردكم او بى نهايه محبتى ، اوكوز ياشلرينى ، او صميميت قلبيه‌يى ، نهايتسز اعتمادرينى ، آرزولرينى نه ياپديكز ؟ حيات شبابمك سزه فدا ايتديكم قيمتدار كونلرينى . اميدلرله طولو سنه‌لرينى نه ياپديكز ؟ سزك بكا ويردكلريكزى بن كوكده صاقلايورم . رنكا رنك شكوفه‌لر ايچنده صاقلاغمش پركيمن خنجر كبي ! وشيمدى اونك دورين كوشه‌سنده سنه‌لرجه اول اولديغى كبي يوتون قوتى ، يوتون تأثير و طراوتى . يوتون تنى و اضطراباتى ايله طولوريور . يا بنم سزه ويردكلارم ؟ ... دائما كوزلريمك ايچنه باقارق « قلبيمده در ! » ديدكلريكزى سز نه ياپديكز ؟

ديه صوراجق ، فدا ايتدكلرى بى ايسته‌يه بيله‌جك قوتى بر عاشق دكلم : بن شيمدى دائما بر تازه مزارك يكجيسى‌يم كه او مزارده زوالى عشقمز مدفون‌در . بن يونك ٿوزه‌رنده . كوچوجك قيزينك خاك سيه و تار-ماري ٿوزه‌رنده آغلايان بر واله كبي ، حزن وألمله آغلارم . پاى سرد شتا آلتنده ٿمزلن صوك . صولغون چيچكلرينه آغلايان ـ صوك بهار كبي دائما آغلارم ؛ سوكيلى قدريه تك جسد بيروحى قارشيسنده آغلايان برمعنى‌معين چوجق كبي عصمت وصافيتله آغلارم !

« آرتيق بنى سه‌ومه‌يكز . ديبورسكز ؛ بن ذاتاً سزى سه‌ومه‌يورم ؛ عشقمزى ، زوالى ، يكسز عشقمزى سه‌ويورم ؛ بو يأسلى . اوزون . سنه‌لرك سينه‌سنده بنى زده‌لين كدرلر اوكا عائددر !

« چوق زمانلر اول سزكله كه‌زينديكمز اورمانلرك زمين سايه دارينى ٿورتن ، متردد آدملرك آلتنده بر انين ضعيف و ملول ايله ٿه‌زلين صوك بهار اقاقيالرى ٿوزه‌رنده دوكديكم الى ، صيجاق كوز ياشلرى اونك ايچون در .

ٿه‌وصت . بن شيمدى او اولكى عاشق‌دكلم ؛ دائما تنهالرده ، ساكت ، متفكر ، منكسر ياشار بر موجودم . يالكزلغلرم . محروميتلرم ايچنده بو اوچ حال بكا رفيق اولور . افقلره ناظر اوطه‌مده ، اورمانلرك سايه دار يوللرنده ، ساحلك قوملرى ٿوستنده يونلرله ياشايور . يونلرله كه‌زيبور . يونلرله حسبحال ايديبورم . . . »

كاغد پوراده يتدى . آكلادم : بو بر يارىم مكتوب . بر انين انكسار ايدى كه بكا هر شيئى احساس ايله‌يوردى . بو صولغون چهره‌لى ضعيف كنج اونتان بر معشوقه‌نك ماتم عشقنى طوتويوردى . . .

على رضا سيفى

صوك زمانك اك مرغوب صاچ تواليتدى
زى نسانك وزلف زيبانك ذوق تزيننه دائر

ياريم توالت

قادينلره دائر كفت وكولر

§ عيني قادينك اهانتنه اوغرايان ايكى اركك براز اقربادرلر .

§ بعض قادينلر واردركه برقاچ اركك برادن جفالى ايتك ايسته‌مزلر و يالكز بر كيشى‌يه دادانمانى ترجيح ايده‌رلر ؛ اونلر صادق قادينلردر .

§ ازدواجك روابطندن بحث ايده‌رلر ؛ حالبوكه طلاقك روابطى داها باشقا دورلو انحلال نايذيردر !

§ بعض قادينلر فطرةً فضيلتكاردرلر ؛ بعضلرى ايسه هردرلو خطيئاتى ارتكابدن صوكرا فضيلتكار اولورلر .

آلفرد دوموس

خاطرات ایچون

قارده‌ش مکتوبلری

استانبول — تموز ۱۳۱۵

عزیز قارده‌شم .

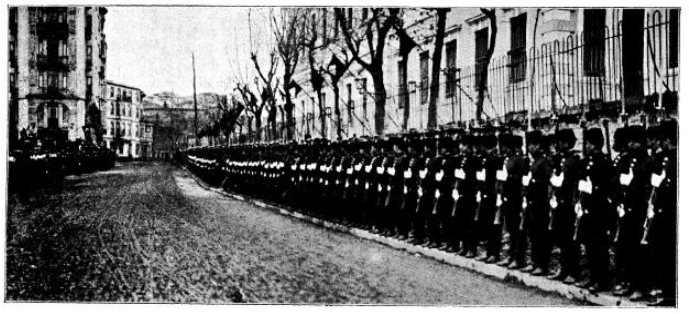
کیجه یاواش یاواش کلدی . کاشانی طولدوران ضیالر، سمالری سوسله‌ین پلنه‌لکلر سولدی . ئوکزده‌کی واسع یشیللکلرك ئوزه‌رینه کوکله دوقونور براسمرلك چوکدی . ایشته شو لوحهٔ شاعك مواجهه‌سنده یاریم ساعتدن بری روحمه بر الم احساس ایله‌ین بر کوچوك وقعه‌یی دوشونیورم؛ او الیی سویله‌مك ایسته‌یور . و سویله‌مکدن متأثر اولاجق برقلب‌ووجدان آرایورم. بونك ایچون جوق‌التعاب ذهن‌اتمه‌دم. آرادیغم مخاطبی بولدم ؛ بو مخاطب . بو قلب حساس سن‌ایدك . بن، ئه‌زمان حیاتدن ایچه‌یر. سعم و نه‌زمان قلبی بر الم مُویارسه‌م سنی آرادم ، سنکله حسبحال ایچون براشتیاق حس ایده‌رم .

بو کونك صورت کذراتی یازمایاجغم . یالکز آقشامه یاقین قسمندن بحث ایده‌جکم :

ساعت اونه کلشدی . اوطه‌مه کیردم . پنجره‌نك ئوننده خارجی سیر ایدییوردم . بو قفیرلر سمنی بنه سنك بیلدیکك حالده ، غریبانه برسکون وتنهائی ایچنده ایدی. فقط بر ز صوکرا تنها سوقاغی برشعاعت . بر ولوله طولدوردی . بو کوره‌لتویی اویاندیران کیملردر . بیلیرسك، دکلی؟ محله‌نك، محله‌یی تشکیل ایدن ئه‌ولرك ملکلری . شو آنده اونلرك چهره‌لری براز کیجی اولدیغی حالده بنه بیاض و طراوتلی . صاچلری پك تمیز دکله‌ده بنه پارلاق و یوموشاقدر . بو جوقلری نه قدر سودیکمه واقفسك . پنجره‌ده نه زمان اوطورسه‌م مطلقا اونلری سیر ایتك ایچوندر .

درت، بش پاشنده بیکلرك ئه‌الرنده برر چانطه اولدیغی حالده فیشك جامورلری . یازك توزلی ایچنده دوشه ، قالقا مکتبه طوغرو کیدوب کلد . کلرینی کوردکجه انسان پك چوق شیلر حس ایدییور . مع مافیه بو جوجوقلرنه قدر شاطر، نه قدر نظر فریب اولورسه اولسون . بن بو آقشام ملال ایچنده دوشوندوروب بر ضرورت و سفالت تابلوسندن بحث ایده‌جکم.

بو جوجوقلر قافله‌سی بزم بوقوشه صاپه‌دقدن صوکرا قالقادن. طابوردن آزاده‌اولدقلری ایچون حرکتلرنده‌کی انتظامی غائب ایده‌رك ایده‌دکاری کی قوشورولرك بعضلری کندیلرندن کوچوك آرقاداشلرینك چانطه‌لرینی یوکله‌ه‌رك مینی مینی وجودلرینك ایچنده نصل یوبورده‌ك بولندیغی کوسته‌ریورلردی . عائله فقرك مدارسوری اولان یاورولر خانه‌لرینه چانطه‌لرینی براقدقدن والده‌لرینی کوردکدن صوکرا بنه سوقاغه قوشوشدیلر . خاطرلارمیدك ؟ بن ایضاً بو کوچوجکلر محاوره‌سنی دینلر . فکرمده ساقلار ، سکاده سویلردم : بو سوزلر آراسنده اکثریا تاصیل ذکالرك

مکتب حربیه‌ده شهادتنامه توزیعی مراسمی ایچون سوکیلی پادشاهلرینك مزدهٔ دردینی آلدقه طلبه

پارلادیغی کوردکك سنکله بوکا دائر قونوشوردق . دوشونوردك .

بوکون برقاچ کوچوك قیز قارشیمده‌کی خانه‌نك طاش مرپوه‌لری اوستنده اخذ موقع ایتدیلر ؛ ایلریده حیاتك کندیلرینه یوکله‌جکی وظیفه‌یی براهمیت تدقیقکار ایله تقلید ایدییورلردی . حقیقة قارده‌شم . اکر بو مینی مینی قیزلری کورسه‌ك هم کولر . هم حیرت ایده‌رسك . الك یوبوکلری آلتی . یدی یاشندن زیاده اولمایان . مستقبلك یوماوزلری ئونلرینه اوطورتدقلری چوجوقلرك باشلرینی یردن آلدقلری طاش پارچه یله کویا پیشایورمش کبی ئوپله پر دقت ودقتله تمیزله‌مکه اوغراشییورلر ؛ مندیللردن ، بز پارچه‌لرندن یاپدقلری بیکلرینی سومکه . اونلری کویا تروع ایچون مینی مینی قولرینی استعماله او درجه پر دقت شفقتکار ایذال ایدییورلرکه انسان یاقدیغه طبیعتك حکم ونفوذینه حیران قالیور. زیرا بر والده ه جکر پاره‌سنه آنجاق بوقدر لطیف صورتده کوله بیلیر .

فقط . ارکك جوجوقلر ئوپله دکل ؛ اوآقاجانلر دائما خشین . پاتیردیلری . سسلری . اوچورتما غوغالری نه درجه مدهش اولدقلرینی کوسته‌مریور . لکن بن بونلرك بعض مستثنالرینی بیلیرم که ضرورتك سرت وقوی قولاریله، ئه‌کدیکی بوینی ضعیف اوموزلری ئوزه‌رینه دوشه‌رك براز ایلریده‌کی اویورتمایه ، حزنله ، اشتیاقله باقار : ئوپله بر سعادت عالیه‌یه عدم مظهریتندن متولد آنجی ایله آرا صیرا کوکس کیجه‌رك بر کوشه‌ده محزون‌ومتفکر طوره‌رایکن بردن بره او ولوله کاه اطفالدن قوشارق آیر یاپر . چونکه آنه‌سنك بر امری . اونی ایقاظ ایتمشدر . قادین اوکا « آمان اوغلم . چابوق کیت، براز برینج براژده زیتون یاغی آل . شیمدی بابانك کلیر . یورغون. یورغون یمکی یکله‌مه‌سون، ذاتاً بن‌ده هنوز تخته سیلمه دن کلدم. ئوپیورم. وقیله‌ایشیمی یتیریورم.» دیمش‌ایدی. کوچوك کیجی ئه‌الرنده والده‌سنك برکوشك محترتب آلودی اولان سیلیك بر ایکیلکله غروشی صیقارق سرعتله بقاله فوشار . عودتده بنه رفقاسنك هی‌وهوی مسرتی آراسندن کچه‌یکی حالده بودنعه عطف دقت ایده‌من ؛ چونکه آقشام تقرب ایتمشدر. آقشامه‌قدر چالیشان سرت چهره‌لی، ناصیرلی الی پدری نرده‌ایسه کوشه باشندن دونه‌جکدر . ذاتاً آلتی‌ده مینی مینی معده‌سنی ئه‌زدیکندن آقشام اورتایه قونولاجق او قیمتدار یمکك خیال دلرباسی آیاقلرینی ئه‌وه طوغرو چکمکده‌در .

بوحالی بکا اوجوجوقلر سویله‌من . بن بونلری تدقیق ایده‌م . آکلارم . کندی‌کندیمه دائما اوغراشان انسانلری. دها زیاده اونلرك یاورولرینی کورمکی . اونلرده‌کی احزان ومسراتی آکلامنی چوق آرزو ایده‌رم . اکثریا اونلرك مسروریله کولر. حزنیله محزون اولورم .

بو آقشام ده هر آقشامکینك همان عینی اولان جمعیت اطفالی متفکرانه سیر ایتدم . غروب یاقلاشییور . ساعت اون بر بچمه کلیوردی . جوجوقلر یاواش یاواش ایشدن کلن بابالرینك پشندن ئه‌لنده‌کی طولو بیاض، فیرمیزی مندیللر محتویات جاذبهٔ امیدومسرتنه طوتولارق خانه‌لرینه کیردیلر . یالکز آرا صیرا براز کیکین محله‌نك چیسو بلی قوندورالری

موکب همایونه شیخی جاده‌سنده مکتب حربیه توجه ایده‌رکن

مکتب حربیه‌نك یوسنه‌کی شهادتنامه توزیعی مراسمی پك دلنشین براجتماعه وسیله اولدی . ذات شاهانه حضور همایونلریله اجتماعه اك یوبوك شرفی بخش ایدییورلردی . اردوملك، حیات اجتماعیه وغیر سیاسیمزده‌کی مواقع مهمی آثار نتایجدن اولان یومراسملك بعض مناظرینی درج ایدییورز.

حیات عسکریه‌مزده بر مهم احتفال

مكتب حربيه‌نك صربخانه كردوننه طوغمايوده

قالديرمق پريشان طاشلرى ئوزه‌رنده ايتله‌يور . براز صوكرا بو فقيرلر سسنى اسكى سكون قاپلايوردى .

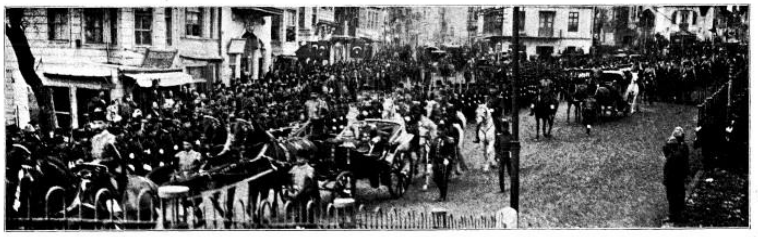
ايشته، بواشاده آتشا غيدن طوتوز. اوزياشنده بر اركك چوجوغنك آياغنده‌كى تخته پارچه‌لرينى طاقيردا تارق چارشى يه طوغرو قوشديغى كوردم. حالندن اكلاشيلديغنه كوره بو قاريده بحث ايتديكم چوجوقلرك اك فقير لرندن ايدى .

براز صوكرا عودتى كوردم . بودفعه غايت آغير و احتياطكار خطوه‌لرله بوروبوردى . تام بزم پنجره‌مك آلتنه كلدى . ايكى اليله طوتمش اولديغى كاسه‌نك اچنده‌كى بانجار طورشوسى رنك آتشينيله صانكه اوكا قوت ونشئه ويرمشدى : كوزلرينى كاسه‌يه ديكمش، بو قيمتدار يوكنى ضايع ايتمكدن رؤياسنده كوردىكى دهشت آميز خيالار قدر قورقارق دودست رعشه‌داريله اوكا حياتى‌كى صارپلشدى. بو آرالق يوقوشمك آلتندن ايشيدىلن بر قاچ آياق سسى بنى‌ده . اونى‌ده اورايه يافغه‌سوق ايتدى . بو كائلر بر خدمتچى اون ايكى ياشنده مسعود طورلى بر چوجوق و او طفل مسعودك ايكى قارا كوزلو ، طومبول‌توزوسى‌ايدى. خدمتچى و چوجوق قوزولرى اوتلاغقده براز كيه‌قالمش اولدقلرى ندن سريع يوروميه چاليشيورلردى. چوجوق قوزولرك اپنى چكدرك « هايدى يورو قارا كوز . ئه‌وده بزى مراق ايده‌رلر » ديورردى.

زوالى فقير چوجوق بو اثناده هرشيئى، حتى ئه‌وده كندينى بكله‌دكلرينى، ئه‌لنده‌كى آتشين‌ومعزز پانجارطورشوسنى اونوتمشدى . كوزلرى اوكوزه‌ل قوزولره مرتكز اولديغى حالده اونلرى‌سوروكله‌ميه چاليشان طفل‌مسعودك مسرانندن اوده حصه‌ار ايمش كبى يوزنده بر شعله‌ٔ بخنيارى تموج ايدييوردى . اوراضى ايدى . بويله‌جه نه‌قدر چوق زمان مرور ايده‌رسه ايتسون ! لكن «بيهات ! ممكنمى ايدى ؟ بن بوملاحظه‌ى پيتيمه‌دن متلاشى‌يوكلرى‌كچديرلر، چوجوغك كوزى ئونمدن بر خيال ، بر رؤيا كبى اوزاملاشديلر !

او سوكيلى قارا كوزلرى نظرندن غائب ايدنجه‌يه قدر اولسون طويا طويا كورمك آرزوسى اونى‌ـ ارصمش اولمالى‌كه سرعتله آرقاسنه، قوزولرك كچديكى طرفه‌دوندى . ايواه . كوره‌مه‌دى .

بر سقوط، سرت

موكب ملطنى كنارنده مشاهده

كيدمه‌يوردى . فقيرلق كاسه پارچه‌لرينى ، طوبرشو دانه‌لرينى لرزان ئه‌للرى ايله قاريشدىرارق قلبى بر بكاى الله ئه‌زيليور ، سويله‌نيوردى . برآياق سسى اونى بوسبوتون صارصدى ، سرعتله آياغه قالقدى ؛ آغير خطوه‌لرله اوكا طوغرو يافلاشان ايرى بر وجود آغشامك قارانلغى ايچنده كوزلرينه داها بويوك كورونيوردى . سرت بر سسس :

— حسن !

ديدى . وجوق جواب ويرمه‌دى . يانى كاسه فقيرلرينه طوغرو ئه‌كيلدى. كنديسى‌چاغيران يانه كلدى. بو قرق بش ، قرق سكز ياشلرنده فقير بر ايشجى ، چوجوغك پدرى ايدى ، اوده فلاكتى كور - دى ؛ غصبى بر حدت قورو و قوى وجودينى تيتره‌تدى . ناصيرلى ئه‌لنى قالديردى :

— آه ، حايلاز ، كاسه‌يى فيردك ها، شيمدى نه ييه‌جكز ؟

ضربه ايچك ئوزدره ايدى. بوره‌كك‌ئه‌ز لديكنى حس ايتدم . آزقالدى پنجره‌دن « وورما! » ديه‌جكدم . لكن ضربه ايغه‌دى ؛ چوجوغك تيتركه وآغلار سسى :

— باباجغم ، باباجغم ! قارا كوزه باقاركن دوشدى !

ديبوردى. ايچى ئه‌لمى يانه ايندىردى . بو تقلم . بو معذرت معصومانه اونك فلاكت و فقر ايله قاتيلاشان قلبى‌ده ئه‌زمشدى. اوده اوغلى‌كى ساكت قالدى؛ اونك‌ده كوزلرى برياً ـ عميق اچنده اوغلى ايله كندى آراسنده ياتان نفره‌لرينك بقيهٔ خرابنه ديكيلدى . بوحال چوق دوام اتمه‌دى. باشى‌قالديروب اوغلنك‌ياشلى‌كوزلرينى. اعصابنده‌كى لرزهٔ خوف وهيجانى كورونجه هرشيئى اونوتدى . احتمال بر قيصه ، يأس آلود زمان ظرفنده لوحهٔ خيالنده كندى كو - چوكلكنى كورمشدى ؛ احتمال بويله بر چوق زمانلر اوده كوڭل برقوزو. بر اوچورتمه اچون ئه‌وه كينمكده كيكمش . ئه‌لنده‌كى اكمك ، طوز پاره‌سنى دوشورمشدى :

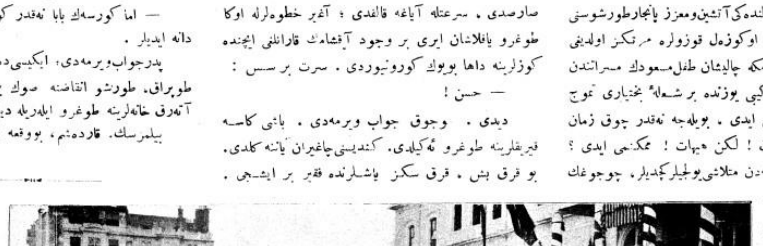
محرومينك‌نه‌دينك اولديغنى پيسلن بابا . چوجوغنى سسا كتانه وبى تابانه قوجاغلادى ؛ بو نوازش پدر زوالى يافروحنى كوزنده الآن سرشاك‌كدرى اولديغى حالده‌تبسمه، مسرتسوق ايتدى:

— اما كورسه‌ك بابا نه‌قدر كوزل ايدى ؛ هم‌ده‌ايكى دانه ايديلر .

پدرجواب‌ويرمه‌دى؛ ايكيسى‌ده اوقيرلمش . طاغيلمش طوبراق. طورشو انقاضنه صوك بر نظر اضطراب ويأس آتمه‌رق خانه‌لرينه طوغرو ايله‌ديله ديلر ...

بيلمرسك. قارده‌ش، بووقعه بكا نه‌قدر تأثيرايتدى !

سامح رُدت سيفى

مكتب حربيه آرلوسنده حربيه ناظرينك كنج مسلكداشلرينه خطابى

عرفان عسكريزك پرورشكاهنده مراسم قدر شناسى

قادينلر دائر كفت‌وكولر

قادينلرك حافظه‌سنده بر كوشه وار دركه ارتكاب ايتمه‌دكلرى خطالره مخصوصدر .

✤ هيچ برشى آرزو ايتمين قادين . برچوق شيلره قناعت ايدەن بر قادينسدر .

محمود شوکت پاشا

مکتب حربیه سواری صنفی طلبه‌سنك کچیدیکی رسمدن انتزاعی

خاطرات ایچون

قاردشم بکتوبایه

استانبول — ایلول ، ۱۳۱٦

[خصوصی پرمکتوبدن مقتوز]

عزیزم علی ،

شو الده‌کی بیاض کاغد کوکله‌ه‌کی یوتون اندیشه‌لری و تحسرلری سکا ایصال ایچون قارالاناجق . فقط انسانلری کهیردن . حیاتك الك مخرب دشمنلری اولان بو ایکی عارضهٔ ولوله‌دار دائرهٔ تا اشتاده سنده اینجه‌یرسك . او حالده سنی منشرح امایه‌جك و بزی مسعود ایده‌جك اولان لطیف اعتیادات ماضیه‌یه نه ایچون عودت ایتمه‌لی؟ بن بوصوغوق سکوتك هرکوننی . الك عذاب انگیز برآتشین انتظارایچنده کچیردیکمی هیچ تردد ایتمه‌دن یازابیلیرم . اکر امید اولماسه‌یدی بو آتش دها طاقفرسا اولاجقدی . فقط بم قیمتلی قارده‌شم ، هر صباح « یوکون علی‌دن مطلا مکتوب واردر » میدیله قالقدیغم ، هر اقشام « احتمال یارین کلیر » امیدیله کوزلریمی قاپادیغم حالده یته کونلر اوزون وعصرلر کبی آغیر مرور ایتسدی . یو هرکون یکیدن توکن امیدلریمك آلم و اضطرابی بنی نه قدر یأسه دوشورمش اولدیغی حسیات قلبیه‌مك تقریر و تبیینه خدمت ایچون قوللاندیغم قلم وکاغد بیله کونلردن بری آلیه بیکانه قالمش . سکا یازماز ایسه‌م یازاجق هیچ برشیم یوقوغازمش کبی معطل اولدم . سکا خطاب ایده‌من ایسه‌م کیمه‌یی . حتی لطیف ، پکه بر چیچکی بیله لایق خطاب بولامایورم .

. . . . . .

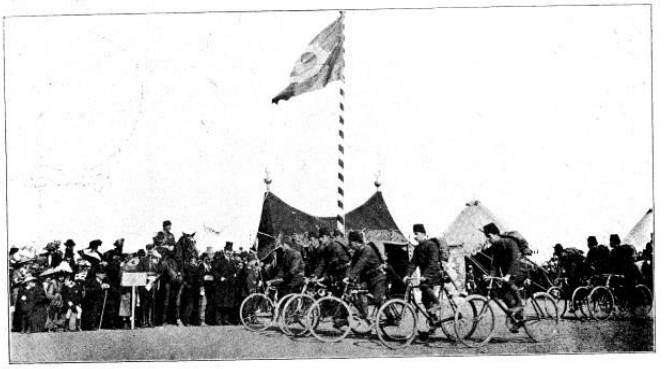
قلعهٔ سلطانیه — ۱۲ تموز ۱۳۱۵

عزیز همشیره‌م :

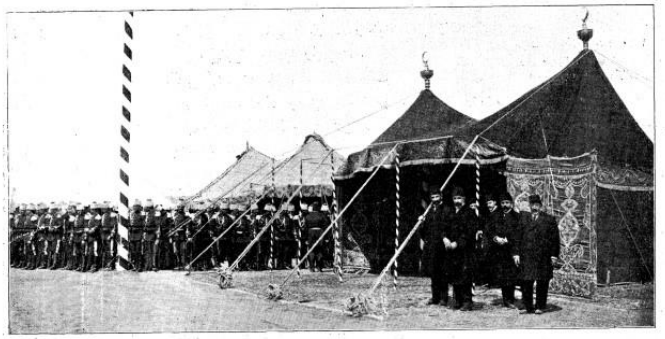
قره یوتموز کیجه‌سنك سکون عمیق وشعر آمیزی ایچنده یاواش . یاواش آناطولی ساحلی ٹوزه‌رندن یوکسلدی ؛ اوخ . یو نه حیاتپرور اعتلا !

فضای نامحدودك نیلکونی جاتربای ٹوسنده یو صاف وساکت قرص-یمین نه‌قدر یاقیشمش . . .

شمس شعشعه‌دار و عظمتلمون کبی حیرت انگیز بر

ده‌لوسیمدلی بولوکلك کچیدیکی رسمی

اوتاغ همایونك ٹوننده آیاقده طورانلر ، صاغدن اعتباراً : باب عالی تشریفات مأمورلرندن حسن بك ، شهرامانتی سرمفتشی ابراهیم‌قدری بك ، استانبول والیسی ابراهیم بك ، شهر امینی توفیق بك

قلبیه‌مك شدت کامله‌سنی عجبا سکا احساس ایده‌بیله‌جکمی ؟ کوزیورسك یا ، یو پریشان یازیلر آراسنده برازده افکار قلب وار! بیلمم قاچ آی اولدی ، بز یوقدر دفعه‌لر «علی!» دیدیکده سن برکره « والده ! » ، پدر! ، آبلا! ، دیه‌دیك! بزی اوتوتمق ، روحاً ، بدناً ، سکا مربوطیتلری بزمکنه متیس اولمایاجق بر طاقم اجانبك مصاحبتی ، یاخود لطیف برسیرانك نشوهٔ بی‌سودیله بزی آرتق یاده وقت بولامامق: اوخ ! ایشته یو ، بیلیرمیسك ، پدریکی ووالده‌کی وروحنك الك قیمتدار پرپارچه‌سی اولدیغك ایچون هرآن سنی تقدیس ایدن آبلاجغکی نه‌قدر محزون ایدر !

یو اوزون سکوتنك بزی الك زده‌لدیکی ، پریشان ، ملول ایتدیکی نقطه‌نك روحمز اولدیغنی بیلیرسك ، دکلی ؟ او روحلرکه سن‌ده اونلره اوقدر مربوطسك . بن ٹوبله امید ایدییورم‌که اورالرده ، او بیاتجیلر الفتی ایچنده ، او

اوتاغ همایونده ٹوننده ، تشریفات مأمورلرندن حسن بك ، شهرامانتی سرمفتشی ابراهیم‌قدری بك ، استانبول والیسی ابراهیم بك ، شهر امینی توفیق بك

حریت ابدیه تپه‌سنده‌کی مراسمك رسملرندن

عدد — ۵۲ شهبال صحیفه — ۷۵

احتشام ضیا ایچنده قوشمایور... اوندهکی رفتار وقار و عظمت یوندہ یوق ؛ لکن بن هرحالده بونی اوکا ترجیح ایدهرم . اوکا حیرت . بوکا صافیت و محبتله باقارم . شمسی بر حکمران عظمتشعاره بکزهتیرم. قمری صاف و نازك بر فیژ طن ایدهرم که بر رفتار آهسته ومحجوب ایله یورور . اطرافته هوایمعطر صافیت وعفت نشر ایدر .

هرشیدن، یوتون اطراف صامت قالدیغی لیال روحانیهده قمری ، آسمان مینا فام ایچنده آلتنده کی دریای وسیع و خوابیدهنك سطحی نورلریله اوقشار ایکن هیچ کوردکمی ؟

بو دختر لیالك جبههٔ پاك و نورانیسنه دقت ایتدکمی ؟ اوخ . بن برچوق کیجهلر باقدم . اوندن ابخار وسیعهنك سطحنه . آغاچلرینك آیاقلرینی ثوپن شکوفهلرینی قوبو کولکهسی آلتنده صاقلایان اورمانلقلره . وقارلی داغلرك شواهق عالیه سنه طاغیلان اونور تماثیل تعریف اولونور ! او ، شعاع شمس کبی دکل ، یاقماز ، قاماشدیرماز . صانکه اوندہ برطاقم خواص معنویهٔ ساثره وار ، صانکه اورمانلرك سینهٔ سایهدار وسکونته کیردیکی کبی تا قلبلرمزك اعماقنهده کیرور ، روحمزه نمس ایدر ، اوقشار ، بر تأثیر نوازش براقیر . . . هرکسی بیلهم . لکن بن بونی حس ایدهرم . تعریف ایدهمم .

قمر یوکسهلیور ، کیتدکچه قماره سی توزهرنده بو حاله یاقیورم . . . قمرك براز ثوننده برکومه بولوط وار . اوده آغیر بر روشله ایلریلهیور ؛ طبقات عالیهده بولدیغی بر جریان هوائی ایچنده سیاحت ایدییور . آکلیورم که ایکیسی برنقطهده برلهشهجك . بونجا بر آواره سهانك بوساحهٔ صاف ومائیسنه بیلمم ناصیل کیرمش . . . احتمال اوده یشیان ؛ اطرافده کی سکونته ، روحانیته ، لطافته کندیسنك بر مناسبتی اولدیغنی کوریور ؛ آفاق جنوبیهیه طوغرو اوزافلاشمق ایستهیور ؛ بو ساحهٔ آسود کیدن چیفاچق ، محوف فورتو . نازك هرج و مرج ایتدیکی مجنون طالعلرك کوپوردیکی ، ایشله دیکی مناطق ، باردهٔ جنوبیهیه ، نواحیٔ مدهشهٔ بعیدهیه کیدهجك ؛ اوراده قورقونج ، یوروناز روز کارلرك آراسنده برسرعت خارقه ایله فوشاجق . آتیلهجق . یاغمور دوکهجك . قار صاچاجق . . . جریان . اونی قمرك ثونندن کچمکه مجبور ایدییور ؛ ایشته ایکی آشنای فضا برمرینه راست کلدیلر . سلاملاشیورلر . اطراف براز قارارمدی . انوار قمر سحابیارهنك نقاط رقیقهسندن انتشار ایدییور . نه شایان تماشا لوحه ! بولوط بر رنك سیمین ایچنده قالدی ، یالکز نقاط کثیفه سنده بر اسمریت لطیفه وار . قمر مصادف اولان قسمك اطرافنده غایت آچیق طورونج رنکنده بر هاله رسم ایتمش کبی کورینیور . بولوط صانکه بوسبوتون طوردی ؛ عجبا یونلر یکدیکریله نهلر سویلهیورلر ؛ نه کبی اسرار تودیع ایدییورلر ؛ .

نهایت سحاب چکیلدی . کیدییور... هرطرف اولکی رنك لطیفی آلدی . ساحلهدکی آغاچلر آرتیق برر مشوش . مبهم خیال کبی کورونمهیور . صانکه تا اوزافلرهکی تپهلرك قمره معروض اولان سطوح مائله . سنه برآندهغایت ایچه کوموش توزی دوکدیلر .

نجوم تابدار هر طرفدن بو مواصلهٔ عاشقانهیی سیر ایدییورلر . آه بو جاذبهدار عیون سما ! نور قمرك امواج بحرله ایلك دفعه هم آغوش اولدقلری لیل آمشنائیدن صوکره ماضیه قاریشان ادوار وابصار مدیده ایچنده نهلر کوردیلر ، نهلر ایشتدیلر ! لکن سویلهمزلر . . دائما ساکت واطرافده جریان ایدهن وقایعه قارشی لاقید قالیرلر .

۲۵ تموز کیجه ساعت ۱

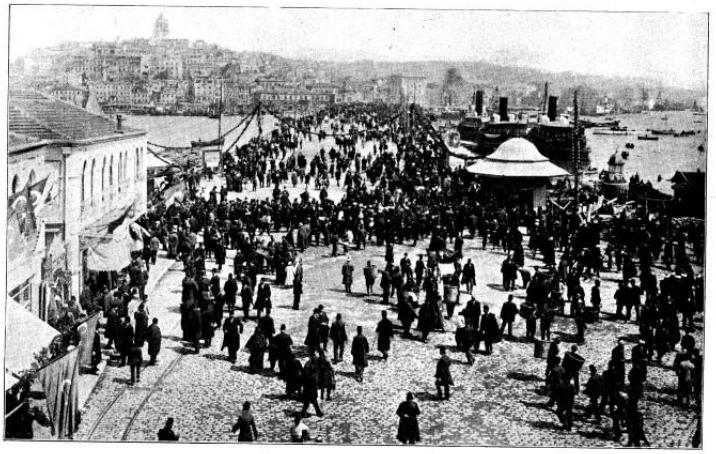
قارده شم ، کورییورسنك که یوقاریکی سطرلری سکا خطاباً یازدقدن صوکرا براقمش واچمغی اون ایکی کون صوکرا تکرار یازمغه باشلامشم . احتمال « بونهقدر تنبلك » دیه جکسك . یوکا « خایر ! » جوابنی ویرم ؛ قارداشم ! پیلیرسك که بن اوقدر تنبل برآدم دکلم . وظیفهٔ عسکریه ، یازیچیلق بنی هرکون اشغال ایدر . بو کلمهیی اولالاقلدن قورقیورم . چکینیورم . فی الواقع یازی یازمایور دکلم . فقط بوکا مصروف اولان سعی وغیرتم ایکی نقطهیه ، ایکی متخالف فکره تابع اولشدر ؛ بونلردن بری آثار ادبیه ، دیکری آثار جدیه در . ایشته بن یازیچیلغك بوایکی قسمنه چالیشیورم . یالکز برشی وار ، آثار جدیه ، عموم ایچون . آثار ادبیهمی دیمیه جکم . دیکر یازیلریمی ایسه کندیم ایچون یازیورم .

تقسیمده بکی تنظیم ارلوناده برلوار ، جلوس همایونده کورلن

جلوس همایونده کورلن شبشلی سواری قاراقولنك ثوننده کیمیه رسمنه انتظار

بکی کورسو ، جلوس همایونه مصادف رسم کشادی کورلن

استانبول خلقی پادشاهلرینك جلوسنی تسعید ایدهرکن

عدد — ۵۵ شهبال صحیفه — ۱۳۳

ایسه کرك ارتفاع وکرك یره ایکسزین هواده اوزون مدت قالق جهتلر یله عقله کلمیه جك درجه ده ایلری کیدیلهکدن باشقا سرعتده ده ماغوق التصور بر تزاید کودولدی . « نیوپور » طیاره لری . ساعتده یوز یکری کیلومتر ویه یاقین مسافه قطع ایدهرك ایکی یوجوق ساعت طرفنده استانبول - ادرنه یولی هوا طریقیله قطع ایتك امکانی موجود اولدیغنی اثبات ایتمشلردی . لکن هر کوتك فرداسنده بر کون اولندن دهافرقلی برشی ابداع ایتك ایسته ین و هواده حاکیت قطعیه یی کندیلرندن باشقا بر کیمسه یه ویرمهمك عزم وتوسیله چالیشان فرانسزلر یو سرعتی کافی کورمهدیلر .

« بلهریو » اوزون اوزادی یه اوغراشدقدن صوکرا اك یکی اولاراق یاپدیرديغی طیاره یه آنجاق یوزیکری یدی کیلو مترو ایله حرکت ایدهجکی سویلنمکه باشلادی .

فی الحقیقه بو روایتك جیقماسندن چوق کچمهمشدی که « وهدرین » افرنجی ۱۳ کانون ثانی ۱۹۱۲ ده ، « بو » شهری طیاره جیلك مکتبی میدانندن (شکل-۲) حرکت ایتدی و ۱ ساعت ۲ دقیقه طرفنده ۱۵۰ کیلومترو قطع ایتدکدن صوکرا یره ایندی .

بو حسابجه ساعتده ۱۴۲ کیلو مترو مسافه قطع ایتمش اولیوردی . « وهدرین » . قازاندیغی برنجیلك موقعی تهییدن ثهیی یه تحکیم ایچون بونکله قناعت اتمهدی . طیاره سنی ۲۴ بارکیرلك بر « غنوم Gnôme » موتوریله تجهیز ایدهرك برساعتده قطع ایتدیکی کیلو مترولرك عددینی یوز آلتمش طقوزه قدر چیقاردی .

مادرید یارپشنده برنجی کلن مشهور طیاره جی « وهدرین » ك بو طیاره یه بینهرك ساعتده یوز اللی کیلو مترو سرعت وره بیلمشدی . بردن بره « ده پر دو سه ن » سیستهمنده یکی برطیاره نك بوتون سرعت پاریشجیلرینی کریده براقمه حاضر اولدیغی وکچن ۱۹۱۱ ده پارس -

« بو » شهری طیاره مرکزنده طیاره جی لویدوده واستحضارات صحودیه

(مقالهمی بو صحیفهده)

استحکام ملازم اولاردن عیاره جی

یوسف کنعان

خانهٔ ایچون

قارهدش بکتوبلری (۵۲ نجی نسخهدن مابعد)

أونك ایچون برنجیسی ساحهٔ مطبوعاته قورم ، ایکنجیسی عمر دفترینك ایچنده یازیخانهمك برکوشهسنده خوابیدهٔ نسیان اولورکیدر . آثار تاریخیهمك صحائف مطبوعهسنی برجوق الور آچوب قاپاپایلیر ؛ لکن آثار ادبیهمك صحائف پریشانی بندن باشقا کیمسه آچماز ؛ أونلری بن یازار ، بن اوقورم . کندیلرینی ترکیب ایدهن کلهلر برنظر اجنبی آلتنده مضطرب اولور ؛ اوقظردن برشماتهٔ اعتراض واستهزا کورویورم . ظن ایدهرم ؛ اوتانیر . نظر وقوف قارشیسنده درسنی ثهیی بیلمهین بر شاکرد کبی کندیسنه اعتمادی یوقدر . بیلمهدیکی برثهوه کیمهدن غریب کبی حسن قبول کورهجکندن شبههلیدر .

اومحبوب کلهلر یالکزکما آچیلیر ؛ یالکز بکا تودیع معانی ایدهر ؛ کچمش زمانلریمك تحسراتی ، تنهیجاتی ، مسراتی کوسترییر ؛ بوخصوصده براز نقصان اقتدار ابرازایتمه بیله بنم عفو ایدهجکمدن ، داها دوغروسی فرق ایدهمیهجکمدن امینم . اومینی مینی کلهلر پك اعلا بیلیرلر . یاخود بیلیورمش کبی کورویورلرکه اونلر ، بنم ایچون . چرکین اولدینی حالده والدهسنك کوزینه کوزل کورونن چوجوقلر کبیدرلر ...

متصدم ۱۲ تموزده یازمغه باشلادیغم مکتوبی آنجاق اون توچ کون صوکرا اتمام ایدیشم یازیخیلهلر اوغراشدیغمدن ایلهری کلدیکی سویلهمك ایدی . « بونهدهشتلی یازیجیلق! انسان نهقدرمشغول اولسهده برمکتوبی اون ایکی کون ظرفنده اتمام ایدر؟ » دیهجکسکز! فی الواقع بو سوزده حقکز واردر ؛ لکن ایسته رم که ؟ مکتوبلرم تمامیله تحسراتی شرح ایتسون . روحمك اشتیاق وتحسرینی نقل ایلهسون . مسراتکزله نصل مسرور ، اکدارکزله نهدرجه مکدر اولدیغمی . اولکی ایچون تبریکلریمی ، وایکنجی ایچون تسلیه لرینی بیلدیرسون . بویله بر مکتوب ایسه بش دقیقه اول طورغود رئیسك طرابلسی هانکی تاریخده فتح ایتدیکی دوشونه دوشونه یورولمش برقاچ ایله یازیلماز . ذاتاً سزك حیاته قارشی بسله دیککز انفعال واغبرار عمیق بیلیرم . بوغبراری سزدن دور ایدهبیلمك نهقدرمشکل اولدیغنی ده اکلادم . ایشته اومشکله چاره اولاجق واسطهلر بولنی وبونلری برر کوهٔ تسلی ایچنده عرض ایتمك ایچون چوق دوشونمکه محتاج اولدم .

قارهدشم بشریت ایچون حالتدن شکایت برعادتدر . برابتلادر . بوندن وازکچیلهمز . یالکز بعضلرینك شکایتی داها دهرین ، بعضلرینك داها خفیف اولور . بودرد شکایته اك مناسب چاره یالکز کندی اضطرابات حالیهسنی دوشونمهیوب براز کوزلرینی اطرافه چویرمك ، دقتله باقارق کوردیکی حقیقه محاکمه ایتمکدر .

زمان ، فلسفهٔ حیاتیهمك « کندکدن فناسنه یاقوب شکر ایت » صورتنده کی اسکی بندینك قوتی تنقیص ایدهمز . فی الواقع یوسوز عادی ، قیصیا ، سرت بر امر کبی کورونور ؛ کدرناك ومغتور قلبلره خشین کلیر . یوکی قلبلر ایسه خشونتدن - بردواده اولسه - خوشلانمز . بیابان اکدارك یولاری دیکنلیدر . اوقلب اوراندن روضهٔ آسودکیه کچیرمك ایسته نیرسه قوتله طوتولوب چکیلهمهلی ؛ دیکنلرك یوسبوتون اونی بیرتوب قاتامامسی ایچون یاواش یاواش کوتورملیدر . لکن همشیرهم ، امین اولوکزکه اوسوزلرك خشونتی ایکنجی برنظرده غائب اولور . اکدار ایچون یوسوز قدر مؤثر وسهل برتسلی بخش ایدهمز یوقدر : اطرافنه ، کندندن فناسنه باقمی !

ایشته بوتون فلسفهٔ حیات بوندهدر . اطرافکزه باقدیغمیلیونلرجه انسان کورهجکسکزکه هیچ اضطراب چکیور . هیچسنك بر دردی وار . لکن بعضلرینك اکداری اوقدر بویوکدرکه اوآنده سزك اکداریکز نظریکزده ، فکر وحیاتکزده کوچولمکه باشلار ؛ حتی بعضاً اونی تمامیله اونوتاراق باشقاسنك اکدارینی تسکینه بیله اوغراشیرسکز .

مثلاسزك یاکنزده شفقتلی بروالدهکز وحیاتنك اوزون سنهلرینك محصول قیمتداری اولان سزی آغوش شفقتنده صیقمقله یتیندر ، سزی کوردکچه چهرهسنده برزنك مسرت تجلی ایدهر بیاض صاچلی بر محترم پدریکز وار . بو ایکی وجود عزیز عمر بشرك یوتون سنین اضطراب وتبدلاتی ، یوتون ادوار اندیشه وامیدی ایچنده سزه صاحب اولمق ، سزی یوتمك ، سزی ، یختیار کورمك ایچون باش باشه ویروب چالیشمشلر ؛ بوویدککز حالده بنه اونلر سزی هنوز توچ یاشنده بر چوجوق ایمشکزکبی محافظه یه ، تدبره خواهشکر ، هرصباح بر دقت عمیقه ایله چهرهکزی معاینه ایدهرلر ، اك صمیمی ، اك حقیقی برحسه ترجمان اولان طاتلی صدالریله :

بوصباح ان شاءالله ایسك جوجوغم !

دیرلر . همشیرهلریکز ، برادرلریکز وار . سزی حیاتاری قدر سوهرلر . سزکله مکدر اولورلر . حیاتکز اعضای عائلهنك آغوش دقت وشفقتنده کچر . بوحیاتده کدر بیله اولسه هرحالده اك بویوك کدری دکلدر . برده اطرافکزه باقیکز :

کیمسه سز قیزلر . یوتون حیاتنده اولادی ایچون چالیشدیغی ، اواخر ایامنی اونلرك دائرهٔ مسراتنده خوشچه کچیرهجکنی امید ایتدیکی حالده مدهش بر سرعتله هیسنی برطرفنك آرقاسندن صوغوق ، ثهیدیجی طوپراغه تودیع ایتمش ، جهاندده فکرندهکی خاطرات الم واضطرابله بیکسن . غریب قالمش اختیار پدرلر ، والدهلر . هرکسك برتکمه اوردیغی ، فریاد واپسین آلامنه هیئت عمومیهٔ بشرك ولولهٔ استهزا ایله جواب ویردیکی سفیهلر ... داها نهلر وار ! اونلره کیمسه تسلی دکل . یاشامق ایچون برلقمه اکمك بیله ویرمز . اکدارینی آکلامغه ، اشترا که دکل . یوزلرینه باقمه بیله کیمسه تشبث ایتز . اونلرك صباحلین محتلرینی صوراجق پدری . چهرهسندن اندیشه سنی آکلامغه چالیشاجق والدهسی ، مکدر کونلرینی آوازهٔ شطارته بوغاجق کوچك قارهدشلری ، یاشامق ، تحمل ایتمك ، امید ایلهمك ایچون حال معصومانه سیله قوت ویرهجك چوجوقلری یوقدر . آه ، کدرلرمز نه قدر درین اولسه یأس حقیقی یه قایپامالم . مادام که سزی سوهنلر باعث اضطرابکز اولاندن چوقدر ، حال سزکدر . مادام که ملك کبی چوجوقلریکز دیزیکزك دیبنده اویناهمقده ، معصوم نظرلریله سزه باققدهدر . سعادت سزکدر . مادام که اکداریکزدن آکلایان ، تسلیه یه چالیشان موجوددر ؛ اوکدر اك بویوك کدر دکلدر ...

سزیارین آچلمقدن توقه مك ایچون نهیه جککزی دوشوندیکزی؟ سزآچ یاتدیکزی؟ سز یه تیشه یردیککز کنج قیزکز آغیر خسته ایکن تداوی ایدهجك علاج دکل ، یه دیره جك اکمك بیله بولامایارق متروك بر خانهنك قارانلق اوطهسنده قیزکزك هرآن داها زیاده صولان چهرهسنی کوز یاشلریکزله صولغون یاناقلریکزی ایصلاتدیککز حالده سیر ایتدیکرمی ؟...

یونلر ، بویله بدبختلرواردر ، شوآنده هریری برکوشهده اضطراب چکیور ؛ یونلر شاعرانه فکرنده وجودیولمشدر ؛ انسانلر آراسنده اویناتانلر حسابسز فاجعهلرك ، فلاکتلرك آفتورلریدرکه اویناد قلری رولمرك یوتون اضطرابات وآلامیله . یوتون بحن و مشاقیله بالذات حس ایدهرلر .

ایشته قارهدشم ، « سندن فناسنه باق ! » دیمك ایچون یوقاریکی سطرلری یازدم . کورولیورکه یوسوز شکل ظاهریسی قدر قابا . مناسبتسز دکلدر ؛ یوسبوتون تسکین اکدار ایتمسه بیله استعداد تحمل وحس امید بخش ایدر .

تحقیقه — ۱۵۲ شهبال عدد — ۵۶

خانم‌لر ایچون

قادین و أدبیات

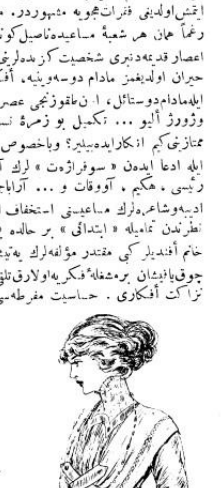
برنسس قدریه حسین خانم افندینك « نعلرم » و « تموجات افکار » نامنده‌کی آثارلرینه دائر

لطیف بر قوره‌سائر

« قادین و ادبیات » سرنامه‌سی ایکی دورلو اکلاشیلابیلیر: بری، قادینلرك أشخاص وقعه وملهمه‌شعرا اولارق أدبیات ثوزه‌رنده اجرا ایتدکلری تأثیر. دیکری ده مؤلفه‌صفتیله عالم‌ادبیتده اشغال أیلدکاری موقعم. الك طرز تلقی‌یه موضوع اتخاذ ایله شایان دقت تتبعاتده بولونمق وبویله‌جه قادینلرك تا أزمنهٔ قدیمه‌دنبری أدبیاته، علی العموم صنایع نفیسه‌یه ودولایسیله اقوامك تمزیه حس وفکرینه نه درجه تأثیر ایتمش اولدقلرینی آراشدیرمق شبهه‌سز پك مهم و پك جاذب برمشغله‌اولور. لکن بو نقطهٔ نظردن بر مصاحبه یازمادن، ایلهری‌یه تعلیق ایتدیرمك بو کون سزه، افق أدبیمزك جوف حزینی تسریر وتزیین ایدن برنجم شعر وصنعتدن، پرنسس قدریه حسین خانم افندیدن بحث ایتمك وبو وسیله ایله محرره‌لره عائد عمومی بر قاچ سطر یازمق ایستهرم.

بوتون ممالك جهانده‌کی أرکاکلر ـ محیطلرینك درجهٔ مدنیت وترقیسنه کوره آز چوق ـ تکمیل مشاغل جدیه‌یی کندیلرینه حصر اولونمش عد ایتدکاری ایچون، بر زمانلر أدبیاتله اشتغالی بیله روح رقیق نسویته نسبةً فضله جدی، فضله آغیر تلقی ایدرلر ومثلا فرانسه وانکلتره‌ده، أثر نشه أیله‌مکمکنشئت ایدن قادینلره « بـاـ بلو » یعنی « مائی چوراب » لقب عربانی اتحاف ایده‌رك أسکلیرلردی. بو استهزالردن، مؤلفه‌لره یالکز خلق دکل، بالخصوص أرکك محرراطرفندن توجیه اولونوردی. مولیه‌رك « عالم قادینلر » نامنده‌کی مضحکه‌سی ایله لورد بایرونك « بـاـ بلو » لر مطلقده نشر ایتش اولدیغی فقرات مجویه مشهوردر. معهذا قادینلر، خودبین برادرلرینك ممانعت وتزییفاتنه رغماً هان هر شعبهٔ مساعیده‌ناصیل کوندن کونه‌دها بویوك موفقیتلر ایله‌ربله‌یورلرسه أدبیاتده‌ده اعصار قدیمه‌دنبری شخصیت کزیده‌لرینی کوسترمشلردر: مکتوب یازمق صنعتنده‌کی مهارتنه حیران اولدیغمز مادام دوسه‌ویئیه، أفکارحکیمانه‌لرینی حالا تقدیر ایتدیکمز مادام‌دوستائل، ان ناقوزنجی عصر حکایه‌نویسلرینك سر افرازاندن اولان ژورژ ساند وژورژ ألیو ... تکمیل بو زمرهٔ نسوانك براقدقلری آثار مخلده‌نك تاریخ أدبیاتده‌کی موقع ممتازینی کیم انکار ایده‌بیلیر؟ وبالخصوص بوکون، حقوق اجتماعیه وسیاسیه‌لرینی دلائل شدیده ایله ادعا ایدن « سوفراژ‌ات » لرك آواز مجادلاتیله طنین انداز اولان بر عصرده، بلدیه رئیسی، حکیم، آووقات و ... آرابجی قادینلره آغوش عدالتی آچان یکرمنجی عصرده، ادبیه‌وشاعره‌لرك مساعیسنی استخفاف ایتمك ناصیل قابل اولور! أساساً، حقوق نسوان نقطهٔ نظرندن نامیله « ابتدائی » بر حاله بولونان مملکتلرده بیله انکار، فاطمه علیه و خالده خانم أفندیلر کبی مقتدر مؤلفه‌لرك یه‌تیشوب مظهر تقدیر اولماسی، أدبیاتك روح نسویته أك چوق یاقیشان برمشغلهٔ فکریه‌ایله‌اولارق تلقی أیدیلدیکنی اثبات ایدر. حقیقةً ده قادینلرك رقت قلبی، تراکت أفکاری، حساسیت مفرطه‌سی، خصوصیله رومان وشعرده ـ پك مهم مزیتلردر.

بر لباس فنبول

قدریه حسین خانم افندیده بوتون بو مزیتلرله برابر ثوبله بر حدیث محاکمه، اویله برمتانت اسلوب وارکه کندیلرینك پك کنج بر قیز اولدقلرینه کوچ ایتانیلیر. شو اندهٔ « نیلوفر » امضاسیله انتشار ایتش اولان « ساعجاق نه‌در؟ محبت نه‌در ؟... » طرزنده بر مسلمهٔ حکمیاتی حاوی « نعلرم » نامنده‌کی أثرینی مطالعه ایدهرسه کز بو حیرت تقدیرکارانه‌ی لایقیله اکلارسکز. بو کبی حکمیاتك یکدستی و بی رنك اولماسی نه ایچه بر ذکاء، نه ممتاز بر تربیهٔ فکریه‌یه، نه طریف برطرز افاده‌یه. والحاصل نه‌یوکسك برشخصیت معنویه‌یه متوقف اولدیغی بیلدیکمز ایچون، قدریه حسین خانم أفندینك موفقیتی پك شایان افتخار بولمالیز. بو کوچوك وقیمتدار اثری برابر قاریئمیزالم:

« حریت، مدنیت حقیقیه‌نك تکملی درجه‌سنه کسب أهمیت ایدن برقوهٔ معظمه‌در. قادین، عالم وجوده فدایی اولق ثوزه‌رینه کلش برمخلوق لطیفدر. لطافت خلقی الك قوتلی وألیمتین، وجدانلر ایجادینه مقتدردر. قادین، أفکار وبصیره خیالات عصریمزی تزیین ایدن کیکین بر خنده‌یه، محبت و وفادن، مدنیت و سعادتدن شبهه ایدن برنظر مستهزیه‌یه تصادف ایتمك کوچ دکلدر:

« حریت، موضوع اصلیسنی ادراك ایتمه‌نلر تردده دیله‌قولای کلیر برکلهٔ مستعمله‌در. شکران زمانمزده قدر، قیمتدن دوشمش برفضیلت عنیفه‌در. مدنیت، احتیاجاتك ازدیادی وحسنلرك تکثریدر. سعادت، صاغلام برباشه، قوتلی برمعده‌یه، ثروت برقیمه‌مالك اولمقدر. وفا، حق تداولدن اسقاطه‌لایق اسکی برسلاحه حفظ ایدیلمش کهنه برکلمه‌در. محبت، تصعیدماده‌دن ایله‌احتراق ایدهمه‌مش برطراوت روحانیه‌در. »

« نعلرم »ی قاپاتمادن أول، قدریه حسین خانم أفندینك دائما شایان دقت بر لطافتی حائز اولان خصوصیت بیانی کوسترمك برقاچ فقره نقل ایتمك ایسترم:

« مال، وارثلرینه بکمیلکتندن دولایی بخلایه وسیلهٔ عذاب دروندر. حیات، صوکیسی قانه‌کوره رنك آلان موادك أك لطیفیدر. خنده، اغیاری یار ایتمك ایچون آرایه کیرن برصاح مأموریدر. بوسه، محبت آرینك أك طاتلی برباليدر. کتمك، حیات ایچك چوقلغی اختیارلغه باغلایان بردکومیدر. چیچك، جمال طبیعتك کمال لطافتی اثبات ایچون محکمهٔ أنظاره کلش بر شاهددر. »

بو خصوصیت طریقه‌یی، برمجموعهٔ مشاهدات و تحسسات اولان « تموجات أفکار » ده دخی بولورز. مثلا محرره، یکی ومدنی مصرك کنیش ومنظم بولاریله بر تضاد تام تشکیل ایدن دار واعوجاجلی بر سوقاقدن کچرکن، بو اسکی قاهره » نك سکنه‌سنه باقارق دیبورکه:

« شو مسعود باقیه‌لی ساده انسانلرك تعاملی، تعهدلی دانه‌لر کبی برشیرازه‌یه کچیرسه‌لك، عجبا نسیج حیاتلرنده شایان دقت قاچ مروارق بری صاپابیلیرلرمیدك ؟ » أثرك دکر برینده، برمولد شریف کچه‌سی، جدا کبری بویوك محمد علینك جامعنی اوزقدن تماشا ایده‌رك دوشونورکن، اونك « اینجه ونازین مناره‌لرینی تزیین ایدن ظرافه‌لرینك، درت زرین بازو بند ذی قیمت کبی آسمانده لمعان ایتدیکی سویلیور.

ذکر ایتدیکم شو برقاچ مثالی اوقورکن قدریه حسین خانم أفندینك اسلوبندن، تشبیهلرندن نهصاف بر، رائحهٔ شرق » انتشار ایتدیکنه وقت ایقنسکردم. وبو حقیقةً شایان تقدیردر؛ زیرا فرانسزجه و انکلیزجه أثرلرله توغله رغماً بر راحهٔ شرقی محافظه ایده‌بیلمك پك قوتلی و پك جدی بر شخصیته موقفدر. یالکز « تموجات أفکار » ك مؤلفهٔ محترمه‌سی مساعده بویه‌رق لرسه، اسلوبنك بعضاً آلدیغی شیوهٔ رسمیته، « کلستان قیمت بیان، آرامکاه عظمت اکتساء » کبی آغیر سجعلره، « آینهٔ دوران، تنکرانداز، کرکی کبی، حوالهٔ سمع » طرزنده بر کونکی أدبیاتزده پك مستعمل اولایان أسکی تعبیرلره اعتراض ایده‌جکم. بالخصوص که رنکین وساده براسلوب ایله یازابیلدکلرینی أثرلرینك بعض صحیفه‌سنده اثبات ایدیورلر. لکن تفرعاتدن عبارت اولان بونقطه‌ده اصرار ایتمه‌یه‌رك « تموجات أفکار » ده کورولن اقتدار تدقیق وتصویری مدح ایتمك، وتکمیل أثرده ممتاز اولان برحسدن، قدریه حسین خانم أفندینك قلب رقیق واصیلی دولدوران حس وطنپرورلیدن بحث ایتمك ایستهرم. پارسده « په‌رلاشه‌ز » مزارلغی کزه‌رکن:

« بومزین ومرهر بالچه‌دن وبیان برکوشهٔ نسیانده » فالش مقبرا سلامیه‌یه تصادف ایدنجه: « مسلمان، هپ مسلمان زوالی غریبلر! دیبور. قبردن قبره کیده‌رك اسملرینی اوقودقجه یوره‌کك رعشه وخلجانلرندن مأذی اولیوردم. »

فرانسه‌لك أك کوزل ایالتلرندن برنده سیاحت ایدرکن، مناظرك لطافته، « روایا » شهرینك اکلنجه‌لریته رغماً وطنی تحسرله خاطرلایور وغربتده وطنی آرزو ایتمکی برده « ـ قامت دوق وطبیعت » عد ایدیبور. سینه‌ماتوغرافده طرابلس غرب وقایع مؤلمه‌سنی کورورکن، قلبی غیظ و اضطراب ایله قاناییور؛ قلمی نفرت و عصیان ایله محاربه‌لك دهشتی تصویر ایدیبور:

« ... ثوتلرینه کان سلاحلی و لاحسز قادینلر، چوجوقلر واختیارلرهب برلرسه‌دیلیوردی. ثورکك مینی مینی یاورولرهدف تشانعدا ولوپور، معصوم قادینلر قورشونه‌لرینه‌دیلیور؛ ملحاً آرایان ختیارلره‌قیلیور... طوب سسلری قیلیچ شاقیرتیلری، حیوان کورولتولری، آو زملرو ویلالر، شدت، سرعت، دهشت! وجود سز باشلر، آیاقسز یاجاقلر، پارماقسز ثاللر، مخوف سیمالر... قتل عام، قتل عام، هرکوشه‌ده قتل عام! ائتلاف مثلث حایقیور. انکلتره کولدیدی، فرانسه شاشیردی، دنیا اینله‌دی... غریبلر شرفی ممکنات ده بوصورتله تجمیلك ایرازی نه‌قدر ذوقسزامو ردن معدود ایدیسه‌ده ... اولان اولش ایدی! طرابلسك یاصاغی أبدیاً خون شهادته بویانمش قالیور، هربردن دالغلار هرخانه‌دن آقیور، هربوره‌کدن وزولیور. ردی.. هب اورنکسز، صداسز حیات آسودکی ایتیان طوپلر یله محواولمش! طرابلس درت بیك نهیملك، مدنیت نامیله غصب ایدیلش وحشت قورباغلرینك آجیسیله تیترهمش وياغمش ایدی. »

مصرك أدبیاتزه اهدا ایتدیکی بو یکی اثرده‌کی مزایای کزیده‌یی لایقیله کوسترهمیه‌لم. بیله‌بورم. فقط روحنی شرق وغربك بدایعیله پرورده ایتمش اولان پرنسس قدریه حسین خانم أفندینك استقبال أدبیمزك بویوکلکنه قانع اولدیغی جهتله، کندیلرندن ایلك دفعه اولارق بحث ایتمك سعادتنه نائل اولدیغمه ممنون ومفتخرم.

— شان ناشی، ۲۹ مایس، ۱۳۳۸ —

عزت ملیح

بر لباس مراسم

حائنلر الجون

قارده‌شم مکتوبلری

ایلول ۱۳۱۶ ـ استانبول

قارده‌شم ،

انسان نه‌قدر غریبدر ! کندیم محتاج تسلیت ایکن بر درد بیکانه‌یه قارشی ـ ولوکه جزئی برزمان ایچون اولسون ـ کندیمی اونوتدم ؛ بیلمه‌دیکم برحیاتی دوشوندم . اونك ایچون پاك برحس مرحمتله آغلادم . تأثراتك درجه‌سنی شوندن آکلا که کویا بنم دردم ایشن کبی شو مکالمه‌مزه بیله داخل ایتدم . نه‌زیانی وار ، باشقالری‌ده انسان ، همجنسمز دکلی ؟ اونلرك‌ده بر والده‌سی ، بر همشیره‌سی یوقی ؟ بن او وجودلری طانیمایورسه‌م والده ، همشیره محبتی‌ده طانیمایورمیم ؟ حس ایتمه یورمیم ؟ هر قادینك روحنده مکنوز اولان شفقت ومرحمت عمیقه‌یه استناداً ـ تصادفك یارديمی ایله ایشیتدیکم ـ بر نالهٔ یأسدن متأثر اولامازمیم ؟ کندیسنی بیلمه‌دیکم ، لکن بر واسطهٔ غیر منتظره ایله روحی ، اورادهکی یارهلرینی کوردیکم برزواللی انسانه آجیماری برقاچ قطره کوز یاشی دوکه‌مزمیم ؟ بنی کندلندیرمان شی ، پریارم مکتوب‌در ، بن . یونی برکتابك صارارمش ، توزلانمش یاپراقلری آراسنده بولدم ، اوقودم . احتمال یونی یازان ، چوجوقلریندن ، کنیج زوجه‌سندن ائین احتیاجنه برجارهٔ عاجل بولابیلمك ایچون قالقمش ، اونی ، بوکتابك آراسنه یه آلمق ، یازوب بیتیرمك امیدیله صاقلامش یازق پاریم یرقاپش !

برقاچ کون اول انشته‌ك ثه‌لنده برکتاب ایله اوطه‌مدن ایچری کیردی ، برقاچ کوندر راحتسزدم ، یو اوقومامش اولدیغم کتاب ایچون سه‌ویندم . بنی برقاچ کون اکلندیره‌جکدی . او کیمسه ثه‌یچه اوقودم ، چه‌بردیکم یاپراغك برینده اینجه پیرکیلی مائی برکاغد نظریته تصادف ایتدی .

پك آز انسانلرك مغلوب اولادقلری سائقهٔ مراق ایله کتابی براقدم . دردم قاتلانمش اولان بوکاغدی ، بوصحیفهٔ آلامی ، بویوغولمش فریادی اوقودم . ایشته ، بورایه عیناً یازیبورم ، بیلمم ، سنی بم قدر متأثر ایده‌جکمی ؟ :

« بنی ترك ایده‌جککی ، پر داهما سنی کوره‌مه‌یه‌جکم قدر اوزاقلره کیده‌جککی بیلیرمشسك آه ، بوکا هرقت متحمل‌درسك . بم محبتمك سنی سومك ، سنك نامراد اولورسه‌هرقت اطاعت ایتمکدن باشقا برشی اولادیغنی بیلمزمیسك ؛ فقط ، مرحمت ایت . بو قراری ، امری ویرمه‌دن برکره داهما بنی ، بمسنك ایچون فدا ایتدکلرینی دوشون . بن ، حیاتده سکا واصل اولابیلمك ایچون محو ایتمه‌مش نه‌می براقدم ؟ یونون مسعودیت حالیه‌می سنك برتبسمکی کوره‌بیلمك ایچون ثه‌زدم . سامعه‌مده‌کی عکس صدا کی اخلال ایدیبور دیه قیزمك صدای معصومندن دور اولدم . سعادت حالیه ومستقبله‌سنی تأمینه سوز ویردیکم برحیاتی سنی دوشونمك ایچون اونوتدم . او ، بکا ، کندینك محو اولان سعادت ومحبتنه آغلارکن بنی‌ده سکا . سنك همرانکه آغلاردم !

« ایواه ! سنك بردن بره دوچار اولدیغك فلاکتی خبر آلدیغم آنده حس ایتدم‌که آرتیق سزه ایده‌بیله‌جك ایدیغم فدا کارلق نه عائله‌مه چکدیردیکم اضطرابلر . نه‌ده بم کوزیاشلرمدر ، بم کوجوجوك ثروتم یوضورتی دفعه کافل اولادیغی حالده بن یه کندیمی بر جهالت مدهشه ایله بو ساحهٔ خرابیه یه آتدم . . . سنی حیاتده مسعود کوره‌بیلمك ، او سنی فورتارامادیغم فلاکت مدهشه‌دن سنی ، سنك ده خبرك اولمادن تخلیص ایده‌بیلمك ایچون کیملری فدا ایتدیکمی بیلیورمیسك ؟ ایواه ، باری سنی اولسون قورتارا بیلمه‌یدم ! . . .

بوچاره‌سزلكك قارشیسنده نه‌قدر چیرپیندم ؛ سن بر وقار اصالته اوبارا حتیاجاتك تهری آلتنده متانت کوسته‌ه‌رکن بنده یونون رفاه و سعادتلرینی رنك احتیاجه بورودیکم عائلمك آراسنده سنی دوشونور ، اونلرك سکون مظلومانه‌لری ، صارارمش چهره‌لری ، یاشلی کوزلری قارشیسنده‌متهور ویریشان سنك سعادتك ایچون چاره‌لرتحری ایدوردم . یوپریشانی وظیفه‌م باشنده‌ده منتظماً بولونمامه‌مانع اولیوردی . کیت کیده آرقاداشلرم نظرنده اهمیتی غائب ایتدیریور ، محل صرفی معلوم اولمایان صرفیاتم دوشونجه‌سزه ایشته ، پویارم مکتوب بوراده ناتمام برکاغد ایله قالیور .

انشته‌که ثه‌لنده‌کی کتابی کوسته‌ه‌رك :

یونك صاحبی کیم ؟

دیدم . باشنی صالادی :

یوزیاشی ... افندی .

دیدی .

بو دفعه سؤالی انشته‌ك صوردی ؛ وقعه‌یی آکلاندم ، مکتوبی کوسته‌ه‌رك صاحبنك سرکذشت ملولی صوردم . امید ایتمه‌دیکم برتأثر چهره‌سنی بوردی . جواب ویردی .

— اونی ثولدورمن کدری کیمسه بیلمه‌دیکی کبی بنده بیلمم . او ، یالکز مدهش صرفیات ، املی برغائله ایچنده محو اولدیغی کورولیوردی .

جوق زمانلرا اونی عائله‌سی بزدن ، بزغائله‌سندن تحری ایده‌رك یونن تخمیناً درت آی اول ایدی که کندیسنی اوکوندن صوکرا بنده کوره‌مدم . کویرویه چیقدم . اونی بردن بره یانده کوردم . رنکی هرزمندن زیاده صولغن . انظار انتعالنده هان دوکولمکه آماده یاشلر بیریکمشدی . سلام ویردی . بنه برقاچ کونلردر وظیفه‌سی باشنده کوره‌مه‌مش اولدیغم ایچون یوتصادفه ممنون اولدم . « نرده ایدیکز ؟ » سؤالینی ایراده وقت براقادن کندیسی سویله‌دی :

— برقاچ کوندرخسته ایدم . بوکون‌ده اسکندریه‌یه کیده‌ن بریولجی‌فی تشییع ایچون قالقدم . شیمدی . اونلری واپوره براقه‌رق عودت ایدیبوردم . . .

بوراده سسی اسکی فوتی‌ده غائب ایدرك فیصیلدی . نه‌یالان سویله‌یه‌یم ، مجهول ، مبهم برکدرك بنده بوره‌کی صیقه‌یغنی حس ایتدم . باشمی قالدیردیغم زمان اونك منديلی دیشلری آراسنده صیقمقده اولدیغنی کوردم . . .

آرامش‌ده‌کی قیصه سکوتی اونك تیتره‌ین ، قوتسز سسی اخلال ایتدی . ثه‌لمری طوتارق بنی کوپرونك کنارینه چکدی . سیاه‌دومانلرینی صاووراراق سرای بورنده‌ملوغرو اوزاقلاشان بروابوری کوسته‌ه‌رك حالا تأثیرنی حس ایتدیکم املی برصدا ایله دیدی که :

— ایشته هپسی یندی . حیاتده امل ، امید ، محبت نامنه نمیه مالك ایسه‌م شوسیاه دومانلر آراسنده‌غائب اولان واپور ثه‌لیدن‌آلدی . برداها کیمه‌مك ثوزه‌ره‌کوتوریور . بن آرتیق یالکز متکسر بر برکله شیمدی‌یه‌قدر ، یوکون غائب ایتدیکم امل اوغورنده کوزیاشلرندن یاشقا برشیلرینی براقادیغم ایکی ، ثوچ حیات ایچون یاشایاجق ، اونلرك اولسون سبب اولدیغم فلاکتلرینی ، ضرورتلرینی کیده‌رمکه چالیشاجغم . یونك صوك امری ، صوك آرزوسی ، نمده اوکا قارشی ایتدیکم‌فدا کارلقلرك صوکنجیسیدر . کچمشده هرکس ایچون سفیهلك ، بم ایچون بد بختلق . پریشانلق اولان اسرافاتم ، وظیفه ناشناسلغم‌ده یوکونکی سعادتم کبی یندی . یالکز بکا یوکیمه مساعده ایدیکز . استراحته‌یك محتاجم ، ثوچ کیجه‌در بلکه ثوچ ساعت اویومادم . . . »

آلتندن دوکولن تردانه‌لرینی سیله‌رك و ، « یوکیمه راحتچه اویویایم . یارین کلیرم . . . » دیه‌رك کوپرونك کنارینه طایاندی .

وداع ایچون ثه‌لنی اوزاتدیغم زمان بم اوراده‌اولدیغمی قطعیاً اونوتمش کبی یوزنه باقدی . شدید الملرك انسانه ویردیکی قورقونچ برسکونله :

— آرتیق کورونمه‌یور .

دیدی . و ، کوپروده‌کی ولولهٔ های وهوی آراسنه بار مفارقتك کدیکی رفتارنانوانی ایله قاریشدی . کیتدی .

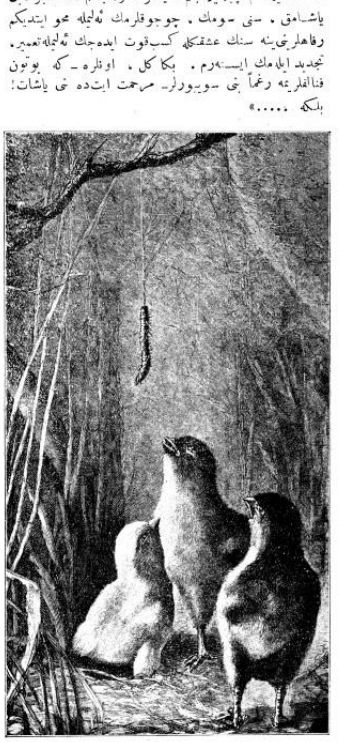
یونصادفدن برهفته صوکرا خانه‌سندن ایسته‌نیلن دوقتوردن وخیم بر خسته‌لغله بوغوشمقده اولدیغی خبر آلدم . .

قارده‌شم ، بویریشان حکایه بکا پك تأثیر ایتدی . کوکلك یونون قوتیله بو شخصیت فلاکتزده‌دیه ، اوعائلهٔ المدیده‌یه آچیدم .

مکتوبی اوقودیغم صباح انشته‌ك دوقتوره یوقضازدهٔ حیاتك احوال صحیه‌سنی صورمش . دوقتور مأیوسانه‌باشنی صالایارق :

— احتمال ، ربمتعال اونك اطرافنده دوکولن کوز یاشلرینه مرحمت ایده‌ر ، دیمش .

سالمه نزهت سیفی

اشترها آره بر ضیافت

آلمان رساملرندن « آرنت » نك یرتابلوسندن

وجدانه رجه بر سفاهته حمل اولونیوردی . لکن بویله ظن ایدنلرك انظار تقیرکاری بکا تأثیر ایتمز . هرکسه قارشی سفیه ، کورونیورم . لکن سکا قارشی مجرم دکلم ، دکلمی ؟ ایشته بنده بو امیدله یاشایور ، سکا طوغرو اوزاتان شهراه عمرمده پریشان وملول یالکز آرا صیرا سنی کوره بیلمك ایدیدیك ویردیکی ثوتله سوروتیورم . لکن برمدن برده ثوکرتدیکم قرار بنی دولی ایتدی . بوکاغدی اوقودیغك زمان اه عشقته امر ایتده کلیم . سنی کوردیم . ثه‌وعت سنی کورمك ایسته‌دم . والله‌دم ، قیزم خسته . یانلرندن آیریلامه مساعده ایتمه‌سه‌لرده بن بنه اطاعتسزلك ایده‌رك کلهجکم . سکا برنجی دفعه اولارق شفاهاًده سویله‌یه‌جکم وجهله بن حیاتده بولوندقجه سنی اصلا ترك ایتمه‌یه‌جکم . هدفی اولدیغك آلامه قارشی سنی محافظه ایچون ایدیاً چالیشاجغمه حضورکده عهدایده‌جکم . سن یانده بولوندیغك زمانلر دوچار اولدیغمز کدولره قارشی داهما زیاده قوت جمع ایده‌بیله‌جکم . بکا آچیده سویله ، سنی نه‌وقت کوره‌بیله‌جکم ؟ یانکده نه زمان آیاقلریکه قاپانارق یونون محتلرینز ایچون ایسته‌دیکم قدر آغلایاجغم . او کوزیاشلری ثویله برقلبدن دوکولدیکی‌کاوانی یالکز مزدیندره‌بیله‌جکسکز .

« سندن آیرلق ! یو بکا ثولومدن‌ده صوغوق کلیور .

ایشته سنی بنه نظر خیالده صوك ملاقاتزده‌کی‌سکون ووقارکله کورور کبی اولدم . مکر اواطوار متوکلانه آلتنده تصلبل بر محکومیت حسیاتیه کیزلی ایمش ! بنی عفو ایت ، پك مأیوسم . سنی غائب ایتك فورتوسی یونون مفکره‌می طاغیتدی . بایکی کونلك زمان یونون حیاتك الکدرلیسی الك بدبختی اولدی !

« برنجی دفعه بنی صارصان یوخوف مفارقتی غیرقابل التیام بر یارهٔ ابدی اولارق صاقلایاجغم . چونکه سن بکا آچیباجق ، یوسیونون سفیل اولامه مساعده‌ایتمه‌یه‌جکسك . دوشون ، هرکسه برفنالق ایتدم . سکا برشی . برحرمتسزلك ایتدمی ؟ سنی ، یالکز سودم . یونك ایچون‌ده بنی ابدی اولارق محوایتمه . امین اول . یو طاقتسوز الملر ایچنده‌براز دها قالیرسم جلدیراجغم ، یاخود ثولهجکم . . حالبوکه بن یاشامق ، سنی سومك ، چوجوقلرمك ثه‌لیله محو ایتدیکم رفاهلرینه سنك عشقکله کسب‌قوت ایده‌جك ثه‌لیله‌تعمیر ، تجدید ایلهمك ایسته‌درم . بکا کل ، اونلره ـ که یونون فنالقلریله زغمأ بنی سویورلر ـ مرحمت ایت‌ده بنی یاشات ! بلکه . . . . . »

شهبال

عدد — ٦٠

خاطرات ايچون

قارەش-مكتوبلرى

(١٣١٧ صوك بهارنده يازلمش برمكتوبدن)

. . . . بعض مبهم سوائق حسيه واردركه قلبمزى برآنده اعماق تأثره طوغرو چكر . كوتورور . نفسمزه طوغرودن طوغرويه تعلق اولمايان مناظر طبيعيه اكثريا بو سوائق حسيه‌نك مولديدر . صامت . صولغون باتان كونش . سمارى سوله‌ن پالەنرلى بولوطلر . بخار وسيعه‌نك سيئهٔ صاف ووسيعه‌نده ا يوپان تورنمين قر . بوتون بو پديعه‌لر روحمزى بر اثير حظ وسرورايله اوقشار . حتى اوالواح محاسن برخاطرهٔ عزيز گذشته‌نك محيط وقوعه‌ى چارچوبله‌مه‌مش اولسه بيله . . .

قيشك صوك روزگارلريله لاقيد . قورشونى برسمانك آلتنده صالالانان . دوشوب قالقان اسمر قاوروق بردالجى . قواى زندگيسنى هنوز طوپلايامامش . هنوز عاشق اولان ضياى شمسك بر پوسهٔ منورينه نائل اولامامش برشكوفه‌نك - وق خشين صرصرله راطب . جامورلو طوپراق ثوزه‌رنده سورو كلنه‌يكنى كوردىكمز زمان هانكيمزك نواحىٔ فكرنندن بر الم روزگارى كچيه‌مشدر ؟

لكن بعض احوال ومناظر واردركه بونلر كيبى هوئزى موقت برتأثرله زده‌لەمكله ا كتفا ايتمز . بزه غيرقابل انكسار روابط مادىيه معنويه ايله مربوط بولوندينى ايچون كوكلرده مؤبداً قالمايا جق ده‌رين يادلر آچار وخاطر بر جليك پارچه‌سى كبى اورايه صاپلانير قالير !

مسرات و تسوداىٔ عمرك سراب جاذبه‌سى ايله محاط بولوندىغمز وكلمجك سنه‌لرك سيماره ثوزتولرى آلتنده برابر كتيره‌جكلرى كدرلردن بى‌خبر اولديغمز . حتى ايام بعيدهٔ مستقبله‌نك ساحهٔ اعتنا و نوازشمزده بوبوتدىكمز رقيق ورنكين شكوفه‌لرمزى لافيد . منتظم آپاقلرله چيكنه‌يه‌مك . صولدوراجق سياه يوزلو چوجوقلر طوغوراجغنه اصلا اينانمق ايستەمه دىكمز زمانلرده ثه‌لميزه‌كين برسحى كه بركون اونى ثمناك كوزلر . ثه‌زيلش روحلر ايله وآمال معززه‌مزك انقاض سفيله‌سى اورتا - سنده اوزون اوزون سير ايده‌جكمزى اوتمشزين صاقلامشدى . بك اعلا بيلير مك !

عائله‌نك شفيق و نكهبان يواسندن حيالك فورتونالرينه طوغرو ايلريله‌دىكك تاريخ چوق كريلرده قالش اولغله برابر بو رسم لوحه‌سنى ثميجه درخاطر ايده‌جككه امينم ؛ بوش صندالىه !

حياتدن مسعود و مقتدر . وسعادتك وبردىكى علوجناب وآسودگىٔ حس ايله كوردىكمز فنالقلرى عفو ايده‌درك ، حتى حياتده فنالغك موجوديتنه اينانامايارق ، رهكذارمزه مصادف هرچهرهٔ ملولى اوقشامق صفوتيله ، كائنات عمرى قارىشديران يوتون احتراصات فورتونالرندن اوزاق هيمز . بوتون سودكارمز اوطه‌مزى سعادتلرمز . مسير تلرمزله طولدوردىغمز وقتلرده بيله بولوحه بزم ايچون براهميت غريبه‌يى حائز دكلى ايدى !

خاطرلايورميسك ؟ هيمز پر هيجان سرور شادى ايچنده ايكن برمز او يا قيناردە يا دولابده اوتوتولمش . ياخود بر كتاب آرايان مجهول ثمالر ايله كتبخانه‌نك آرقاسنه آتيلمش قالمش اولان بو لوحه‌يى بولوب چيقارتديردى : اوقات سعادتمز ايچنده بو ثمسكى دوستمزى قيصه بر مدت ايچون اولسون اوتوتديغمزه نادم ايتمز كبى خنده‌لرمزى براقير ، اونى ساكت نظرلرمزله سير ايدەردك .

بو لوحه ، نيم مظلم . كنيش . زمينى طاش دوشه‌لى بر اوطه‌نك كوشه‌سنده طوران ثمسكى وبوش بر قوتوغى صندالىه‌سى . اونك برطرفنه كليشى كوزل آتيلمش سياه بر عبا ايله صندالىه‌نك يانندە قويلمش آپاقلرينه استناد ايدەرك ماورمش بر زمان هر شيئه مقاومت ايدەجك قدر قوى ايكن شيمدى بوكولمش اولان بو بنى . ضعيف چهره‌سنى وقتيله اونك ثورتديكى وجوددن منقطر حرارت حياتيه‌يى طوپتى ايسته‌يورمش كبى سياه عبايه قوممش ايرى بر كوپكى تصوير ايدييوردى .

لوحه‌نك آلتنده شوايكى كلمه اوقونيوردى :

« بوش صندالىه »

ثولومك . صوغوق نفسيله طوندوردينى بو اوطه ايچنده بر حيات اولارق بالكز بو كوپك واردى .

بوش صندالىه ! آه ، بو ايكى عادى كلمه‌نك آلتنده نه درين . نه قراتلق بر اوجورووم وار ! . . . بونى فصل تعريف ايتليم ؟ فضاى نامتناهىٔ احزانى محيط بيان ايله چرچيوله‌مك ممكنميدر ؟ بن كه شو آتيده ابديا بوش قالان بر صندالىه‌نك ثوننده غريب وملول طورمقده‌يم .

يوره كيمى طولدوران اكدار وملالى باشقا قابلره‌ده دوكمكى آرزو ايتديكم حالده مو فمى سيزكله ده كوشمك ايستەمم . بازيق كه ديكر قابلرك تم حسيا - تمله اشتراك ايده‌بيلمه‌مى ايچون باشقاجازه بوقدر .

بر زمان قولارينك تماسيله بوصندالىه‌يى آشينه‌ير دينى حالده شيمدى ترك ايدوب يوقلق اوجورومنه يووارلانمش اولان كيمدر ؟ كيمدراومعدوم ابدى كهقاچ كوندر برشى ءه‌دن بوتون اوطه‌يى ، بو بوش صندالىه‌يى ، بوسياه‌ءبابى بكلەين كوبكنى براقوب كيتمش ؟

بو ثولو اوطه‌سى بكلەين پالكز سنمبمك ؟ مبدئى ، منتهاسى مجهول اولان بو عجيب بولده صاحبكل سكارفاقت ايده‌ن باشقاحيات . باشقا حياتلر بوقمى ابدى ؟ ماداميكه برابر يورومش ايديكز ، صوك منزلەيه اولسون برابر واصل اولالى ايديكز !

ادوار حيات مواقع اكدار وصفحات مسرات ايله بر چوق اقسامه آيريلديكه بونلرك هربرى تحسسات ثوزه‌نده براقديغى عميق ايزلرله ماضى وحال آراسنده معوج . مظلم . نادراً تابتاك بر طريق مناسبت وجوده كتيرير ، سعادت ماضيه‌نك آرقاسندن كزن ، اونى براعتناى دائمى ، برفعاليت ثابته ايله آرايان قوهٔ حافظه بوطريق متحوله دائما توقف ايچك ايستر ؛ استقباله . حالده بر عارضهٔ جزئيه كورونجه اوسوكيلى . مسعود ماضى يه طوغرو قاچق . كريلەمك ميللرى اظهار ايدەر . هيهات ! ماضيدن طوغرو ناقابل تصور برهيبت . قارشيلاناماز بر شدتله وزان اولان ازلى . ابدى بر فورتونا بونون انسانلرى هويت مادىيه ومعنويه‌لرينه ماضيدن حاله . حالدن استقباله طوغرو ثه‌زمرك . فيرارق سوروب كوتورمكده‌در . . .

بواوطه‌ده سندن باشقا بر محيتك صداى باقى ايشيديلزمى ؟ او سياه عبايه سندن باشقا بر وفاكارك . وتوك نفاسى ، ضعف چهره‌سى سورونمزى ؟ اوحالده شوطاسلرك ثوزه‌رينه آتيلمش ، اورادەسنك كبى قورويوب صولمش اولان شو چيچك نه‌در ؟ بر مقدس يادكارمدركه صاحبى حياتى . هر شيئ ترك ايدەركن اوبى‌ده سنك كبى بو صوغوق اوطه‌ده براقوب كيتمش ؟ احتمال بواوطه نور حياتايله شمشه‌دار ايكن بر قيز جوجوق . بر كوچوك طورون بو شكوفه‌يى پرىٔ بهارك خوابكاهى اولان تارلالرلدن . باغچه‌لردن منى منى . طومبول ثه‌لرايله قوپارق قوشا قوشا شو قاپيدن كيرمش ، صندالىه‌ده اوطوران اختياره « بابا . آل چيچك ! » ديين تبسملر . ملكانه محبتلرى ايله برابر تقديم ايتمش .

يوقسه قوشلر كبى مسرور . چيچكلر كبى رنكين برتورسيدهٔ حيات بوشكوفه‌يى قوفلايارق ، عشق حيات ايله مشحون بر نشيدهٔ شادى اوقويارق رفتار خفيف ولاقيدى ايله ثولوم وماتمك آشيانهٔ مشتركى اولان بو اوطه‌يه كيرنجه بوتون نشوهٔ مسراتى بر سراب كبى محو اولمش‌ده ثه‌لنده‌كى چيچكى بر فوران احزان ايچنده طاشلر ثوزه‌رينه فيرلاتارق قاچمشمى ؟

هر نه اولور ايسه اونسون ، قورقونچ برحقيقت شو لوحه‌ى تلخهٔ آلاميله طولدو. رييور ؛ بر حيات ، قيمتدار بر حيات محو اولمق ! اوف ! بزده بويله قيمتدار بر حيات غائب ايتمه‌دكمى ؟ بزم آشيانه‌مزده‌ده بو بوش صندالىه‌يه متناظر بر بوش كوشه بوقمى ؟ شيمدى نظرلرمزده‌كى برودت يأس . خشونت آلام ايله بربريمزى طوندورمقدن . اينجتمكدن قورقيورمش كبى كوزلرمزك تصادفندن قاچينيورز . . . چونكه روح عائله‌يى حرارت اشفاق وفضائلى ايله ايصيتان تورلاندىران اوزون بويلو . خندان نظرلى بابامزى ، اوبياض صاچلى ، بياض صاقالى بابامزى آرتيق كوره‌مه‌جكز ! اونك ايچوندر كه شيمدى سنك‌ده بزدن چوق اوزاقلرده اولديغك بو كونلرده . بر زمانكى مسعود كونلرمزك رفيق ، محئ احساساتى اولان محزون لوحه‌مزى هيمز . نم پاديم كبى . بربريمزدن كيزلى سير ايدييورز وكوكلرى ياقان شهيق تأللى آغزيمزدن قاچيرير ز قورقوسيله اوكا دائر ثمسكيمى كبى بيان فكر و حس ايله‌مه‌ييورز . لكن هيمز قلبمزده بو صاحبسز كوبكه . بو بوش صندالىه‌يه قارشى ابتلامزك آرتديغنى حس ايدييورز . بربرينه بكزه‌ين فلاكتلر قيرديقلرى قلبلرى بربرينه تقريب ايدەرلر !

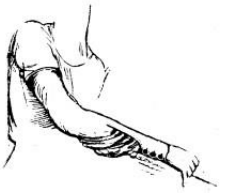
سالمه ثروت سيفى

شيره بر خانه لباسى

قادين البسه‌سنك مهم بر جزئى اولان قولارده الك يكى بيچيملر

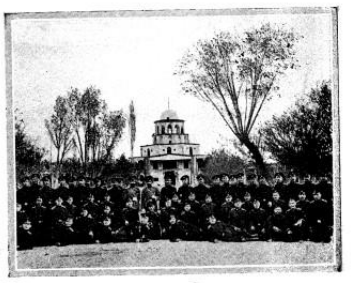
خاطرات محبوس

قارەدەش مكتوبلرى ٥ كانون ثانى

قارەدەشم علی ،

بابەمزی وفاتندن صوکرا ترك ایتدیکمز استانبولده‌کی خانه‌ك ایچنده برنجی اولارق کیردیکم پوقاراکلی مکدر اقشامك بنی ناصیل قیرمجی عذابلر ایله خراب ایتدیکنی ، یاقدیغی سکا اوزون ، اوزون یازامایاجغم ؛ چونکه شوآنده بکا قلمی تحریك ایده‌بیلمك قوتنی ویرەن کدر متزایدك تأثیر ائتمی کچمش فلاکتلرمزك ثوزەرندەده برصرصر مدهش صولتیله قوشارق روحی ثەزیور !

سنی بزدن چالوب کوتوره‌جك اومنفیلر واپورندن آیریلدقدن صوکرا مجنون طالعازلك صدماتیله صارصیلا ، خیریالانا سرکه‌جیده‌کی صالونه چیقدیغمز زمان اقشام سیاه وکثیف قاناداریمی یوظلم واستبداد ایله یوغوشمقده اولان خراب استانبولك ثوزەرینه آچیور ، کورونمه‌ین ممنوع اولان کوزیاشلرمی صانکه صافلامق شفقتنی کوسته‌ریورديکز!

تحریرنده موسفرف عساکری

واپورده اولسون سنی یارم ساعت کورمه‌مز ایچون، بیلهم ناصیل برمصرعك وبردیکی جسارت ایله واحتمال کندی امکسکی ثیلکیه‌آتارق، وکندی صندالی واپوره کیتمه‌مزه واسطه‌یاپارق مساعده ایدەن پولیس مفتشی ساحله‌براقدیغمز نقطه‌دن صانکه هیچ آیرلامش کبی طوریورديکز .

صداسدن چیقدیغمز زمان اولکی آغیر ومتأثر صداسی بنی :

— اوغلکزی ، قارەدەشکزی کوره بیلدیکزی ؟

سؤالیله قارشیلادی، ساکن کوز یاشلرمز، بوغولمش فریادلرمز اوکا لازم اولانی آکلاتمش اولمالی که :

— دعا ایلەیکز، الله یئه کورمك سزه نصیب ایتسون!

دیدی .

کیجه‌نك ساعت برنده آتمه‌ك وبن، بوبوش، درونده صانکه هنوز فریاد یدرك عکسلری طولو اولان خانهٔ متروکه آچماق کبره بیلدك وآلت قاندەکی اوطه‌ده برمزدن کوز یاشلرمزی کیزلەمکه چالیشارق الك تیز فریادلردن ، الك مؤلم عذابلردن دها کەمیرینجی برسکوت مأتمی ایله قارشی‌لاشدق ...

ساعت ایکی بچق ایدی که شمس‌الدین کلدی. یوتازه، پارلاق چهره اوقدر صولمش ، هرآن برطوفان مسرت طفلانه ایله خندان ومتحرك دودافاری ثویله برتقاص کدرله صیقیشمش ایدی که اوکا ، حتی سنی بیله صورامادق. فسنی آتارق اوطوردیغی زمان مأئی کوزلری کیبی ساری صاچلری ده ایصلاق ایدی .

علیشاربه برکانون اول فیرطنه‌سی یونون چیلغینلغی، مرحمتسزلکی ایله، قارانلق کیجه‌نك سینهٔ برودتنده قوشویور، کچمیش آلام فکرینی هرآن سامعه‌مزه فصیلهلایان خرابه‌ت قاربشارق کوکلده مبهم برتوحش حصوله کتیریوردی .

یارب ! بوکیجه، بوسنی بزدن پك اوزاقلره کوتورەن، سنه‌لرجه امتدادایدەجك برافتراقك مبدئی اولان بوفیرطنه‌لی، سیاه کیجه ناصیل کچه‌جك ؟...

یائده‌کی چاتطاده بولونماسی محتمل اولان کاغد وقلمی چیقاردم ، یازمغه یوصوغوق ، قارانلق افتراق ساعتلرینی رسم ایتمکه باشلادم .

علی ، صانکه بزم فریاد روحمز طبیعته قاریشمش ، اینلەیور ، بوکنیش خانه‌نك الك متین رابطه‌لرینی صارصارق فیریور ، کەمیریوردی . بردنبره ثەلدن قلمی براقارق قاریشمده، غازك صاری شعاعی آلتنده شیمدی داهازیاده صاری کورونن والده‌یه باقدم. زواللی آننه‌جکم! «ثروت، بکاده برمسوده یاپه‌ده علیه کندی ثەللە مکتوب یازمنی تعلیم ایدیم. » دیمش، یارم ساعت اول باشلادیغی مکتوبك قارالاماسنی اکمال ایده‌ه‌یه‌رك قاچ اویقوسزلکن المی کیچه‌لرك وبردیکی بی‌تابی ایله‌اویویا قالشدی! اونی اویاندیرمق برفلاکت ایدی ! احتمال ، اوشیمدی کندندن چالینان ، مجهول افقلره سوروکله‌نوب کیده‌ن یاورونسی کورویور، رؤیا اوکا حقیقتدن داها مرحمتلی، داهاشفیق اولویوردی! چونکه بوآغلامقدن شیمدیدن صولمش ، اینجه‌لنمش چهره‌ده بنی بیله تحیره‌سوق ایدەن برتبسم متوکلانه واردی ! ...

یالکز قالمق، یومشحون خاطرات اولان بوواده‌صانکه تحری ایدر ایسه‌م بولاجغم ظن ایتدیکم ماضیٔ سعادت وفلاکتدن له یالکز قالمق ایچون بر حس سوزان ایله متأثر

ابرانده درس آثار نجارزی

ایدم . بناءً علیه برادره اقشام محقق تصدیع ایده‌جکمه‌دائر ویردیکم سوزله بوحریت النمه‌ی یدی، سکز ساعت ایچون استرداد ایده‌بیلمك ممکن اولدی .

بیلهم ، ناصیل برقوت عزمکار ایله پردنبره کندیمی قاپیلیامزك محل اجتماعی اولان اومرتفع اوطه‌ده بولدم ... خرابی ، نسیان، متروکیت یوثون رنك سیاهی ایله بوراده، چونکه بنی احاطه ایده‌رك کچمش سعادتلرك سدیر زرینی اشغال ایله بی تکلف یاشایور وصانکه اطرافی طولدوران، روحمی صاران استهزای حیاتیله :

— نه آرایورسك ؟

دییوردی ...

آه علی ! بز حیاتك ناصیل اولدیغنی انتقام نسیان ناشناسی دوشونه‌مه‌مه‌یز! ثەوت ، عجبا نه‌آرایوردم ؟ بش سنه‌دن بری بولانمق حاکمی اولان متروکیت حزینه وسفیله آراسنده نه‌آرایوردم ؟ وشیمدی بن بوراده بر بیانجی‌دن یاشقا نه اولابیلیردم !

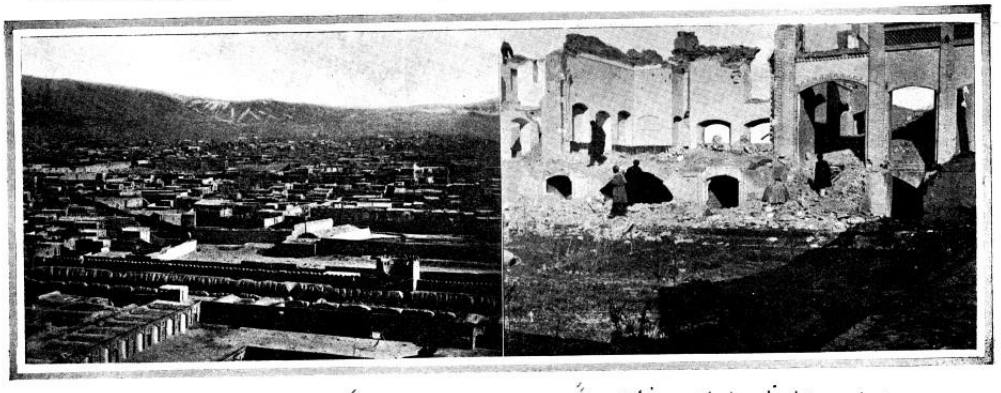
بوموقع‌دلازار قارشیسنده برهزیمت روح ایله اطرافه باقدم . نه برفکرعرفان وحمیتله متهیج ، ایراد نطق ایده‌ن

کندی بنای سعادتمدنی یقمارکن ...

بیوکارك سسی ، نه‌ده بر دقت احترام پرور ایله اونلری دینله‌ین کنجلرك بسیم‌چهره‌لری وار ! کتبخانه‌نك توزلانمش جامدلری آرقاسندن باقان کتابلر عائله‌مزك صفحات مسراتی کبی قاپانمش ؛ بواوزون سنه‌لر ایچنده هیچ بردست عائله اونلری آچمامش ؛ حالا موقعنده ، لکن زائد برمانعه کبی طوران بوبوك یازی ماصه‌سی ، یالکز بنه توزلو ، قورو یازی طاقیمی‌اسکی بر رفیق دل آشنا کبی محافظه ایتمش ایدی! سالخورده و ، بوبوکسك ثجره‌لره قدرصاریلان مور صالقیم آغاجنك صدماتیله قیریلمش جامدن بش سنه‌در بو یووانك صاحب تعلمی اولان ماتم فلاکتنك تفس باردی کبی صوغوق، انسانك معنویاتنه قدرنفوذ ایدیجی برروزگار کبره‌رك اوطه‌ده قوشویور، بو ثولمش سنین مسرتلك صانکه صوك خاطرات متبقیه‌سی ده طاغیدیپوردی !...

سالمه ثروت سیفی

تحریرنده رومللك تخریب ایتدکلری مبانیٔ عمومیه تحریرنك منظرهٔ عمومیه‌سی

مسلمان مملکتلرینك احوالنه دائر عبرت آمیز بیکی خبرلر : ایران فجایعی

خاتمة المجنون

قارەش مكتوبلرى

قارەشم على ،

كچن مكتوبمده ، سنك منفياً مفارقتكدن صوكرا ئەوده حس ايتديكمز كدر آلود تهالفلردن بحث ايتمشدم .

....

اوكيجه سنك اوطه‌كده بر يتيانهٔ الله نجره يه طايانديم ، بوكونشمز سما آلتنده ياتان ، ئۆزەرينه آصيلمش فورطونلى بولوطلرله ايصلاق كائناته ، صانكه بكا برر سلام غم آشنا يولايور كبى متهالكانه قولاريني صاللايان چيپلاق آغاجلره براشتراك كدرله اوزون ، اوزون باقدم ! هر كوشه‌سنه قارشى حس ايتديكم حسرت قلبيم ني تحريك ايتمه‌مش اولسه ايدى . كيم بيلير ، بوصوغوق ، ايصلاق جريانك قارشيسنده نه قدر مدت قالاجق ايدم !

كندى اوطه‌مده الك آز توقف ايتدم . اونك هواى باردندن ده بر صاحيسزلك اوچويور ؛ كوشه‌ده ، بو اوزون سنه‌لر ايچنده هيچ آچيلمامش اولان پيانوى توزلر ، ئۆرومجكلر ئۆرتيوردى ! غير اختيارى پارماقلريمك تماسى اونى بر فرياد اشتكا ايله صيزلاتمغه مجبور ايتدى ! بو صدا صانكه بكا بو بوش خانه‌نك ايچنده غنودهٔ نسيان اولان بوتون خاطرات ماضيه‌نك يوزيه قارشى حايقير يشان آواز مظلومانه‌لرى ايدى ، بر رعشهٔ الم ايله ئۆشويه‌رك اوراني‌ده ترك ايتدم ...

سنك اوطه‌كه كيردم ؛ ديوارلرى ستر ايدەن بويوك خريطه‌لر آراسنده موقع سيريكى بكلمه ، سنى محيطنده كيم بيلير نه قدر صاقلاياجق اولان طرابلس غربيده كورمكه چاليشيوردم . بو اوطه‌ده هر بردن زياده قالديم ؛ هنوز پك چوك اولان زمان و صفحهٔ مفارقتيكى ، بو سنك سه‌وكيلى كتابلريكك و پريشان كاغد پيغنلر ينك آراسنده الك كوچك بر جزئنه قدر نظر خيالمدن كچيردم .

اوزون بر محبوسيتدن صوكرا عائله‌كى بيله كورمكه مساعد ايديلمكسزين عسكر وقانون مأمورلرى آراسنده واپور ه كوندەريلش اولان سنى برقاچ دقيقه اولسون كوره بيلمك ايچون بزم ئەلر ، نه مشكلاتلر كچيرديكمزى بيله‌مزسنك . چونكه كلديكك زمان كوردك يا . او بش . اون دقيقه طرفنده عودتمزى تسريع ايچون ايكى ، ئۆچ دفعه تضييق ايديلدك سكا هنوز سويلهمك ايسته‌ديكمز بر قاچ كلمهٔ وداع اضطرابى بيله اتمام ايده‌مه‌دك ، يئه كلديكمز كبى پريشان . نالان دونمك . ياربى ! على . او كمى ناصيل آلاى ، ناصيل بدبختلقلرى ، غدرلرى حامل ايدى ! و سى بكلديكمز مدت كندى دردمزه نه‌قدر كدرلر علاوه ايتمك ! صفت رسميه‌لرى معلوم ، ظلم معاونى اولمش پوليسلرله طورلرينى مبهم بر وحشت ، برودت صارمش او خائن يوزلو مأمورلرك آرالرنده سيدرمى كلن او صارارمش چهره‌لر بكا نه الملر ، نه وحشى تصورلر ويريوردى . هيهات ! نه ياپابيلير ايدك ؟ برآه ، حتى ايشيدەبيله‌جك برآه بيله ممنوع !

نهايت سن ده كلدك ، يعنى كتيردىلر ! على ، او قدر متانتك ايله برابر بكا يئه صارارمش كبى كورونديك !

عجبا ، او طار ، قارانلق قماراده قاناياں ئۆچ قلبك اضطراب طاقيكدارى كىلر طرفندن و ناصيل تضمين اولونابيله‌جك ؟ هيهات ! ...

صوك دقيقه مفارقتمزده آنسه‌كه وبكا « آغلا مايك ! » ديه‌جك زمان آرتيق بزده بزى دعوت ايتديكك مناسبتدن هيچ بر اثر يوقدى . بچون آغلامايايم ؟ خصوصيله سنكله برابر او واپورى ، موجوديت مغدوره و مظلومه‌لرى ايله طولدوران بر چوق اولاد وطن ايچون ده برر نظره آبرىلق لازم كلنجه دوكديكم كوز ياشلرى آز بيله دكلدر ؟

ردوم يطريقى متوفى ئۆرمجى بوراكيلمك جنازه آبدى

ردوم يطريقى متوفى ئۆرمجى بوراكيم : وفاتنده صوكرا يطريقاوه صندالينده

متوفى يطريق ، بعدالوفات قنار كليساسنده بوصورتله يطريقلق صندالينه‌سنه اقعاد ويرلمش اولان تشهير ايديلمشدر . يومدت ظرفنده اورتودوقسلر متوفاىى زيارت ايدەرك ئەلرندن ئۆپمشلردر . جنازه مراسمى اثناسنده‌ده متوفى بوصندالينه ئۆزەرنده نقل ايديلمكده ايدى . بوقاريكى رسم جنازه آلايغه كرمشمكده‌در .

براورتودوقس پطريقنك وفاتى اطرافنده

شيمدى بيله بوتون تأثراتم ئۆزەرينه چۆكوبور ؛ سندن اول ، بر طاقم يالديرنلره غرق اولمش خندان وبايدقرى ايشدن شادان ومفتخر ياورلرك ، سر قوماندانلرك و بونلر آرقاسنده بركويك خواهش مصريله برايش كوره ـ بيلمك ئۆزەره طولاشان بولسلرك آراسنده كردستانده كى نفوذندن فورقولديغى ايچون حيله ايله جلب اولونارق برادرينه فيزانه نق ايديلمكده اولديغنى صوكرادن بزى چيفتلكلران صندالجيدن اكلاديغم سكسانلك ، ناتوان شيخ ، كوكرتمه‌دكى افراد جديده آراسنده كهنه وخفيف هكيه‌سنك ئۆستنده اوطورارق اختياركه كوبده برافديغى اختيار والده‌سى ايچون آغلامقده اولان لامر ، ماڤى كوزلو بر عسكرجك ، بر طاقيم مظلم نظرلر ، دوشكون اوموزلر بوتون بو شيلرى محيط طوتوق . كيرلى برهواى كريه آلود ايله ياشلى كوزلرم ئۆننده طالغالانيور : أى عزيز ذوالانتقام !

ايشته شوآنده بنه سنك خيالنى تعقيب ايدييور وآغلايورم . غالبا بوقاراكلى مملكتنده آغلامايان آنه‌لر . قاردەشلر آغلايانلردن پك آز !

اون سنه اول افراد عائله‌مزدن اون آلتى ياشنده‌كى چوجوقلردن اعتباراً برآى ايچنده محسره ، طاعون فيصلاكره طبقلان يدى سكز كنجك . يدى سكز قاردەشك فورمالرى سوكولەرك اعدامه محكوم اولانلردن بوراده قالمش اولان ئۆچى سنك ده افتراكله ايكيه تنزل ايدەرك في الحقيقه بزده ديورتركه ، سنك عزيمتك آنجاق وظيفهٔ عسكريه‌كى مملك بعيده‌ده ايفا قيديله‌در . لكن ناصيل ايتاناييله‌لم كه بومملكتده هرشى ربا ، هرشى يالان ! كوزديكمز الك بويوك شقفت وانسانيت تسليت كاذبه‌دن عبارت !

بويونلرنده حلقهٔ اعدام اولارق كيدەن قاردەشلرمز ايچون‌ده بويله سويله‌مه‌ديلرمى ؟ بزى حتى برقاچ آيلر آلداتمغه‌دىلرمى ؟ اونرده سنك كبى برزنجاندن جيفه‌ياپوب حمينكارلره دورمزنك معيت اقبالى اولان قانونلر ، پوليسلر ، بالاصفالى عسكرلرايله كوندەريله‌دىلرمى ؟ اون سنه ، ئۆومت ، شيمدى تام اون اوزون سنه كچدى ؛ نرده اونلر ؟ نرده او حمينلى چهره‌لر ؟ كيمينك مكتوبلرى طرابلس زندانندن كاوب بزى ، چوجوقلرنى ، زوجه‌سنى آغلاتدى ؛ كيمينى شيمدى لافيد غربك بيكانه مملكتلرنده سورو ـ نيور . خير صحى بيله سنه‌ده بر بيك احتياط ايچنده بزلره يه‌ئيشيور ! ياربى ، شيمدى عجبا سنك مكتوبلريكى ده اونلر كبى كبى آشيانهٔ عائلەنك الك محق و قويتو اوطه‌سنده كچوفنده صولغون ، محتضر بر لامبانك ضيامى اطرافنده طوبلانارق ياشلى كوزلر وكويا بزى تجسس ايدەر ودينلركبى صوصمش كيجه‌يه قارشى خوف وخشيتلر ايله‌مى اوقويايجقلر ؟

. . . . . .

متروك خانه‌مزده كال احترامله زيارت ايده‌جك اولديغم الك مهم اوطه‌نك پدريمزه عائد بوتونديغنى بيلمرسك ! قاپينك طوقاغنى چه‌ويرديكم زمان بر رعشهٔ كدر بوتون اعصابم ئۆزەرنده قوشيور وصاچلريمك ديبندن ، ناصيه‌مدن صوغوق برتر ترشح ايتديكنى حس ايله‌يوردم . برآن ايچون تسكين هيجانه چاليشدم ، صوكرا كيردم ! هرشى يرلى برنده‌ايدى . يازخانه‌سى ، چكمجه ، اوكا سنه‌لردن برى سجاده‌لك خدمتنى كورمش و بزم سعادتمز ايچون نوزەرنده بش وقت نمازدن صوكرا سكم بيلير ؟ ـ نه آشينى وصميمى دعالر ايدەرلش اولان او قيمتدار پوست و صاحبنك دست اعتنا سيله هروقت قورولان ديوارده‌كى بويوك كار قديم ساعت صانكه بياض صاقالى اختيار بحريه‌لى بكله بورلرمش كبى طورەبورلردى . ساعت اوصباح سياهدن برى قورولامشدى ومادام كه آرتيق ايديرمزلك ساعات پاكيزهٔ حياتى صايمق ايچون ايشله‌مه‌يه‌جكدى ؛ قورولاسى نيه ياراردى !

على ، آرتيق بوصحنهٔ الجه‌يى تعريفه اقتدارم يوق ...

سالمه ئۆوت سينى

صحیفه — ۳۹۲

خانملره مخصوص

شهبال

عدد — ٦٨

قارداش تکنوبلری

۱ کانون اول ۱۳۱٦

معزز همشیره‌م ،

نه زمان سزه جواب یازمق ایچون قلمه‌م یوکلنه‌م . فکرم پر چوق ده . شونجه‌لرله قاریشیور ؛ بر طاچ سطر یازدقدن صوکرا آتیشق قلم پوروممکه باشلایور . کاه قلمکرك روشهٔ تحسسانکزدن طو بلادیغی مطرا و کزین شکوفه‌لرله مشغول روحمی تعطیر ایچون مکتوبلرینکزی تکرار آچیوب اوقویورم ؛ کاه‌ده حیات اجتماعیه‌نك اك خفی ، اك مبهم نقاطنه قدر اینه اورالرده‌کی مؤلم معمالری تشریح ایلیدن ده‌درین سوزلر یازکزی محاکمه اتماسنده دماغمی قاریشدیران فعالیت فکریه ایچنده کندیمی غائب ایدییورم .

صوك مکتوبکزی اوقویدیغم زمان‌ده یئه بویله اولدی ، صحرا ایله دریادن بحث ایدیرکن ظاهراً اهمیتسز کیی کورونن مبنی مسئله‌لرله عمر مدتینك اعماق مظلمه‌سندن لوحه‌لر قوپارمشکز . ساکت ده‌نیرك قیمتنده ، شیئلرك پرورده رنکین وقیمتداری اولان غیر چیچکلری آواسنده کزینیرکن وکوکلکزی طولدوران سکون وآسودکیدن بحث ایتدیککز

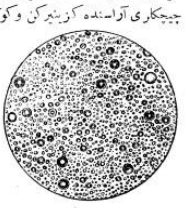

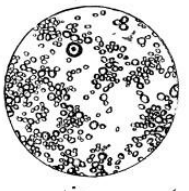
شکل ۱ — پیمری ناصیل معاینه ایتمی ؟

قارا پیمر داله‌لرینك ثه‌یی اولاجاغی بارداغنك دیبنده باتار ؛ پوزوقلری ایسه صویك ثوستنده یوزر .

صیراده بردن بره حیاتك اك آجی ، اك بی امان احکام جریانینه نقل مطالعه ایله‌مشکز . « آه ، انسان هر زمان توقفه محکومدر ! »

دیورسکز . پوسوز بنی چوق دوشوندوردی : ثه‌وت ، یازیق که انسان بك قیصا اولان راه حیاتنده بلا توقف قوشمغه مجبور اولدیغی حالده آمالنك طریق نامتناهیسنده اکثریا توقفه محکومدر ! طریق آمالزده امید وبرمیجی قیصا بر آدم آغمه موفق اولامه‌سزین غائب ایتدیکمز هر سنه‌نك ، ماضی دیدیکمز او الی‌الابد طویانمز جنوارلرك آغنر بشه آتیلیرکن فریاد یأس وخسرانك عکس ملولی اعماق روحمزده پایدار قالیر ودائما نواحی معنویمزده ثولو چانلری کیی بر ولولهٔ حرمان حاکمده طنین انداز اولور . اکثریا عمان عمرلرك جوشتون طالعالریله سیاه قایالره چاریا چاریا محو اولان معزز امیدلریمزك ، امللریمزك بقایای خرابزار قاریشمنده بر فتور عمیق طویارق صامت ، ثه‌زیلش قالیرز ، مجرای فراریمی ثه‌یجه کورمکه . تعیین ایتمکه موفق اولدیغمز آندن بری بر شتاب املرسید کوستره‌مه‌یین بو عمر عقیمك استقباله‌ده بزه نه سعادتلر عرض ایده بیله‌جکنی دوشونور ، غمبرور بر اغبرار و انکسار روح ایچنده کندی کندیمزه : « هیچ ! » دیرز .

شکل ۲ — صوفاتیلمه سوت ایله خالص سوتلك فرقی

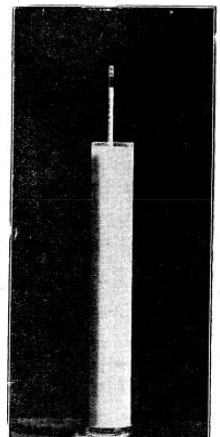
آلت طرفده‌کی رسم برخلافا خالص سوتك خرده‌بین ایله کورونوشی ارائه ایدییور . ثوستده‌کی رسمده ایسه صوقتیلمش سوتدن برخلافلار . هر ایکیسی قطره ۱۲ کره بویوتولمشدر .

وآکلارز که انسانلرك هیچبی هیچ بر زمان شرائط حاضره‌سندن ممنون اولامیارق ، ممنون اولاجق بر حال کورمه‌یه‌رك یاشفالرنده مجلی ایده‌ن مزیاته ، مالکیتلره قارشی ده‌درین تحسرلر ، آرزولرله متحسس اولا اولا یاشایورلر ؛ یتیورلر . اکثریا بو آرزولرلرینك ، تحسرلرینك طوغوردیغی الم خسرانی ، اندیشهٔ قلبی امید تعدیل ایدییور : لکن بوصوك امیدك ده انسانی ترك ایتدیکی دملر واردرکه سینه‌سنده طاشیدیغی بارکران فتوراییله بوتون تحسراتمز ، موجودیت معنویه‌مز ثوزه‌یرله یوکلنه‌رك اولنری بر داها اعادهٔ زندکی ایده‌مه‌یه‌جك درجه‌ده ثه‌زور ، خیرپلار !

راهنده یو یمرك یوروروم فاتر وسکران ،
آمال پرشکایی ، آلامی حامل ؛
پیشانیٔ عزمده یوپور لیلهٔ بلدا
آفاق امیدمده‌کی هر روزه مقابل . . .

بو محرومیتلره قارشی فلسفه استعمالی غیرممکن برعلاج کیبیدر . تسلی ایسه یارەنك التیامنه خدمت ایتمکدن اضطراری تزییدایدیکی نسبتده بکزر !

الحاصل ، ظلامندن قورتولدیغمز افقك کوکلزه صایلادیغی خوف وخشیتدن قورتولمایه وقت بولا .

شکل۳ — سوت درجه‌سنك صورت استعمالی

مقدسترین مقاومتسوز بر فیرطنه بزی قارشیمزده‌کی باشقا براقمق غورسیاهنه طوغرو سورمکده‌در ! وبوعمان جوشاجوش حیاتده هر موجادثات بزی اولکندن داها ده‌درین ایکی طالغه‌آراسنه آتمق ایچون یوکسلتیر ؛ تاصیل که اولکندن داها ده‌درین بر فاراله آتیلمق ایچون آیه‌یلغه چیقاریر . . .

شو آسمانه باقالم : ذهنی طوندوران ، محاکاتمزی قورقونج کردایله‌ره سوروکلین او مائی ده‌دیشلکلره ، او پایانسز ، الی‌الابد مجهول ساحه‌یه ، اوراده اوغولدیان آثیفین پارچه‌لره ، عائله‌ره ، آثار مهیبهٔ جلال وحشمته دقت ایده‌لم . لکن هیهات ! بوتون بونلردن بر اك آز بر شی بیله آکلایامایز ، اونلر بزم ایچون رؤیادە سویله‌نیلوب‌ده ایشیدیله‌مه‌یین ، آکلاشیلامایان اسرار انکیز کلمه‌لر کیبیدر . . . . . کرهٔ صارصان ، ده‌نیزی ده‌لی ایدن فیرطنه‌لره مقاومت ایده بیلیرمی یز ؟ بر کیجه‌ده بیکلرجه همنوعمزی طوندوران قار بورانینه ، مملکتلری منهارستانه چه‌ویرمن علل سارییه‌یه ، قحط وغلانره حکم ایلیه‌بیلیرمی‌ز ؟ قطعیاً ! هرشیده عجز ، هرشتاب ایدیلك لازم کلن نقطه‌ده محکومیت توقف ! بوقوی ومرحمتسز عجز بشریتی بر محیط آهنین ایچنده هرآن ثه‌زیور ، وبو تضییق الیم شئونات عمرلك ، شئونات اجتماعیه‌نك هربرنده‌ناثیرینی کوسته‌ریر :

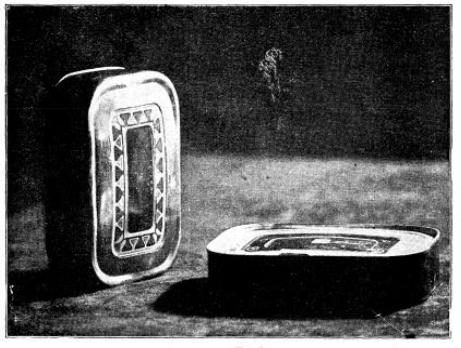
فتوحك ترقیاتی نه‌قدر شعشعه‌دار ، معمورەلرك نعمات مدنیتی نه‌قدر بلند اولورسه اولسون بوتأثیرناقد وقهاری محوایده‌مز ؛ اونظره ، حیرت ویرمن ، هیئت واسعهٔ عمرانیه ادراکی شاشیرتانلوندیرلر ، پارسلر نه‌یه‌نه‌یه‌یارار ؟ مادام‌که احتوا ایتدیکی هیئت بشریه ایچنده‌کیچه راحت اویویامایجق قدر معده‌سنك اشتهاسنی تسکین ایده‌مه‌ینلر آقشام نه بیه‌جکنی دوشونمکه مجبور اولمایانلره مساوی ، احتمال اونلردن فضله‌در ؛ مادام‌که برر نمونهٔ عرفان بشریت اولان فابریقالری جوجوقلره ، قادینلره برر مفتل معنوی خدمتی کورور ویایدیغی لوازم حیات یالکز زنکینلره خاص بولونور ، مادام‌که اك معتنا نقطه‌لرنده سهاره قدر یوکسه‌لن معبدلرك ده‌میرفیلیری فقرایه قارشی ده‌میر برر تابوت کیبی صوغوق وحسسزدر ؛ مادام‌که دارالفنونلری ، عملیاتخانه‌لری هر سوقاغنده مادی ، معنوی ثه‌زیلش سوروکلنلره برلقمه ثه‌نگك ، بر پارچه روح وحظ ویرمز . . .

فقروضرورت ! آه ای بشریتك آلدیغی اك شدید وغضب ضربهٔ آهنین ! حرب وعلل سارییه‌دیدیکمز وسویلر کن دهشتدن تیترەدیکمز ، اك کنتلر فقروضرورتله مقایسه اولونورسه اهمیتسز قالیر . حرب وعلل سارییه بشریتك بنیهٔ ضعیف و رعشه‌داری ثوزه‌دیرنه پنجه‌سنی نادراً قویان جنوارلردندر ؛ اکثریا طاشان مبنای عمیق آلام اینجنده بر قاچ قطره مثابه‌سنده‌در . داها طوغروسی بونلرده فقروضرورتك نتایج طبیعیه‌سندن‌در فقر وضرورت اولماسه وبونك تأثیراتیله اطرافده ملوث ومؤلم برمعیشت وجود بولماسه قیودات علمیه واسطه‌سیله حریدن زیاده هیئت اجتماعیه‌یی خیرپالادیغی میدانه چیقان علل سارییه‌ظهور ایتمز ؛ اینسه‌ده سلامت وسعادت عمومیه‌یی بودرجه صارصماز ایدی . یئه فقروضرورتك ولد طبیعیسی اولان عدم قناعت ، احتراصات واغراض شدیده بولونماسه‌یدی میلیونلرله واران اوردولرطاغیلمزدی ؛ محاربات بین الملل ماضینك قانلی برفاجعه‌سی حالنده یالکز صحائف تاریخیه‌ده بقا بولابیلیردی ! لکن نه غفلتدر ، که بنه هیئت اجتماعیه‌فقروضرورتنه قارشی کندینی محافظه ومدافعه‌ده‌یك مساحه کاردر ، برحرب ، برعلت سارییه ظهور ایده‌مز ایتمز هردورلو وسائط تهلکه‌یه ، حسیات متأثرانه ایله‌دی سوروللر ؛ حالبوکه فقر وضرورتنه نظراً بونلر نه‌در ؟ عمان وسیع یأس وآلام ثوزه‌نده بر موج خفیف !

حرب اولور یتر ؛ علل سارییه برمدت معینه ایچون حکمنی اجرا ایده‌رك غائب اولور ، لکن فقر وضرورت ، جمعیت بشریه‌نك یومتقلب تخریبکاری بوتون اعصار ایچنده ، بوتون شرائط آلتنده یزمله بولونور . یزمله یاشار ! علل سارییه ومحاربات مدهشه‌نك ثه‌زدیکی برقلیه ، محو ایله‌دیکی برانسانه مقابل فقر وضرورت ملیونلرجه انسانلری ثه‌زمش ، محواتمش ، همم محو اتمه‌دن چوق زمانلر جحیم آلام ومذلت ایچنده یاقشدی . همشیره‌م ، بوراید قدر قلمم محاکاتك جریان خروشانه طوتولمش ! آرتق اونی تعقب

شکل ٤ — قورتولمسه اوده ضرردیده آلتنده

شکل ٥ — بوزولمسه سارد ایابلی محنوی ایکی قوطو

ایچنده تحصل ایده‌ن غاز ، قوتولرك قاپاغی تاسیل قاپاغنه اولدیغی کورولیور .

هرکون یه‌دیکمز شیلرده‌کی تغشیشاتی کشف ایچون

(تفصیلاتی صحیفهٔ آتیه‌ده‌کی « هرشیدن » فقره‌سنده)

شكل ٧ — بومورطه معاينه‌سى

كمايله شفاف كوروتن فنا بومورطه

ايجه‌سون. نه‌غريبدركه هرزمان سنده بواضطراب انكيز دو. شوخجه‌لرمدن بحث ايتمه‌مك. اونلرك غمو والديشه‌سندن قلبكز ايچون برحصه‌جيقارمامق ايسته‌ديكم حالده بلااختيارترك قرارايده‌رم. ايسته‌رم‌كه: بورانك الواح طبيعيه‌سندن بديعه‌لر رسم ايده‌يم؛ هر مكتوبمده برنشيده‌ٔ تسليت ومسعدت اوقويام. مكاتيبمزمسرات قلبيه‌مزك آهنك دائميسندن تشكل ايتسون! لكن ممكنمى؟ بنده‌كى انديشهٔ دائميسنك سزده‌ده موجود بتى آكلايجه اونى تشريحه برمجبوريت طبيعيه حس ايديبورم. آغلامق تهيجات ماديه ومعنويه‌يى تسكين ايتمكى كبى اكدار قلبيه‌يى او اكدارى آكلايان باشقا برقلبه آچقى‌ده انسانى براز مسترخ ايديبور.

٤ كانون اول

كوروبورسكزكه بوقاريكى صحيفه‌لرى ياز قدن صوكرا بر فتور كران آلتنده ٨وزيلدرك قلمى براقش. ٨وچ كونى بيلمم اصل حسلر ايچنده. سزه اولان خطابمده دوام ايده‌مه‌يه‌رك كچيرمشم ...

عمشيره‌م، سويليه‌يكز، نه‌يازام؟ محبتلريمى؟ تحسرلريمى؟... اوخ. بونلرى يازمغه حاجت وارميدر؟ صفحات قلبيه‌مزى اونلرله طولو دكلى؟ قارده‌شكك رقيق، ترمين نوازشكار ٨ليله وجوده كلدرك بوتون كتابهٔ معنويمزى تهذيب ايده‌ن اوصافالف بديعه‌يى بوراده ترجمه‌يه تشبث ايتمك كبى برحرمتسزلكه جسارت ايده‌بيليرمى؟

على رضا سيفى

هرشيدن

تفتيش ايديلمش مأكولات تاصيل تطبيق اولونور؟

اكر هركون صباحلين سوتمزى، چايمزى، ياخود قهوه‌مزى ايچركن كرك بومشروبات غدائيه‌مزك، كرك آقشامه قدر آغزيمزه آلاجغمز دبكر غدالردن برجوغنك مضر صحت برصورتده حيله‌لى اولابيله‌جكى احتمالى خاطرمزه كتيرير سه‌ك هيچ بركون تشكيلى برصباح كبى پامامزه امكان قالماز. فى الحقيقه ترقيات فنيه وصناعيه‌مزك رقابت واستحصال ثروت مؤثرلريله امتزاجى مصنوعات مدنيه‌ده، محصولات طبيعيه‌ده اوقدر چوق حيله‌لره و تفتيشلره زمين مساعد تشكيل ايتدى كه، ٨وليزه آلديغمز هرهانكى برشيزك حقيقى‌مى، يوقسه ساختەمى ويا هيچ اولمازسه مغشوشمى اولديغندە تردد ايتمز نايجا كورولەيه‌جك!

شكل ٦ — سوت درجه‌سى

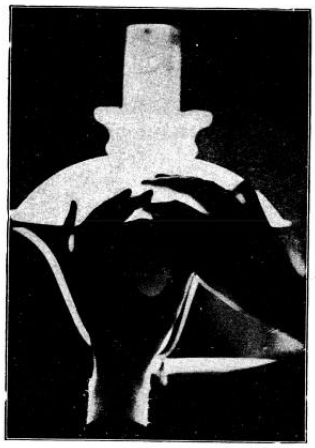
« كوزه‌ن كوز فلاغوز ايسته‌مز » ضرب مثلنه رغماً نه‌كوزه، نه‌برونه، نه‌ده ذاتًا قابه اعتماد قالمادى. منظره‌سنه باقيليرسه قبل دينشدن معمول اولماسى لازم كلن برطاراق كوروورسكز؛ آلدانماييكز: ياشدن باشه يايمادر. شوخ برمنكشه، ياخود ياسه‌مين رايحه‌سى طوياورسكز؛ مثبى چيچك اولديغنى ظن ايتمه‌يكز: صنى ومعدنى قوقولردر. قوتلى برشكر لذتى طوياورسكز؛ صافيتكز: شكرله هيچ مناسبتى اولمايان برماده قارشيسنده‌سكز.

الحاصل آزاحق موسوس برآدمى بوسبوتون لادرپوتدن ياپه‌جق قدرهرشيى كورونديكندن باشقا دورلو ظهورايده‌بيلير!

❊

شيمدى بوقدر شمولى وموفقيتلى ترتيبات تفتيشيه‌يى، الك زياده تلافى نابذير ضررلرايقاع ايده‌جكى ساحهٔ مأكولاته تطبيق ايدبكز وبوكا مقابل ٨ليزده واسطهٔ تشخيص اولق ٨وزه‌ره كندى حواس طبيعيه‌مزدن باشقا على‌العاده هيچ برشيئه مالك اولماديمزى دوشونوكز: مسئله‌نك اهميتى تسليم ايده‌رسكز.

بز بوكوچك مقاله ايله او مسئلهٔ عظيمه‌نك كاملاً حلى ادعاسنده بولنماجق دكلز. يالكز مأكولاتدن بعضيلرينده‌كى تفتيشاتك نه‌صورتله اظهارى ممكن اولديغندن بحث ايده‌جكز.

شكل ٨ — بومورطه تاصيل معاينه اولونور؟

تازه يومورطه‌نك لامپاده منظره‌سى

كوچك چوجوقلرده بوتون غدايى وبوبوكارده ايلك قهوه آلتى‌يى تشكيل ايدن سوتى دەمين مثال اولارق كوسترمشدك. سوتك الك قولاى والك معروف تفتيشى ايچنه صو قاتيلماسيدر. آوروپادن چينه قدر هرمملكتده سوتى تفتيش ايتمك ايسته‌ينلر ايچنه صو قاريشدىرمشلردر. لكن بوحيله‌لك تشخيصى‌پك قولاى اولديغى ايچون براز ايلرىيه‌بن مملكتلرده آرتيق موداسى كچمكه باشلامشدر. ايچنه صو قاتيلان سوتك ايچه طبقه‌سى، مثلا طيرناق ٨وزرينه‌دوكولن بر طاملاسى، ماويمترەك بر رنكده كورونور. حالبوكه سوتك ايچنه صو برينه قاچاغى آلينمش سوت علاوه‌ايديلك صورتيله پايپلان حيله‌لك كثرتى او قدر قولاى دكلدر. بوتى ميدانه‌جيقارمق ايچون سوت درجه‌سى استعمال اولونمق لازم كلير. منظره اعتباريله برنوع درجهٔ حرارته بكزەين سوت درجه‌سى، تجربه‌ايديلديكى سوتك ايچنه طالديريلير وباتيشنك مقدار نسبته كوره سوتك درجهٔ كثافتى آكلاشيلير. مثلا، ايچنه صو علاوه ايدلمش ايسه، صو سوتدن داها خفيف اولديغندن درجه‌سوتك ايچنه فضله باتار. حالبوكه قاچاغى آلينمش سوت ـ اساساً خفيف اولان قاچاغك مقاومتندن طولايى ـ كثافتله برء بناءً عليه بونوع سوتلرك ايچنه مقياس ابن كافى درجه‌ده باتماز. بعضاً قورناز سوتجيلر سوتك قاچاغنى آلدقدن صوكرا ايچنه‌صو علاوه ايدەرك، قاچاغك غيرموندن مەتحصل كثافتى صو ايله تخفيف ايدەرلر. بوتقديرده مقياس ابنك باتمغى شاشماز. بوحيله‌يى كشف ايچون سوت درجه‌سى سوته باتيرمدقدن صوكرا چيقاروب ٨وزرينده‌كى طاملالرك دوشمه‌سنه باقمالى. اكر بوقاريده سويله‌ديكمز ماويمترەك رنك مشاهده ايديلورسه صو قاتيلديغى ميدانه‌چيقار. سوت درجه‌سنك اثناى استعماليده قابك كنارينه طاغيلماماسنه دقت ايتمه‌لى‌كه باتيشنده‌كى نسبت مدار حكم اولابيلسون. بو مقصدى تأمين ايچون مقياس ابنى سوت ايچنه طالديروب اينى پارماق آراسنده بركره فيرلداق كبى چه‌ويرملى ودرجه‌نك رقمى آنجاق مقياس ابن طوردقدن صوكرا اوقومالى وحصول اعتماد ايچون عمليه‌يى بركره داها تكرار ايتمه‌لى. خالص سوت بوزده ٨وچ وياداها زياده نسبته ياغى محتويدر. ياغى بوندن آز اولان سوتلر خالص دكلدر.

اون، پيرنج كبى محصولات طبيعيه بعضاً ـ مغشوش اولماسه‌يله ـ تورتلانمش اولابيلرلر. آرپا، پيرنج وامثالى كوشه‌لى حيوانده تورتلاغا كيفيتى دانه‌لرك آراسنده كورولەجك بوز رنكده برتوزك موجوديتيله تشخيص اولنور وعادى برپرتوسوز ايله باقيلاجق اولورسه تورتلرك حركتى‌ده كورولور. اون ايچنده‌كى قورتلر ايسه زياده مقداره بالغ اولدقدن‌زمان كوزله‌ده كورولەبيلور. لكن حيله‌كارانه‌لان صاتيجيلر بويله تورتلو محصولاتى تالق ايله جلانديرىرلر؛ او زمان قورتلر دانه‌لرك مجلا سطحلرينه طيرماغايه موفق اولامايه‌رق ايچلرينه كيره‌رلر. بوخصوصى خاطرده طوتارق دقتلى طاورانمق كفايت ايده‌ر.

شو ايكى صحيفه‌ده مأكولات مغشوشه وفاسده‌يه متعلق طقوز قدر رسم مندرجدر. برنجى رسم قارا بيبرك ٨ه‌يسنى فناسندن تفريق ايتمك چاره‌سنى كوسترىيور. ايكنجى چفت رسم خالص ومغشوش ايكى سوت طاملاسنك خرده‌بين آلتنده‌كى منظره‌سنى ارائه ايديبور. ٨وچنجى رسمدن‌سوتك مقياس ابن ايله الك‌موافق برصورتده، معاينه‌سى ايچون نه‌شكلده برشيشه ايچنه باتيرىلماسى لازم كلديكى آكلاشيلبور وسوت درجه‌سنك شكلى‌ده آلتنجى رسمده كورولبور. دوردنجى رسم قورتلانمش اونك خرده‌بين آلتنده‌كى منظره‌سنى مشهردر. بشنجى رسم محتوياتى بوزولارق تحصل ايدن غازدن قاباغى قابارتمش شيق بر صاراديايا قوطوسنى كوسته‌ريبور ومنظره‌نك شيقلغنه آلدانمامق لازم كلديكى اخطار ايديبور.

٧ نجى، ٨ نجى وطقوزنجى رسملر بومورطه‌لرك تازه‌سى وياياتى ضيا واسطه‌سيله تاصيل تفريق ايتمك قابل اولديغنى تعريف ايديبور.

❊ ❊ ❊

شكل ٩ — لامبانك قارشيسنده بومورطه

بايات بومورطه‌نك لامبا ضياسنده كوردونومى

قهوه آلتى‌يه قارشيريلدقده فسادلرك وسائط افتشاسى

(تفصيلاتى بوصحيفه‌ده‌كى « هرشيدن » فقره‌سنده .)

خاطرات ایچون

قارده‌ش مکتوبلری

نمره‌سیاسی — مایس ۱۳۱٦

معزز همشیره‌م ،

ٹوچ کون اول سزه مکتوب یازدیغم حالده بو اقشام کلن برمکتوبکز بکا بوسطرلری‌ده قارالاتیور. ایکی آیدر دوام ایدن سکوتکزه بو وجهله نهایت ویردیککز ایچون تشکر ایده‌رم . بیلمزمیسکزکه ، او صاف ، تزیه تحسساتکزك نغمهٔ سنوحاتی قلبمك سکون‌وتنهائیسی ایچنده عکس ایتدیرمکه نه قدر مشتاقم : کوردیکم ، اوقودیغم ، دوشوندیکم هر شیدن نهایت بر مفتوریت عمیقه‌دن باشقا حصه آلامقسزین حیاتمك ملال و اغبراری ایله قارشی قارشیه قالنجه روحمی استیلا ایدن اندیشهٔ مهمدن قورتولا- بیلمك ایچون مکتوبلریکزدن باشقا واسطم یوق . حیاتده و اونك محیط اولدیغی هرشیده آرادیغم صمیمیت و حظی بولامایارق و افقلرله نسیم معطرك ساحهٔ شتاب و سیاحتی اولان دریا وصحرایه باقدقجه بوتون بو الواح حسنواز، روحمك احتیاج صمیمیت و آسودکیسنه قارشی بر تبسم استهزا کار یوللایور ظن ایده‌رك مکتوبلریکزی تخطرله تکرار ، تکرار آچوب اوقویورم .

او سطرلری اوقورکن هپسی حس ایدییورم؛ یاخود هر زمان حس ایتدکلریمی اوقویورم ، ظن ایدییورم: سزده بنم کبی هر سوزیکزده حیاته قارشی بر اینن اشتکا یوللا- مقدن قورتولامایورسکز .

چوق دوشوندم، حیات بشری طولدوران احتراصات وشئونات حسیه بوزه‌رنده اجرای تتبعات ایدن اعاظم عرفانك نتایج محاکاتی کوزدن کچیرمکه ، آکلامغه چالیشدم ؛ خیفاکه عمر دنیلن بو هرج ومرج حیاتی‌تشریح ایچون‌قولانیلان کتابلر طولوسی تعبیراتدن ، توصیفاتدن چوغنك مدلول حقیقیسی بولامادم . شونی دیمکه‌جسارت ایده‌رم‌که، اعاظم متفکرینك قسم اعظمی طبع بشرك اساسنی تشکیل ایدن برحس‌اصلینك ادوار واسباب مختلفه ایله کیردیکی الوان مختلفه‌یی تعمیقه موفق اولامایارق ، یاخود لزوم تعمیق حس ایتمه‌یه‌رك حس اصلینك اسباب خارجیه ایله وقوعه‌کلن هر تبدلی، ماهیتی‌یکدیکرندن بوسبوتون آیری حسیات مستقله عد ایله‌مشلردر . بو خصاتك سببی پك قولای آکلاشیلابیلیر : بوتون مناقب و قوانین احساساتمزی حاکی اولان آثار تتبع ، بو احساساتك یالکز آن تجلی و تشددندهکی : اشکال و ماهیتی ایله طولودر و بونلرك مجموعنه بر نظر تدقیق و تعمیق عطف اولونمامشدر . معده بوشلغی کبی عادی بر سبب مادینك بیله فکرده‌کی کدره بر صورت مخصوصه‌ده اجرای تأثیر ایتدیکنی سویله‌ین بر آدمه تدقیق حسیات ایله اوغراشانلردن یوزده طقسان بشنك کوله‌جکنه امینم . بو تغافل ، غریزه صوك سنه‌لر ظرفنده متفکرینك اکثری طرفندن ترك ایدیلمکه باشلانارق مسئله بر نتیجهٔ حسنیه اقترانه داها مستعد بر طرزده تلقی اولونمش ایسه‌ده بو تبدل او قدر کچ و تدریجی اولمشدرکه حالا ٹه‌لیزده شایان ممنونیت محصولاتی موجود دکلدر. بو سعی جدیدی بر لسانه تشبیه ایده‌رسه‌م « هر نه قدر حروفاتی ترتیب ایدیلمش ایسه‌ده بونلری یان یانه کتیره‌رك بر کلهٔ عرفان تشکیل ایتمك و بو کلمه‌دن مأل کافی استخراج ایلمك محالدر » . دیه‌بیلیرم .

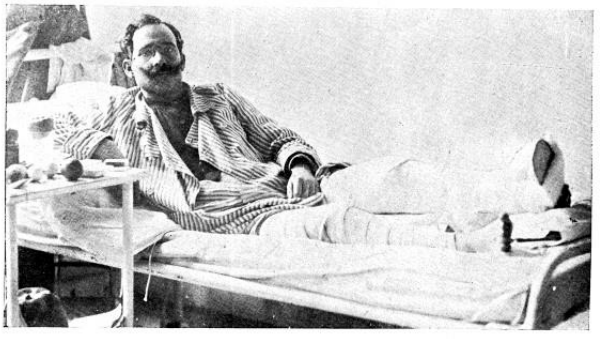
حیات دیمجه سعادت و بدبختی کلمه‌لری‌ده آرقالرندن بیکلرجه صحائف تدقیق و تصویر سوروکلنمیکی حالده اونی تعقیب ایتمدر . سعادت نه در ؟ انسان ناصیل مسعود اولور ؟ بو سؤاللر بیکلرجه سنه اول صورولمش ، او زمانلدن بری بیکلرجه فکر عرفان بو سؤاللره بر جواب موافق ویره‌بیلمك ایچون اوغراشمش : کیمی « حیاتده سعادت بر خیالدر ، سرابدر ، موجود دکلدر » دیمش . کیمی سعادتك قناعتدن عبارت اولدیغنه قناعت ایتمش ، مسعود اولمش . بعضیسی‌ده سعادتك بر چوق ارزولره مالك اولوب بونلری کمال سرعت و سهولتله یرینه کیترمکدن عبارت بولوندیغی فکر لطیف و خیال‌انکیزینك پشنده قوشمش . دوشونولورسه بو مختلف کورینن جوابلرك نهایت یکدیکرینه فرق اولونامایاجق قدر تقرب ایتدکلری آکلاشیلیر. بکا قالیرسه، « سر حیات » شوئده منحجدر : حیاتده سعادت دینیلن نصیبهٔ متصوره‌نك اکتسابنه مانع اولاجق اك قوی ، اك بویوك فلاکت ؛ حسیات و آمال قلبیه‌یی حیات مادیه ایله توفیق و اونك شرائط جریانه کوره تنظیم ایدممه- مکدر . مع مافیه بو حکمده ظاهراً مبهمدر ، تفسیر ، ایضاح ایسته‌ر کبی کورونور . . .

نه ایسه ، همشیره‌م ، آرتیق بویابس بحثی ترك ایده‌جکم . سکا فکرمدن یازمقدنسه قلبمدن یازمغی ترجیح ایده‌رم . فکرمدن یازارکن درسنی ازبرله‌ین بر چوجوغك، خواجه‌سنه یاخود باشقا برینه اثنای تقریرده دوچار اولدیغی اذیته ، جان صیقینتیسنه دوچار اولویورم . وسوز بر مباحثهٔ فنیه کبی حدود جریان منطقیسنی بوزا- مایارق بارد بر طرزده ایلریله- یور؛ و یازارکن؛ بر یانمجی‌ده او مسئله ٹوزه‌رینه فکریمی صورونجه سویله‌یه‌جکم سوز- لری سویله‌دیکمی آکلایورم . حالبوکه سزه قلبمدن یازمق ایسته‌رم .

بلغراده ایکی عثمانلی اسیری

رسمده ۱ نومرو ایله کوسته‌ریلن ذات ملازم ثانی یوسف کمنعان افندیدر ، که قومانوه محاربه‌سنده یاجاغندن مجروح اولارق صربلر طرفندن اسیر ایدیلمشدی؛ شیمدی بلغرادده بر خسته‌خانه‌ده تحت تداویده بولونیور. ۲ رقمیله کوسته‌ریلن دیکر ضابط ۱۷نجی فرقه یاوری ملازم یوسف‌ئی محمد علی افندیدر؛ بوده قومانوه محاربه‌سنده مجروح اولارق صربلرك ٹه‌لیسنه دوشمش ایدی ؛ عینی خسته‌خانه‌ده تداوی اولونیور .

یکباشی علی رضا بك

اون بشنجی نشانجی طابوری قوماندانی ایکن پرتیه جوارندهکی محاربه‌ده صول دیز قاپاغندن جریحه‌دار اولارق مناستر خسته‌خانه‌سنه یاتیریلان و مناسترك سقوطی ٹوزه‌رینه صربلر طرفندن اسیر ایدیلوب بلغراده نقل اولونان شاملی علی رضا بك بو رسمی بلغراد عسکری خسته‌خانه‌سنده محلیهٔ جراحیه اجراسیله یاجاغندهکی قورشونك اخراجی متعاقب آلینمشدر .

دشمن ٹه‌لنده‌کی مجروح اسیرلریمزدن خبرلر

صوك مكتوبكزده:

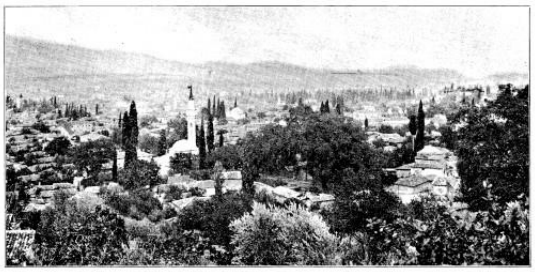
« بيلمم كه ، سكا نه يازمق ايسته‌يم ؟ كوزلريمك ثوننده بهارك تازه بر كونى ، واسع صحرالرك ، باير لرك خضارت موجه‌دارى وار كه قلمه برسرمايهٔ نامحدود ويره‌بيليردى ؛ حالبوكه سنك دوشونجه‌ك قارشيسنده بونلر بكا بر شى احساس ايده‌مز ، و هيچ بريسى روحلانارق بكا ، سكا يازمق ايسته‌ديكم شيلرى سويله‌يه‌مز . . . »

ديبورسكز . سزه مكتوبمك ابتدا - سنده‌ده سويله‌مشدم . حسياتمزده بر اشتراك تام و صميمى وار . بنده بوراده طبيعتك مركز بدايعنده‌يم ؛ لكن كوروبورسكزكه اونلر قلبمده بر ايز براقمه موفق اولاما - دقلرى ايچون مكتوبلرمده بر سطر بيله اشغال ايده‌مه‌يور ! طبيعت دنيايى نه قدر سوسلرسه سوسله‌سون ، بز بر خزان حسيات ايچنده قونوشيورز . . . كيمى آغوشنده طوتان درياى وسيعك صاف ، متلاطم موجه‌لرى ، اونلرى اوقشايان بيقرار روزكار ، سواحلى تحديد ايده‌ن نظرمده ، حسمده ثوثوور يالكز آلامله بن ياشارم . . .

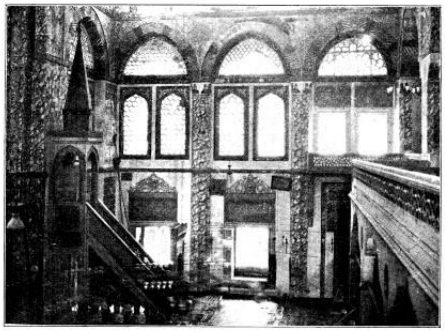
پدريمك ، والده‌مك ، قارده - شلريمك اوراده اولدقلرينى دو - شوندكجه روحمك يارىسنك‌ده اوراده اولديغنى حس ايديبيورم . سز ، اوزون كيجه‌لرك نصفنده الودهٔ خواب استراحت ايكن بن هپكزك اوطه‌سنه كيرەر ، آشيان مسعوديمزك هر قيمتدار كوشه‌سى زيارت ايده‌رم ؛ — پدرمك مقدس ثه‌لرينه ، والده‌مك چهرهٔ شفقتكارينه ، سزك ناصيهٔ عصمتكزه بوسهٔ احترام و محبتمى يادكار براقيرم . حتى بو اند ، كيجه‌نك شو ايلريله‌ين ساعتلرنده قلمم بو سطرلرى يازاركن فكرم بو عائله زيارتى اجرا ايديبيور :

ساكن ، قارانلق كيجه‌لرده ثه‌لكزى ناصيه‌كزه قويكز ؛ اوراده بوسهٔ تحسريمك حرارت وفاكارينى بولاجقسكز !

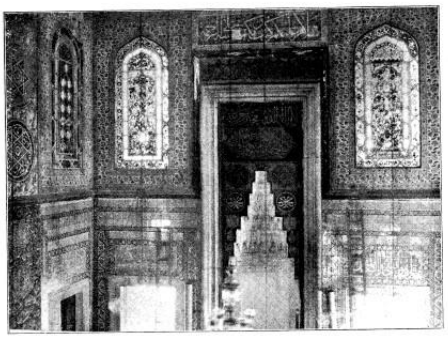
. . . . . .

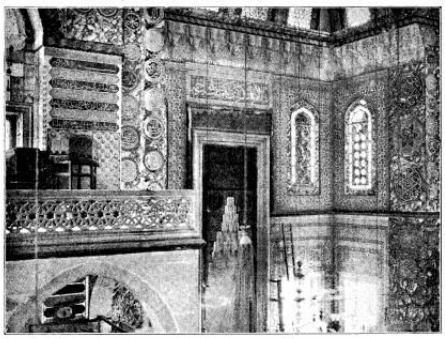
مغنيساك منظرهٔ عمومیسی

مغنيساده مراديه جامع شريفنك منبرى

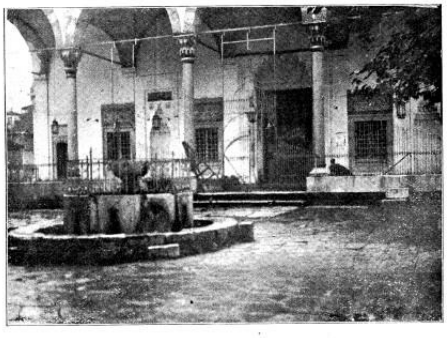

مغنيساده مراديه جامع شريفنك محراب جبهتى

مغنيساده مراديه جامع شريفنك قبه‌دار جينلرى

مغنيسا شهرى اولارى ولى‌عهدلره مقر اتخاذ ايدلمش ايدى . حق سلطان مراد خان ثانى وفاتح سلطان محمد خان حضرتلرى سلطنتدن فراغتلرنده اورايه چكيلمشلر ايدى . اوزمانلدن اقدم تماميه يته بو سورتله تاصيل اهميت كسب ايلەدى ايسه مغنيساده سوكرالرى ممالك عثمانيه قصبه‌لرى ميانده ثوپله مستثنا برموقع اخذ ايتش ايدى . بوكا برطاقم دلايل اولمق ثوزره ، ولى‌عهد ايكن سلطان مراد خان ثالثك اوراده واليلكى اثنا - سنده انشاسنه بدأ ايدوب تخت سلطنته جلوسندن سوكرا ختام بولان جامع شريف كوستريليبيلير . بو بنالك كرك فوق‌العاده اولان متانت وتناسبى ، كرك داخلاً تزييناتى ، ديوارلرينك كاشى قابلامالرى ورنكلى جامطرايله پنجره‌لرى اصول معمارى عثمانى ايچون برنجى درجه‌ده براكموذج تشكيل ايدر . يوآيدهٔ پى نظيرك بوتون تفرعاتيله تدقيقى عثمانى صنايع نفيسه مراقبلرينه توصيه ايتمك نيتيله بعض رسملرنى درج ايديبيورز .

مغنيساده مراديه جامع شريفنك هولبسى وشادروانى قيمتدار صنعت مليه‌مزك تجليكاهلرندن تماشا

پەتوفیی تعقیب ایدەنلر آراسنده توز - قالمان ، لزنیای، لازلو، جوزف، دوموتور - یانوس و داها برچوقلری صایبلابیلیر .

« آرانی - یانوس »ك شیمدیکی تلامیذ اسلوب وخیالی‌اوغلی « آرانی-لازلو » و«تولنای-لاجوس»در. برحیات اولان أك ثەیی ماجار شعراسندن بری‌ده «قیس - جوزف» در .

موریس — جوقای

شاعرلر، ناثرلرله طولو اولان ماجار صحنهٔ ادبیاتنه شویله پریشان و،ستعجل بر نظر آتارق کچر ایکن « موریس - جوقای » نامنی کمال تبجیل ایله یاد أیله‌مز ایسه‌ك یالکز ماجارلرك دکل ، بوتون جهانك مواخذه‌سنه مستحق اولورز . چونکه « موریس - جوقای» یالکز ماجارلرك بر حیات اولان اك بویوك حکایه نویسی اولمق مرتبه‌سنده قالمایارق جهانك مالك اولدیغی أك قیمتدار ادبای‌میانه کیرمش‌در. آثاری بالخاصه تاریخی ایسه‌ده مزاح وظرافتده صاحب کمال اولدیغی درجه ماجار حیاتنی بوتون الوان و اشکالیله تصویر ده‌ده‌مثلسزدر؛ خصوصیله صحنهٔ طبیعتك تعریفنده آنجاق انکلیزلرك « چارلس - دیکنس »ی صنفندن محررین ایله مقایسه اولونابیلیر .

«موریس - جوقای»ك آثاری برفهرست اسامی تشکیل ایده‌بیله‌جك‌درجه‌ده جوقدر؛ بونلرك ایچنده «بر ماجار نوابی» «سودا احمق» ، «سیاه الماسلر» ، «بر عصر مستقبلك حکایه‌سی» و « کوزەل میقالل » کیبیلرینی تعداد ایله اکتفا ایده‌م .

« موریس - جوقای »ك بدایع بی نهایهٔ ادبیه‌سی پك آز فاصله‌لرله عالم‌مطبوعاته زینت ویرمکده و هر لسانه ترجمه ایدیلمکده‌در.

ماجارلرك پك چوق تاریخنویسلری صایبلابیله‌جکنی اولجه سویله‌مش ایدك؛ ماجارلرك اصلا، ونسبلرینه عائد تدقیقات وتألیفاتلریله،اخیراً وفات ایده‌ن پروفه‌سور وامبری‌دن باشقا ، ره‌غولی، هونفالوی، بودنز وبالیفت بحق شهرتیاب اولمش‌لردر.

★

شو یوقاریکی سطرلر حائز قیمت‌بر سعی وتتبعك اثری‌دکل‌در؛ «شهبال»ك بر کله‌جك نسخه‌سنده قارئینه تقدیم ایده‌جکمز قاچ منظومه‌جکی تورکچه‌یه نقل ایتدیکمز اثناده همرقز اولان ماجارلرك آورو-پانك اورتاسنده،مادی ومعنوی نه‌قهرمانه، ملیتپرورانه، نه‌غولانه ، همتلر ایله محافظهٔ هویت ایتمش ، لسان و استقلال ملی‌نی قورتارمش اولدقلرینی تخطر ایتمك و بوکا مقابل شیمدیکی حالنی دوشونه‌رك ماجار تاریخنك بر قاچ صحیفه‌سنی چه‌ویرمك ، بر قاچ اسم یاد أیله‌مك وایتدیرمك ایسته‌دك .

مفکوره، مفکوره! دییه‌باغیرییورز ؛ ظن ایده‌رم که بولغارلرك چرکابهٔ هویتلریله تلویث روحایتمه دن‌ده بزه داها یاقین و داها مشابه اولان ماجار عرقداشلریمزك سیر تاریخنده بومفکوره‌نك نه‌اولق لازم کله‌جکنی بزه اخطار ایده‌ن تزیه، عالی ، قهرمانانه وعارفانه الواح وصحائفه راست کله‌جکز .

و شبهه‌سز بونلری تورك روح پاکر و پاکنه داها انیس، داها شفیق، داها آشنا بولاجغز .

علی رضا سیفی

مصر هلال احمر جمعیتی طرفندن استانبولده توزیع اولنان
مملکتمزده‌کی مساعیٔ انسانپرورانه‌سیله بزه برخاطرهٔ حسنه‌یراقاجق اولان مصر هلال احمری، استانبولدەکی محتاج مهاجرینه ارزاق توزیع ایتمکده‌در. رسممز تشرین اول ابتداسنده وقوعبولان توزیعات اثناسنده آلینه‌شدر.

محتاجینه مصر هلال احمرینك معاونتی
تشرین اول ابتداسنده مصر هلال احمر مفتشی مدحت سامی بك ایله مأمورین مخصوصه‌سی طرفندن استانبولدەکی محتاج مهاجرینه ارزاق توزیع اولونورکن مشهود اولان ثومنظرهٔ شفقتی شایان قیدکوردك.

مصر هلال احمرینك بر خسته‌خانه‌سنده
مصر هلال احمرینك مجروحین وخسته‌کانه بذل ایتدیکی معاونت مشفقانه‌نك برصفحه‌سی اولمق ایده‌ن بو رسمده‌کی ۱ نومرولوذات مصر هلال احمر جمعیتنك مفتشی مدحت سامی بك‌ویکرلری جمعیتك مأمورین مختلفه‌سی‌در.

مصر هلال احمرینك فعالیت مشفقانه‌سی ارتساماتندن

خاتمهٔ الجون

قادینلرك بختیار اولدیغی بر مملکت

(فرانسزجه‌دن)

کرهٔ ارض ثوزه‌رنده قادینلرك بختیار اولدقلری بر مملکت موجوددر. فقط اوتی براز اوزاقلرده آرامق لازمدر. کرهٔ ارضك رفاه‌وسعادته زمین اولان بوجنت آسایارچه‌سی هندچینیده «ایرا او آدی»ساحللرنده‌در.

پترول تجارتی ایچون انکلیز پیرمانیاسنه کلن آمریقالیلر بوحیوت آور مملکتده‌کی سیاحتلرینك تأثیرینی وبوراده قادینلرك نائل اولدقلری سعادت وسربستیٔ قطعی‌یی تصویر وبیانده متحددرلر. شرق حقنده، غربك فکر باطلنه مستغرق اولان سربست آمریقا قیزلری پیرمانیاده عمیق بر جهل ایچنده بویومش، ظالم ثەرکلکلرینك بوتون کیف وهوساتنه توکل ایتمش شرق قادینلرینه تصادف ایده‌جکلرینی امید ایده‌رکن بالعکس فوق‌العاده تحصیل کورمش، «هاروارد» دارالفنونندن مکافاتلره نائل اولمش قادینلرك حضورنده بولونمالری کندیلرنجه نه‌قدرموجب استغراق اولسه بجادر.

نوع‌بشرك نصف لطیفی تشکیل ایدەن قادینلرك حقوقنی، مملکتده پك‌مکمل وقطعی صورتده مدافعه ایدەن «ژان ژرنانت قهلن» اسمنده براسوه‌جلی مادام، اخیراً پیرمانیا قادینلرینك موقع و طرز حیاتلرینه دائر تتبعاتده بولوندی ونتیجه‌سنی نشر ایتدی.

مادام دییورکه :

— پیرمانیا قادینلری یالکز تقدیر وتحسینه کسب استحقاق ایتمکه قالمامشلردر؛ اونلر کرهٔ ارضك دیکر بوتون اقسامنده‌کی قادینلر ایچنده بر مدار شوق ، بر نمونهٔ امتثالدرلر. مدت‌مدیده‌دن بری بلدی انتخابنه اشتراك ایدییورلر. اکر مؤسسات رسمیه وقوانین اساسیه‌لری اولایدی قولایجه‌سیاسی رأی‌ده قازاناجقلردی .

« موسیو شارل ادوار دوسەل »ده دییورکه :

— آه! اکر پیرمانیالیلر حقوق سیاسیه‌یه متصرف اولایدیلر، اورا قادینلری بك سهولتله هر مأمورتی اشغال ایده‌جکلر ؛ مدیر، حاکم، تحصیلدار، پولیس قومیسری، الخ .. اولاجقلردی . حقیقةً پیرمانیا ، پیرمانیالیلره لایقدر. اسویچره‌دن بیکی زەلاندایه‌قدر کیدیلسه بوقدر بختیار بر مملکته تصادف اولونامناز. ایرا او آدی ساحللرنده قادینلرك هرنقطه‌ده حقوقی زوجلریله مساویدر. عائله‌نك ثروتی اداره‌ایده‌رلر. حکومت حسابنه ایشله‌تیلن آفیون میخانه‌لری بیله اونلرك ثەلنده‌در . حتی بوتون پیرمانیاده قادینلر طرفندن اداره ایدیلەین هیچ بر مغازه کورمه‌دم. فاریقاجیلق، سیغاره تجارتی، اودون صنعتی، پیرینج تجارتی تمامیله

يد نسوانده‌در. «ماندالله»نك بويوك پازارلرندن برينه كيديكز. ايشله‌مشغول يوزكيشينك طقسان طقوزى قادين، برى ٹه‌ركك اولديغنى كورورسكز.

بوقادينلر عجبا ناصيل برقوتله بويله برتفوقه نائل اولديلر؟ وبونى ناصيل قبول ايتدره‌بيلديلر؟ بيرمانيا قادينلرى تحصيل وتربيه‌يه‌اعتنا ايله‌تدريجاً زوجلرينه احراز تفوق ايله‌ديلر. ٹه‌ركككلرده زوجه‌لرينك او. صاف معنويه جهتيله كندىلرينه تقدملرى قارشيسنده معترض طاورانمايارق حسن رضا ايله سرفرو ايتديلر. تقريباً آلتمش سنه‌اول بركنج قيزك امتحان وبروب دارالفنون ديپلوماسنى قازانماسى موهوم برحادثه كبى تلقى ايديلردى. بورؤيالوئى فيليك اواخر سلطنتنده هيچ برفرانسز قادينه، قرالپچه ويقتوريانك اوائل حكومتنده هيچ بر انكليز قادينه لايح اولمامشدى. آمريقاده رئيس جمهوره «لهء»، رئيس جمهوره «بولق» زمانلرنده‌اك جراًت كار وسربست آمريقا قادينلرينك آرزوى شان وشهرتلرينى تحريك ايده‌ن بوشى مدت مديده‌دنبرى ايراوآدى ساحللرنده برحقيقت اولمش ايدى. اوراده سكسان سنه‌دن زياده‌در كه قادينلر رائفون دارالفنوننك درسلرينى تعقيب ايتمك ايچون قبول ايديلمشلردر.

مادام ژان ژرنانت قه‌دن ديپوركه:

— بوقادينلردن برچوقلرينى كوردم. الپارلاق موفقيتلرله السنه امتحانلرينى ويرمشلر، ديپلومالر آلمشلر ايدى. ايجلرنده بعضيسى شعره اولان استعداد و اهليتلريله هر كسك تقدير و تحسينى جلب ايديبورلردى. بو اينانيلماياجق برشيدر. لكن بيرمانياده تحصيل كورمش قادينلره هر يرده تصادف ايديلير. رائفونده اقامتم اثناسنده بريقاوت تاجرەسى كوردم، كه سانسقريت وٹه‌سكى هندلسانلرينى مكملاً تحصيل ايتمشدى؛ بنم لسان مادرزادىمده تماميله بيليوردى. بوقادين كليتلى تمتع و امتياز استحصال ايتمشدى؛ ثروتى پك عاليجنابانه صرف ايديبور ومكتبلر، معبدلر ياديرمق ايچون پاره ويريبوردى؛ بو مكتبلرده يالكز كنج بيرمانياليلردكل، فقير كوچك جينلى قيزلرده تحصيل وتربيه كوره‌رك نعمت علمدن مستفيد اوليورلردى.

بيرمانياده بركنج قيز، سانسقريت امتحانلرينى كچيردكدن صوكرا ديلمسز كوچك بر جوجوق كبى متوكلانه دائما والده‌سنك نظارتى قبول ايتمز. آرقاداشلره صاحب اولمق ايستر؛ اونلرله برلكده كزمكه كندىسنى صلاحيتدار عد ايده‌ر. وقيزلرك نائل اولدقلرى بو استقلالدن هيچ بر فنا نتيجه حاصل اولماز. واقعا بركون كلوب‌ده ازدواج مسئله‌سى موضوع بحث اولونجه اكثريتله اوندە طقوز والده اعتراض ايده‌ر؛ لكن قيز تصورنده اصرار ايده‌ر واختلاف قيزك جسيم آغاجلرله مستور واسع برمحله قاچيرتماسيله نهايت بولور. همان علاوه ايدەمكه بوقيز قاچيرما اصول و مراسم جمله‌سندن‌در. فراريلر بر جفت بوكوزك چكديكى بريوك آراباسنه بينرلر؛ لكن اوزاقلره كيتمزلر. بو تفرج والده‌ني ثمره‌سز بر اعتراضدن وازكچه‌جك ايچون اجرا ايديلير.

ينه مادام ژرنانت قه‌دن ديپوركه:

— نادر مستثنالردن قطع النظر هميشه دائما زوج وزوجه حسن امتزاجله ياشارلر. ازدواج، قادينك حيات خصوصيه‌سنده بويوك بر تبدل اجرا ايتمز. غرب اهاليسى بينده جارى اولان عادت ٹوزه‌ره قيزلره وقادينلره ويريلن عنوانلر آراسنده‌كى فرقلر بيرمانيا لسانده موجود دكلدر. «ماه» هم كنج قيز هم خانم ديمكدر. يكى كلينه ٹه‌سكيدى كبى «ماه» دينمكده دوام ايديلير. فضله اولارق قيز عائله‌سنك اسمنى محافظه ايده‌ر وزوجنك اسمنى آلماز. تصرفله بريكدردىكى و ياخود توارث ايتديكى مالى بالذات اداره ايده‌ر؛ ثروتى اداره‌ده قطعى بر استقلاله مالكدر؛ قادينك بوحقنى زوج هيچ برزمان مراقبه ايده‌من. حال بوكه غربك قوانين موضوعه‌سنده زوج پك واسع حكم ونفوذه مالكدر.

ٹه‌ركككلرك ادارهٔ امور بيتيه‌يه مداخله ايتمكه هوسلرى يوقدر.

بيرمانياليلرده زوج ايله زوجه مهم بر سبب كورمه‌دكچه طلاق دعواسنه قيام ايتمزلر. فقط پك نادراً ٹه‌بى تشكل ايتمه‌مش عائله‌لرده يوق دكلدر. قادينك زوجندن مهم برشكايتى اولونجه شهرك بو. يوكلرندن مركب برمحكمه‌نك حضورنده مرافعه اولورلر. حكم، زوج ايله زوجه‌يه عاقلانه نصيحتلر ويره‌رك تأليف بينلرينه غيرت ايده‌رلر. مع‌هذا دائما موفق اولامازلر. نظر دقتى جلب ايده‌جك برشيدر كه بيرمانيا محكمه‌لرى چوجوقلرك محافظه‌سنى ٹه‌ركككلره توديع ايتمزلر. بودائما قادينه تحميل اولونمش بر وظيفه‌در. قادينلرك خارق‌العاده ترقى ايتدكارى مملكتلرده اونلرك حقوقى طانيمق ٹه‌ركككلر ايچون ضروريدر.

(قيزيل طورراق)

بروسده سلطانيه اورخانيه غازى جامع شريفنك كتابه‌سى

جامع شريفك قاپيسى ٹوزه‌رنده بولونان بوكتابه، «اورخان» اسمنك «ارخان»دن ويا «اورخان»دن محرف اولديغنى ادعا ايده‌نلره قارشى بروثيقهٔ تنقيددر؛ زيرا اسم بوراده هيئا «اورخان» شكلنده يازيلمشدر. كتابه‌دەكى عباره شويله اوقونيور؛ «امر هذه العمارة الشريفة سلطان الغزاة والمجاهدين اورخان بن عثمان بك طاب ثراهما فى سنه اربعين وسبعمائة وحرق ولدقرمان ثم امر الناظر وهو الوزير الاكبر بايزيد پاشا باشارة السلطان ابن السلطان محمد بن بايزيد خان خلد سلطانه فى سنة عشرين وثمانمائة.»

ايلك پادشاهمزك صندوقهٔ قبرى

منظرهٔ داخليه‌سى آشاغيده‌صاغ طرفده‌كى دسمده كوردولن تربه‌نك صندوقه‌سى بوراده جيه‌جهتندن منظور اولبور. سلطان عبدالعزيز مرحومك بروسه‌يه سياحتنده صندوقه‌يه تعليق ايتديكى ثلثان عثمانى واضحاً فرق ايديلمكده‌در. سلطان علاءالدين سلجوقى نك ايلك پادشاهمزه علامت استقلال اولارق كوندەردىكى طبل وعلم وساڑه اوجه‌يورتمه‌ده محفوظ ايكن الآخره بريانفهنده محترقاً اولمشدر. تربه‌يه‌مقدماً طاووللر تربه‌دنبه‌سى اوسيدن اولارى كاليورمش.

بروسده سلطانيه عثمانيه غازى اول تربه‌سنك داخلى

بروسده سلطانيه مراد خداوندگار غازى تربه‌سنك داخلى

ايلك پادشاهلريمزى صوك استراحتكاهلرنده زيارت

خاتمنز ايچون

«مخدرات اسلام» حقنده

فائوس خيال
عائله كتبخانه‌سى
عدد
۳

رجالمزك اغبرارينى موجب اولماسون؛ حقيقت شودر كه قادينلرى قفسلر آرقاسنده اسير ، نور عرفان ومحاكمه‌دن دكل، شعلهٔ آفتابدن بيله محروم ظن ايديلن تورك ملتى ايچنده صوك سنه‌لرده عثمانلى قادينلرينك ميدانه قويدقلرى آثار عرفان و حميت — طبيعى نسبةً — نه‌ركلرمزكه‌كنه غالب!

بر خاطره‌يه رجعت ايده‌يم :

سويله‌مك ايسته‌دكلرمزى سويله‌يه‌مه‌يه‌رك و يا - زيلشلرى نشر ايده‌مه‌يه‌رك تحقيرديكمز ده‌ميرمنكنه‌لى سنه‌لرده، نهايت بزم‌دم بودور خشيت انكيز بيتمه‌دن بيته‌جكمزه قناعت ايتمش، كتابلرمزى تل يازيلر - يمزله يازارق كتبخانه‌مزه قويمغى فلكدن انتقام آلق عد ايله‌مشدق . ايشته شيمدى ، شوحروسر ازاد كونلرده بيسله ، آرتيق قيمتلرى قالمامش كيبى ثوته‌يه برى‌يه آتيلان او كتابلرك تصويرمزه كوره نقشلنمش قابلرى ستمكار صولغو - نلقلرى ايله بكا باقيورلر ؛ على‌نك برنومرولى و نوستنده برعثمانلى سنجاغى مرسوم «كال رئيس‌وبابا اوروج»ى نك يانسده جمكيلردن برى:

داها ثوته‌ده عائله كتبخانه‌سنك دردنجيسى : « اڭين مختصر » . بوحالا آنامادينم قابلرى‌على، اوبر شيئه بكزه‌مه‌مين رساملغيله رسم ايده‌رك قونوشور ودير ايدك كه :

— كيم بيلير شو غول تاريخى، ملتك بوغازينى براقسه برآنده، نه كمالر، نه حامدلر بوصمت عمومى ايچندن بوكسه‌ايوبره‌جك؟ كيم بيلير، ملتك خزانهٔ ابداعنده حاضرلادينى نه‌بديعه‌لر قارشيسنده بولونا جغز ؟

و او زمان صانكه ديدكلرمز اولمش ، و صانكه او بدايع ثوزه‌رينه باشمزى نه‌يمش اوقويور كيبى متهيج، حرارتلى ، بر بريمزه تبسم ايده‌ردك ؛ اوخ، اجى، واميدلى كونلرك طاتلى خاطره‌لرى!

على بعضاً حيات خارجيه‌سندن برشى، نخبهٔ آما - لمزدن برامبد آنلادبركن بردن جوشاردى:

— آبلا ، حيات ملتدن نوميد اولما ؛ فى‌الحقيقه حكومت هرشيئه برده‌ميركليد ووردى؛ هرشى‌طوتمش كيبى. لكن بوى ثوستى بوز طوتمش بر نهرك عرض ايتديكى شكل خارجيدن باشقا برشى دكلدر. ديشاريده بوز ، صوغوقلق، طونوقلق‌وار؛ لكن‌او بوز طبقه‌سنك آلتنده نهر ده‌رين‌اينيلتيلرله چاغلايوب كيديبور . حيات ملت ، خون‌ملت،قلب ملت متزايد و جوشقون آتيليشلرله آقيور؛ الهى، ازلى وابدى الجريان نهر ! نه بيليورز؟ احتمال بر كون قيليجسز فتحلر اولاجق ؛ احتمال قانلرله صووريلن چليكك

بلقيس شوكت خانم ايله صعودينه منتظر اولدغى رفيقه‌لرى

مدافعهٔ حقوق نسوانه جمعيتى اركانندن بعضلرى — آياستفانوسده طياره مكتبى هوانده

تورك خانملرى ايچنده جناح‌لرى ايله سموات طوغرو پرواز ايتمك شرفى ايلك احراز ايدن، بلقيس شوكت خانم اولدى . «قادينلر دنياسى» مجموعه‌سنك محررلرندن وتربيهٔ اطفال و موسيقى معلمه‌لرندن اولان بلقيس خانم افندى‌نك تشرين ثانى‌نك اون سكزنجى پازار كونى آياستفانوسده، طياره‌جى فتحى بكك اداره ايتديكى «عثمانلى» طياره‌سنه بينه‌رك هوالانمش وساعت ۵۲۱۵دن ساعت درده قدر ثوچ چاريك ثرفنده ۲۰۰ الى ۱۰۰۰ مترو ارتفاع ايله ماترى كوى، استانبول، بك اوغلى ثوزه‌رنده طولاشدقدن صكره مبدأ طيرانه عودت ايله‌مشدر . شايان قيد اولان بو طيران تاريخى‌نك مختلف مناظرينى نكاه قارئينه عرض ايديبورز .

بر تورك خانمنك ايلك حادثهٔ طيرانه دائر ارتساملر

یو یوزی قیرماسنه حاجت قالماياجق؛ خون حار ترقی تماس متاديسيله‌اونی آشيندير وب چوكدوريو يرەجك!

ثەوەت ، عرفان ايله بيله‌تن جليك نهايت رعد طنانی ايله او يوزی قيردی ؛ و بر آچيق تعبير ايله ـ يوز يوزه ـ قالدق. يكی كاللر ، يكی حامدلر ، يكی فكرتلر، يكی شهابلر و نقوش حس والمی هر قلب حساسده يانار ايزلر براقش يكی خالد ضيالر كورمەدك ؛ لكن يرەنسس قدريه حسين‌لر، خالده اديبلر و ملك خونج لر كوردك كه روح ملتله مشبوع، روح عرفاندن متكلم، كعبهٔ بديعيه ثنايان درلر. و بوكون بر اجنبيه عينی غازەتەده يازيلمش قادين و ثەركك يازيلرندن بو امضا ايله منور هر هانكی بر بندی كمال افتخار ايله و هر هانكی بديعی برباره جه‌يی رجحان تهيجله اوقوياجيلرز. بو عثمانلی خاتملرينسك قلملرندن چيقان پارچه‌لرك ـ جوق شكر ـ اك يوك مزيتی بر احتراص ، بر تهيج آنی حالنده قالمايارق ثابت بر نقطه‌يه ، عالی برهدفه طوغرو يو ـ رومه‌لرنده‌در؛ فی الحقيقه بويورويوش صارپ بر بولندكچيش‌در ؛ وكچيدده چوقلری دوشوب قالير ، قالبور؛ لكن پارەلی برەلی قورتولانلرك عددی تورك قادينلرنده‌كی « موجوديت فكريه »يی ، نهرك جوشش خداد بخشی اثبات ايده‌جك كميت وكيفيتده‌در.

شو سطرلری ، بر بويوكلكه ، اساساً انسانی ودينی، ملی ونسوی غايه‌لره متعلق بويوك بر سعيه قارشی احترامله‌ريمی ومسرتلريمی تقديم ايتمك ايچون يازديغم حالده ـ بالمناسبه ـ سويله‌مك لازم كلبور : مثلا پيەر لوتی‌يه، بوقدر طرفدار فضائلی اولدیغی تورکلك ، اسلاملق قادينلغنك صوك دلائل جديت وعرفانندن اولان «مخدرات اسلام» اثريديع و فضائلمندينی تقديم ايتسه‌يدك ، شهه‌سزكه او ، عمق حسياتمزی آنلاماياجق ، اثرده اونك عمق حسياتنه حلول أيله‌يه‌مه‌يه‌جك ايدی . غريب! پيەر لوتی‌يی بن آنلايابيلمشسەم طن ايده‌رم كه اوآستانبولده بر «مخدرات اسلام» ايله قارشيلاشمغدن ايسه ، قيصاجه بويلو، كونش كورمه‌مش، طومبول ، حيات وجهانی يانده‌كی ثەركدن عبارت فرض ايدن بر قاچ «آزاده»، ياخود « آزاده؟ »، كورمكدن منشرح اولوردی. بيلمم، هركس نواحیٔ فكرتنده حر اولقله برابر بو ذاتك اسمی بنم ناصيه‌مي هجابله قيزارتماسه بيله، هر حالده برانفعال روحی ايله حرارتلندير بيور. گچەيم؛ و بنی صاف وعالی ، اثيری ونورانی محيطلرده، پيغمبريمك، حقيقتمك يانسده ياشاتان، بر اميرهٔ محترمه‌نك صحائف بياض الهاماتنه عودت ايده‌يم:

پرەنسس قدريه حسين.

ثەوەت، بواسم، عثمانليلغك واسلاماغك بوهويت

بلقيس شوكت خانم ايله فخری بلك — اوچمامدن بر لحظه اول

بلقيس شوكت خانم — طياره البسه‌سی ايچنده

طياره‌جيلك عالمی ايله خاتملريمزك ايلك تماسی

برلركه اهل توحيدك رابطهٔ مواخاة محمدی تحتنده اجتماع و «مؤمنلر قارەشدرلر» امر آلهيسنه اتباع ايلدكلری ، ايشته اوكون‌دن اعتباراً قوميت ديولرلرينی پيشه‌دی وعشيرت پرەلرينی قالديردی . چلغاز بر عالمه حالق آلدی. هيمز قارەمش اولدق ، قالدق . سلامت امت ايچون نه كوزەل بر فرمان در !

وبراز داها آشاغيده :

اسلام ساكن اولان برلر، دينی رطمزده ؛ آی يلدزلی آل بايراق ملی ساتيا انجرەدر . . .

بو سوزلر هم فلسفهٔ دينيه وسياسيه‌جه، هم‌طرز افاده‌جه بويوك، كنيش مراتبه طالب. اميرهٔ محترمه‌نك بواثرنده برعالی جهرهٔ بشری، برنخبهٔ امل دينی وملی وار؛ تزيه قلمنی خشين منافشات سياسيه‌يه طو ـ قوندورمايه حاجت كورمه‌دن، عرب و عجم ، تورك وكورد مسائلنك ثوزه‌رندن بر صباى فكر كشا كچيريبور . . سزك ثونكزه بردن بر شی، بر منظره، برتاريخ، بر مدنيت وضع ايدييورکه اعتراضه مجالكز قالمايور وصانكه شفيق وخيرخواه بر همشيره سسی سرت، متهور قارەشلر آراسنده چكيلن كسكين قيليچ شافيه‌تيلرينی، خائن توفه‌نك اينلتيلرينی باصديريبور.

واو زمان دوشونمك ايسته‌يورز كه بو بديعهٔ خير خواهی ، بو امل معلا ، بو نكتهٔ صاف ونسوی ، بو همشيره سوزی چكاچك سياه احترام صائمزی بياضلانديرمقده و تسكينده بيكلرجه متين بازولردن داها مؤثر اولاجق.

طرز بيانه كليرسه‌نك ـ كه بالخاصه بو نقطه‌يه نظر دقتی جلب ايتمك ايسته‌رم ـ سعادت عموميه‌يی، سعادت نسويه‌يی تأمين ايتمك ايسته‌ين هيچ برلب معصوم يوقدركه بوندن داها قلبی بوندن داها تكلفسز وبوندن داها آچيق تكلم ايتسون!

بويوك روحلو اولق ، تاريخده بويوك عد اولونمق شهه‌سز اك عالی برمظهريت صمدانيه‌در. آنجاق بويوك روحلره محبت ، مفتونيت ، بو ـ يوكلك، فداكارلغه ابتلای وجدانی‌ده بر بويوكلك دكلی‌در ؟ محترم برعثمانلی اميره‌سنك سرفضيلت افسرينی بر « مخدرات اسلام » مجلدهٔ مخلده‌سی وجوده كتيرمك ايچون الهی بر عشق فضيلت وحقيقت ايله دستكاه سعی وتتبعه ثەييلمش كورمك ملتمزك برسعادتی‌در.

۲ تشرين اول، ۱۳۲۹

سالمه ثروت سيفی

حكمه دائری

(عرفای عربك اقوالندن مقتطف)

معرفت انسانيه‌نك غايه‌سی ادراك نفسدن عبارتدر.

§ انسانك فطنتی اصالتنه دلالت ايدەر.

§ رؤيت بصردن محرومیت بصرتسزلكدن اعلوندر.

§ آز آتش چوق اودون ياقديغی كيبی كوچك بر شرارهٔ حق‌ده برچوق باطلری احيا ايده‌ر.

§ سوز عقلك ثولچوسيدر.

§ جاهل اساساً كندينه دشمندر. ثرده قالدیكه باشقاسنه دوست اولسون !

§ انسانك ثوزی سوزندن بللی اولەر.

سهروردی